

Bajáki Rita

„Csak az tud jól élni, a ki jól tud imádkozni.”

Pázmány Péter Imádságos könyvének
szövegkritikai vizsgálata

2009

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

Bajáki Rita

„Csak az tud jól élni, a ki jól tud imádkozni.”

Pázmány Péter *Imádságos* könyvének szövegkritikai vizsgálata

Irodalomtudományi Doktori Iskola, vezető: dr. Martonyi Éva
Régi magyarországi irodalom műhely, vezető: dr. Nagy László

Témavezető: dr. Hargittay Emil

Piliscsaba, 2009

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
Előszó.....	4
I. <i>„mely szűkön és ritkán találtatnék a mi Nemzetünk közt, keresztény imádságos könyvecske”</i>	
Magyarországi előzmények.....	7
II. <i>„jelenvaló órában csak az Imádságról szólok”</i>	
Pázmány az imádkozásról.....	10
III. <i>„egybeszedni, értelmesen megválogatni...”</i>	
Az <i>Imádságos könyv</i> kiadásai és azok szerkezete.....	18
A fejezetek felépítése.....	21
Példatár.....	23
IV. <i>„...rendbe hozni, helyesen kimondani”</i>	
A kiadások átdolgozásának tematikus vizsgálata.....	31
A sorrend módosítása.....	31
A szövegalkítás módjai.....	33
A latin idézetek használata.....	36
Tipográfiai eltérések.....	40
V. <i>„füleiteket és szíveteket nyissátok fel tanításomra”</i>	
Szövegtípusok az <i>Imádságos könyvben</i>	43
Imák és tanulságok.....	44
Tanulság – gyakorlati kérdésekről.....	46
Tanulság – a szertartások értelméről.....	47
Tanulság – a vallásosság megéléséről.....	54
VI. <i>„nem volt mindenestül haszontalan fáradságom”</i>	
Az <i>Imádságos könyv</i> utóélete.....	58
VII. <i>„ha a világ addig tartana”</i>	
Javaslat a régi magyarországi imádságos könyvek feldolgozására.....	65

„közönséges jóra való igyekezetből meg újítanám, sok szép dolgokkal meg jobbítanám”

Az *Imádságos könyv* szövegkritikai jegyzetei

I. Bevezetés a jegyzetekhez.....71

II. A négy kiadás oldalszám-konkordanciája.....82

Bibliográfia.....100

Melléklet

Szövegkritikai jegyzetek.....106

Előszó

Pázmány Péter *Imádságos* könyvével az 1998-ban Piliscsabán megrendezett *Pázmány Péter és kora* című konferencia kapcsán kezdtem el foglalkozni Hargittay Emil javaslatára. Témám a Mihálykó János evangélikus prédikátor által „szerzett” imakönyv, valamint Pázmány műve közötti kapcsolat vizsgálata volt. Ezen a konferencián született meg az elhatározás Pázmány műveinek kritikai kiadásáról, amely döntés személyes kutatási területemet is évekre meghatározta.

2001-ben jelent meg az *Imádságos* könyv kritikai szövegkiadása, amelyet Hargittay Emillel közösen rendeztünk sajtó alá, majd Bogár Judittal, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Magyar Irodalomtudományi Intézet tanársegédével megkezdtuk a szövegkiadáshoz kapcsolódó, a szövegtől külön megjelenő jegyzetkötet munkálatait. A feladatokat megosztottuk, Bogár Judit a tárgyi jegyzetek összeállítása mellett az *Imádságos* könyv közvetlen előzményeit, lehetséges forrásait kutatja. Vizsgálódása a Pázmány által jelzett locusok azonosításán túl kiterjed középkori kódexeink és a korabeli latin nyelvű imádságos könyvek szövegeivel való egybevetésre, ezeken túl rámutatott a liturgikus szövegekkel való kapcsolatra, a *Missale Romanum*, illetve a *Breviarium Romanum* könyörgéseinek felhasználására. A feladatmegosztás során rám a négy kiadás szövegének összehasonlító vizsgálata, illetve a szövegkritikai jegyzetek elkészítése jutott. A szövegkritikai apparátus 2008-ra elkészült, lektorálása folyamatban van.*

Jelen disszertáció a készülő jegyzetkötet szövegkritikai vonatkozású eredményeit tartalmazza. A dolgozatban ezek alapján csak azokat az észrevételeket, tanulságokat és következtéseket gyűjtöm egybe, amelyek a Pázmány életében megjelent négy kiadás egybevetéséből, s a kiadások szövegkritikai elemzéséből adódnak.

Ez a vizsgálódás ugyan kis részlete, de tárgya miatt nem elhagyható eleme lehet annak a kutatási tervnek, amelynek célja a régi magyarországi lelkiségi irodalom, ezen belül – egyéb műfajok mellett – az imádságos könyvek átfogó vizsgálata, hiszen ahhoz, hogy például műfajttörténetre, imádságelméletre, az imádságos könyvek egymásra gyakorolt hatására vonatkozó kérdéseket megnyugtató módon lehessen megválaszolni, az alapos filológiai, retorikai vizsgálat nélkülözhetetlen, mint ahogy az imakönyvek szerzőitől/kiadóitól származó, egyéb műveikben fellelhető, a témához kapcsolódó elméleti megfontolások számbavétele is elengedhetetlen. A disszertációban ezen szempontok figyelembe vételével a korszak egyik alapművét, Pázmány Péter *Imádságos* könyvét elemzem.

* A kutatások egy részét az OTKA 67975 sz. pályázat támogatta.

A dolgozat tehát két nagyobb részből áll. Az első részben a XVI. századi nyomtatott, magyar nyelvű imádságos könyvek rövid áttekintését követően Pázmány imádságfogalmát kutatom, saját írásaiból, elsősorban a prédikációkból gyűjtöttem ki az ide vonatkozó megjegyzéseket. Majd a filológiai elemzés következik, az *Imádságos könyv* felépítését részletesen vázoló, példákkal illusztráló a Pázmány életében megjelent négy kiadás eltéréstípusait. Ezt követi a retorikai megközelítés, Pázmány szövegalkotási, majd alkotói módszerét vizsgálom, különös tekintettel az imakönyv sajátos szövegtípusára, a tanulságokra. Ez után néhány példa erejéig bemutatom, hogy Pázmány munkájának hatása mennyire szerteágazó, hiszen amellet, hogy imakönyvét a halálát követő 260 évben 25 alkalommal kiadták, szövegeit más, esetenként protestáns művekben is felfedezhetjük. Ennek vizsgálata és pontos feltérképezése további kutatásokat igényel, ehhez kapcsolódva teszek javaslatot az utolsó fejezetben, amelyben a régi magyarországi imádságos könyvek feldolgozásának lehetőségeit, valamint a ránk váró feladatokat vázoló.

A disszertáció második része tartalmazza a szövegkritikai apparátushoz közvetlenül kapcsolódó fejezeteket. Elsőként a jegyzetek bevezetője olvasható, amelyben egyrészt tájékoztatást nyújtok az *Imádságos könyv* szövegkritika-történetéről, amely a kiadások sajátosságai miatt tanulságos lehet, másrészt eligazítást adok az apparátus használatát illetően. Ezt követi az a konkordancia, amely a 2001-es kritikai kiadás minden lapjához megad egy vonatkozó lapszámot, amely a Pázmány életében megjelent négy kiadás párhuzamos szöveghelyét mutatja. Ez után következik a bibliográfia. A dolgozat végén – terjedelmi okokból mellékletként – közlöm a szövegkritikai apparátust. Ennek célja a Pázmány életében megjelent négy kiadás közötti eltérések rögzítése, a tipográfia s a helyesírás következetlenségeitől eltekintve, minthogy ezek a nyomtatás, s nem az alkotás folyamatához köthetők.

A dolgozatban hivatkozott citátumok hármas célt szolgálnak, ezt kifejezve – a megszokottól eltérően – különböző formában idéztem azokat. Ha a funkciójuk a díszítés (fejezetcímekben), modernizálva, ha a cél, hogy Pázmány szövegét pontosan reprezentálják (kisebb betűméret jelzi), akkor betűhíven idéztem, s ugyanígy, de a tipográfia sajátosságait nélkülözve, amennyiben „kölcsonvettem,” s a dolgozat szövegének részévé tettem azokat.

Köszönet a bátorító szavakért, hogy „mindenekben szorgalmasan munkálkodgyam”. Köszönöm a segítséget Tóth Klárának. Köszönet illeti Bogár Juditot, J. Újváry Zsuzsannát, Kóta Pétert, Szvorényi Róbertet, Thimár Attilát, hogy elolvasták dolgozatomat, és elmondták észrevételeiket. Köszönettel tartozom Gábor Csillának és Szelestei N. Lászlónak az idejükért és a véleményükért. Hálás vagyok Hargittay Emil témavezetőmnek a témáért, és hogy mindig minden kérdésemre válaszolt.

Magyarországi előzmények

Vajon igaz, vagy csak rétori fogás, hogy *szűkön és ritkán* jelentek meg, forogtak közkézen keresztény imádságos könyvek 1606, vagyis az *Imádságos könyv* első kiadását megelőző időkben? Az RMNy tanúsága szerint 1570 és 1606 között, vagyis Heltai Gáspár *Imádságok a hét napjaira*¹ imakönyvétől számolva Pázmány első kiadása tizennyolcadik a sorban. Kétévente egy kiadvány nem tűnik kevésnek, de a helyzet értékeléséhez figyelembe kell vennünk a kiadványok felekezet szerinti megoszlását is. Így, katolikus szempontból már korántsem olyan kedvező a kép, ugyanis az idetartozó imakönyvek közül csak három katolikus. A tizenöt protestáns imakönyv valójában, az újrakiadások miatt, hét különböző művet takar. Legtöbbször a *Fons vitae* című imádságos könyv jelent meg, öt kiadása volt a XVI. században.² Kétszer jelent meg Szalaszegi György munkája,³ valamint a Bogner Péternek tulajdonított imakönyv.⁴ Egy kiadást ért meg a már említett Heltai Gáspár imakönyve mellett Huszár Gál,⁵ Huszár Dávid,⁶ Károlyi Tamás,⁷ Debreceni Ször Gáspár⁸ és Gyulai János⁹ munkája.

Pázmány *Imádságos könyv*ét megelőzően tehát két nyomtatott katolikus imakönyvről van jelenleg tudomásunk.

Az egyik az 1594-ben, Prágában megjelent imakönyv, amelynek sajnos egyetlen példánya sem ismert, s hogy egykor létezett, egyedül Katona István *Historiájából* tudható, aki szerzőként Fejérkövy Istvánt nevezte meg.¹⁰

A másik katolikus imakönyv mintegy két évtizeddel korábbról csupán néhány lapnyi terjedelemben maradt ránk.¹¹ Ez John Fischer rochesteri püspök *Psalmi seu precesiones* munkájának, melyben – Kaspar Stainhofer szerint – „az attia mindenható Istenhöz meg

¹ RMNy I, 289 sz.

² Uo., 308B sz.; 337B sz.; 373sz.; 453 sz.; 623 sz.

³ Uo., 732 sz.; RMNy II, 883 sz.

⁴ Uo., 577 sz.; 740 sz.

⁵ Uo., 353 sz.

⁶ Uo., 395 sz.

⁷ Uo., 470 sz.

⁸ Uo., 848 sz.

⁹ Uo., 856 sz.

¹⁰ Uo., 751 sz.; HOLL 1980, 67.

¹¹ Uo., 308A sz. A példány a kolozsvári unitárius kollégium könyvtárában található, az OSzK-ban mikrofilmen őriznek másolatot, FM2/3498.

ielentette az ü szüiijt, es hutijt” fordítása.¹² Bécsben jelent meg Stainhofer nyomdájában, fordítója ismeretlen.¹³ Az imakönyv címlapja hiányzik, a kiadói ajánlással kezdődik a ránk maradt rész. Ez után következik egy bevezető idézet: „Valamit hutuel kirtek imádsagtokban, higgitek hogi meg adatik tünektek. Math. 21”, majd az „Elso imádsag, melliuel akkoron ilünk, mikoron büneinknek bochánattiát kiriük” kezdetű ima, melynek vége a kötet csonkasága miatt hiányzik.

Címlap hiányában a megjelenés időpontját csak kikövetkeztetni lehet. Ez az imádságos könyv egy kéttagú kolligátum második darabja. Az első kiadvány szintén Stainhofer nyomdájának terméke, a *Fons vitae* című protestáns imádságos könyv első kiadása, amely, mint említettük, igen nagy népszerűségnek örvendett. Ennek végén találunk egy kolofont,¹⁴ amelyből kiderül, hogy ez a nyomtatvány 1572-re datálандó, s hogy a katolikus imakönyv is erre az évre tehető, valószínűsíti egyrészt, hogy a két kiadvány ugyanabból a nyomdából származik,¹⁵ másrészt Stainhofer ajánlása a katolikus imakönyvből,¹⁶ ugyanis ezt a művet Draskovich Györgynek ajánlja, aki 1563-tól volt zágrábi püspök, 1573. június 9-ig, amikor kalocsai érsek lett. Mivel az ajánlásban zágrábi püspöknek titulálta Stainhofer, elfogadhatjuk

¹² Stainhofer ajánlásából, [Aiiij]

¹³ BORSA 1971, 207–208.

¹⁴ „BECZBEN WIONNAN NIOMTATTATOTH. es áhol az elöt az igeek nem alkolmatoskeppen mondhattatnac valakö,[!] wiobban, minden modon meg iobbettatoth: Es az fölseghes Rom: Chiasar kegielmes engedelmebü, Stainhofer Caspar által ez mastani Christus Vrunk születese vtan valo 1572. esztendőben wijobban kü niomtattatoth, kis Azzoni huanak masodik napian.”

¹⁵ RMNy I, 308A sz.

¹⁶ [Aij] AZ Nagijsagos, Kegijelmes, es Tisztelendő Vrnak Draskouiych Görgijnek, az Nemes es Tiztesseghes Zabraghi Kaptalannak Püspökiynek, Dalmatianak, Horuat Orszagnak, es Thooth Orszagnak feö vranak, es Bannak’ Az Fölseghes Romaij Chaszar Cansiliariusanak. Stainhofer Caspar az szent haromsagnak newiben mijnden iöt kijwan.

Nagij eszö es jambor iletheö Roffi Ianos Püspök szörzet imatsagos könuechket ez mastanij niomorult vödöbe NAGYSA: Vram magamba vegheztem kü adnij, melliet twlem sok iambor hogij wionnan deak bötökkal megh niomatnam giakorta valo kerrissel sokször kijuant, melij kirijsth es az tudosok [Aij v] inteisijtis meg fogaduan, nem az en hasznomert: hanem az Christus neue, dichijretiirt, az megh mondot iambor ileto Püspök Istenhöz valo szörzöt imatsagos es dichiretes könuechket elő véuen (meliben az attia mindenható Istenhöz meg Ielentette az ü szüiijt, es hutijt) mastan migh iobbat niomthathatok, Nagsagodnak eloször, annak vtanna Christus kössighijnek az az magiar nieluö nepnek szijuem szerijnt kij akaram adnij es eresztenij: miuel hogij nagiuö es szorgalmatosb aitatosaggal az zent haromsganak, kit eleitül fogua, egietlen egij Istennek vallunk neue dijhirthethessek, es mastani esze veszöt vilagban az el hagiöt kemin iletheo attijanknak (a’ mijut az iras mongia) es reghiegnak deuotio az az Istenij filelem es az alazatossagh ismet elő vehetessek.

Azert é ket dolöghert feö keppen Nagsagodnak akartam dedicalni, meliek agiat vetettenek magoknak Nagisagod [Aiiij] hiötijben, kik mast io neuen vegien twlem, ez vtan nagioobbat igieközném mijnden szolgálatommal es gond viselesemmel Nagisagosnak es az köröztien nepnek ky adnij. De miert hogij az Magiar Vrak keuessen vadnak, nijnchen kij seghithseggel lenne az Christus neue dijhijretiirt, es az hiötnek meg tartasaert, Wij testamentomnak niomtatasa, kit magiar orszag szijue szerijnt kijuannia twlem, wdöre kel hadnom. Az nagij Isten tarchia megh Nag: feiet, az köröztien nepnek mind tanulsagra es mind otalmazasra egitömbe, kit engiegen attia, fiw, es szent lélek egij Isten. N. M. S.” Az itt említett kiadandó Újszövetség Sylvester János munkájára utal, amely 1574-ben jelent meg Stainhofer műhelyében.

az RMNy datálását, s így megállapíthatjuk, hogy az első ránk maradt, magyar nyelvű, nyomtatott, katolikus imádságos könyv, amelyről tudomásunk van, 1572 táján jelent meg.

Pázmány imakönyve tehát a harmadik nyomtatásban megjelent, magyar nyelvű, katolikus imádságos könyv, de az első, amely teljes egészében ma is olvasható.

Mindezek fényében úgy tűnik, a valós helyzetet írta le Pázmány a Kapi Annának szóló ajánlásában, miközben az *Imádságos könyv* megírásának okait sorolta, mert noha imakönyv több is jelent meg a megelőző évtizedekben, de vallásának megfelelő *kereztien*,¹⁷ vagyis katolikus könyvecske bizony ritkán akadt.

¹⁷ A keresztény-keresztény szavak katolikus-protestáns jelentése a XVIII. század vége óta követhető nyomon. *TESZ* 1970, 459. Itt tehát arra láthatunk példát, hogy a *kereztien* jelző a XVII. század elején kifejezetten *katolikus* értelemben szerepel.

II. „jelenvaló órában csak az Imádságról szólok”

Pázmány az imádkozásról

Ebben a fejezetben összefoglalom Pázmány gondolatait az ájtatos életre nevelésről, az imádkozásról, amelyeket elsősorban prédikációiból ismerhetünk meg,¹⁸ ugyanakkor az *Imádságos könyv*ben is találhatunk idevonatkozó megjegyzéseket.¹⁹

Ezek szerint az istenes életre való nevelést már gyermekkorban el kell kezdeni, minthogy „az emberek tekéltességének forrása és gyökere, a’ jó nevelés.”²⁰ Ennek oka az, hogy „nem a’ születésből, hanem a’ nevelésből vagyon, jó, vagy gonosz erkölcsünk.”²¹ Pázmány szerint a látott példa szerepe minden téren, de a kisgyermekes esetében különösen fontos, hiszen „ertelmünk tanítására, és akaratunk izgatására, nincs annyi ereje a’ füllel- hallot tanításnak, mint a’ szemmel-látot példának.”²² Ezzel kapcsolatban a szülők felelősségét hangsúlyozza, minthogy a megfelelő példamutatáson túl további feladatok is hárulnak rájuk: „a’ ki hivatalyának eleget akar tenni, és jól akarja nevelni gyermekét: ne elégedgyék azzal hogy jó példát ad, és meg nem botránkoztatja: hanem idején isteni szolgálatra, aitatosságra, lelki dolgokra szoktassa ’s oktassa kisedet gyermekét.”²³ Ennek módja a következő: „mihent a’ téjtül el-fogják, és szóllani ’s járni kezd a’ leány [...] isteni félelemre és szeretetre gerjesztő historiákat ólcsanak elméjébe, aitatosságot csepegessenek szívébe, estveli, és reggeli imádkozásokra, szoktassák akadozó nyelvét, a’ templomba-menésre, édesítsék akarattyát, a’ mennyei dolgok böcsüllésére, vidámítsák értelmét.”²⁴ A gyermek gondolkodásának befolyásolása is természetesen hozzátartozik a szülő feladatához: „semmit ne dícsírjen tehát az anya, fia-elöt, hanem csak, a’ mit Isten dícsír, csak a’ mi üdvösségre viszen: hogy a’ gyermek, kisedet-korátül-fogva, azt kívánja és keresse, a’ mit hallot, hogy dícsírt, és néki kívánt édes annya.”²⁵

Pázmány a lányok taníttatásáról is szól, fontosnak tartja, hogy ők is tudjanak olvasni, hiszen „igen kívántatik minden rendekben, hogy a’ tekéltetes élet példáját, és oktatását, szent, és üdvösséges könyvek olvasasából bévségesen vegyék,”²⁶ „csak arra vígyázzanak a’ szülék,

¹⁸ A munka során a Pázmány által 1636-ban kiadott prédikációs kötetet használtam: PÁZMÁNY 1636. A hivatkozások során az adott prédikáció címét is közlöm.

¹⁹ Pázmány lelkiségéhez: ÖRY 1964.

²⁰ *A’ Fiaknak Istenes neveléséről*, PÁZMÁNY 1636, 197.

²¹ *Mint kel a’ Keresztyén Leányt nevelni*, PÁZMÁNY 1636, 1098.

²² *A’ Fiaknak Istenes neveléséről*, PÁZMÁNY 1636, 190.

²³ *Uo.*, 196.

²⁴ *Mint kel a’ Keresztyén Leányt nevelni*, PÁZMÁNY 1636, 1099.

²⁵ *A’ Fiaknak Istenes neveléséről*, PÁZMÁNY 1636, 197–198.

²⁶ *Mint kel a’ Keresztyén Leányt nevelni*, PÁZMÁNY 1636, 1100.

hogy, ne valami hiuságot, és fesletséget²⁷ olvasson.”²⁸ A megfelelő olvasmányok kiválasztásával a leányok nemcsak felvértezhetik magukat a gonosz csábítások ereje ellen, de a megfelelő históriák és imádságos könyvek megerősíthetik, felkészíthetik őket a tiszta és ájtatos életre. Minthogy a házasság és a nevelés dolga „ha nem mindenestül, de nagy részre, az aszony-ember hatalmában és maga-viselésében ál,”²⁹ fontos volt, hogy minél kisebb kortól megfelelő neveltetésben részesüljenek, amelynek része az olvasni tudás, hogy idővel maguk is jó példát mutathassanak gyermekeik számára, hiszen „nem kevés érdeme vagyon Isten-előt, a’ ki fiát jól neveli,”³⁰ ráadásul az ország, s a religio sorsa miatt sem közömbös, hogy a növekvő nemzedék fiai megfelelő hitbéli és erkölcsi nevelésben részesüljenek.

Feltehetőleg ez a szempont is szerepet játszott, amikor Pázmány Kapi Annának,³¹ egy családanyának ajánlotta *Imádságos könyvét*:

„Az felseges Isten Kegielmedet, szerelmes hazas tarsauál, edes magzatual, es minden kereztien rendekkel egietembe, tarcsa megh az igaz Hitben veghigh.”³²

A családanyák tehát a felnövekvő generáció lelkiiségének, szellemiségének formálásában alapvető felelősséggel bírnak, s ez a társadalom számára is fontos, meghatározó szerep kialakíthatta, befolyásolhatta azt a szokást, hogy az imakönyvek ajánlásainak címzettjei sokszor a Kapi Annához hasonló nemesasszonyok voltak.³³

Pázmány írásaiban alapigazsággént szerepel az a szent ágostoni meghatározás, amely szerint az imádkozás az Istennel való beszélgetés.³⁴ Az ember pedig bűnös volta miatt nem méltó az Istennel való közvetlen szólásra, ezért közvetítői vannak. Közvetítői, akik szavait elviszik Isten elé:

²⁷ „Hiszen gyakori eset, hogy „akár-minémű rend-béli emberek azzal mutogattyák éles elméjeket, hogy úndok Virág-énekeket irkálnak; mellyeket mind Gyermekek, ’s mind Leány-aszonyok kardéra tudnak, és csak nem minden házak ezekkel zengedeznek.” (*A’ Fiaknak Istenes nevelésérül*, PÁZMÁNY 1636, 200–201.) Pázmány nem titkolja véleményét: „a’ kik szerzik, a’ kik éneklik a’ Virág-énekeket, Országos kerítők, közönséges kútatok mérgezők. Es mivel, nem elégedvén magok gonoszságával, egyebeknek tört vetnek: [...] és nincs oly büntetés, mellyet nem érdemelnek.” (*Mint kel a’ Keresztyén Leányt nevelni*, PÁZMÁNY 1636, 1101.)

²⁸ *Mint kel a’ Keresztyén Leányt nevelni*, PÁZMÁNY 1636, 1101.

²⁹ *Házasságban-élő aszszonyok tanúsága*, PÁZMÁNY 1636, 237

³⁰ *A’ Fiaknak Istenes nevelésérül*, PÁZMÁNY 1636, 203.

³¹ „Kapi Anna azzoninak, az Tekintetes Hethesi Pethe Lazlo, Ormosd vara szabad vra, es Cziaszar eo Felseghe, Mezei Hadnaggia, szerelmes hazas Tarsanac, nekem Tiztelendo Azzoniomnak.” PÁZMÁNY 1606, †2[r].

³² PÁZMÁNY 1606, †4[r].

³³ Vö., HARGITTAY 2009b, 192–193.; HELTAI 2008, 103–104.

³⁴ „Mert az Istennel-való gyakor beszélgetés, mely az Imádság-által vagyon” (*Az Imádságról*, PÁZMÁNY 1636, 640–641.) „az Aszszonyok tisztai, [...] az othon-ülés, Istennel-való beszélgetés, orsó-pergetés” (*Mint kel a’ Keresztyén Leányt nevelni*, PÁZMÁNY 1636, 1099) „mint a Moyses orczaia, az Istennel valo beszelgetés által, vgy megh tiztittatic.” (PÁZMÁNY, 1606, †3[r].)

„Vaj ha testi szemeiddel látnád, Keresztyén ember, mint forgódnak az Angyalok körülled mikor könyörögsz; minémű böcsüllettel szedegetik fohászkodásaidat, és köny-húllatásidat; mely örömmel viszik Isten eleibe!”³⁵

S az Istennel folytatott beszéd nem marad válasz nélkül, szintén közvetítő révén szól az emberhez az Úr, egyrészt az olvasmányok (*Biblia*) révén, hiszen, „mikor olvasunk, Isten szól nekünk: mikor imádkozunk, Istennek szóllunk,”³⁶ másrészt pedig a prédikációkban, a prédikátor által, „a’ predikációban, önnön-maga szól a’ Christus JESUS, predikátorának, úgy-mint tolmácsának, szája-által”³⁷ Erre ismételtén is felhívja a figyelmet: „mí-is a’ lelki-tanító szavát, úgy tartozunk hallani, mint Istentől hozzánk-küldöt követnek szavát.”³⁸ Majd az imádság és a prédikáció párhuzamos sajátosságaira irányítja a figyelmet, amiből következik a ki nem mondott felismerés, amely szerint az ember nemcsak beszélhet Istenhez, de párbeszédet is folytathat vele. „Miképpen azért az imádkozásban, mí beszélünk Istennel; mí nyújtyuk *supplicacion*kat ő Szent Felségének: úgy a’ predikációban, önnön-maga a’ nagy Isten szól nekünk; ínt és oktat minket. Mert maga szavai azok: *Qui vos audit, me audit*; hogy a’ ki az ő követeit halgattya, önnön-magát halgattya.”³⁹ Óriási felelősséggel jár tehát Isten szavának közvetítése az egyházi emberek számára, s inti is őket Pázmány, tanuljanak szorgalmasan, életükkel követhető példát mutassanak, s ne feledkezzenek meg arról, hogy beszédük minden haszna az isteni kegyelem, s nem önnön tehetségük következménye. „Azért, ha mi lelki haszon következik a’ predikálásból, azt magának nem tulajdoníthattya a’ ki predikál, hanem Istennek.”⁴⁰

Ezért a prédikátor részéről gondos előkészület kívántatik,⁴¹ amely szerint három dologra kell figyelnie: olyan hangulatot gerjesszen magában, amelyet szeretne, hogy beszéde hatására hallgatóságában is kialakuljon; imádkozzék, kérje Istent, hogy tanítása a hívekben felindítsa a bűnök gyűlöletét, valamint a tekéletes jóság iránti vágyat; s beszédének végső célja mindenképpen Isten dicsőségének hirdetése legyen.

Az imádság és a prédikáció két eltérő sajátosságú beszélgetés, amely ugyanazok között, a bűnös ember és a mindenható Isten között zajlik, s így a hasonló körülmények között folyó beszélgetések – ha nem is minden vonatkozásban – az ember részéről hasonló

³⁵ *Az Imádságról*, PÁZMÁNY 1636, 642.

³⁶ *Uo.*, 649.

³⁷ *Mint kel az Isten Igéjét gyümölcsösön halgatni*, PÁZMÁNY 1636, 452.

³⁸ *Uo.*, 453

³⁹ *Uo.*, 453.

⁴⁰ *Uo.*, 455.

⁴¹ *A keresztyén predikátorokhoz, Intes*, PÁZMÁNY 1636, [?](4v)–[?](4v).

magatartást kívánnak meg.⁴² Lássuk, mi kell a jó imádsághoz, s mitől függ a prédikáció hasznossága.

Négy dolog szükségeltetik, hogy az imádság Isten előtt fogatos legyen: lelkünk megfelelő előkészülete, az egyéb gondolatok kirekesztése, állhatatosság s végül, hogy ne feledjük, amit kérünk, Krisztus nevében kérjük. A prédikációk esetében szintén négy dolgot kell szem előtt tartani: készületlenül nem szabad Isten igéjének hallgatására menni, amikor ott vagyunk, „elmecsavargatás” nélkül kell figyelni, a hallgatónak a beszédben hangzottakat magára kell venni, s végül törekednie kell, hogy azokat a saját életében valóra is váltsa.

Látható, hogy az előkészület és a figyelő jelenlét mind a két esetben elengedhetetlen feltétele a célját betöltő Istennel folytatott beszélgetésnek. Másként kell azonban készülni a hallgatásra, s másként a szólásra. A prédikáció előtt „a’ lelki éhséget kell fel-indítanunk, mikor az Isten igéjét akarjuk hallani,”⁴³ s tudatosítani kell előre, hogy a prédikáció célja nem abban áll, hogy feltétlenül új dolgokat tanuljunk, hanem abban, hogy a hallomás által „arra gerjedgyen akaratunk, a’ mit tudunk,”⁴⁴ és ez azért fontos, mert „az akaratnak restségéből áradnak a’ gonosságok.”⁴⁵

Az imádság esetében pedig az előkészületnek különösen hangsúlyos szerepe van. Pázmány ezúttal is felosztja a feladatokat, eszerint három dolgot kell megtennie az imádkozáshoz készülő embernek. Lelkét a halálos bűntől tisztítsa meg, majd töredelmes szívvel bánkódjék esetén, végül jobbulásra igyekezzék. Számos idézetet és példát követően ismét összefoglalja a teendőket, „mikor azért imádságunkhoz akarunk kezdeni,”⁴⁶ de nem a korábbiakat ismételi meg, hanem egy lépéssel továbbmegy, az imához készülő ember vádolja magát háládatlanságáért, hogy vétkezett, (miután halálos bűneitől megszabadult), kérjen bocsánatot, (miután bánkódott elestén) és ígérjen jobbulást (az igyekezet már nem elégséges). Ezzel a három (hat) lépésből álló lelki folyamattal, amely az imádkozásra ráhangolódó lelki előkészület része, máshol is találkozunk, ugyanis az *Imádságos könyv*ben is visszaköszön ez a feladatsor. A második rész reggeli és esti könyörgéseit bevezető intelmében a következőt olvashatjuk: „ha valami jót cselekedtél, adgy hálát Istennek: ha vétkeztél, sirassad bűnödöt, es valóban el-tekéllyed hogy meg-jobbítod életedet.”⁴⁷

⁴²Mindezen sajátosságok figyelembevételével természetesnek tűnik, hogy az „ars orandi fejlődése szinte párhuzamos a prédikációelméletével.” BARTÓK 1998, 157.

⁴³ *Mint kel az Isten Igéjét gyümölcsösön halgatni*, PÁZMÁNY 1636, 452.

⁴⁴ *Uo.*, 454.

⁴⁵ *Uo.*, 454.

⁴⁶ *Az Imádságról*, PÁZMÁNY 1636, 649.

⁴⁷ PÁZMÁNY 2001, 80:21–23. Mindez Szent Ignác *Lelkigyakorlatos könyvé*ben szerepelő általános lelkismeret-vizsgálat módjával mutat párhuzamot: első pont: hálaadás a jótéteményekért; második pont: kegyelemkérés a

A megfelelő előkészületet követő második kíváncsiság az ima esetében a következő: „egyéb gondolatokat kirekesszünk: és nagy figyelemmel, nagy Isteni félelemmel, abban foglaljuk elménket, a’ mit kérünk nyelvünkkel.”⁴⁸ A prédikáció esetében: „Kíváncsít; hogy az Isten igéjét, elme-csavargás-nélkül, figyelmesen hallgassuk: gondolkodásinkat, akarva tétovázni ne hagyjuk.”⁴⁹ A figyelő jelenlét a legtöbbet hangoztatott, a legfontosabb kritérium Pázmány szerint. Amikor imádkozunk, csak arra szabad koncentrálnunk, hogy Istennel szólunk, ezt elősegítendő tanácsolja, hogy az ima kezdetén jusson eszünkbe, hogy „Istenünk, és az ő angyali szemei reánk néznek, [...] mint-ha testi szemeimmel látnám jelen-létét.”⁵⁰ Tudatosan kell kizárni az egyéb gondolatokat, „mikor azért a’ templomba lépünk, nem elég, hogy testünk Isten házában legyen, elménk és akaratunk másut sétálgat: hanem, minden világi gondokat és külső szorgalmatoskodásokat kinn kell hagyni.”⁵¹ A figyelmes jelenlét elsődlegességét bizonyítja, hogy az *Imádságos könyv* elején található idézet erre céloz. Elsőre talán szokatlan választás ez a mottó, de meglehetősen gyakorlatias gondolkodásról tesz tanúbizonyságot. A kegyes olvasó, ha nem a megfelelő előkészülettel, lelki ráhangolódással veszi kezébe az imakönyvet, már az első oldalon találva érezheti magát, s a jelen idejű egyes szám első személy használata révén ez az érzése (bűntudat) még intenzívebbé válhat.

„Hieron. Contra Lucifer. Cap. 6.

Ha igazán hinném, a’ mit hiszek, mikor az én Istenemnek könyörgök: szívemet meg-tisztítván, mellyemet verném, orcámat köny-húllatással öntözném: az én Uram lába-előt le-borúlnék, siralmimmal mosogatnám, hajammal törleném szent lábait: az ő Keresztihez ragaszkodnám, és ezt addig el nem bocsátanám, míg Irgalmasságot nem nyernék.

Most pedig, gyakran imádságimban, a’ piaczon sétál elmém: gyakran számot vét, és valamely gonosz gondolattól el-ragadtatván, oly dolgokban forog, mellyeket szégyen csak meg-is mondani”⁵²

A mottót látva az olvasó rádöbben, hogy ez őrá is szól, hiszen ő is tudja, mit kellene tennie, de nem elégséges hozzá az akarata, s így szembesülve „fogyatkozásával” megindulhat lelkében az a folyamat, amelynek következtében az ördög kísértéseit távol tarthatja, s alkalmas állapotba kerülhet, hogy Istenéhez szóljon. Ehhez pedig sok erő kell, mert az ördögök roppant lelkesek, „mikor a’ harang-szóval szentegyházba hívatunk, úgy tetczik, mint-ha az ördögök mind oda idéztetnének, oly sok és alkalmatlan gondolatokkal ostromolnak

bűnök megismeréséért és kiirtásáért; harmadik pont: lelkünk számonkérése; negyedik pont: Istentől bocsánatkérés a hibákért; ötödik pont: a megjavulás elhatározása Isten kegyelmével. SZABÓ 1990, 86.

⁴⁸ *Az Imádsággról*, PÁZMÁNY 1636, 649.

⁴⁹ *Mint kel az Isten Igéjét gyümölcsösön halgatni*, PÁZMÁNY 1636, 454.

⁵⁰ *Imádsággról*, PÁZMÁNY 1636, 649. Vö. a lelkigyakorlatok imabeszélgetéseivel, ahol ugyanúgy, szinte testi valójában kell odaképzelnünk azt, akivel beszélgetni akarunk. SZABÓ 1990.

⁵¹ *Mint kel az Isten Igéjét gyümölcsösön halgatni*, PÁZMÁNY 1636, 454.

⁵² PÁZMÁNY 2001, 14.

imádságinkban, oly dolgokat jutatnak akkor eszünkbe, mellyek azon-kívül elménkbe sem ötlenének.”⁵³ Úgy véli Pázmány, az imádság legyen inkább rövid, de végig figyeljünk arra, akihez szólunk „nem a nyelvnek gyors pergésére, hanem értelmünk és szívünk buzgóságára figyelmez,”⁵⁴ s az is világossá válik, hogy „egy aítatos fohászkodás, hasznosb Isten-előt, hogy-sem a’ nap-estig-való száy-mozgatás, belső aítatosság-nélkül. Noha, mikor a’ bőv imádsággal-eggyüt, belső figyelmetességünk-is vagyon, hasznosb a’ bőv imádság.”⁵⁵ Pázmány azt is elmondja, mi történik akkor, ha úgy akarunk imádkozni, hogy gondolatban nem vagyunk ott, mert „mikor elménk másut nyargal, és világi dolgokba merül, akár-mint forgassuk nyelvünket, nem imádkozunk, hanem Istent csúfollyuk, és böcstelenséggel illettyük.”⁵⁶ A csúfolásról pedig azt mondja, hogy „gyógyúlhatatlan véteknek ismérteti Isten az ember-csúfolást, [...] úgy bánik tehát Isten az ember-csúfolókkal, mint a’ doktor a’ halálra-váltakkal: el-hadgya, és nem orvosolja őket.”⁵⁷ Ha az emberek csúfolása ekkora bűn, fel sem foghatjuk igazán, mennyivel súlyosabb vétek Isten csúfolása. E vétek elkövetésétől óv minket Pázmány, mikor a figyelmes jelenlét elsődlegességét hangsúlyozza.⁵⁸

Mivel a prédikáció esetében a közvetítő szerepét ember tölti be, a prédikációhoz elmaradhatatlanul kapcsolódik az imádság, melynek egyik célja, hogy Isten kegyelme révén az egyházi ember megfelelő módon, s legfőképpen sikeresen tudja tolmácsolni Isten szavát, a másik pedig az, hogy a hallgató lelke alkalmas legyen Isten szavának befogadására. Pázmány ugyanazt az imádságmodellt adja a templomban térdre rogyó, Isten szavát hallgatni vágyó ember szájába, mint amit szintén térdre borulva és nagy tisztelettel mond a keresztény ember *Az Imádságról* című prédikációjában, s amely séma az *Imádságos könyv* imaszövegeiben is felfedezhető, párhuzamba állítható, tematikusan és funkció szerint is.

Ennek négy szakasza van, az első az Istenhez odafordulás, amelyet szavakkal, de mozdulattal is kifejezhetünk. Ezt követi a második szakasz, amely a könyörgő lelkiállapotát tárja Isten elé, ez kétféle lehet: a bennünk lévő rossz, illetve tökéletlenség meglétének elismerése, amiktől szabadulnánk; a másik, a belőlünk hiányzó jószág és tökéletesség

⁵³ *Az Imádságról*, PÁZMÁNY 1636, 645.

⁵⁴ *Uo.*, 650.

⁵⁵ PÁZMÁNY 2001, 134:16–19.

⁵⁶ *Az Imádságról*, PÁZMÁNY 1636, 650.

⁵⁷ *A’ Nyelvnek vétkeiről*, PÁZMÁNY 1636, 792.

⁵⁸ A nem megfelelő imádkozás csúfolássá válik Bornemisza Péter szerint is, de nála nem a figyelmes jelenlét okozza ezt elsősorban, hanem ha például szentekhez könyörgünk, és nem a három Isteni Személyhez szólunk: „Ez szömyec kiuül soha senkinek ne imatkozunc, Mert ottan meg bomol az Kerezyeni igaz imatkozás, Így elszakatsz az igaz Istentől, es valami Baluant imatsz, ki semmi. Az Istent karomlod, es magad meg czufolod, midőn semminec kialtasz.” BORNEMISZA 1584/2000, [312v]. Ezzel a párhuzammal kívánom felhívni a figyelmet, hogy a kutatás kiterjesztése, a források feltárása, a korszak más (rokon műfajú) műveivel való összehasonlító elemzése elvégzendő feladatként áll előttünk.

hiányának felismerése, amik után vágyunk. A két rész aránya az *Imádságos könyv* szövegeiben ritkán egyenlő, s szavakba öntésük is többféle módon történik. Isten meggyőzésének két módja lehet: egyik, amikor Isten nagyságát említjük, s szembeállítjuk vele gyarlóságunkat, és kérjük, hogy leereszkedve mihozzánk segítsen rajtunk, a másik, amikor emberi mivoltunk gyöngeségét hangsúlyozzuk, s ezt követően vagy kérjük, hogy karoljon fel minket, vagy hálát adunk, hogy mégsem hagyott magunkra.

A harmadik szakasz tematikusan szorosan kapcsolódik a másodikhoz, annak mintegy folytatása, hiszen a már meglévő hibáinkon és tökéletlen erényeinken, vagyis a múlton, a meg(nem)történt dolgokon túllépve, innentől az imádság a jövőre koncentrálna. Ebben a szakaszban kérjük Istentől a bölcsességet, hogy az elkövetkezendőkben tudjunk választani a jó és a rossz között. Végül a záróformula következik, amelyben több elem is előfordulhat: általános könyörgés az isteni gondviselésért, leggyakrabban hálaadás a már megkapott jótéteményekért – ezzel visszautal a második szakaszra – valamint megerősítő könyörgés a jövőre nézvést – ez egy lépéssel továbbmegy a harmadik szakaszban elmondott kérdéshez képest – vagyis ne csak tudjam, mit kell tennem, de legyen erőm is megtenni azt.

Ez a négy szakasz az *Imádságos könyv* szövegeiben nagy szabadsággal variálódik, időnként aránytalanul szerepel, kimarad valamelyik, esetleg jóval hosszabb lesz a többinél, előfordul, hogy az imádság meglehetősen általános jellegű, de ennek ellenkezője is, hogy csak egyetlen témára szorítkozik, felsorolással élve részletekbe bocsátkozik, esetleg egy mondatban összefoglalja a mondandót; mindenesetre az megállapítható, hogy ezzel a sémával az imák szerkezete vázolható.⁵⁹ Ezt az alábbiakban egy táblázat segítségével illusztrálom. A két imamodell mellett két szöveget mutatok be az *Imádságos könyvből*.

<i>Mint kel az Isten Igéjét gyümölcsösön halgatni c. prédikáció imamodellje⁶⁰</i>	<i>Az Imádságról c. prédikáció imamodellje⁶¹</i>	<i>II. Könyörgés.</i>	<i>A' Ióra-való Restségnek győződelméért.</i>
<i>I. szakasz</i>		Pázmány, 2001, 82:12–25.	PÁZMÁNY 2001, 155:3–15.
[térdre esünk Isten előtt]	[térdre esünk és kiáltjuk] noha por és hamu vagyok, szólok	AZ én lelkem te-hozzád fohászkodik, én Istenem, és az én szívem fel- ébredvén, minden erejével téged szomjúhoz, és te-hozzád kívánczik	URam IESUS Christus, ki én- érettem, nem szántad semmi munkádat és fáradságodat: én-érettem éhezteél, szomjúhoztál, tellyes étszakákon imádkoztál

⁵⁹ Mindenképpen további vizsgálódást igényel, hogy ez a séma a kor imádságelméletei közül melyikkel állítható párhuzamba. Vö. GÁBOR 2009. Különösen a *Változat a recepcióra: Ludovicus Granatensis* című fejezet.

⁶⁰ PÁZMÁNY 1636, 454–455.

⁶¹ *Uo.*, 649–650.

		Szállyon reám a' te irgalmasságod, mint a' reggeli harmat, mely a' földet meg-nedvesíti.	
<i>2. szakasz:</i> könyörgés, hogy bocsássa bűneinket, tisztítsa lelkünket	szegény koldus vagyok, segíts rajtam	Atya-mindenható Isten, ki kezdetben a' világosságot teremtéd, világosítsad szemeimet, hogy a' bűnnek setéségébe ne essem	Ved-ki szívemből az Isteni dolgokra-való restséget:
nyissa meg lelki füleinket világosítsa értelmünket, oktassa tudatlanságunkat	beteg vagyok, gyógyíts meg ostoba barom vagyok, taníts	Meg-váltó Fiú Isten, fényességből származot fényesség, és a' setéségben tündöklő világosság, üzd-ki belöllem a' tudatlanságnak homályát Szent Lélek Isten, fényeskedő és emésztő tűz, gerjeszd-fel szívemben a' te szerelmednek tüzeit:	
<i>3. szakasz:</i> értsük, amit erkölcsünk jobbítására és életünk vezérlésére hallunk	te adj értelmet, a jót elválasszam a gonosztól		Adgyad, hogy örömmel szolgálgyak néked, böjtölésben, vigyázásban, szünetlen imádkozásban. Felebarát-omat jó akarattal segétcsem szükségében, táplállyam fogyatkozásiban, vigasztaljam keserűségében, oktassam tudatlanságában, örömet hordozzam az ő terhét, és mindenkben szorgalmazatosan munkálkodgyam: tudván, nem csak hogy rövid üdöm vayon, és az-után nem munkálkodhatom, de azt-is, hogy dücsösséges gyümölcse vayon a' mi munkánkknak.
<i>4 szakasz:</i> gerjessze akaratunkat azok kívánságára vastagítsa erőtlenségünket megtartására	te adj erőt, hogy életemet kedved szerint rendeljem	őriz-meg engem, Uram, a' te jelen-léteddel, minden veszedelemtől, és hirtelen haláltúl: gerjeszd-fel bennem a' te szerelmedet, hogy e' mái napon kedvessen szolgálhassak néked: Az mi Urunk IESUS Christus-által, etc.	Segets azért én Istenem, és vastagics engem: Ki az Atya és Sz. Lélek Istennel egyetemben, élsz, etc. Amen. .

III. „egybeszedni, értelmesen megválogatni...”

Az *Imádságos könyv* kiadásai és azok szerkezete

Az *Imádságos könyv* Pázmány életében négyszer jelent meg, első kiadása Grácban, 1606-ban,⁶² a további három edíció Pozsonyban, 1610-ben,⁶³ 1625-ben,⁶⁴ végül 1631-ben.⁶⁵

A kiadások felépítése hasonló szerkezetű. Az első, 1606-ban megjelent imakönyv a bevezető részben, illetve a kötet végén mutat némi eltérést a későbbi kiadásokhoz képest, de a középső rész, amely tíz fejezetre bontva tartalmazza az imádságokat és tanulságokat, és ahol elkezdődik a lap-, illetve az első kiadás esetében a levélszámozás, teljesen párhuzamos.

A bevezető rész mind a négy kiadásban ugyanazzal a mottóval kezdődik. Ezután ajánlás következik Kapi Annához (1606, 1610), majd előszó a keresztény olvasóhoz (1610, 1625, 1631). Az első kiadásban az ajánlást követően két mutató tábla található, az egyik tartalomjegyzék, a másik tárgymutató, különválasztandó az imádságok és a tanulságok rendjét. Az első kiadás bevezető része itt véget ér. A másik három kiadásban az előszót követően két rövidebb tanulsággal találkozunk, az egyik az esztendőről és annak részeiről szól, a másiktól pedig megtudhatjuk, mikor szabad mennyegzőt szolgáltatni. Ezt követi a naptár, minden hónap esetében latin nyelvű naptárverssel, majd egy általános ismertetés a kalendárium részeiről, illetve egy „örökös Tábla” (harminc évet ölel át) a változó ünnepekről. A bevezető rész *A' calendariom ujitásanak szükséges-vóltárul* című szövegében naptártörténetet ad, elmagyarázza a Iulius Caesar, a nicei zsinat, valamint az 1582-es Gergely-féle naptárreform eredményeit, a húsvét idejét, a szökőévet.

Az első kiadás legvégén egy hitvédő művet találunk, melynek címe *Reovid tanvsagh, mint ismerhesséc megh az egiügiüc, az igaz vallast*,⁶⁶ amely a későbbi kiadásokban már nem szerepel. Az 1610-es kiadás az egyetlen, amelyben nincs tartalomjegyzék, a harmadik és negyedik kiadás végén viszont van. Hibajegyzék a második és negyedik kiadásban található.

⁶² RMNy II, 945 sz.

⁶³ *Uo.*, 1003 sz.

⁶⁴ *Uo.*, 1345 sz.

⁶⁵ *Uo.*, 1513 sz. A három pozsonyi kiadás mégsem ugyanazt a nyomdahelyet jelenti. Pozsonyban 1609-től 1617-ig működött a Forgách Ferenc nevéhez kötődő érseki nyomda, a második kiadás erre az időszakra esik. Az *Imádságos könyv* harmadik illetve negyedik kiadása a Pázmány által alapított jezsuita kollégiumi nyomdából került ki, amely 1623-tól 1652-ig működött. V. ECSÉDY 1999, 135.

⁶⁶ Ez a cím a mű elején található, Pázmány 1606, [225v]. A címlapon a következő módon szerepel: *Reovid tanvsagh, mint ismerhesse megh akar mely együgiü ember is az Igaz Hitet*. Vö. PÁZMÁNY 2006.

Az *Imádságos könyv* középső részét képező tíz fejezet valamennyi kiadásban azonos sorrendben követi egymást.⁶⁷ A tíz fejezet felépítése a következő: Az első fejezetben, amelynek címe, *Az Mi-Atyánk, Üdvözlégy, Hiszek-Isten, Töredelmességnek cselekedetiről, és a' Sz. Kereszt jeléről*, a legfontosabb imádságok találhatók. A *Mi Atyánk* és az *Üdvözlégy* szövegét elmélkedéssel kiegészítve közli Pázmány, az imák minden sorát egyesével gondolja át, ízeletti a szavakat,⁶⁸ próbálja megfejteni mélyebb értelmüket, hiszen mindenki ismeri, „de sokan, vagy nem értik, vagy meg nem gondolják ennek el-reytet méltóságát, beolcseségét, erejét, és melyseges titkait.”⁶⁹ Ebben a fejezetben kapott helyet, igaz először csak az 1610-es kiadásban, a hitvallások mellett a töredelmességre, vagyis a bűnbánat mindennapi gyakorlására buzdító írás is. Valamennyi kiadásban megtalálható *A' Szent Kereszt Jeléről* című tanulság, amelyben a kereszttetés módjait és értelmét magyarázza el Pázmány. A második részben *Reggeli, es estveli könyörgések* találhatók. A fejezet elején áll egy rövid írás, amely szerint minden nap imádkozni kell. Reggel, ágyból kikelve, kereszttetés „után, el-mondván a' Mi-Atyánkat, Üdvözlégy Mariat, Hiszek-egy-Istent, a' következő imádságokat aitasos szívvel mond-el.”⁷⁰ A nap végén, „mikor estve el-akarsz nyugodni akkor csendességben lévén, így szóly a' te lelkednek: ihon, én lelkem, ez a' nap-is el-múlt: mi jót, vagy gonoszt cselekedtünk ma?”⁷¹ Az ehhez a feladathoz tartozó imádságok szintén megtalálhatók a második fejezetben. A harmadik rész *Isteni jo-tetemenyert hala-adások* címmel tartalmaz imádságokat. Ezek elmondása révén a teremtésért, a megváltásért, a megszentelésért adhatunk hálát. A fejezet végén található Szent Ambrus és Ágoston hálaadása is, a *Teged Isten dicsírünk* kezdetű imádság. A negyedik rész címe: *A' predikaciohoz, es sz. aldozathoz tartozó imádságok; a' misének ceremoniairol, es papi öltözetekről*. A fejezet első felében a mise részeihez, prédikáció előtt, prédikáció után, mise kezdetin, az angyali ének idején, epistola olvasásakor, etc. tartozó könyörgéseket találjuk, második felében pedig a mise ceremóniáinak magyarázatát olvashatjuk. Az ötödik fejezetben *Az olvasórul; és a' háromszori csendítésről* vagyis először a rózsafüzérről, annak használatáról, értelméről szóló írások találhatók, majd kiderül, ha harangoznak, az *Úr Angyala* kezdetű imádságot kell elmondani. A hatodik, hetedik, nyolcadik fejezetben könyörgéseket találunk. A hatodik részben *Lelki javainkert könyörgések* címmel hitért, szeretetért, isteni félelemért, alázatosságért, hét fő

⁶⁷ A fejezetcímek esetében mindig az 1631-es kiadást használom, ha ettől eltérlek, jelzem.

⁶⁸ Szent Ignác *Lelkigyakorlatos* könyvének második imamódját követi ezzel a módszerrel Pázmány: „az imádkozó [...] mondja: Mi Atyánk. Addig maradjon ennek a szónak a megfontolásánál, amíg különböző jelentéseket, hasonlatokat, örömet és vigaszt talál benne. Ugyanígy járjon el a Miatyánk vagy bármely más imádság minden egyes szavánál, ha ezen módon azt akarja imádkozni.” SZABÓ 1990, 141.

⁶⁹ PÁZMÁNY 2001, 42:23–25.

⁷⁰ *Uo.*, 80:4–6.

⁷¹ *Uo.*, 80:18–20.

vétkek legyőzéséért, az örök boldogságnak kívánásáért könyörögrhetünk. Ennek a fejezetnek a végén találjuk Szent Brigitta könyörgéseit a boldog kimúlásért. A hetedik fejezetben *Közönseges jokert könyörgések* találhatók, legtöbb a hadakkal való ostromztatás megszüntetését kéri, de találunk könyörgést a tévelygések kigyomlálásáért, az anyaszentegyházért, lelkipásztorokért, fejedelmekért, a dög-halál eltávoztatásáért, esőért. A nyolcadik fejezetben *Bizonyos személyek imadsagi* találhatók, ezen szövegek által fiak szülőkért, szülők gyermekeikért, házasok egymásért tudnak könyörögni. Ebben a fejezetben olvasható a betegek, rabok, úton járók könyörgése is. A kilencedik fejezet címe *A' gyónáshoz, es ur vacsorajához keszitő könyörgések*, amelynek első (nagyobb) része gyónáshoz kapcsolódó imákat, lelki tükröt, magyarázatokat tartalmaz, második részében pedig *Az Oltár-előt-való Imádság, mikor hozzánk akarjuk az Urat venni*, majd *Az Ur vétele-után* című több részből álló imádság-sorozat olvasható. A tizedik fejezetben, amelynek címe *Szent David penitencia-tarto soltara*, a zsoltárokon túl közismert imák, litániák szerepelnek. A fejezet végén pedig *Szent Irás intési* címmel a *Bibliából* vett idézetekkel bocsátja el az olvasót Pázmány, mindenki rendje, rangja, neme, társadalomban beöltött szerepe szerint kap útavalót.

A tíz fejezet tehát mind a négy kiadás esetében, noha a fejezetcímekben előfordulhat eltérés, ezt a sorrendet mutatja. Az alábbiakban a fejezetek részletes vizsgálata következik. Elsőként felépítésükről, majd a négy kiadás összevetésének eredményeiről lesz szó. Az egybevetés módszere eltér a szövegkritikai jegyzetek készítése során alkalmazott eljárástól, minthogy ott a főszöveghez, vagyis az 1631-es kiadáshoz viszonyítottam valamennyi korábbi kiadást. Ezúttal a szövegek alakulását vizsgálva, időrendben haladtam, az egyes imakönyvet mindig az időben azt megelőzőhöz hasonlítottam, vagyis a második kiadást az elsővel, a harmadikat a másodikkal, a negyediket pedig a harmadik kiadással vettem egybe.

Így látni fogjuk, hogyan dolgozta át Pázmány az *Imádságos* könyvet, milyen változtatásokat eszközölt. Először formai szempontból vázolom az eltéréseket, majd megvizsgálom, milyen módon, mértékben, s meddig ment el a szöveg-átalakításban, majd tematikus csoportosítás következik, amikor a tartalom módosításának különböző szempontjait veszem szemügyre.

A fejezetek felépítése

A tíz fejezet mindegyike több, rövidebb-hosszabb részből, elmélkedésből, könyörgésből, az egyház szabályainak, szertartásainak magyarázatából áll, amelyek két-három sorosak, de akár több laposak is lehetnek, és rendszerint önálló címmel rendelkeznek. Említettem, hogy a fejezetek azonos rendben követik egymást az általam tárgyalt kiadásokban, s ez elmondható az egyes fejezeteken belül az imádságok, tanulságok sorrendjéről is. Egyetlen önálló imádság esetében fordul elő, ez a *Nicaeabéli Z. geolekeozet vallása*, hogy az első kiadástól eltérő helyen szerepel a későbbi kiadásokban. Az önálló szövegegységek (imádságok, tanulságok) részletesebb vizsgálata alapján az is megállapítható, hogy az imádságoknál és tanulságoknál kisebb egységek, így a bekezdések esetében is jellemzően megőrizte Pázmány az 1606-os sorrendet. Néhány alkalommal fordul elő csupán, hogy ettől eltért a bekezdésnyi, vagy annál hosszabb, de az imánál rövidebb szövegegységek esetében – ezek a változtatások csak a második kiadásban szerepelnek, a későbbiekben sorrendjük nem módosult tovább.

Pázmány úgy gondolhatta, az első kiadás anyagát „értelmesen megválogatta, rendbe hozta”, minthogy annak sorrendjén nemigen változtatott, az átalakítások célja tehát nem az első kiadás rendjének megbolygatása volt. A későbbi kiadásokban található módosításokat alapvetően két eset indokolta, egyrészt, ha valamiről úgy gondolta, érdemes még „egybe gyűjteni”, másrészt, ha a „helyes kimondásban” fogyatékoságot látott.

A továbbiakban ezekről lesz szó.

Az egymást követő kiadások szöveg szerinti egybevetésének eredménye meglehetősen rendszertelen képet mutat, minthogy az egyes kiadásokat különböző mértékben dolgozta át Pázmány. A második és harmadik bővelkedik eltérésekben, a negyedik kiadásban alig van, sőt, az olyannyira egyezik a harmadik kiadással, hogy az elemzés során ritkán lehet önálló sajátossággal jellemezni.

Az első három edíció vizsgálata meglehetősen bonyolult szövegformálási folyamatról árulkodik. A kiadások közötti eltérések mértéke roppant széles skálán mozog, a változtatás lehet csak egy szó, esetleg toldalék, de akár több lapnyi szöveg betoldása is. Előfordul, hogy nem egy hosszabb részt illeszt be, vagy vesz el szerzőjük, hanem átfogalmazza a korábbi szöveget. Igen gyakori, hogy ezek a megoldások párhuzamosan vannak jelen, s nehezen lehet bármiféle következetességet, vagy szabályosságot felfedezni bennük. Mindezek ellenére néhány jellegzetesség, az egyes kiadások, bizonyos fejezetek sajátosnak mondható változása mégis megfigyelhető. Ezek a következők.

Nagyobb mennyiségű (több oldalas) szövegrészlet betoldása a második kiadásra jellemző. Ebben a kiadásban egészül ki az *Imádságos könyv* több önálló szöveggel, pl. a naptárról szóló résszel, a töredelmesség szép könyörgéseivel, a mindennapi számvetésre buzdítással, egyéb önálló imával, illetve részletekkel, ez utóbbi esetében oly módon, hogy a már meglévő imádsághoz, tanuláshoz told hozzá (elé, mögé, közé) újabb bekezdéseket.⁷² A harmadik kiadásra ez már nem jellemző, ott általában a meglévő szövegeknek mondatnál rövidebb mértékű változtatásával találkozunk, pl. szórend felcserélése, szavak felváltása szinonimával, nyelvtani szerkezetek átalakítása. A zárt szövegek is némi változtatással kerülnek át a következő kiadásokba. Jellemző a tizedik fejezet litániái esetében, hogy az első két kiadás szövege párhuzamosnak tekinthető, majd a harmadik kiadásban találunk néhány, a szavak szintjét érintő változtatást, amelyekkel a negyedik kiadás teljes hasonlóságot mutat. A legnagyobb átalakuláson az első fejezet imaelmékedései esnek át, nem egy esetben fordul elő, hogy az 1606-os kiadás bekezdései a gondolatot megőrizve, egészen új köntösben jelentkeznek a következő kiadásban, majd a szöveg tovább alakul (csekélyebb mértékben) a harmadik kiadásban.⁷³

A negyedik kiadásban igen kevés és csekély mértékű újítással találkozhatunk. Az imakönyvek felépítésénél már említettem, a két kiadás szerkezete közötti egyetlen különbség a hibajegyzék hiánya a harmadik kiadás végén. Ettől eltekintve az 1631-es kiadás szövegszerűen csaknem teljesen megegyezik az 1625-ös kiadással, minden lap alján ugyanaz az őrszó található, az ívjelzés, a lapszámozás, a sorok szedése végig párhuzamos, a szavak helyesírása is többnyire hasonló. Mégsem beszélhetünk egyszerű utánnyomásról, hiszen a kritikai apparátus majdnem 300 különbséget tart számon (ezek nagyrészt szónál rövidebb eltérések), amelyeknek mintegy harmada a bevezető részben található, mivel az ajánlás és a naptár „naprakész” adatai követik az idő múlását. Az újrasedést igazolja a sajtóhibák léte is, előfordul, hogy automatikusan öröklődnek, de ellenpélda is szép számmal adódik.

⁷² A következő fejezet számos példát tartalmaz a változtatások illusztrálására.

⁷³ Az első fejezet imaelmékedései ilyen mértékű és típusú átalakulása láttán óhatatlanul felmerül a gyanú, hogy az *Imádságos könyv* nem minden sora származik valamilyen más írott forrásból. Az *Előszó*ban utaltam arra, hogy az *Imádságos könyv* forrásait Bogár Judit kutatja, aki nagy százalékban lelte meg a szövegek eredetijét. Szíves szóbeli közlése szerint az első fejezet elmékedéseit (még) nem találta meg. Talán nem túlságosan merész az a feltételezés az ilyen mértékű átdolgozás alkalmával, hogy nem valamelyik „régí Doktor” írásának felhasználásáról, hanem Pázmány saját fogalmazásáról lehet szó.

Példatár

Az átdolgozás sokféleségét a következő példák hivatottak illusztrálni.⁷⁴ Valamennyi jellegzetes típust bemutatom, az egyezéstől a teljes különbözőségig. A helyesírásból fakadó eltérést nem jelöltem.

Elsőként olyan részletet mutatok be, amelynek szövege a négy kiadás során nem változott. A tizedik fejezetből való idézet jól illusztrálja, hogy pusztán a helyesírás különbözőségéből fakadóan mennyi eltéréssel találkozunk. (2001, 313:5–7)

1606, (224[r]:)

Az Vrakhoz.

VRac, a mi igaz es képes, aggiatoc megh a szolgaknac, tuduan hogy nektekis vratoc vagion menieghbe.

1610, (728–729)

Az Vrakhoz.

Vrak, az mi igaz és képes, adgyátok meg az szolgáknak, tuduán hogy néktekis vratok vagyon menyegben, Coloss. 4. v. 1. Ephes. 6. v. 9.

1625, (567:)

Az Urakhoz.

Urak, a' mi igaz és képes, adgyátok-meg a' szolgáknak: tudván, hogy néktek-is Uratok vagyon menyégben: Coloss. 4. v. 1. Ephes. 6. v. 9.

1631, (567:)

Az Urakhoz.

Urak, a' mi igaz és képes, adgyátok-meg a' szolgáknak: tudván, hogy néktek-is Uratok vagyon menyégben: Coloss. 4. v. 1. Ephes. 6. v. 9.

A következő példa azt a típust mutatja be, amikor első kiadásban megjelent szöveg egyedül a második kiadásban módosul, majd ez változatlanul él tovább a későbbiekben. (2001, 58:14–24)

1606, [11v]

Es aldota te mehednek giümeolcse, IESVS CHRISTVS, Eleuen kutfeie, a te méhed giümölcse, minden aldomasnak, Az eo ki folio telliessegebe reszesüllünk, te altad, ő bodogsagos züz, es a reghi giümölcz

⁷⁴ A részletek idézésekor kövér betű jelzi az előző kiadástól való eltéréseket, [...] jel mutatja, ha az újabb kiadásból hiányzik valami, ami az azt megelőzőben megtalálható. A negyedik kiadást általában nem hoztam, ha annak szövege megegyezik a harmadik kiadásával.

ételből származot nyaualiainkat, roncsa el a te méhednek gyümölcse, mely amaz igaz élet faianak üdüösséges gyümölcse.

1610, 58–59

ES áldot az Te méhednek gyümölcse, Iesus Christus: **Míuelhogy az Te méhednek gyümölcse, eleuen kút feie** minden aldomásnak, az eo kí folyó tellyesseghében reszesüllyünk Te általad oh bódogságos szüz, és az réghi gyümölcz ételből származot nyaualyánkat, roncsa el az Te méhednek gyümölcse, **az** élet faianak üdüösséghes gyümölcse, **az mi Vrunck IESVS Christus: Amen**

1625, 38

Es áldot a' te méhednek gyümölcse, JESUS Christus. Mivelhogy a' te méhednek gyümölcse, eleven kút-feje minden áldomásnak, az ő ki-folyó tellyességében részesüllyünk te-általad, oh bódogságos Szüz: és a' régi gyümölcs ételből származot nyaualyánkat, roncsa-el a' te méhednek gyümölcse, az élet fájának üdvösséges gyümölcse, a' mi Urunk IESUS Christus. Amen

Gyakran előfordul, hogy a második kiadásban többet változik a szöveg, mint a harmadik kiadásban. Az alábbi három példa e „többet” mutatja be, ezáltal megfigyelhetjük az átdolgozás egészen különböző mértékű eseteit.

Elsőként lássuk az átlagos (csekélyebb) mértékű változtatást bemutató példát. (2001, 59:7–12)

1606, [11v]–12[r]

Azzoniunk züz Maria, Istennek Z. Annia, keoneorögy erettünk, bünösökért, most es halálunk oraian Amen: Hogy a te z fiadnak érdeme által, mys az eo teolle niert igasságba reseszüllyünk, Es miképpen az Vr, te veled, es te benned volt, vgy mi bennünkis lakozzék malasztia által, életünkbe, vigasztalasa által betegségünkbe, az eorök bódogságh által ki mulasunkba, ki el es vrálkodik az Atia, es z lélek Istennel egietembe, most es eoröckön eoröcke, Amen

1610, 59

Aszonyunk szüz Maríá, Istennek szent Annya, **imádgý mi** érettünk bünösökért, most, és halálunk**nak** oráian, [...] Hogy az Te [...] fiadnak érdeme által, mijs az eo tölle nyert **bódogsághban** reszesüllyünk, és miképpen [...] Te veled, és Te benned vólt **az Vr**, vgy mi bennünkis lakozzék **megh szentelő** malasztýáual életünkben, [...] és ki mulásunk **vtán, az örök bódogsághban reszessé tégyen:** Amen.

1625, 38–39

Aszonyunk szüz Maria, Istennek szent Annya, imádgý mi-érettünk bünösökért, most, és halálunknak oráján: HOgy a' te Fiadnak érdeme-által, miis az ő-tölle nyert bódogságban részesüllyünk: és miképpen te-veled, és te-benned vólt az Ur, [...] mí-bennünk-is lakozzék [...]szentelő malasztýával életünkben: [...] ki-mulásunk-után **pedig**, az örök bódogságban részessé tégyen: Amen.

A következő példa olyan változtatást szemléltet, amely esetében a második kiadás az első kiadás szövegét többszörösére duzzasztotta. A harmadik kiadásban lényegesen kevesebb változtatás történt, a negyedik kiadásban nincs újabb módosítás. (2001, 57:3–16)

1606, (11[r]:)

Vdueoz légi Maria: Vduöz légy O meni országnak kiraline azzonia, Isténnek Z. Annia. Vduözlégy O Maria, az az Thengernek csillaga, auagy, Azzoniunk, büneosök otalmazoia, megh keseredtek vigasztaloia, az Atia Istennek iegiese, a menniey kiralinak z Annia:

1610, (53:)

Wduöz légy Maria: Wduözlégy [...] menyországnak királyne aszonya, **az mi Istenünknek választot sz:** Annia. Wduözlégy [...] María, azaz, Tenghernek csillagha, [...] bünösöknek oltalmazóia, megh keseredteknek vigasztalóia, az Atya Istennek jegyese, az mennyei keralynak szent Annia: **Wduözlégy María, mert Te benned kezdeték ell az mi üdüösségünk mikor méhedben foghadád az üdüözítőt, Te valtoztatád ell az Eua neuét, mert ha eo általa kezdeték az mi veszedelmünk, mikor ez világhra hozá az bünt, és az halált, az kigyónak hatalma alá vetuén az emberi nemzetet, Te általad lön kezdeti az mi valtságunknak, az büntül és haláltül való szabadságunknak, midön az Te mehednek gyümölcseuel megh rontád az kigyónak feiét. Eoruendez szeplötelen szüz Maria, ezen az Te üdüözüleden, és könyörghéseddel ébrezd fell az én lelkemet, hogy nagy áitatossággal mondhassam tenéked ezt az Angyali üdüözületet.**

1625, 34–35

Eüdvöz-légy Maria. Eüdvöz-légy meny-országnak Királyné aszonya, [...] Istenünknek választot szent Annia. Eüdvöz-légy Maria, az-az, Tenger[...] csillaga, bünösöknek oltalmazója, megkeseredteknek vigasztalója, [...] Atya Istennek jegyese, [...] mennyei Királynak szent Annia. Eüdvözlégy Maria: mert te-benned kezdeték-el a' mi üdvösségünk, mikor méhedben fogadád az üdvözítőt. Te változtatád-el az Eva nevét: mert, ha ő általa kezdeték [...] veszedelmünk, mikor e' világra hozá a' bünt és halált, a' kigyónak hatalma-alá vetvén az emberi nemzetet, te-általad lön kezdeti [...] váltságunknak, [...] büntül és haláltül-való szabadságunknak, midön [...] méhednek gyümölcseüel meg-rontád a' kigyónak fejét. Eörvendezz, szeplötelen Szüz Maria, ezen a' te üdvözüleden, és könyörgéseddel ébrezd-fel az én lelkemet, hogy nagy áitatossággal mondhassam [...]néked ezt az Angyali üdvözületet.

A harmadik példa esetében egy kevésbé jellemző típust figyelhetünk meg. A második kiadásban lévő változat az átdolgozás során csak gondolatokat őrzött meg az első kiadásból. (2001, 58:14–24)

1606, [11v]

Kik a mi első Aniank atkat viseluen, fäidalommal, es bünbe szülik fiokat. De te, o Istennek aldót Z Annia, züzen fogadád méhedbe, faratság nekül hordozád, fäidalom nekül, züzen szüled a vilagnak Vrat: Aldot vagi azert, azzoni allatok keozt, seot minden azzoni allatok, es minden teremptet allatok feolöt.

1610, 57–58

Te vagy áldot aszony állatoknak közöttte: Méltán neveztetel áldotnak az aszony állatok közeot, mert csak Te egyedül menekedtél megh az maghtalansághnak atkátul, szüzességhednek éppen megh maradasáual: Szabados vóltal Te az fáydalommal való szülésnek atkátul, és holot az több aszony állatok az férfiak birtoka alat vadnak, az Istennekfia, tizenkét esztendős korbannis, enghedelmissen Tehozzád halghatot: Áldot vagy nemes aszonyunk szüz Maria, mert Te általad születék minekünk az mennyei aldomasoknak kút feié, az Te mehednek gyümölcse: Szabadícs megh enghemet az Te imadsághid által, minden atoktúl, hogy az Te fiadnak keduesen szolgálhassak mind örökkön örökke. Amen

1625, 37–38

Te vagy áldott aszonyi állatoknak-közötté.

MÉltán neveztetel áldotnak [...] aszonyí állatok-közöt: mert csak te egyedül menekedtél-meg a' magtalanságnak átkátul, szüzességednek éppen megmaradásával: szabados vóltál [...] a' fáydalommal-való szülésnek átkátul. Es **noha** a' több aszonyi állatok, [...] férfiak birtoka-alat vannak: **de** az Isten[...] Fia, tizen-két esztendős-korában-is, engedelmissen te-**tölled** halgatot, és **birodalmod-alat vólt**. Áldot vagy nemes Aszonyunk szüz Maria, mert te-általad születék [...]nékünk a' mennyei áldomásoknak kút-feje, a' te méhednek gyümölcse. Szabadícs-meg engemet [...] imádságid-által, minden átoktúl, hogy a' te Fiadnak kedvessen szolgálhassak, mind örökkön örökké. Amen.

A következő példa esetében az átdolgozás mértéke a harmadik kiadásban nagyobb, nem a második kiadásban, *A' Misének Ceremoniáiról* című írás (2001, 122:1–132:14) illusztrálja ezt a nem ritkán előforduló esetet. A negyedik kiadás változatlanul őrzi a harmadik szövegét. Mivel ez az elmélkedés több oldalas, csak az első bekezdést idézem. (2001, 122:1–7)

1606, 64[r]

Az Misében valo Caeremoniaknak, reovid magiarazattia.

A Mi üdueoziteonc, véres aldozattiánac emlekezetibe, a Misebe, két rendbeli dolgoc foglaltatnac: Nemelliec ennec az aldozatnac természetit, es miuoltat illetic, Nemelliec pedig csak Caeremoniac, es szokot rend tartásoc, Es ezec keozzül. kit az Apostoloktul veottec a hiuec, kit az vtan, io es diszes rend tartásnac okáert szerzetec az Anyaszentegyhaz pasztori.

1610, 244–245

Az Misében való Caeremoniákrúl.

AZ mi üdüözitönk, véres aldozattyának emlekezetiben, az Miseben, két rendbeli dólghok foglaltatnac: Nemellyek ennek az aldozatnac természetit, és miuoltat illetik, Nemellyek pedig csak Caeremóniak, és

szokot rend tartások, Es ezek közzül, kit az Apostoloktól vöttek az híuek, kit az vtán, ió és díszes rendtartásnak okáért szerzették az Anyaszentegyház pasztori.

1625, 176

A' Misének Ceremoniáiról.

[...] ÜDvözítönk Véres áldozattyának emlekezetiben, a' **Szent** Misében, Két rend-béli dolgok foglaltatnak: **Elsők**, ennek az Aldozatnak természetit, és mi-vóltát illetik. **Mások**, csak Ceremóniák, és szokot rend-tartások. **Mellyek**-közzül, **nemellyeket** az Apostoloktól vettek a' Hívek: **nemellyeket** az-után, [...] díszes rend-tartásnak-okáért, szerzetek az Anyaszentegyház Pásztori

Végül egy olyan példa következik az első fejezetből, amely csak egyszer fordul elő. Az első és második kiadásban a két cím megegyezik, a hozzá tartozó szövegek azonban semmilyen egyezést nem mutatnak. A harmadik kiadásban kisebb változtatást találunk, a negyedikben már nincs különbség. (2001, 58:3–13)

1606, 11[r]

Vr vagion te veled. Nem csak Isten aiandeküal, de az Atia Istennek bölcsesegüel, a menniei aldomásnak, es malaztnak ki folio kut feieuelis, tellies vagi, o Mariá, mert nem csak lelkedbe, de mehedbeis az vrat hordozád:

1610, 56–57

Vur vagyon Te veled: **Noha az Te szent Fiad Emmanuel, velünk lakozó Isten, De Te veled sokkal külömben vagyon, hogy sem egyéb emberekkel; Te veled vagyon az Vur[!]; mert természeti szerént mindenüt ielen vagyon: Te veled vagyon az ő malasztja által, de sokkal böcsülletesb módon hogy sem az töb szentekkel, mert csak Tégedet választot hogy az Isten Annyának böcsülletes meltosaghára emeltetnél, és az Te méhedben kilencz hólnapigh lakozuán, az Te értelmet, akaratodat és minden cselekedetidet igazgatta: Oh áldot szép szüz, kéried az Te veled lakozó Vrat, hogy az eo szent kegyelme által, én velem lakozzék, és az én akaratomat oly erős szeretettel biria, hogy soha töllem el ne tauozzék:**

1625, 36–37

Ur vagyon te-veled.

NOha a' te Szent Fiad Emmanuel, velünk lakozó Isten: de te-veled sokkal külömben vagyon, hogy-sem egyéb emberekkel. Te-veled vagyon az Ur: mert természeti-szerént mindenüt jelen vagyon. Te-veled vagyon [...] malasztja-által, de sokkal böcsülletesben, hogy-sem a' töb szentekkel: mert csak tégedet választot, hogy az Isten Annyának böcsülletes méltóságára emeltetnél, és [...] méhedben kilencz hólnapig lakozván, [...] értelmet, akaratodat, és minden cselekedetidet igazgatná. Oh áldot szép Szüz, kérjed a' te-veled lakozó Urat, hogy az ő szent kegyelme-által, én-velem lakozzék, és az én akaratomat oly erős szeretettel birja, hogy soha töllem el ne távozzék.

Az *Imádságos könyv* több olyan imát, zsoltárfordítást, litániát tartalmaz, amelyek benne éltek a köztudatban, amelyek szövegét a hagyomány őrizte. Talán meglepő, de ezekben is találunk kisebb mértékű eltéréseket.

Szent Bernát könyörgése a tizedik fejezetből (2001, 286:4–287:2) néhány helyen mutat különbséget, amelyek a második és a harmadik kiadás között találhatók. Az ezt tartalmazó sorokat idézem. (2001, 286:17–19; 286:27–28)

1606, [204v]–205[r]

O Io IESVS, el ne veszessen engem az én gonosságom, kit a te mindenható io voltod teremtet. O édes IESVS, esmérd meg én bennem a mi tied, és töröld le az ideghen abrazaot en bennem.

1606, 205[r]

O IESVS, te benned hiueoknec üdüössege, O IESVS hozzád foliamoknac vigasztalása, IESVS minden büneinknec bocsanattia.

1610, 685

OH Ió IESVS, el ne veszessen engem az én gonozságom, kit az te mindenható ió vóltod teremtet. Oh édes IESVS, esmérd meg én bennem az mi tiéd, és töröld le az idegen abrazaot én bennem.

1610, 686

OH IESVS, te benned hiuöknek üdüössege, Oh IESVS hozzád folyamóknak vigasztalása, IESVS minden büneiknek bocsánattya.

1625, 520

Oh [...] IESUS, el ne veszessen engem az én gonosságom, kit a' te mindenható jóvóltod teremtett. Oh édes IESUS, ismérd-meg [...] bennem a' mi tied, és töröld el az idegen ábrázatot **belöllem**.

1625, 521

Oh IESUS, te-benned hívöknek üdvössége: oh IESUS, hozzád folyamóknak vigasztalása: **oh** IESUS, minden büneinknek bocsánattya:

A következő példa, szintén a tizedik fejezetből, az L. zsoltár (2001, 261:17–262:25), amelyet az 1606-os kiadás tanúsága szerint Balassi Bálint fordított. A zsoltár szövege az első két kiadás esetében egy helyen tér el, a harmadik kiadásban három további helyen találunk változtatást, a negyedik kiadás ez utóbbtól már nem tér el. Azt a részt idézem, ahol az eltérések vannak, bővebb szövegkörnyezetben. (2001, 261:22–26)

1606, [180v]

Mosd el rollam immár, Kit lelkem alygh vár, Mosd el bünöm rutsagat. S' Eggiüt az rut hirrel, Mint rut büzt enyczdel, Fertelmem büdös szagat. Esmerem vetkemet, Kiert nap engemet, Rettent, mutatuan magat. Csak neked vetkeztem, Bünt ellened teottem, O kegielmes Vr Isten.

1610, 627

Mosd el róllam immár, Kit lelkem alig vár, Mosd el bünöm rútságát. S' Eggyüt az rút hírrel, Mint rút büzt, **enhícsd** el, Fertelmem бүдös szagát. Esmérem vétkeket, Kiért nap engemet, Rettent, mutatuán magát. Csak néked vétkeztem, Bünt ellened töttem, Oh kegyelmes Vr Isten.⁷⁵

1625, 471–472

Mosd-el róllam immár, kit lelkem alig vár, mosd-el bünöm rútságát. [...] Eggyüt a' rút hírrel, mint rút büzt, enyhícsd-el fertelmem бүдös szagát. Ismérem vétkeket, kiért nap engemet rettent, mutatván magát. Csak néked vétkeztem, bünt előttd tettem, oh kegyelmes Ur Isten.

A litániák esetében is előfordulnak kisebb változtatások. Ezt példázza az a néhány sornyi bevezető könyörgés, amely minden litániában megtalálható. *Az üdvösséges IESVS nevéül, Litánia.* című imádságból (2001, 282:4–285:4) vettem az idézetet. (2001, 282:9–17)

1606, 201[r]–[201v]

VRam irgalmaz nekünc.

Christus keoneorüly raitunc.

Vram irgalmaz nekünc.

Christus haly[!] megh minket.

Christus halgas megh minket.

Menybeli Atia Isten,

Megh válto Fiu Isten,	Legy Irgal-
Vigasztalo Z. Lélec Isten.	mas nekünc.

Z. Haromságh egy Isten,

1610, 677

VRam jrgalmaz nekünk.

Christus könyörüly raytunk

Vram jrgalmaz nekünk

Christus **halgas** meg minket

⁷⁵ Az „enhícsd” alak a Balassi hálózati kiritikai kiadásban (BALASSI 1998) az 1610 előtti forrásokban nem szerepel, ezekben az esetekben az „enyészd” szót találjuk. Ennek alapján az 1610-es *Imádságos könyv*ben olvasható az „enhícsd” alak először. Mihálykó János 1609-es imakönyvében (MIHALYKÓ 1609) is az „enyészd” szerepel, minthogy Pázmány 1606-os kiadásának szövegét vette át (a két imakönyv kapcsolatáról bővebben a VI. fejezetben szölok), viszont harmadik kiadásában 1629-ben, (a második kiadása elveszett) már a Pázmány-féle 1610-es alak (enyícsd) szerepel, noha maga az imakönyv megőrizte első kiadásának – így Pázmány 1606-os kiadásáét is – szerkezetét. A szó két alakja a hálózati kiritikai kiadás sztemmájának megfelelően jelenik meg az egyes nyomtatványokban, vagyis a bal oldali két ág köteteiben „enyícsd”: a bécsi (1633), nagyszombati (1699), bártfai (1660 k.) kassai (1665) áll; a jobb oldali, a váradi kiadásokból származtatott ágak köteteiben pedig az „enyészd” alak szerepel: a lőcsei (1670,1671), pozsonyi (1676), valamint a kolozsvári kiadványokban (1669, 1677, 1681).

Christus halgas meg minket
Menybéli Atya Isten,
Meg váltó Fiú Isten, Légy Irgal-
Vigasztaló Sz: Lélek Isten, mas nekünk.
Sz, Háromság egy Isten,

1625, 513

URam, irgalmazz nekünk.

Christus, **kegyelmezz nekünk.**

Uram, irgalmazz nekünk.

Christus, halgas minket.

Christus, halgas-meg minket.

Meny-béli Atya Isten, **Irgalmazz mi-**

Meg-váltó Fiú Isten, nekünk.

[...] Szent Lélek **Ur** Isten, **Irgalmazz mi-**

Sz. Háromság egy Isten, nekünk.

A bemutatott példák igazolják, hogy jelentős változáson ment át a szöveg mind a második, mind a harmadik kiadás esetében, a negyedik kiadásban viszont nem találunk lényeges eltérést. Az átalakulás mértéke igen változó, elsősorban az imádság, tanulság, illetve az annál rövidebb szövegek szintjét érinti. Ezek a változtatások az első kiadás szerkezetét nem módosítják, inkább kiegészítik, teljesebbé teszik annak mondanivalóját.

IV. „...rendbe hozni, helyesen kimondani”

A kiadások átdolgozásának tematikus vizsgálata

A kiadásokban előforduló sokféle változtatás következtében az újrafogalmazott szöveg általában csiszoltabb, könnyedebb, szebb hangzású, és sokszor célszerűbb, mint amit a korábbi változat tartalmaz. Ezt időnként sikerül már a második kiadásban elérni, de sokszor a harmadik kiadásban olvasható a végleges szöveg. Amint említettem, a negyedik kiadásban érdemi változtatás már nem tapasztalható.

Az át- illetve újrafogalmazás motivációira az *Imádságos könyv* kiadásainak összehasonlító vizsgálatából következtethetünk, vajon miért, mi célból változtatott Pázmány a meglévő szövegen.

A sorrend módosítása

Két típusa van a sorrend megváltoztatásának. Az egyik, amikor Pázmány egy meghatározott szöveget, szinte változatlanul, egyik fejezetből átesz egy másik fejezetbe, ebben az esetben, mint látni fogjuk, a módosítás egy másik változtatás következménye; a másik típus, amikor egy fejezeten, illetve szövegegységen belül változtatja meg, bolygatja föl a korábbi sorrendet, azzal a céllal, hogy az új egymásra következés által az adott szöveg még hatásosabb legyen.

Az első típus kétszer fordul elő, az egyik a *Nicaeabéli Z. geolekeozet vallása* esete, amely az első kiadásban a negyedik részben, a későbbiekben azonban az első fejezetben szerepel. Ennek oka, hogy az 1606-os kiadás első fejezetéből még hiányoztak a hitvallások, így a *Nicaeabéli Z. geolekeozet vallása* a miséhez tartozó imádságok között, *Az Evangéliumkor* című könyörgés után található. A második kiadásban Pázmány úgy döntött, a *Miatyánk* és az *Üdvözlégy* után közli a hitvallásokat is, minthogy ez a három ima szinte összetartozik, miként azt maga is mondja az 1606-os kiadás kilencedik fejezetének végén: „*minden imadsaginknac kezdeti 's véghe, a Mi atianc, üdueozlegi Maria, es Credo legien*”.⁷⁶ Így a *Nicaeabéli Z. geolekeozet vallásának* két fejezetben is lett alkalmas helye, s mivel kétszer hozni felesleges, értelemszerűen az első előfordulásnál szerepel a teljes szöveg, s egykori helyén, a miséhez tartozó könyörgéseknél csak utalást találunk: „*Az Nicea-béli szent*

⁷⁶ PÁZMÁNY 1606, [177v].

*Gyölekezetnek vallását, meg-találod oda fel, fol. 40.*⁷⁷ Hasonló okból került át a kilencedik rész végéről Seneca esti számvetése a második fejezetbe, „*A' Keresztyén embernek magával-
való szám-vetése*” című részbe. Ez az intelem szintén az 1610-es kiadástól szerepel az *Imádságos könyvben*. Mind a kilencedik, mind a második fejezet hivatkozott része hasonló témájú, esti lelkiismeret-vizsgálat, mindkét esetben hasznos lehet a szöveg, s Pázmány úgy ítélte, a második fejezetben hathat ösztönzőbben Seneca példája:

„Seneca, lib. 3. de Ira, c. 36. így ír magáról: Mikor estve ki-viszik a' gyertyát, az én Feleségem, tudván szokásomat, csendességben vagyon. En pedig, valamit nap-estig mondtam, vagy cselekedtem, elő-számlálom elmémben: semmit magamtúl el nem titkolok. és a' hol fogyatkozást látok, meg-feddem magamat, mondván: No, most meg-engedem, de ez-után ez ne légyen. Amazzal vetekedvén, keményben szóllottál: ez-után, el-kerüld a' versengő embert. Amazt haragossan dorgáltad: mászor ne miveld. Etc.”⁷⁸

A helyváltoztatás ezúttal sem marad utalás nélkül. A kilencedik fejezetben található *Eőt közönséges Orvosság minden rend-béli Vétek-ellen* című tanulság végén, vagyis a Seneca-történet 1606-os kiadásbéli helyén a következőt olvashatjuk: „*a' mint bővebben meg-magyarázók e' Könyvnek második Részében: fol. 113.*”⁷⁹

A sorrendváltoztatás másik típusa az első fejezetben fordul elő: *Mi kenyeriünket minden-napiat adgyad néküink ma*⁸⁰ illetve *A' Szent Kereszt Ielérül*⁸¹ című részekben, valamint a kilencedik fejezetben az *Vr vacsoraia-előt*⁸² gyűjtőcímmel ellátott négy imádság esetében. Ez utóbbinál nem egy imán, tanulságon belüli gondolatsor cserélődött föl, hanem az 1606-os kiadás öt imádsága a későbbi kiadásokban eltérő sorrendben, felosztásban és átdolgozott megfogalmazásban szerepelt.

Ezúttal a *Mi kenyeriünket minden-napiat adgyad néküink ma* sorhoz kapcsolódó elmélkedő imádság átdolgozását figyelhetjük meg. Az első kiadásban a földi illetve mennyei kenyér gondolat váltakozva jelenik meg, míg a későbbi kiadásokban a mennyei kenyérről szóló gondolat körülöleli a földi kenyérről szóló részt.

⁷⁷ PÁZMÁNY 2001, 113:27–28.

⁷⁸ *Uo.*, 92:30–93:7.

⁷⁹ *Uo.*, 235:8–9.

⁸⁰ *Uo.*, 51:17–52:33.

⁸¹ *Uo.*, 65:27–79:6.

⁸² *Uo.*, 244:20–249:22.

1606		1631	
1	testi táplálás Istentől való	4	vastagítsa lelkünket a mennyei kenyér
2	haszontalan a földdel való bajlódásunk Isten áldása nélkül	5	bocsáss tanítókat, akik megszeggyik szent igéd kenyerét
3	mértékletes táplálást kérünk, nem gazdagságot	6	nemcsak kenyérrel él az ember hanem a szent igével is
4	lelkünknek is szüksége van a kenyérre	7	eddig a tékozló fiúval zabáltunk egyiptomi bűdös hagymát kívántunk, keserű gyönyörűségek
5	bocsáss tanítókat, akik megszeggyik szent igéd kenyerét	2	haszontalan a földdel való bajlódásunk Isten áldása nélkül
6	nemcsak kenyérrel él az ember hanem a szent igével is	–	Istentől reméljük táplálásunk, mint az égi madarak
7	eddig a tékozló fiúval zabáltunk, egyiptomi zsidókkal bűdös húst keserű hagymát	3	mértékletes táplálást kérünk, nem gazdagságot
8	bűn helyett adj mennyei kenyeret	–	Istenbe vetett bizalom jele, csak egy napra való eledelt kérünk
9	ne csak testünkbe, de lelkünkbe is tápláltassunk	9	ne csak testünkbe, de lelkünkbe is tápláltassunk
10	egy pillanatra is megvonod malasztod kenyerét, bűnbe merülünk	10	egy pillanatra is megvonod malasztod kenyerét, bűnbe merülünk

A szövegalakítás módjai

Egyértelműen megfigyelhető a négy kiadás változásainak vizsgálata során a szöveg egyszerűsítésére, ugyanannak a mondanivalónak tömörebb, vagy rövidebb kifejezésére való törekvés, amely a könnyebb megértést, az adott téma célszerűbb kifejtését szolgálja. Ez a jelenség megfigyelhető a fejezet- illetve imacímekben, valamint a szavak, mondatok, bekezdések szintjén is. Az alábbi idézetek mindegyike az ötödik fejezetből való.

A címekben előforduló változás illusztrálására lássuk a következő példát. Az első kiadásban: *Az reggeli, déli, és Estueli csendítéskor, mint kellien imadkozni.*⁸³ Ugyanez a második kiadástól rövidebb formában szerepel: *A' Reggeli, déli, estveli Csendítéskor.*⁸⁴ A címekben elhagyott kifejezések leggyakrabban a műfaj megjelölésére, könyörgés, hálaadás, imádság, illetve, mint a példában látható, az elmondás aktusára vonatkoznak. Azokat az eseteket, amikor a későbbi kiadás címe a bővebb, a tartalom gazdagodása indokolja.

⁸³ PÁZMÁNY 1606, [83v].

⁸⁴ PÁZMÁNY 2001, 137:24.

A következő példa szintén igazolja a tömörségre való törekvést, ezúttal egy mellékmondatlalt lett „szegényebb” a harmadik és negyedik kiadás. Az első kiadásban így szól a mondat:⁸⁵

„Iollehet pedig az eghész *Rosarium*, auagy az Isten annia tizteletire, imadsagokbol keoteot koszoru, tizen eot Miatiankat, es, mas fel száz üdueozletet foglal magaba.”⁸⁶

A negyedik kiadásban:

Iöllehet pedig az egész Olvasó, Tizent-öt Mi-Atyánkat, és más-fel-száz Eüdvözletet foglal magában.”⁸⁷

Az ötödik fejezet első bekezdésében a rózsafüzér eredetével kapcsolatos eltérő nézeteket mutatja be. Az 1606-os kiadásban kifejtett török eredet részletezése felesleges, túlságosan hangsúlyos, a keresztények olvasójának megértéséhez nem vezet közelebb, ezért kimarad a későbbi kiadásokból. Ugyanez a példa illusztrálja azt a többször is előforduló esetet a második és harmadik kiadás között, amikor az *mostani Vy keresztién Atyafiakat* röviden *Vjitóknak* nevezi.

1606, [77v]

Csufolliac a mostani Vy kereztién atiafiac a kereztieneo Oluasoiat, es ezt, ki scorio toita goliobisnac, ki egiebnece neuezi: Seot nemelliee Teoreoc találmánnac mongiac, mert a Teoreokeoknekis oluasoioc vagion, melinec (a mint ertettem) Tespe neue, es ebbe, egy hean szaz goliobis vagion eoszue füzue: Vgy imadkoznac pedig raita, hogy a harmicz három elseo goliobison, harmicz haromszor mongiac, Sulthan allah, A masodic harmicz harmon, vgian anniszor mongiac, El hemdun’ illah, Es vtolszor, ismet harmicz haromszor mongiac Allah hecuer.

1610, 273

CSufollyák az mostani Vy keresztién Atyafiak az keresztyének Oluasoiát, és azt, ki scorio toita golyobisnac, ki egyebnek neuezi: Söt némellyék Török talalmányának mondgyák, mert az Törököknekis oluasóiok vagyon. [...]

1625, 200

Csúfollyák az *Vjitók az Olvasó*[...]t, és azt, ki Scorio-*tojásnak*, ki egyébnek nevezi. Söt némellyék, Török talalmányának mondgyák, mert a’ Töröknek-is Olvasója vagyon.

Az *Imádságos könyv* szövegalakítására, úgy tűnik, hatással volt Pázmány protestánsokhoz való viszonyulása is. Pázmány állításainak igazolására legtöbbször a Szentírásból és a régi doktoroktól idéz, több esetben azonban Luther és Calvin nézeteire is

⁸⁵ Az eltérő részeket dőlt betű jelzi.

⁸⁶ PÁZMÁNY 1606, [83v].

⁸⁷ PÁZMÁNY 2001, 135:3–4.

utal. A protestáns nézőpont kétféleképpen van jelen, egyetértés alkalmával, amikor *még* a protestánsok is ugyanazt gondolják, például a *Mert tiéd az ország* kezdetű szép dicséret esetében. A változtatás ez esetben a fordítók listájának bővítését jelenti:

„mind e may napigh, sem Deak, sem Georeog keoniube nem taláttatik ez a dicsiret, mégh a Luther, Caluinus, es Beza fordításábais.”⁸⁸

„mind e’ mái napig, sem Deák, sem Görög könyvben nem taláttatik ez a’ dicsíret, még a’ Luther, Calvinus, Beza, és *Károlyi* fordításában-is.”⁸⁹

Gyakrabban fordul elő azonban, hogy a protestáns nézetek az ellentételt képviselik, amelynek cáfolása révén, a maga állításának igazát bizonyíthatja Pázmány. A kiadások közötti eltérés, általában, az ellentétel bevezetése során fordul elő: „kit Caluinus karhoztat”,⁹⁰ a harmadik és a negyedik kiadásban ugyanez: „noha Calvinus ezt nem javallya”,⁹¹ amint látjuk az átfogalmazás során finomodik Kálvin „véleménye”, legalábbis Pázmány megfogalmazásában.

Végül egy harmadik típusú példa a negyedik fejezetből, amelyben a későbbi kiadásokból kimarad a protestánsok említése:

„a Donatistac, el szoktac vala rontani az oltarokat, *mint mostis az Vyto Atiafiac*, es amint Z. Agoston iria”⁹²

„a’ Donatisták rontották az Oltárokat [...]: és, a’ mint Sz. Agoston írja”⁹³

Ha a szövegben előforduló mondatfüzés nem eléggé frappáns, ha a stílus nem eléggé csiszolt, ha a kifejezés túlságosan éles, az átdolgozás során nyelvtani szerkezetek egyszerűsítésével, mondaton belüli helycserével, szóismétlések elkerülésével, szinonímák szerepeltetésével, etc. él Pázmány.

A birtokviszony dupla kifejezése nagyon gyakran előfordul: „eszünkbe iutattia, *a mi üdueoziteoncne*”,⁹⁴ amit a birtokos névmás elhagyásával egyszerűsít: „eszünkbe jutattya,

⁸⁸ PÁZMÁNY 1606, 10[r].

⁸⁹ PÁZMÁNY 2001, 56:9–11.

⁹⁰ PÁZMÁNY 1606, [78v].

⁹¹ PÁZMÁNY 2001, 133:23.

⁹² PÁZMÁNY 1606, [66v].

⁹³ PÁZMÁNY 2001, 123:30–31.

⁹⁴ PÁZMÁNY 1606, [80v].

Eüdvözítőknék”,⁹⁵ másik példa: „mely a mi Vranc kezét”,⁹⁶ névmás nélkül: „mely Urunk kezét”.⁹⁷ A birtokos névmás elhagyása a harmadik kiadásra jellemző.

A mondat szórendjének megváltoztatásával a mondanivaló hangsúlya is áttevődik. A birtokviszony kifejezése ismét egyszerűsödik. Példa a kilencedik fejezetből:

„MEnnec es feoldnec Vra, *nincz szama a te* hozzam valo io voltodnac, es irgalmassagodnac”⁹⁸

„MEnynek és földnek Ura, *száma nincsen* hozzám-való jó-vóltodnak, és irgalmasságodnak.”⁹⁹

A következő példa jól szemlélteti Pázmány szövegátalakítási technikáját:

„A mi atiankat, nem mongiuc bodogh aszonnac, hanem az Istennek, kiuanuan hogy miképpen az Angialoc be szoktac az Istennek mutatny az emberec keoneorgeset, Vgy bodogh aszony keze által, Isten eleibe vitesséc a mi keoneorgesünc.”¹⁰⁰

A’ Mi-Atyánkat, nem mondgyuk Bóldog Aszonynak, hanem [...] Istennek: kívánván, hogy, miképpen az Angyalok bé-szokták [...] Isten-*előt* mutatni [...] könyörgés*inket*: ugy Bóldog Aszony keze-által, Isten eleibe vitessék *imádságunk*.¹⁰¹

Megfigyelhetjük a névelőhasználat csökkentését, a mondat végén a szóismétlés (keoneorgeset-keoneorgesünc), valamint a birtokos névmás elkerülését. Mivel a könyörgés és az imádság kifejezés többször is szinonimaként szerepel az *Imádságos könyv*ben, ebben az esetben a szócsere a stilisztika, nem pedig a műfaj tárgykörébe tartozik. Az angyalok szokásáról szólva az első két kiadás nehézkes, döcögő mondatszerkesztését könnyedebbé tette Pázmány a névelők elhagyásával, egy névutó betoldásával, s „az emberec keoneorgeset” kifejezés egyszerűsítésével. A „könyörgésinket” szó használatával egyrészt a mondatépítés célszerűbbé válik, másrészt az olvasó számára, a többes szám 3. személyű alak helyett használt többes szám 1. személyű alak azt érzékelteti, hogy nemcsak a többi ember, de az ő könyörgéseiről is gondoskodnak az angyalok.

A latin idézetek használata

„Noha minket igen gyaláznak, hogy mí deákúl imádkozunk Istennek, a’ kösség hallattára. De mí, a’ kösség oktatására, szokot és érthető nyelven predikállunk: Istennel pedig, mikor

⁹⁵ PÁZMÁNY 2001, 135:8–9.

⁹⁶ PÁZMÁNY 1606, [80v].

⁹⁷ PÁZMÁNY 2001, 135:16.

⁹⁸ PÁZMÁNY 1606, [141v].

⁹⁹ PÁZMÁNY 2001, 209:6–7.

¹⁰⁰ PÁZMÁNY 1606, [78v].

¹⁰¹ PÁZMÁNY 2001, 133:18–21.

könyörgünk, azt ítéljük hogy Deakúl-is szólhatunk”,¹⁰² mondja Pázmány, de az *Imádságos könyv* esetében, úgy tűnik, mégis másképpen ítélte, ugyanis a latin idézetekkel az embereknek szánt tanulságokban találkozunk¹⁰³ azzal a céllal, hogy állításait nemcsak az egyházatyák nevének említésével, de mondandójuk idézésével is erősítse, sokszor az eredeti nyelven közölve azt. A következőkben Pázmány – minimum három szóból álló – citátum-használatát vizsgáljuk a kiadásokban.

A’ Szent Kereszt Ielérül című írásban négy latin szövegrészlet található. A latin szövegeket magyar nyelvű részek előzik meg, amelyek nem fordítások, de tematikusan összefüggnek az öt követő idézetekkel. A négy kiadásban nincsen érdemi eltérés közöttük.

A’ Misének Ceremoniáiról című rész az első kiadásban 20, a második kiadástól 22 latin idézetet tartalmaz,¹⁰⁴ amelyek terjedelme általában két-három sor, de előfordul ennél rövidebb, illetve valamelyest hosszabb részlet is. Ez alkalommal a latin szövegek magyar nyelvű változatai meglehetősen változatos képet mutatnak.

Nyolc esetben nincs fordítás a citátum mellett,¹⁰⁵ ugyanakkor ezúttal is minden idézet szorosan illeszkedik a szövegkörnyezetéhez. Előfordul, hogy latin példával illusztrálja a magyarul elmondottakat:

„A’ Papnak tetején, Pilis vagy, mikor Misét mond: Mely Pilist, Szent Agoston, epist. 147. (191:) és Szent Ierónymus, epist. 26. inter Augustini, Koronának neveznek: Adjurat nos (ugy-mond Szent Agoston,) per Coronam nostram. Ierónymus pedig, Precor Coronam tuam, etc.”¹⁰⁶

Máskor pedig latinul folytatja a magyarul elkezdett történetet:

„Orosius azt írja, lib. 7. c. 39. hogy, mikor Alaricus Romát meg-véve, egy Apácát kényszerítének hogy az Egyház kincsét elő-adná. A’ Szüz, elő-hozá a’ szép drága edényeket: Dumque attoniti essent Barbari, magnitudine, pulchritudine, qualitate Vasorum, Virgo Christi ait: Haec Petri Apostoli sacra ministeria sunt. Praesume, si audes, tangere. Ego, quia defendere non valeo, nec tenere audeo. Alaricus universa reportari ad Apostoli basilicam jussit.”¹⁰⁷

¹⁰² *Uo.*, 268:30–32.

¹⁰³ A latin idézetek a 2001-es kiadás tíz fejezetében: 1. rész, *A’ Szent Kereszt Ielérül*: 68:15–16; 69:4–8; *A’ Szentelt Vízről*: 73:24–26; 78:11–14; 4. rész, *A’ Misének Ceremoniáiról*: 124:9; 124:22–23; 124:29–31; 125:18–21; 125:21–22; 126:3; 126:27–30; 127:6–8; 127:9–10; 127:33–128:4; 128:7–11; 128:13–14; 128:20–22; 128:33–129:1; 129:10–12; 129:14–15; 129:19–23; 130:1–2; 130:11–15; 130:22–27; 131:3–6; 132:4–10; 5. rész, *Az Olvasórul; és a’ háromszori Csenedtésről*: 134:8–9; 10. rész, *Az Anyaszentegyház Litaniáiról, Tanúság*: 267:1–3; 268:16–20; 268:22–23; 268:26; 268:33–269:5.

¹⁰⁴ Az első kiadásból hiányzik: PÁZMÁNY 2001, 125:21–22; 128:13–14.

¹⁰⁵ Az első és a negyedik kiadás párhuzamos oldalai PÁZMÁNY, 1606=PÁZMÁNY, 2001: [67v]=124:29–31; [68v]=125:18–21; [69v]–70[r]=126:27–30; 71[r]–[71v]=127:33–128:4; [71v]=128:7–11; 72[r]=128:20–22; 74[r]=130:1–2; 75[r]–[75v]=131:3–6.

¹⁰⁶ PÁZMÁNY 2001, 128:18–22.

¹⁰⁷ *Uo.*, 128:5–11.

Hét idézet után találunk magyar nyelvű megfelelőt az első kiadásban:

„Servire DEO, regnare est: Aug cap. 32. Medit. a’ ki istennek szolgál, uralkodik”¹⁰⁸

„Sz. Gergely mondása-szerént, Caput tondere, est cogitationes superfluas a’ mente resecare: mikor teténket meg-beretválljuk, külső Ceremóniával, arra taníttatunk, hogy a’ hívőkodó gondolatokat elménkből ki-metéllyük.”¹⁰⁹

Egyik esetben viszont a latin szövegnek csak felét fordítja le, ezúttal is a magyar nyelvű rész követi az eredeti citátumot. A harmadik és negyedik kiadásban ez a fordítás már nem szerepel,¹¹⁰ ahogyan még további három is elmarad, ugyanakkor a latin idézetek továbbra is változatlanul szerepelnek.¹¹¹

Négy esetben a tárgyalandó témát először magyarul írja le, majd állítását alátámasztja hasonló tartalmú, latin nyelvű citátummal.

„dicsíri, hogy a’ Hívek, arannyal, és drága kövekkel fel-ékesítik az Oltárokat: Alii gemmis aurata distinguant altaria, non reprehendo, non abnuo.”¹¹²

Két esetben fordul elő olyan idézet, amelyik az első kiadásból hiányzik, a másodiktól viszont már szerepel, fordítás nélkül.¹¹³

Az ötödik részben, *Az Olvasórul; és a’ háromszori Csendítésről* címűben egy latin idézettel találkozhatunk, amelyet mindegyik kiadás tartalmaz. Ez esetben nem fordításról hanem tematikus összefüggésről beszélhetünk.

„ha Isteni szolgálat egyszer imádkozni, nincs oka miért változnék babonává a’ gyákor könyörgés. Nem-de a’ szolgálk, kik gyakrabban forgódnak Urok szolgálattýában, nem kedvesbek-e? Si semel facere optimum est, quanto magis saepius? Si hora prima, ergo et tota die, Ugy-mond Lactantius.”¹¹⁴

Az utolsó fejezetben, *Az Anyaszentegyház Litaniáiról, Tanúság* című írásban is találhatunk még öt idézetet,¹¹⁵ amelyek többnyire a magyar nyelvű részben előadott esetek illusztrálására szolgálnak, fordítás nélkül. Ezek mind a négy kiadásban egyformán szerepelnek.

¹⁰⁸ Uo., 129:14–15.

¹⁰⁹ Uo., 128:33–129:3.

¹¹⁰ PÁZMÁNY 2001, 130:22–27.

¹¹¹ Az első és a negyedik kiadás párhuzamos oldalai PÁZMÁNY 1606=PÁZMÁNY 2001 a fordítás hiányzik: 67[r]=124:9; 69[r]=126:3; [76v]–77[r]=132:4–10. Van fordítás: [71v]=127:9–10; [72v]=128:33–129:1; 73[r]=129:14–15; 74[r]–[74v]=130:11–15.

¹¹² PÁZMÁNY 2001, 124:21–23.

¹¹³ Uo., 125:21–22; 128:13–14.

¹¹⁴ Uo., 134, 8–9.

¹¹⁵ Uo., 267:1–3; 268:16–20; 268:22–23; 268:26; 268:33–269:5.

Összességében megállapíthatjuk, a latin citátumok magyarosítása nem minden esetben történik meg az *Imádságos könyv*ben. Amikor azonban mégis találkozunk vele, két különböző formában jelenik meg. Az egyik mód, amikor nem fordításról, csak összefoglalásról beszélhetünk. Ezekben az esetekben mindig a magyar nyelvű rész szerepel előbb, s csak aztán következik a latin nyelvű idézet. A másik mód, amikor fordítással van dolgunk, ilyenkor felcserélődik a nyelvek sorrendje – például Pázmány prédikációi esetében is így tapasztalhatjuk – először szerepel a latin nyelvű idézet, s csak ezután következik a fordítás magyar nyelven. A számok tükrében ez a következőképpen alakul: az 1606-os kiadásban huszonkilenc citátumot találunk, amelyek közül hét után áll magyar nyelvű fordítás, négyszer találunk a latin idézet előtt magyar összefoglalást, s tizennyolc alkalommal fordul elő, hogy a latin szöveget nem fordítja le, nem foglalja össze, hanem egyszerűen részévé teszi az egyébként magyar nyelven megírt fejezetnek. A negyedik kiadásban található harmincegy idézetből mindössze négyet ültet át magyarra, négyszer foglalja előre össze magyarul a latin idézetet, s huszonháromszor fordul elő, hogy a latin hivatkozást magyarra ültetés nélkül építi be szövegébe.

A 16-17. század fordulóján jellemzően kétféle idézési technikát alkalmaztak a szerzők.¹¹⁶ Az egyik a jezsuita-típusnak nevezett módszer, amely abban különbözik a protestánsokhoz köthető idézési technikától, amely a latin nyelvű forrást kihagyva csak magyar fordításban hozza a hivatkozandó szöveget, hogy az idézet eredeti nyelvét megőrzi, s ezzel megerősíti annak az érvelésben betöltött szerepét. Az 1620-as évektől kezdve azonban a protestánsok is átvették az argumentáció ezen módszerét, s műveikben megjelentek latin nyelvű idézetek.¹¹⁷ A műfaj is befolyásolta a citátum-használatot, hiszen kegyességi művek esetében (például Kempis-fordítás) a katolikusoknál sem találunk latin nyelvű citátumokat, s éppen e szempont miatt bizonytalan az *Imádságos könyv* citátum-használatának megítélése, minthogy az tagadhatatlanul az ájtatossági irodalom része. Alaposabban megvizsgálva a latin idézetek előfordulásait azonban azt tapasztalhatjuk, hogy csak azokban a részekben szerepelnek, amelyek nem imádságokat, hanem tanulságokat tartalmaznak, amelyekben Pázmány a szertartások értelméről okítja a keresztény olvasókat. Ezek az írások, tanítások szerkezetük, argumentációjuk tekintetében pedig leginkább a prédikációkra emlékeztetnek.¹¹⁸

¹¹⁶ HARGITTAY 1999, 661–665, újabb kiadása: HARGITTAY 2009a, 199–204.

¹¹⁷ HARGITTAY 2009a, 203.

¹¹⁸ Erről bővebben az V. fejezetben szólok.

Ezek alapján Pázmány *Imádságos könyvének* idézési módszere mégis odasorolható a 17. század elején elterjedt, katolikus-jezsuita módszer névvel illetett citátum-használathoz.¹¹⁹

Tipográfiai eltérések

Az *Imádságos könyv* szövegkritikai jegyzeteibe a helyesírásból fakadó eltérések mellett a nyomtatványok tipográfiai különbségei sem kerültek be. Vizsgálódásaim során a legszembetűnőbb eltérést emeltem ki, amelyek révén bizonyos tanulságok levonhatók a megformálás vonatkozásában, ez pedig a dőlt illetve álló betűtípus használata. Ezúttal az első kiadást elemezem részletesen, a többi kiadást pedig ehhez viszonyítom.

1606. Az előfej mindig dőlt. A tíz fejezetcím az ötödiktől eltekintve álló, az egyes imák címei dőltek, s ha ezeknek további alcímük van, azok ismét álló betűkkel szerepelnek. A margináliák, amelyek jórészt a locusok teszik ki, a [159r] laptól eltekintve, minden esetben dőlt betűsek. Az *Imádságos könyv*ben található imákat álló betűvel szedték, amelyeket többször szakít meg hosszabb, több lapnyi terjedelmű, önálló címet is viselő, dőlt szedésű, tanító célzatú szövegrészlet. A következő fejezetben az imádságok és tanulságok jellemzőiről bővebben lesz szó.

Az álló illetve dőlt betűs szedésnek másik funkciója inkább gyakorlati jellegű. Ezúttal idézeteket, locusokat emel ki környezetéből, mégpedig oly módon, hogy a dőlt betűs részben állóval szerepel a locus illetve idézet, az álló betűs részben pedig dőlttel. Szintén dőlt betűvel szerepel az imádságokhoz tartozó cselekedetek jelzése is például: „(ezt pedig mellied verue mongiad)”¹²⁰ ezek gyakran zárójelben vannak, hogy még inkább elkülönüljenek az ima szövegétől. Az *Imádságos könyv* használatával kapcsolatos utasítások, útmutatások szintén kurzívval szerepelnek: „Az litániákban, alkolmatos könyörgések vannak a' dög-halál-ellen”.¹²¹

A kiadás címlapján is találunk dőlt betűtípust. Ez esetben, minthogy a címlap minden sora valamiben eltér az öt megelőzőtől, akár méretben, színben, a kurzív szedésnek inkább esztétikai, mintsem praktikus jelentősége van.

¹¹⁹ Hargittay Emil imént hivatkozott tanulmányában (116, 117. jegyzet) mintegy „két tucatnyi mű” alapján vont le „óvatos következtetéseket.” A kutatás a vizsgálendő anyag, illetve a módszer kibővítésével mindenképpen folytatásra érdemes, Pázmány *Imádságos könyve* is ezt igazolja, minthogy esetében egyértelmű, hogy a latin és a hozzá kapcsolódó magyar nyelvű részek (ha van ilyen) kapcsolata hatással volt az imakönyv elrendezésére.

¹²⁰ PÁZMÁNY 2001, 237:7.

¹²¹ *Uo.*, 191:13.

1610. Amit az 1606-os kiadás során a dőlt illetve álló betűk használatának elvéről leírtam, az az 1610-es kiadásra is érvényes.

1625. A korábbi kiadások jellegzetessége, miszerint a tipográfia eszközeivel segíti Pázmány a keresztény olvasó eligazodását az eltérő szerepű szövegek felismerésében, szinte teljesen eltűnt, a dőlt betűtípus funkciói közül alig maradt néhány. Az első két kiadás kurzívval szedett tanításai a harmadik kiadásban a címüktől, és egy-két soruktól eltekintve már mind álló betűvel szerepelnek. Igen „szemesnek” kellett lennie annak az olvasónak, aki a korábbi kiadások ismerete nélkül a dőlt betűs címek, sorok értelmét felismerte.

E kiadásban a kurzív alkalmazása megtalálható még a következő helyzetekben: az előfej esetében, megmaradt a kötet használatára vonatkozó utasítások kiemelésére, valamint az elmélkedésekhez kapcsolódó cselekedetek jelzésére. A locusok, egyetlen kivételtől (2001, 222) eltekintve mindig, akárcsak az idézetek is, álló betűvel szerepelnek.

1631. Mivel ez a kiadás a dőlt betű használatában teljesen megegyezik az 1625-ben kiadott *Imádságos könyv*vel, az ott leírtak maradéktalanul érvényesek erre a kiadásra is.

A kiadások eltérő formai jellegzetességei arra engednek következtetni, hogy a célközönség igényeinek változása tette szükségsszerűvé az *Imádságos könyv* átdolgozását. Az első és a második kiadás olvasója még járatlan volt a vallás gyakorlásában, nehezen értette a hit igazságait, a katolikus szertartások gyakorlatát és értelmét, így nemcsak Pázmány szavaira, de „irányító kezére” is szüksége volt, aki a tipográfia lehetőségeivel élve segítette a keresztény olvasók eligazodását. A harmadik kiadás olvasóközönsége azonban, 19 évvel az editio prima megjelenését követően már megért arra, talán az előző generáció által elsajátítottak is segítették abban, hogy az *Imádságos könyv*et külső segítség nélkül, maga értelmezze, lelki élete épülésére önállóan hasznosítsa.

Az *Imádságos könyv* első kiadásának fakszimile kiadásáról¹²² megjelent recenziójában¹²³ Szabó András úgy gondolja, ez a mű feltehetőleg a frissen katolikus hitre tért protestánsok számára készülhetett, ezért olyan mérsékelt hangvételű az imakönyv végén található hitvédő mű. Érvelését kiegészíthetjük azzal, hogy az *Imádságos könyv* kiadásainak vizsgálata is alátámasztja ezt az elgondolást, hiszen egyrészt az imák ökumenikus jellege,¹²⁴ másrészt az *Imádságos könyv* hittel kapcsolatos tanítása, amelyek a tipográfia eszközeivel is

¹²² PÁZMÁNY 1606/1993.

¹²³ SZABÓ 1994, 279–280.

¹²⁴ BOGÁR 2006a.

hangsúlyos szerepet kaptak az első két kiadásban, a protestáns hitről katolikus vallásra térők igényeit mindenképpen szolgálhatta.

A négy kiadás változásainak részletes elemzését követően megállapíthatjuk, hogy Pázmány az *Imádságos könyv* szerkezetét megőrizte. Az egyes kiadásokban tetten érhető átdolgozások az anyagbővítést is szolgálják, elsősorban azonban a kifejezésmód tárgykörét érintik valamennyi fejezet esetében. Az átdolgozások során, amint arra a tipográfiai jellemzők számbavétele kapcsán is utaltunk, az egyszerűsége törekedett, hogy a leírt szöveg célszerűbb, ugyanakkor szebb hangzású, tömörebben megfogalmazott, mégis könnyedebben olvasható legyen. Ez azonban nem jelenti azt, hogy azok a magyarországi keresztények, akiknek a már átdolgozott kiadásait szánja, kevésbé eruditusak lennének az első kiadás közönségénél. Úgy tűnik éppen ellenkezőleg, a kiadások közötti eltérések vizsgálata mindenképpen arra enged következtetni, hogy Pázmány a korábbinál valamelyest tudatosabb, vallása gyakorlásában önállóbb, tapasztaltabb olvasói rétegnek szánta az *Imádságos könyv* újabb kiadásait.

V. „füleiteket és szíveteket nyissátok fel tanításomra”

Szövegtípusok az *Imádságos* könyvben

2001-ben, a szokásos szövegkritikai eljárást alkalmazva, vagyis az ultima manus elvét követve, az *Imádságos könyv* negyedik (1631. – Pázmány életében az utolsó) kiadását jelentettük meg kritikai szövegkiadásban. Az átdolgozások mennyiségi és típusbéli sokasága, aminek következtében – miként az előző fejezetben bemutattam – az első kiadáshoz képest valóban rendezettebb, csiszoltabb, érettebb szöveggel találkozhatunk a negyedikben, messzemenően indokolta ezt az eljárást. Az eddigi vizsgálódások, amelyek során a kiadások egymáshoz való viszonyát térképeztük fel, rávilágítottak, hogy az *Imádságos könyv* a második és harmadik kiadásban változott jelentős mértékben, a legkevesebb „önálló eredménnyel”, újítással, éppen a kiválasztott főszöveg, az 1631-es editio rendelkezik. Ennek következtében az *Imádságos könyv* retorikai vizsgálata során az egyes kiadásokat nem egyenként, önmagukban indokolt elemezni, hanem a négy kiadás sajátosságait, a bennük előforduló jellegzetességeket párhuzamosan, egymáshoz viszonyítva érdemes vizsgálni, hiszen bizonyos esetekben a kiadások szinte egymást indokolják, magyarázzák, s így azok összességükben adnak átfogó képet szerzőjük szövegalkotási eljárásáról.

Az *Imádságos könyv* megírásának/összeállításának oka elsősorban az országban meglévő katolikus lelkeségi irodalom hiánya volt. A reformációval szembeni hathatós fellépés feltételezte, hogy ne pusztán az „egyházi pásztorok” vitázzanak egymással a hit dolgairól, hanem a „keresztény juhok” számára is biztosítva legyen a mindenki által érthető nyelven megfogalmazott, magánhasználatra alkalmas, a hit ápolását, épülését szolgáló imakönyv. *Doce nos orare*, szól Istenhez a kérés, azonban ezen ajándékba kapott tudás birtoklása felelősséggel is jár, az egyházi embernek ezt tovább kell adnia, meg kell tanítania a híveket az imádkozás helyes módjára és formájára, hiszen „a kereztien ember lelkeis, semmi ioszágba nem giarapodhatic, semmi giümeolcseot nem teremphet, semmi alhatatos tekelletességet nem nierhet, keoneorges es imadsagh nekül.”¹²⁵

Pázmány hatékonysága, mint térítő lelkipásztor, e felismerésben is rejlik, tehát abban, hogy minden egyes ember, függetlenül, hogy milyen rendű, rangú, önálló érték, s ezen értékek együttesen alkotják a keresztény egyházat, vagyis akkor lesz Krisztus földi királysága erős és megingathatatlan, ha minden egyes tagja lelki üdvösségét szem előtt tartva, Istennek

¹²⁵ PÁZMÁNY 1606, [†2v].

tetsző módon él, amit csak gyakori imádkozással és könyörgéssel lehet elérni. Ezért tartotta Pázmány sok egyéb teendői között is elsődlegesnek az ájtatos keresztény könyvecske megírását, és azzal a céllal bocsátotta ki, hogy valamennyi embertársa lelki épülését szolgálja, ahogy azt a jezsuita regula is előírja: „ennec az Tarsasagnac czellya, es uege imez, hogy nem csac az tulaydon maga lelke iduössegere es tokélletesse letere uisellyen gondot Istenec kegyelméből; hanem hogy ugyan azon Istenec kegyelmevel felebaratj iduessegeben es tökéletesse letebennis nagy szorgalmatosson munkalkodgyec.”¹²⁶

Ez a hivatás Pázmány egész papi és szerzetesi életét meghatározta, végigkísérte, miként az *Imádságos könyv* is, hiszen az első kiadást 36 évesen, mint grazi teológiaprofesszor, a másodikat 40 évesen, mint lelkes hitvitázó jezsuita Forgách Ferenc érsek mellett, a harmadik kiadást 55 évesen, mint esztergomi érsek, s az utolsó kiadást 61 éves korában, bíborosként bocsátotta útjára, s talán az is jellemző, hogy ez a műve jelent meg életében legtöbbször nyomtatásban.

Imák és tanulságok

„Miképpen a’ Járást kisded-korunkban, nem egyéb oktatásból tudgyuk, hanem járásból; úgy az Imádkozást, gyakor imádkozással tanúllyuk”,¹²⁷ az *Imádságos könyv* számos imát, könyörgést, hálaadást tartalmaz, így mindenki, aki elméjét Istenhez kívánja emelni alázatos és ájtatos akarattal, megtalálhatja a szándékának, helyzetének, életállapotának megfelelő imádságot. „De abban ál a’ mesterség, hogy tudgyuk, és ércsük Módgyát ennek a’ foganatos Imádkozásnak”,¹²⁸ s az *Imádságos könyv*ben több esetben is találkozunk tanító részekkel, amelyekben Pázmány elmagyarázza, mi okból, mi végre kell, és hogyan könyörögnünk. E kettősség, a „mit mondjunk” illetve a „miért és hogyan kell mondanunk” kettőssége határozza meg az *Imádságos könyvet*.

Legszembetűnőbb módon az 1606-os kiadás tartalomjegyzéke árulkodik erről, hiszen abban két tábla is található: „*E keonivbe foglalt imadsagoknak mvtato tablaia.*”¹²⁹ illetve „*E keonivbe foglalt tanvsagoc tablaia.*”¹³⁰ Valójában azonban az első tábla, amely címe szerint az imádságokat tartalmazza, a tulajdonképpeni tartalomjegyzék, de nem a megszokott

¹²⁶ *Svmmarivm*, [2]. A jezsuita regula ezen magyar nyelvű példányáról Molnár Antal úgy gondolja, hogy ez valószínűleg Dobokay Sándor 1600-ban készített fordításának másolata. MOLNÁR 1997, 77–78.; újabb kiadása: MOLNÁR, 2009.

¹²⁷ PÁZMÁNY 1636, 646.

¹²⁸ *Uo.*, 645.

¹²⁹ PÁZMÁNY 1606, †5[r]– [†7v].

¹³⁰ *Uo.*, [†8r]– [†8v].

formában, ugyanis az imakönyvben található címeket, időnként némelyiket kihagyva, mondatba ágyazva közli, mintha előszóban mondaná el. Példa: „*Elseo reszebe, miuelhogy minden keoneorgésnec feie Az Mi Atianc, megh mondom, mint kelien ezt ertelmesen es aytatoson mondani.*” Ugyanez az első fejezetben: „*Mint kellien a Mi atiókat, ertelmesen mondani*”. A másik jegyzékben a tanulságok sorakoznak, ez a mai fogalmaink szerinti tárgymutatónak felel meg. Néhány esetben tapasztalunk átfedést a tartalomjegyzékkel, jellemzően azonban önálló tételek szepelnek benne, a megfogalmazás itt is mondatszerű. A következő példa mind a két jegyzékben szerepel, lássuk először a tartalomjegyzékben: „*Eoteodik reszebe, csak azt magiarazom megh mint kellien az oluasot mondani.*” A tárgymutatóban: „*Az olvaso réghi, es istenes talalmani,*” az imakönyv ötödik fejezetének kezdetén: „*Az olvasot mint kellien mondany.*” A mutató táblák tehát nem igazítanak el minket teljes biztonsággal az eltérő műfajok meghatározásában, de ráirányítják a figyelmet, hogy az *Imádságos könyv* különböző funkciójú szövegeket tartalmaz.

Az első kiadásban az imádságok és tanulságok felismeréséhez további, ezúttal formai segítségre lehetünk, ugyanis az 1606-os, majd később az 1610-es kiadásban szintén, a tipográfia adta lehetőségeket is kihasználta Pázmány, az imádságos részek álló betűvel, a tanulságok pedig dőlttel szerepelnek.

Nem ez az egyetlen eset, amikor Pázmány a szöveg könnyebb átláthatósága érdekében a tipográfia eszközeivel élt. Prédikációi 1636-os kiadásának előszavában a következőt írja a latin illetve magyar nyelvű részek idézésével kapcsolatban:

„NOha az Isten könyvéből, a’ Régi szent Atyák és Világi Tűdósok tanitasából, sokát *Deákul* írtam; mivel sokszor, nagyobb és kedvesb ereje vagyon mondásoknak abban a’ nyelvben: De külömb, és kisebb bötűvel nyomtatták a’ *Deák* szokat. Ugy rendeltem pedig azoknak *Magyarul* írt sommáját; hogy a’ ki *Deákul* nem tűd, vagy a’ ki a’ kösség elöt *Deakul* nem akar olvasni, csorba nem esik a’ Magyar írásban; hanem úgy foly, mint-ha a’ *Deák* szók közbe-vetve sem vólnának”¹³¹

A kurzív betűtípusnak (más megoldások, pl. a betűméret váltakozása mellett) tehát az a szerepe az *Imádságos könyv*ben, hogy megkülönböztesse, szemmel is jól érzékelhetően elválassza az egymástól eltérő típusú szövegeket. E megkülönböztetés egyrészt segíti az *Imádságos könyv* használatát, másrészt az olvasás monotonitásának feloldását szolgálja, vizuálisan változatosabbá, mozgékonyabbá válik a szöveg, így a lankadó figyelmű, netán elábrándozó keresztény olvasót visszazökkenti áhítatába, mint mikor a pap a szószéken felemeli a hangját, hogy a szendergő hívek figyelmét újra magára irányítsa. A pronuntiatio

¹³¹ *Negy dologrvl tvdosittatnak az olvasok*, PÁZMÁNY 1636,)(3.

ezen sajátos megnyilvánulása azonban csak az 1606-os illetve 1610-es kiadásokban van jelen ennyire egyértelműen. Az 1625-ös valamint 1631-es kiadásokban is fellelhető a tanulságok megkülönböztetése, bár a korábbi kiadások ismerete nélkül nem értelmezhetően, ugyanis – ahogy erről korábban már volt szó – az első és második kiadás kurzívval szedett tanulságai a harmadik kiadásban már többnyire álló betűvel szerepelnek, viszont címükben és néhány sorukban megőrizték a dőlt betűket, általában az új gondolatot bevezető bekezdések első sora esetében, szóhatároktól függetlenül. A rövidebb, jellemzően a vallásgyakorlás technikai részére vonatkozó instrukciók viszont megmaradtak dőlt betűvel a későbbiekben is.

Az első két kiadásban tehát Pázmány egyértelműen megkülönbözteti az Istenhez szóló imádságot az embernek szánt tanulságoktól. Az imádságok esetében az olvasó, Pázmány imaszövegeit használva, beszélővé válik, s Istennel folytat párbeszédet, a tanulságok esetében viszont hallgatóvá, befogadóvá lesz, s Pázmány (a dőlt betűk jelzik) lép elő, ő az, aki szól az olvasóhoz, s Isten már nem részese, hanem tárgya a párbeszédnek.

A továbbiakban Pázmány „beszédeit” vizsgálom, vagyis az első két kiadás dőltszel szedett tanulságainak funkció szerinti felosztása, szövegszerkesztési eljárásának feltérképezése, végül a konklúzió levonása következik.

Tanulság – gyakorlati kérdésekről

Az *Imádságos könyv* tanulságaiban tehát Pázmány szól az olvasóhoz, egyrészt eligazítja gyakorlati kérdésekben, másrészt tanítja és magyaráz neki, harmadrészt ájtatosságra buzdítja.

Az első csoporthoz tartozó részekben az olvasót vallása gyakorlásában segíti. Általában rövid megjegyzéseket tesz, amelyek több dologra is vonatkozhatnak. Előfordul, hogy az *Imádságos könyv* használatát könnyíti meg utalások segítségével:

„Az Nicea-béli szent Gyölekezetnek vallását, meg-találod oda fel, fol. 40.”¹³²

Megmondja konkrét esetekben, például mikor az Urat felmutatja a Pap, mire gondoljon a hívő:

„Jusson eszedbe, a' mi Eüdvöztönknek a' Kereszt-fán fel-emelése: és, mint-ha testi szemeiddel látnád ötet a' Szent Kereszten, imigy könyörögi.”¹³³

¹³² PÁZMÁNY 2001, 113:27–28.

¹³³ *Uo.*, 116:26–28. E példa kapcsán ismét szót kell ejtenünk Szent Ignác lelkigyakorlatairól. A gyakorlatok elvégzésének egyik fontos eleme, hogy az elmélkedő konkrét helyszínt, látványt, történetet esetleg beszélgetőpartnert képzeljen el, amely segíti őt az elmélkedés tárgyának még intenzívebb megélésében. Ugyanez a célja Pázmánynak is, amikor az *Imádságos könyv*ben előírja az imádkozó számára, hogy milyen konkrét képre gondoljon. A következő idézet a *Lelkigyakorlatos könyvből* való: „Képzelm magam elé Krisztus Urunkat, a

Utasítja, imádkozás közben milyen kiegészítő cselekedeteket hajtson végre:

„Es ezt mellyed vervén, háromszor, vagy többször, mondgyad: Es ez-után imigyen könyörögi:”¹³⁴

Előfordul, hogy egy ima fontosságát hangsúlyozza, miért és hogyan „kellessék a’ keresztyén embernek mondani a’ Mi-Atyánkat.”¹³⁵ A második fejezet elején pedig részletesen előírja, hogy az ébredést követően, valamint a lefekvést megelőzően mit kell tenni.¹³⁶

Ezek a típusú szövegek tehát elsősorban a vallásgyakorlás technikai részére, illetve az *Imádságos könyv* használatára vonatkoznak, olyan alaposan, amelyből úgy tűnik, Pázmány azt feltételezte olvasójáról, hogy az vagy nem eléggé képzett, vagy nem eléggé tájékozott a hit dolgait illetően. Ez utóbbi esetet valószínűsíti a tanulmányok másik két típusának vizsgálata.

Tanulmány – a szertartások értelméről

A második csoport az egyház liturgiájához tartozó magyarázatokból és tanításokból áll, amelyek a következők: a szent keresztről való tanítás,¹³⁷ a Mi Atyánk végén található rövid könyörgés,¹³⁸ a rózsafüzér,¹³⁹ a litániák,¹⁴⁰ a mise ceremóniáinak magyarázata, a papi öltözetek, a szép és drága edények használatának indoklása.¹⁴¹ Ezeket, amellet, hogy szeretné, hogy a jószándékú hívek megértsék az igaz keresztény vallás szertartásainak értelmét, leginkább a méltatlankodó protestánsok miatt részletezi Pázmány, s ha nem is a hitviták heves stílusában, de mindenképpen tényszerűen előadva, és saját igazának biztos tudatában. Ezt pedig nem a szövegből kell kikövetkeztetnünk, hiszen maga Pázmány mondja egy részösszefoglalásában:

De e’ dologról, másut többet szóllyunk. Igen könnyen eszékbe vehetik ezekből, nem csak az Egyházi emberek, mint kellyen tisztelni az Isten házának ékességét: de a’ káromló fiak-is, mely méltatlan szidalmázzák az Isteni szolgálatnak gazdagságát.”¹⁴²

keresztre szegezett. Megkérdezem: mi bírhatta rá, hogy Teremtő létére emberré legyen, hogy az örök életből az ideigvaló halálba lépjen, hogy így meghaljon bűneimért.” SZABÓ 1990, 90.

¹³⁴ PÁZMÁNY 2001, 250:28–30.

¹³⁵ *Uo.*, 42.

¹³⁶ *Uo.*, 80.

¹³⁷ *Uo.*, 65–79. A szent keresztről szóló tanításnak egy része a 73. oldaltól önálló címmel, *A’ Szentelt Vízről*. szerepel.

¹³⁸ *Uo.*, 55–56.

¹³⁹ *Uo.*, 133–137.

¹⁴⁰ *Uo.*, 264–269.

¹⁴¹ *Uo.*, 122–132.

¹⁴² PÁZMÁNY 2001, 128:14–17.

A magyarázatok során, amelyek célja, hogy „tudgyuk, és ércsük” a mise és a többi szertartás módját, úgy tűnik, mintha előadást tartana Pázmány, mondandója, noha egyéni ájtatosságot szolgáló imakönyvben található, mégis az egész közösséghez szól, az olvasó nem egyedül van, hanem egy olyan csoport tagjává válik, amelyben mindenki hasonló hozzá. A közösséghez tartozás érzését két módon éri el Pázmány, egyrészt a témaválasztás, másrészt a megfogalmazás révén. Ezen magyarázatok során objektív, a hallgatóságban azonos reakciót kiváltó tanítással találkozhatunk, az egyéni mérlegelésnek nem marad tere, s ami a megfogalmazást illeti, ezen tanulságok szerkezete, az argumentáció logikus felépítése, érvek, ellenérvek felsorakoztatása, idézetek, történetek, példák sokasága, mind a prédikációira emlékeztet,¹⁴³ amelyek esetében kifejezetten közösség előtti előadásra szánja beszédeit.

Az *Imádságos könyv* magyarázó tanulságainak jellemző szerkezeti váza a következő:¹⁴⁴ bevezetés (exordium), melyben a témamegjelölés (propositio) található, majd a tárgyalás (tractatio) következik, amelynek során a bevezetésben megjelölt, és logikus alfejezetekre, például okok, hasznok felosztott témát (partitio) kifejti, megerősítő érveket (confirmatio) ellenérvekkel és azok cáfolatával, (confutatio) ütközteti, ennek során számos idézetet, csodás történetet (similitudines, exempla) sorol föl, végül a befejezés (peroratio) következik, az elmondottak lezárása. A tanulságokra, hasonlóan a prédikációk többségéhez, jellemző az egyes részek további tagolása (subdivisio), a mondandó többszintű elrendezése, ennek megfelelően a propositio-confirmatio-confutatio sorozata is ismételten előfordul egy szövegen belül. Erre, valamint a magyarázatok felépítésére példa a szent kereszt jeléről, vagyis a kereszttetésről szóló tanítás, amely az *Imádságos könyv* tanulságai közül a legbonyolultabb szerkezettel rendelkezik.

A' Szent Kereszt Ieléről című tanítás,¹⁴⁵ szerkezeti váza tehát a következő:

exordium

Három dolgot kell megmagyarázni:

I. Mint kelljen magunkra vetni

II. Mikor kezdték a keresztények használni

III. Mi haszna van

¹⁴³ BITSKEY 1979, 133–140.

¹⁴⁴ Retorikai elemzéshez használt irodalom: BARTÓK 1998; BARTÓK 2001; SZATHMÁRI 2008; UEDING 1992–; SZABÓ G, SZÖRÉNYI, 1999.

¹⁴⁵ Az elemzés során a kritikai kiadás (PÁZMÁNY 2001, 65–79) szövegét használom.

tractatio	ELŐSZÖR. két módja van a kereszttetésnek
	MÁSODSZOR. már az apostolok idejétől szokott dolog volt
	HARMADASZOR ÉS UTOLSZOR: Szent Kereszt jegyének
	három haszna van a régiek írásában:
	<i>Első haszon:</i> ördögöt elijeszti....
	<i>Második haszon:</i> testi betegségeket gyógyít...
önálló címe van: <i>A' Szentelt Vízről</i>	<i>Harmadik haszon:</i> Szent Kereszt jelével megáldják
	Isten teremtett állatait, pl. kenyeret, vizet, olajat, mely
	áldásnak nagy ereje van, sok csodával bizonyította
	Isten
	A szentelt víz két rendbeli hasznát ismerjük:
	első haszon: víz emlékeztet a keresztvízre
	második haszon: Anyaszentegyház könyörög
	azokért, akik szentelt vízzel élnek
peroratio	<i>Végezetre...</i> a szent kereszt jegyének három haszna
	lezárás

Pázmány állításainak igazolására, alátámasztására vett confirmatio általában az egyházatyák írásából való. Többnyire magyarul idéz, de előfordul latin nyelvű citátum is, időnként fordítás nélkül, néha pár szavas magyar nyelvű összefoglalás kíséretében.¹⁴⁶

Ezek alkalmazása többféleképpen történik:

Az egyházatya és a hely puszta említése révén, annak tekintélyét (auctoritas) használva:

„Ez pedig a' jel (ugy-mond Sz. Cyrillus, lib. 6. contra Iulian.) minden lelki javainknak emlékeztet magában foglallja, és a' Keresztyén vallásnak egy rövid-sommája.”¹⁴⁷

Rövid történetet idéz (exemplum), a történet szereplője lehet ismert ember:

„Constantinus Császárral írja Eusébius, lib. 3. de Vita Constant. hogy azzal mutattya-va Keresztyéni vallását, hogy homlokára gyakran Sz. Keresztet vét-va”¹⁴⁸

Előfordul, hogy kevésbé ismert:

„Epifanius, régi böcsülletes Doctor, írja, Haere. 30. quae est Ebionitar. hogy Constantinus Császár idejében, egy Iosef-nevű Sidó vala, kit Epifanius sokszor íntet a' Keresztyén hitre, de semmit nem foga rayta. Ez, mikor eszébe vette-vólna, hogy egy faytalan ifiú-legénynek minden ördögös babonaságít, egy Keresztyén aszony, csak a' Kereszt jegyével erőtlenné teszi-va: ő-is, noha még Sidó vallásban vala, meg akará próbálni, menyí ereje vólna a' Keresztnak. és titkon egy Eördögtől szállot embert bé-

¹⁴⁶ A latin idézetek használatáról részletesen a IV. fejezetben szölok.

¹⁴⁷ PÁZMÁNY 2001, 66:15–17.

¹⁴⁸ *Uo.*, 68:4–6.

vín házába: a' Szent kereszt jegyét reá veté a' IESUS nevében: és mindgyárt, nagy búsúlva ki-méne az Eördög az emberből. kit látván a' Sidó, Keresztyénné lön.”¹⁴⁹

Számos erősítő érv után következik egy ellenvetés, a szent kereszt jelének a testi betegségeket gyógyító hasznát részletezi Pázmány, amikor szóvá teszi:

„Noha azért az *Uy-hitűek*, midőn látták hogy valaki Keresztet vét magára, csufságban azt kérdik, mit legyez a' kezével?”¹⁵⁰

Meg kell állnunk egy pillanatra, mielőtt e mondat cáfolatát (confutatio) idézem, ugyanis az első kiadásban ez a mondat másképpen hangzik, kiemelés jelzi a protestánsok különböző elnevezéseit:

„Tudom hogy ezek a *Christus kerézi ellenséghi*, mikor lattiák hogy valamely kereztien ember magat megh iegzi, csufoluan azt kérdic, mit legiez a' kezéuel.”¹⁵¹

A válasz a következő mondatban érkezik:

„De mí a' Keresztel, nem a' legyet, hanem a' Beelzebubot, a' legyek Istenét kergettyük.”¹⁵²

Majd a confutatiót követően ismét, több exemplumot is tartalmazó confirmatio következik a keresztvetés létjogosultságáról, mondván „homlokunkra vettyük, ha élő Templomi vagyunk az Istennek.”

Ebben a magyarázatban még egy helyen találkozhatunk a bizonyítás során confutatio alkalmazásával, még pedig a szentelt víz ismeretének taglalása során, ez esetben az ellenérvet Pázmány már a dispositio eszközével ellehetetlenítette, ugyanis felsorol régi doktorok írásaiból húsz csodát, amelyek a szentelt víz hatására történtek meg, majd felidéz számtalan szerzőt, akik ismerték a szentelt víz használatát, kiderül, hogy a víz szentelése már Szent Máté apostolnak is szokása volt. Ezek után következik az ellenérv, amelynek erősségét tovább csökkentti a mondatkezdés:

„Es bizonyára *nem látom*, miért gyűlölik ily igen a' mostani Keresztyének a' Szentelt Vízet, mellyet ennyi régi fő Doctorok nem gyűlöltek.”¹⁵³

Az 1606-os kiadásban még kétkedőbben kezdődik a mondat:

„Es bizoniara, *nagy csudám* vagion raita, miért[...]

¹⁴⁹ PÁZMÁNY 2001, 70:30–71:6.

¹⁵⁰ *Uo.*, 73:3–4.

¹⁵¹ PÁZMÁNY 1606, [22v]–23[r].

¹⁵² PÁZMÁNY 2001, 73:4–6.

¹⁵³ *Uo.*, 76:11–12.

Némi következtetlenségre hivatkozik, amikor bizonyítja, hogy az újhítűeknek bizony nincs igazuk:

„Ha az Uy Törvényben nem szabad vizet szentelni, mivelhogy az Oo Törvényben ezt mivelték: ugyan ezen okból nem leszen szabad, sem a böjt, sem az Egyház éppítése, sem az Isteni dicsiretek éneklése, sem a' Pünkösöd nap illése, etc. Ennek-felette, Mi az oka, hogy a' Lutheristák meg-áldgyák az edelt, mellyet meg-észnek: és nem akarják szenvedni, hogy a' Pap meg-áldgya a' vizet?”¹⁵⁵

Pázmány válasza a kérdésre, szintén egy tekintéllyel megerősítve, kissé elüt az *Imádságos könyv* ájtatos hangnemétől:

„De egy csepyére sem csuda, ha gyűlölik a' Szentelt Vizet az Ujitók: mert, a' kit meg-mart valamely dühös eb, nem nézhet a' vízre, ugy-mond Plinius, lib. 28. c. 5.”¹⁵⁶

Mind a két esetben, de máshol is az *Imádságos könyv*ben, a protestánsok véleményét idézi, említi Pázmány, amikor az argumentáció során ellenérvet hoz föl, hogy azt megcáfolva még inkább erősítse eredeti megállapításait. S ezzel nem pusztán az érveit teszi megalapozottabbá, de a hitét is mind inkább védelmezi. S noha ebben a műben, mint írja, nem a vallását akarja oltalmazni, de inkább ájtatosságra buzdítana, időnként mégis fellelhető a magyarázó részekben egy sajátos hangnem, amely a negyedik kiadásban lágyabban jelenik meg. Ez a talán hitvitának még nem nevezhető, de mindenképpen kritikus hangnem leginkább a tizedik fejezetben található litániákról szóló részben figyelhető meg.

*Az Anyaszentegyház Litaniáiról, Tanúság. felépítése:*¹⁵⁷

exordium	litánia görög szó... szómagyarázat
tractatio	segítő érvek felsorakoztatása, litánia használata nyavalyában, örömben egyaránt mostani újitók is használják a litániákat, csak megmarcangolják: kihagyják belőle: Szentháromságot Pápáért, elhunytakért könyörgést szentek emlékeztét toldanak hozzá: pápa- és törökellenes könyörgést végezetre: latinul sem tudnak

¹⁵⁴ PÁZMÁNY 1606, 22[r]–[22v].

¹⁵⁵ PÁZMÁNY 2001, 76:17–23.

¹⁵⁶ *Uo.* 1, 76:23–25.

¹⁵⁷ *Uo.*, 264–269.

peroratio

újítók is görögül mondják Kyrie Eleison
minket gyaláznak, hogy deákul szólunk Istenhez
rég szokás az imádságban, hogy idegen szókat ejtenek

Az áttekintésből is kitűnik, hogy a protestáns nézetek említése és bírálata az érvek, ellenérvek sokaságának több mint felét teszik ki. Az *Imádságos könyv* valamennyi tanulsága közül ebben a részben szerepelnek a legtöbbet, s az őket illető ironikus hangvétel ez alkalommal a legélesebb. Ennek indoklásában valamelyest segíthet, ha az első kiadás szövegét is megvizsgáljuk. A már említett protestánsokkal szembeni enyhülés ezúttal is megfigyelhető.

A Szentháromság elhagyásának taglalásakor azt nehezményezi Pázmány, hogy Luther kihagyta imádságos könyveiből a Szentháromsághoz szóló könyörgést, ez az 1631-es kiadásban:

„Igen örömet érteném, mi okon hadták-ki ezt az imádságot, nyomtatott könyvökből? Tudom, hogy Luther és Calvinus, gyűlölik a’ Háromság *nevét*: kivel a’ Szent Háromság-tagadóknak, felette nagy bátorságot adtak, és utat irtottak.”¹⁵⁸

Az első kiadásban ugyanez a rész a következő:¹⁵⁹

„Ighen eoreomest ertenem, mi okon hattac ki ezt az imadsagot niomtatot keoniueokbeol: Tudom hogy Luther es Caluinus giüleolyc a zent haromsághnac *megh csak neuétis*, kiuel a zentharomsagh tagadoknac, feoleotte nagy batorsagot attac, es vtat irtottac, *mint az Vy tudomanioc hamissagárul irt keoniube, fol. 67. megh mutatám.*”¹⁶⁰

Ez a könyv pedig a *Tíz bizonyág*, amelynek 67. lapján valóban arról ír Pázmány, hogy az újítók nem szeretik ezt a könyörgést például: „Caluinus azt iria hogy ama keoneorges, szent haromsagh egy Isten, irgalmaz nekünc, *Impropria et barbara est.*”¹⁶¹ Megemlíti Luther imakönyveit is: „a Luther imatsagos keoniueibeis, ezt a keoneorgest ki hattac a Litaniakbol.”¹⁶²

A szentek elhagyásának jogosságát cáfoló érvelésből, amelyben ismét megfigyelhető némi enyhülés a hangnemben, hiszen az első kiadás „Istentelen Luther” megnevezéséből a negyedik kiadásban elmarad a jelző, az alábbi idézet érdemes a figyelemre. Az 1631-es kiadásban:

¹⁵⁸ PÁZMÁNY 2001, 267:25–29.

¹⁵⁹ A második és harmadik kiadás is a negyedikkel egyezik e mondat esetében.

¹⁶⁰ PÁZMÁNY 1606, 187[r].

¹⁶¹ PÁZMÁNY, *Tíz bizonyág*, 2001, 178:22–25.

¹⁶² *Uo.*, 179:2–3.

„eleitül-fogva, szokot dolog vólt a’ Hívek-közöt, hogy a’ meg-dücsöült Szenteket, segítségül hitták.”¹⁶³

Az első kiadásban ez a mondat azonban még így szerepelt:

„eleitül foghua, szokot dologh volt a hiuec keozt, hogy az Istenec megh dücseoült szentit, segítségül hinac, *es ennec, az Irasbais deréc fundamentoma vagion mint a Giarmathi Miklos ellen irt keoniube beosegesen megh mutatom reouid üdeon, Isten segítséghe velem léuen.*”¹⁶⁴

Ez a terve Pázmánynak, amiről szót ejt, megvalósult a következő, 1607-es évben. Monoszlóy András 1589-ben a szentek tiszteletéről írt könyvét cáfolta 1598-ban Gyarmathi. Monoszlóy halála miatt Pázmány volt az, aki a református válaszra készült megírni *Keresztényi Felelet* című munkáját, amire az *Imádságos* könyvben utal.

A litániák megmarcangolása miatti méltatlankodása során nem elégszik meg Pázmány az elhagyások felsorolásával, az újhítűek kiegészítéseit már-már a hitvitákat idéző iróniával tárja az olvasó elé, majd tényszerűen közli, mire számíthatnak tévelygéseikért. Lényeges eltérés a kiadások között nincs, így csak az 1631-es szöveget idézem:

„Másodszor: hogy a’ Keresztyéni szelídségnek bizonyos jelét mutatnák az Ujítók, imillyen szép imádságot tóldának Litaniájokhoz: (Ut nos a’blasphemiis, libidinibus, et homicidiis Turcarum, et Papae, liberare digneris: Te rogamus audi nos.) Így a’szökött szolgák, egy pórázra akarják kötni a’Pápát, és a’Törököt. De vagyon Isten menyégben, ki meg-állya boszszúját.”¹⁶⁵

Az utolsó példa ismét a két kiadás közötti eltérésekre irányítja a figyelmet, melyek egyrészt stiláris, másrészt tartalmi jellegűek. Az idézetben a protestánsok nyelvtudásán élcelődik Pázmány, először az 1631-es kiadásból idézek:

„Mert, ha a’ régi tudós emberek irásit olvasták, eszekbe vethették, hogy ebben nincs semmi véték: Szinte mint mikor ama’ tudós Poeta, az Ujítókhoz hasonló népnek, imigyen szól: (Degener o populus, etc.)”¹⁶⁶

Ez a rész az 1606-os kiadásban:

„mert ha a réghi tudos emberec irásit olvastac *volna*, eszekbe vehették *volna*, hogy ebbe nem volt semmi vetec, szinte mint mikor ama tudos poeta, az Vy Atiafiakhoz hasonlo népnek, imigien szol,

¹⁶³ PÁZMÁNY 2001, 268, 13–14.

¹⁶⁴ PÁZMÁNY 1606, 188[r]. A második kiadásban ugyanez a rész láthatóan átmenet képez az első és a negyedik (amely teljesen megegyezik a harmadikkal) kiadás között: „eleitül fogua, szokot dolog vólt az híuek közt, hogy az Istennek megh dücsöült szentit, segítségül hínák, *és ennek, az Irásbais, derék fundamentoma vagyon.*” PÁZMÁNY 1610, 646.

¹⁶⁵ PÁZMÁNY 2001, 268:15–20.

¹⁶⁶ PÁZMÁNY 2001, 268:24–26.

Degener o populus, etc. *De effële tudakos soczesagirol, a mi Deacombone Atiankfianac, masut beosegesen szolloc, Isten segitsége velem leuen.*”¹⁶⁷

A litániákról szóló rész két dologban tér el a többi magyarázattól. Ami leginkább szembetűnik: ebben az írásában foglalkozik legtöbbit a protestáns nézetekkel, a tanulság felét e nézetek részletezése teszi ki, s talán épp a részletezés miatt, de ebben a részben érezteti leginkább a protestánsok iránti türelmetlenségét. A négy kiadás párhuzamos szöveghelyeinek egybevetéséből kiderül, hogy ez a negyedik kiadásban megtapasztalt türelmetlenség az első kiadásban még intenzívebb volt. Ennek oka valószínűleg az, hogy Pázmányt ekkor erősen foglalkoztatták hitvédő írásai, erről árulkodnak kiszólásai, kétszer is erősen fogadja, hogy amiről itt csak szűken szólhatott, arról máshol bőségesen elmondja majd a véleményét. Talán ezzel magyarázható, hogy a litániákról szóló tanulság az *Imádságos könyv* legélesebb hangvételű írása lett. Az idő elteltével pedig ezek a megjegyzések aktualitásukat veszítették, ezért nem szerepelnek a későbbi kiadásokban, ugyanakkor a tanulság hitvitázó-jellege végig megmaradt.

Tanulság – a vallásosság megéléséről

Az *Imádságos könyv* tanulságainak harmadik csoportjába tartozó írások szerkezetükben és céljukban is mutatnak eltérést a másik két típushoz képest. Ez alkalommal is Pázmány szól az olvasóhoz, de ezen tanítással való ismerkedés során a közösséghez tartozás élményét felváltja az egyéni befogadás élménye, ebben a gyakorlati útmutatókkal mutat rokonságot, de míg ott a vallásgyakorlás külsőségeivel kapcsolatban igazít el Pázmány, addig a tanulságok ezen harmadik fajtájában a belső folyamatokat irányítja, lelkipásztorként, lelki vezetőként terelgeti híveit. Pázmány szerint az emberi gyarlóságnak két közönséges fogyatkozása van: „Egyik; az Elmének késedelmes tompasága; nem csak az Isteni, és Mennyei dolgokban, de a’ maga hasznára és szükségére nézendőkben-is,” vagyis nem látja a halandó, hogy mi hiányzik az életéből, illetve, „Második Fogyatkozás; az Elégtelenség, vagy Erőtlenség: mely mí-bennünk oly nagy, hogy, bár tudnók-is mi hasznos, és mi-nélkül szükölködünk, annak meg-szerzésére tehetségünk nem érkezik”¹⁶⁸ vagyis, ha látja is az ember, mire van szüksége, mégisincs ereje, hogy azokat elérje. Mindezekhez Istentől kell erőt kérni az imádságok révén, de méltatlanul nem járulhat „a csak por” Isten elé, ezért szükséges, hogy lelkét alkalmassá tegye arra, hogy

¹⁶⁷ PÁZMÁNY 1606, [188v]. A második kiadás megegyezik az első kiadásban találhatóval.

¹⁶⁸ *Az Imádságról*, PÁZMÁNY 1636, 639.

az Urat megszólíthassa, kéréseit elé tárhassa. A tanulságok harmadik csoportja ebben segít, megmutatja Pázmány, hogyan s mi módon kell a lélekkel törődni, hogy az ember alkalmas és méltó legyen arra, hogy Istent megszólíthassa, s könyörgése valóban imádság legyen, ne csak „nyelvünk párája és szele”. Ezek a szövegek a következők: töredelmesség minden napi gyakorlása,¹⁶⁹ a keresztény ember magával való számvetése,¹⁷⁰ figyelmeztetés, hogy a betegségben sem szabad az örök boldogság kívánásáról megfeledkezni,¹⁷¹ leghosszabb azonban a gyónással kapcsolatos rész, amelyből megtudhatjuk, hogyan kell a lelkünket rákészíteni,¹⁷² továbbá int a gyakori gyónás fontosságára,¹⁷³ megmutatja, hogyan kell az embernek magával számot vetni,¹⁷⁴ s végül öt tanácsot ad, hogyan kell a gonosz támadásait kivédeni.¹⁷⁵

A magyarázó részekhez képest ezek a szövegek jelentős eltérést mutatnak, egyrészt a szerkezeti felépítést, másrészt az exemplumok használatát illetően. Ezekben a tanulságokban ugyanis nincs *confutatio*, a megerősítő érveket Pázmány nem szembesíti ellenérvekkel, ennek következtében a protestáns érvek emlegetése majd cáfolata és az ebből fakadó feszültség is elmarad. Ez indokolt, mivel Pázmány célja ezúttal az (immár) igaz hiten lévők ájtatosságának elmélyítése, amelyet megerősíteni szükséges, s amely folyamathoz nem is illik sem az érvek ellenérvek ütköztetéséből fakadó feszültség, sem a protestánsok emlegetése.

A' Gyónáshoz mint kellyen készülnünk című intés szerkezete:¹⁷⁶

exordium	Isten rendelé, hogy a vétkeket az egyházi szolgák a Szt. Lélek hatalmával megbocsássák
tractatio	a gyónás az apostolok idejétől fogva szokott dolog volt bűnös emberről:
	a bűnös ember lelki sebeit az egyházi szolga előtt megmutatta
	háromféleképpen vétkezhet: szó, szándék, tett
	bánathoz három dolog kell:
	I.[szándék]: bűnbánatot követően kerülni a vétkeket
	II. [szó] megvallja bűneit

¹⁶⁹ PÁZMÁNY 2001, 63–65. Az első kiadásban még nem szerepel.

¹⁷⁰ *Uo.*, 92–95. Az első kiadásban még nem szerepel.

¹⁷¹ *Uo.*, 155–157.

¹⁷² *Uo.*, 217–218.

¹⁷³ *Uo.*, 218–221.

¹⁷⁴ *Uo.*, 222–233.

¹⁷⁵ *Uo.*, 233–235.

¹⁷⁶ *Uo.*, 217–218.

III. [tett]: cselekedeteivel eleget tegyen
 bűneiért
 egyházi ember:
 tartsa titokban
 a gyónás során:
 minden lelki sebet meg kell mutatni lelki
 orvosunknak
 conclusio szükség tehát, a gyónó ember tisztán, igazán megvallja
 bűneit

Ezekben a szövegekben az argumentáció során, a magyarázatokhoz képest, az exemplum-használat terén is eltérést találunk, mennyiségét és jellegét illetően is. Ritkábban mond el történeteket, állításainak igazolására csak elvéve idézi fel a Bibliát, vagy említi meg a „régí doktorok” írásait, citátummal egy esetben találkozunk,¹⁷⁷ latin nyelvű részekkel ezekben a tanulságokban sosem. Többször fordul elő mindennapi életből vett hasonlat. Példa az *Intés a' Gyakran Gyonásra*. című írásból:

„Es bizonyára, Ha minden-nap ki-söpörtettyük házunkat: ha ruhákon nem szenvedhetünk egy pihecskét, szemünkben egy porocskát: ha gyakran tisztába öltözünk, hogy férgek ne teremjenek bennünk: Mentül inkább az Isten Templomát, a' mi szívünket, méltó gyakran ki-söpörnünk. holot az emberi nyughatatlan elme, ennyi külömb-féle gondolatok-közöt, lehetetlen hogy sok szemetet ne hordgyon lelkünkbe.”¹⁷⁸

A tanulságok harmadik csoportjába tartozó szövegek esetében tehát a hangsúly a hívek tanításán (docere) van, az érvelés során alkalmazott eszközök mind ebbe az irányba mutatnak.

A tanulságok retorikai vizsgálata során rámutattam, hogy ezen szövegek szerkezete párhuzamba állítható a prédikációk szerkesztési eljárásával, s minthogy „a prédikációelmélet történetéből tudjuk, hogy a divisio hiánya vagy megléte fontos eszköze az egyszerűbb illetve műveltebb közönséghez szóló beszédek szerkezeti megkülönböztetésének,”¹⁷⁹ kiegészíthetjük az előző fejezet végén megfogalmazott összegzést, amely szerint az *Imádságos könyv* újabb kiadásait vallása gyakorlásában egyre tapasztaltabb közönségnek szánja Pázmány, azzal a megállapítással, hogy ez a közönség, már az első kiadás esetében is a

¹⁷⁷ Seneca minden esti számvetéséről: PÁZMÁNY 2001, 92:31–93:7.

¹⁷⁸ *Uo.*, 218:30–219:4.

¹⁷⁹ BARTÓK 2001, 326.

műveltebb réteghez tartozott, erre utal a „beszédék” szerkezeti felépítése, de erre következtethetünk a latin idézetek használatából is.

Összegzőképpen megállapíthatjuk, hogy Pázmány *Imádságos könyvének* tanulságai három különböző célt szolgálnak. Segítik az olvasót vallása gyakorlásában eligazodni, meggyőzik az egyházi élet ceremóniáinak értelméről, s megtanítják, hogyan tud Istennek leginkább tetsző módon élni. Mindezeket az *Imádságos könyvben* nem egy helyen, hanem elszórva, az imádságoknak alárendelve, azokhoz tematikusan igazítva tárja elénk Pázmány, mert tanulságainak legfőbb célja mégis csak az, hogy az ember az igaz hitben, az imádságokat értő fejjel és szívvel, méltó lélekkel tudjon Istenhez szólani.

Pázmány *Imádságos könyvének* megítélése az utókorban folyamatosan változik. Sokáig „csak” egy katolikusoknak szánt ájtatossági mű volt, majd kiderült, nemcsak katolikusok forgatták, de protestánsok is haszonnal kölcsönöztek belőle. A tanulságok vizsgálata pedig rámutatott, nem pusztán ájtatossági mű ez, hiszen hitvédő, hitvitázó elemeket is felfedezhetünk benne. A sokszor felidézett gondolat pedig így hangzik: „itt, nem a’ mi Vallásunkat óltalmazzuk, hanem, az Híveknek ájtatosságát Isteni szolgálatra akarjuk gerjeszteni.”¹⁸⁰ Az *Imádságos könyv* célja pedig valóban nem az, hogy a vallást oltalmazza. Csak egy kicsit.

¹⁸⁰ *Uo.*, 132:13–14.

VI. „nem volt mindenestül haszontalan fáradságom”

Az *Imádságos* könyv utóélete

„Ennec okaert, minap kegielmed itt Graeczben letébe, panaszkoduán, mind maga, s’ mind a teob Magyar országhi kereztienec neuéuel, mely szükön es ritkan talaltatnec a mi Nemzetünc keozt, kereztieni imadsagos keoniuecske, engemet arra inte kegielmed, hogy efféle aytatos kereztien keoniueczket írniec.” Olvashatjuk az *Imádságos* könyv első kiadásának Kapi Anna asszonyhoz intézett ajánlásában. E szerint Kapi Anna Grácban járván kérte meg Pázmányt, állítson össze a hívők lelki épülésére egy katolikus imakönyvet, amelyre nagy szükség volt szerte az országban. Pázmány, jóllehet külömb-külobb foglalatosságai voltak, több dolgai közt helyt adván elkészítette az imádságos könyvet. Noha az ajánlásokban gyakran találkozunk hasonlóan elfoglalt szerzőkkel, akiknek hasonlóan számtalan tennivalójuk van, mégis okunk kételkedni abban, hogy Pázmány, aki a tanítás mellett egyéb vitairatain is dolgozott, valóban elfoglalt lehetett, s azért szakított mindenképpen időt az *Imádságos* könyv összeállítására, mert azt kiemelt fontosságúnak tartotta.

Az imakönyvre oly nagy szükség volt, hogy Pázmány maga még háromszor kiadta, s a keresztény hívek lelki épülésére való alkalmasságát mi sem bizonyítja jobban, hogy az érsek halálát követő 260 évben, a századfordulós összkiadásig 25 alkalommal jelent meg.¹⁸¹

Kapi Annához írt ajánlásában Pázmány az imák keletkezéséről így ír: „teob dolghaim keozt, egynehany aytatos keoneorgéseket, es hala adasokat szedec eozue, nem csak a reghi zent atiac irasibol, de legh feoképpen, a Zent Irásbol, hogy az Istenec, az Isten szaiából szarmazot ighieckel keoneorgenénc, mert noha a keoniu szelire fel nem iegieztettem mindenüt a Z. Iras helieit, de mind az altal, e keoniube foglalt imadsagoknac, csak nem minden része, a zent Irásbol vétetet”.¹⁸² Pázmány imádságainak „alapanyaga” jórészt a *Bibliából* és az egyházatyák írásaiból közvetlenül vagy közvetítők révén vett idézetekből áll.¹⁸³ Az ezekből vett részleteket egymás mellé helyezte, majd újra meg újra átgondolta, végül megfelelő módon újjá, vagyis imádságokká, könyörgésekké fogalmazta át őket.¹⁸⁴ Imádságainak javarésze így abból a közös kincsből származik, amelyet felekezeti hovatartozás nélkül protestánsok, katolikusok egyaránt magukénak vallottak. Az imakönyv nagy népszerűségének oka egyrészt tehát ebből is fakadt, hogy Pázmány ezt a közös kincset, mondhatni közös

¹⁸¹ ADONYI–MACZÁK 2005.

¹⁸² PÁZMÁNY 1606, [3†v].

¹⁸³ Pázmány *Imádságos* könyvének forrásairól a legteljesebb összefoglalás: BOGÁR 2006b.

¹⁸⁴ HOLL 1957, 23–28.

nyelvet használta az imakönyv összeállítása során, aminek következtében az *Imádságos könyv* szellemisége nem csupán a katolikus valláson lévők számára volt elfogadható. Népszerűségének másik oka a tematikában rejlik, hiszen az *Imádságos könyv*ben a lelki igényeket alkalmas módon kielégítő, az egyetemes értelemben vett vallásos embert érintő kérdések szerepelnek.

Pázmány imakönyve tehát nemcsak számos kiadást ért meg, de más szerzők is szívesen használták saját műveik létrehozása során. Lássuk, hogyan hatott a kortársakra, s a közvetlen utókorra.

A legkorábbi „kölcsonzés” három évvel az editio princeps megjelenését követően történt egy evangélikus szerző, Mihálykó János tollából, aki az 1609-ben megjelent imakönyvéhez használta Pázmány művét, az egyetlen eset, amiről Pázmány véleményét is ismerjük. Az átvétel részletes ismertetése a későbbiekben következik.

Az 1610-es kiadás szolgált forrásul a prágai 1615-ben megjelent Ferenczffy Lőrincnek tulajdonított könyvecskének, amelyről Holl Béla állapította meg, hogy mintegy kétharmada Pázmány imakönyvéből való.¹⁸⁵

Ugyancsak az 1610-es kiadás hatására figyelhetünk föl Kopcsányi Márton ferences szerzetes imakönyve esetében, amelynek első, 1617-es kiadásából nem maradt példány, de az 1622-es edíció alapján bizonyos egyezések Pázmány imakönyvével megállapíthatóak. A mű címe: *Keresztyen imadsagos keonyvechke, mely, a' Caeremoniaknak, és hitünk ennéhány ágazatinak (az egy[ü]gyűek kedvéért) rövid magyarazattyáual, külömb külömb féle imadsagokat és elmélkedéseket foglal magában.*¹⁸⁶ Ennek ajánlása nemzeti és nagyságos Istvánfy Eva aszonynak Nagyságos Draskovith Iános meg hagyot özvegyének szól, amely a következő szavakkal kezdődik: „Az mely imadsagos könyuechkét 1617. esztendőben az Esztergami Ersek ö Nagysága engedelméből, ki nyomtattam volt Posonyban.”¹⁸⁷ Vajon ez az engedély csak az érseki nyomdára volt érvényes, vagy esetleg Pázmány *Imádságos könyvére* is vonatkozhatott?

Kopcsányi művének tanulmányozását követően azt a megállapítást tehetjük, hogy az imáinak adott címek feltűnően sok esetben párhuzamosak a Pázmány-féle imakönyv címeivel. Néhány példa a teljesség igénye nélkül, a szent kereszt jeléről, a misében való ceremóniákról, a szentelt vízről, az olvasóról, etc. Pázmányhoz hasonlóan szerepelnek imák a mise megfelelő részeihez kapcsolódóan, de Kopcsányinál ezek köre kibővül, s találunk egyéb Pázmánynál

¹⁸⁵ HOLL, 1980, 65–75. Úgy tűnik, a közös részek szószerint megegyeznek, de ennek végleges tisztázása további elemzést igényel.

¹⁸⁶ RMNy II, 1260 sz.; BORSA 1987, 57–58.

¹⁸⁷ KOPCSÁNYI 1622, A2.

nem szereplő imát is, például a mindennapra szóló könyörgéseket, valamint Krisztus szenvedéséhez is több ima kapcsolódik. Kopcsányinál is szerepelnek viszont a közönséges jókért, lelki javakért könyörgések, a gyónáshoz, lelkiismeretvizsgálathoz tartozó imádságok.

Összességében azt mondhatjuk, Kopcsányi imáinak, magyarázatainak címe, ennek következtében imakönyvének tematikája nagyrészt azonosságot mutat Pázmány kiadásával, azonban még az ugyanazzal a címmel rendelkező szövegek esetében is, szószerinti, de akár tartalmi egyezés is a vártnál ritkábban fordul elő, s ennek mértéke jellemzően rövidebb az imádságnál, magyarázatoknál.

Pázmány 1631-es kiadásának is van folytatása, hiszen ennek a csökkentett terjedelmű, „kivonatolt” változata lehetett Battyhány I. Ádám *Lelki kard* című, 1654-ben Bécsben megjelent imádságos könyve, amelyet kiegészített még más imádságokkal.¹⁸⁸

Pázmány imakönyvének kilencedik, 1689-ben megjelent kiadása pedig nemcsak a keresztény hívek lelkére, de az ajánlásban Rákóczi Julianna szívére is hatni kívánt. Ez az ajánlás, amelynek aláírása „a nagyszombati könyvnyomtató” a maga barokkos, lehengerlő fordulataival tulajdonképpen egy korabeli szerenád, melynek szerzője Battyhány II. Ádám (1662-1703, az imént említett unokája) nevében Kecskeméti János jezsuita szerzetes volt.¹⁸⁹

Térjünk vissza most az első esethez. Pázmány Péter tehát 1610-ben, Kapi Anna támogatásával másodszor is kiadta imádságos könyvecskéjét. Ezúttal a keresztény olvasóhoz is írt előljáró beszédet, melyben tájékoztatást ad arról, hogy „egy csekély indulattúl el ragadtatot Eperjesi Predikátor, maga neuéuel, nagy részét ki nyomtatá Bártfán,”¹⁹⁰ először mintha üdvözlőné a próbálkozást: „nem csak nehéz neuen nem vöm az Predikátor munkáját, de söt vgyan megis akarom vala köszönni az jámbornak fáradságát.”¹⁹¹ Örömebe azonban hamar öröm vegyült: „Mikor pedig oluasny kezdettem vólna, eszembe vöm hogy sok helyen meg szaggatta, és az eo foltos teczésének rongyáual béis tatarazta az én írásomat.”¹⁹²

Mihálykó János, a Wittenbergben tanult eperjesi származású evangélikus lelkész 1609-ben adta ki azt az imádságos könyvet, amelyre Pázmány hivatkozik, *Kerezién istenes es aitatos imadsagok, ez mostani nyomorúlt és veszedelmes üdökben minden kerezién és istenfélő embernek felötte szükségesek és haznosok* címmel.¹⁹³

¹⁸⁸ Battyhány imakönyvének bemutatása, valamint az imák áttekintése: KOLTAI 1997.

¹⁸⁹ KÖPECZI 1982. Végül a frigy nem jött létre.

¹⁹⁰ PÁZMÁNY 1610,):5[r].

¹⁹¹ *Uo.*, [d]:(5v).

¹⁹² *Uo.*, [d]:(5v).

¹⁹³ RMNy II, 976. sz.

Lássuk, mi a különbség a két imakönyv között. Mihálykó János nem a Szent Jeromostól vett idézettel nyitja meg imakönyvét, hanem egy verssel, melynek címe, *Ad Christianum Militem*. Ezt követi a rövid ajánlás, amelyben a Szentlélek malasztját, hitben való nevededést és hosszú életet kíván Czobor Erzsébetnek és férjének Thurzó Györgynek. Az imák sorát Pázmány könyvének második fejezetével kezdi, amelyben a reggeli és esti imádságok és könyörgések találhatók. Ebből a fejezetből Mihálykó csak a reggeli imádságokat veszi fel saját imái közé. Elhagyta a teljes első részt, Pázmány szavaival élve: „nem csak az Mi atyánknak értelmes mondását ki hagyta, mintha ez ötlet nem illetné, nem csak az szent kereszt jeléről való tudományt el halgatá, noha Luther az eo Catechismusában, és az Liber Concordiae, melyre talám megis esküt Predikátor Vram, reggeli és estuéli imádságunkat az szent kereszt jelén mondgyák hogy el kel kezdeny; De ezen kiüül, az estuéli könyörgéseket, az Litaniákat, és töb jeles dólgozatís ki törle az eo Nyomtatásában.”¹⁹⁴ Például Pázmány teljes harmadik, negyedik fejezetét, vagyis az *Isten jótéteményeiért való hálaadásokat*, illetve *A prédikációhoz és a szent áldozathoz tartozó imádságokat*.

Az ötödik fejezetből elhagyta az *Olvasót miként kelljen mondani* című részt, valamint a reggeli, déli esti lecsendesítéskor mondandó imádságot. Az ebben a részben található *Tévelygések kigyomlálásáért*, valamint *Az anyaszentegeyházért szóló könyörgéseket* átveszi Mihálykó. Ezt teszi a hatodik fejezettel is, amely a *Lelki javakért való*, valamint a *Hét fő vétek elleni könyörgéseket* tartalmazza. Ebben a részben más imák is találhatók, amelyek közül Mihálykó a *Halálos betegségben való embernek könyörgését* és a *Halálra ítélt ember könyörgését* hagyta el. Ugyenennek a fejezetnek része Pázmánynál *Szent Brigitta asszonynak, az igaz poenitentia tartásért 15 ájtatos imádsági*. Mihálykó az átvétel során elhagyta Szent Brigitta nevét, és a 15 imából 3 helyett más imádságot vett fel. Pázmány hetedik fejezetét mellőzte, mindössze két imát tartott meg, a *Tévelygések kigyomlálásáért*, valamint *Az egész Anyaszentegeyházért* címűeket. Mihálykó a Pázmány-féle *Imádságos könyv* sorrendjéhez képest e két rövid ima helyét megváltoztatta, ezeket az ő könyvének elejére, a reggeli imádságok után tette. Az imakönyv nyolcadik részét teljesen elhagyta az eperjesi prédikátor, amely a *Szükölködő atyafiakért* tartalmaz könyörgéseket. A kilencedik részből, amely a *Gyónáshoz és Urvacsorához tartozó könyörgésekből áll*, Mihálykó pusztán négy könyörgést vesz át, kilencet nem. Így mellőzi például a *Gyónáshoz mint kelljen készülni* című imát, a *tíz parancsolatot, az anyaszentegeyház öt parancsát*, s átveszi a *gyónáshoz készülő ember könyörgései*, illetve a *bűneink bocsánatáért*, címűeket, de Pázmánnyal nem egyező

¹⁹⁴ PÁZMÁNY 1610, [I]:(5v)–[I]:(6r).

sorrendben. Ez a másik hely, ahol Mihálykó eltér a forrásában található sorrendtől, sőt, önállóan egy Pázmánynál nem található imát illeszt be, amelynek címe, *Bűnbocsánatért és az örök életért*. A tizedik részben Pázmány hét zsoltárt idéz egymás után, illetve egyet később, valamint litániákat. Ez a rész *szentekhez, angyalokhoz, apostolokhoz* szóló könyörgéseket is tartalmaz, amelyben a segítségükért epedez. Ezek után található *Szent Bernárd könyörgése*, valamint *Szűz Máriához himnuszok*. Mihálykó a hét bűnbánati zsoltárt veszi át, a Pázmánynál található sorrendben, valamint *Bernard könyörgését*.

A Pázmánynál nem szerepelő imák a következők: *a keresztény és Istenfélő asszonyállat imádsága ura távollétében* című, *a keresztény és Istenfélő házasság imája*, *a hálaadás mindenféle bajra, az ember halálos szükségben, és az ember betegségből felgyógyul* című imádságok. Ezzel ér véget Mihálykó János munkája.

Tehát Mihálykó imádságos könyve összesen 221 oldal, ebből 25 oldal, amit nem Pázmánytól kölcsönöz, a Pázmánytól átvett imák 196 oldalt tesznek ki. Ez a mennyiség Pázmány imakönyvének kevesebb, mint negyven százaléka. Mihálykó munkája során a leggyakrabban alkalmazott módszer a kihúzás volt, hiszen a Pázmány által kialakított sorrenden mindössze két esetben változtatott, valamint az eredeti corpust mindössze három helyen szakította meg más imádságokkal. A hatodik, a kilencedik fejezetben, és az imakönyv végén, az öt könyörgés esetében.

Ezek ismeretében a későbbi érsek joggal méltatlankodhatott a keresztény olvasóhoz írt előljáró beszédben. „Annak okáért nem hogy jauallanám ezt az Eperjesi Predikátor munkáját, de sőt inkább ez benne való sok fogyatkozásokért gyalázom, és enymnek nem ismérem. Ezrül akarálak tudóssá tenny keresztyén oluaso.”¹⁹⁵ Pázmány tehát megtagadja Mihálykó János imádságos könyvét.

Tanulságos, hogy ezt az egyértelműnek tűnő előljáró levelet hányféleképpen értékeli a szakirodalom.

Frankl (Fraknói) Vilmos *Pázmány és kora* című művében így ír Mihálykó könyvéről: „Pázmány midőn ezen könyv kezébe került nemcsak nem haragudott, sőt megköszönni szándékozott a prédikátor fáradságát. Miután azonban megtapasztalta, hogy meghamisította, szükségesnek ítélte óvni a katolikusokat.”¹⁹⁶

Később ugyanő írja *Pázmány Péter 1570-1637.* című művében a következőket: „Azon ténynél, hogy a katolikus híveknél kedvező fogadtatásban részesült, Pázmány nem kisebb megtiszteltetésnek tarthatta azt, hogy az eperjesi prédikátor saját neve alatt, felekezete

¹⁹⁵ PÁZMÁNY 1610, []:(6r).

¹⁹⁶ FRANKL (FRAKNÓI) 1868, I, 63.

használatára az imádságos könyv nagy részét kiadta.”¹⁹⁷ Pázmány életműkiadásában megjelent az *Imádságos könyv* is, amelynek előszavát Breznay Béla írta: „Oly nagy volt Pázmány Péter imádságainak hírneve, hogy még a protestáns körök sem vonhatták ki hatásosságuk alól magokat. Megtörtént, maga Pázmány beszéli el könyve 2. kiadásának 2. előjáró levelében, hogy egy „eperjesi prédikátor – maga nevével nagy részét kinyomtatá Bártfán” Pázmány imádságainak. Hanem „foltos teczésének rongyá”-ért mellyel Pázmány „írását betatarozta” meg is lakolt.”¹⁹⁸

Gajtkó István *A XVII. század katolikus imádságirodalma* című munkájában írja, hogy Pázmány nem vette rossz néven Mihálykótól, hogy imádságoskönyvének nagy részét kiadta, csak azt nehezményezte, hogy foltos tetszésének rongyával kicsit betakargatta.¹⁹⁹

Sík Sándor 1939-ben így ír az imakönyvről: „Nemcsak a katolikusok szerették, hanem szívesen olvasták az épületes olvasmányon kapó protestánsok is; már 1609-ben egy eperjesi prédikátor (Mihálykó János) a könyv nagy részét lenyomatta a maga neve alatt. Mihálykónak nem volt nehéz dolga, mert a könyvben aránylag kevés olyan dolgot talált, amelyet ki kellett hagynia vagy megszaggatnia és az ő foltos teczésének rongyával betataroznia.”²⁰⁰

Bán Imre *A magyar irodalom története* című munkában így fogalmaz: „Az Imádságos könyv népszerűségét mi sem bizonyítja, mint a szerző életében megjelent további három kiadása, s az a tény, hogy Mihálykó János eperjesi prédikátor protestánsok számára is kiadta, illetőleg anyagát részben átvette.”²⁰¹

Ezen idézetek szerzői Mihálykó munkáját Pázmány népszerűségének jeleként értelmezik, s nem veszik igazán figyelembe azt a tényt, hogy Pázmány elutasította Mihálykó munkáját.

A valós helyzethez legközelebb az *Imádságos könyv* fakszimile kiadásának előszava áll, amelyben a következőket írja Lukácsy Sándor: „A siker meglepő tanújele, hogy „egy csekély indulattúl elragadtatott eperjesi prédikátor”, a református Mihálykó János az imák nagy részét kinyomtatatta saját neve alatt. Pázmány, könyve második kiadásának Előjáró levelében, fölényes iróniával reagált: „nemcsak nehéz néven nem vőm az prédikátor munkáját, de sőt ugyan meg is akarom vala köszönni az jámbornak fáradságát”. Irodalmunkban ez az első leleplezett plágium.”²⁰²

¹⁹⁷ FRAKNÓI 1886, 37.

¹⁹⁸ BREZNAY 1895, IX, 2. jegyzet.

¹⁹⁹ GAJTKÓ 1936, 23.

²⁰⁰ SÍK 1939, 77.

²⁰¹ BÁN 1964 II, 129.

²⁰² LUKÁCSY 1993, 18.

Pázmány *Imádságos könyve* tehát számos módon, közvetlenül, illetve az átvételek révén közvetve hagyományozódott ránk. Ahhoz, hogy ezt a hagyományozódást pontosan feltérképezhessük, s így a kutatás egyértelmű megállapításokat tehessen, helytálló következtetéseket vonhasson le, szükséges valamennyi imakönyvet megvizsgálni, az imádságokat, elmélkedéseket egyesével regisztrálni, egy megfelelő adatbázisban rögzíteni. A következő fejezetben ennek elkészítésére teszek javaslatot.

VII. „ha a világ addig tartana”

Javaslat a régi magyarországi imádságos könyvek feldolgozására

Az 1800-ig datálható katolikus imádságoskönyvek tudományos igényű vizsgálata a lekiégtörténeti kutatással foglalkozók előtt álló feladat, ennek körvonalait és legfontosabb kezdő lépéseit vázolom, s noha szót ejtek az eddig elért kutatási eredményekről is, tételes felsorolás helyett azokat az írásokat említem meg, amelyek a ránk váró munkához segítségül, kiindulási, illetve viszonyulási pontul szolgálnak.

A tárgyalt időszak olvasási szokásaival kapcsolatban tudható, hogy gyakran olvasott, forgatott könyvtípus volt az imádságoskönyv. Egy-egy mű több kiadást is megért, s az előljáró levelekben igen gyakran találkozhatunk panasz köntösébe öltöztetett tulajdonképpeni dicsekvő szavakkal, amelyek szerint bizony hiába adták azt ki oly sok példányban, mégis elfogyott, s most újabban (másodszor, harmadszor, negyedszer etc.) ismét ki kell nyomtatni. Az imádságoskönyvek ilyenén népszerűségének ismeretében elgondolkodtató, ha tetszik, munkára ösztönző lehet, hogy noha az utóbbi időben ugyan jelent meg néhány, egyes imakönyvről szóló tanulmány,²⁰³ nagyobb lélegzetvételű, áttekintő munka a katolikus imádságoskönyvekről utoljára 1936-ban készült Gajtkó István tollából, *A XVII. század katolikus imádságirodalma* címmel, amely *A piaristák doktori értekezései az 1932. évtől* sorozatban jelent meg.²⁰⁴ Ebben Gajtkó említ és felhasznál egy korábbi dolgozatot, egy gépírási disszertációt 1926-ból, amelynek szerzője László Vince ciszterci szerzetes, s a címe: *A magyar katolikus imádságos könyvek története 1711-ig.*²⁰⁵ Ezt a dolgozatot nem sikerült megtalálnom, s hogy valóban elveszett vagy ismeretlen helyen lappang, az abból is gyanítható, hogy Gajtkó az utolsó, aki szövegszerűen ismerte, mások csak közvetve utalnak rá.²⁰⁶

Talán nem csupán a véletlen és a körülmények műve, hogy azóta sem készült valamennyi ismert imádságos/imádságoskönyvet áttekintő, rendszerező, több szempontot is érvényesítő feldolgozás, hiszen hogy ez mekkora feladatot jelent, csak sejteti Knapp Éva

²⁰³ A következő felsorolás a téma különböző típusú megközelítéseire ad egy-egy példát: HOLL 1980, 63–77; HUBERT 1985; LUKÁCSY 1994; PÁZMÁNY 1606/1993; KOLTAI 1997; KNAPP 2000; KÖPECZI 1982; BOGÁR 2006a; BOGÁR 2006b; BAJÁKI 2007.

²⁰⁴ GAJTKÓ 1936.

²⁰⁵ LÁSZLÓ 1926.

²⁰⁶ 1955-ben Holl Béla e műre vonatkoztatva kéziratoss feljegyzései között írja: „idézi Gajtkó”. Ebből gyanítható, hogy már Holl sem látta. Szigeti Jenő *kevésbé ismertként* említi, SZIGETI 2002, 81–103. A dolgozat keresésében Buda Attila és Márkusné Vörös Hajnalka segítségét köszönöm.

dolgozata, amelyből egyetlen imádságoskönyv, az *Officium Rákóczianum* történetét és nyomtatott kiadásait ismerhetjük meg.

Gajtkó István imakönyvrendszerét, minthogy a téma utolsó összefoglalása, érdemes röviden áttekinteni. Gajtkó elsősorban a szerzők rendi hovatartozása alapján csoportosítja az imádságoskönyveket: ferences, illetve jezsuita imakönyvekre, s meggyőződése, hogy az imák jellegét a rendalapítók szellemisége határozza meg, nevezetesen a Szent Ferenc-i érzelem illetve a Szent Ignác-i értelem.²⁰⁷ Szükségesnek tartja Gajtkó ezt a felosztást még egy aspektussal, mégpedig az imakönyvek rendeltetésével kiegészíteni. Eszerint beszélhetünk egyrészt *lelki kalauzról*, amely „a katolikus restauráció jellegzetes terméke és a jezsuitáktól felnevelt új hívőtípus imádságos könyve”,²⁰⁸ amely a protestáns támadásokkal szemben hitvédő, hiterősítő jellegű. Egyúttal, állapítja meg Gajtkó, a lelki kalauzokat az okos alkalmazkodás is jellemzi, hiszen a bennük található imádságok, a Szentírás felhasználása révén, a protestáns felfogással csengenek egybe. A másik imakönyvtípus a *népies imádságoskönyvek* típusa, amelyek „a középkori hortulus animae-k egyenes leszármazottjai, csak már alacsonyabb szellemi és lelki igények kielégítésére szolgálnak”.²⁰⁹ A protestantizmus léte nem befolyásolja szövegeit, legfőbb jellemzője, hogy az érzelmre hat, s a hitbuzgalmi kételyekkel nem törődik. A népies imádságoskönyv típusaként említi meg Gajtkó az officiumokat és az ars moriendiket, minthogy „ezek is a középkor jellegzetes termékei, s a reformáció előtti századok gondolatvilága folytatódik bennük”.²¹⁰

Dolgozata végén²¹¹ *Az imádságos könyvek rövid könyvészete* címmel felsorol 47 imakönyvet, az első Vásárhelyi Gergely *Catechismusa* (Bécs, 1604), az utolsó: Baranyi Pál, *Lelki paradicsom* (s. l., 1700).

Gajtkó ahol tudja, feltünteti az RMK-, Sztripszky-tételszámot, s ahol lehet, a példány lelőhelyét. Előfordul, hogy megjegyzéseket is fűz az adott imakönyvhöz, megadva a hivatkozás bibliográfiai adatát. Imakönyvlistája a mai tudásunk szerint már meglehetősen hiányos, jelentőségét mégis az adja, hogy a katolikus imádságoskönyveknek máig ez a leghosszabb, nyomtatásban is megjelent felsorolása.

A lista folytatásra érdemes, ezt mi sem bizonyítja jobban, hogy ez szolgált egy későbbi, kéziratban maradt bibliográfia alapjául, amelynek szerzője Holl Béla, akinek hagyatékát a Magyar Piarista Rendtartomány Központi Levéltárában őrzik. A hagyaték 32. dobozában

²⁰⁷ GAJTKÓ 1936, 16.

²⁰⁸ *Uo.*, 17.

²⁰⁹ *Uo.*, 38.

²¹⁰ *Uo.*, 47.

²¹¹ *Uo.*, 56–59.

számos feljegyzés, tanulmányvázlat, cédula és jegyzetfüzet mellett találhatjuk a témánkhoz tartozó nem is egy, hanem két kéziratot.²¹² Az egyik 1955-ben készült, címe: *A XVIII. századi magyar nyelvű imádságoskönyveink bibliográfiája*. A másik, amely 3 évvel később, 1958-ban készült, a következő: *A magyar nyelvű nyomtatott katolikus imádságoskönyveink bibliográfiája*.

A hasonló címek hasonló anyagot rejtenek, csak más rendezőelv szerint készültek. Mind a kettő a magyar nyelvű, katolikus imádságoskönyvek felsorolását adja. Míg a korábbi bibliográfia célja, hogy év szerinti bontásban mutassa be, mely imakönyvek jelentek meg a 18. században, függetlenül attól, hányadik kiadásról van szó, addig az 1958-as dolgozat, amely a Gajtkó-lista tulajdonképpeni folytatása, az editio princepszeket veszi sorba egészen 1799-ig.

A két bibliográfia részletesebb bemutatását kezdjük a korábbival. Az A/4-es lapok összefűzéséből létrejött füzetben jobb oldalon vannak a géppel írt tételek, amelyeket két részre osztott összeállítójuk. Az első rész címe: *Örökség a XVII. századból*. Holl meghatározása szerint „Ide tartoznak mindazok a XVII. századi imádságoskönyvek, melyek újabb kiadásokat értek a XVIII. században.” Ez 12 imádságoskönyvet jelent.

A második rész címe: *A XVIII. századi magyar nyelvű imádságoskönyvek*. Itt nem találunk semmilyen meghatározást, az 1700-as évtől 1799-ig sorolja fel a kiadásokat, összesen 196-ot.

Az egyes tételek leírása a kéziratban végig egységes, az editio princepszeket részletesen leírja, a további kiadásokra, értelemszerűen, csak hivatkozik.

Az első kiadások leírása a következő: a lap tetején található az évszám, ezután következik a szerző vagy fordító neve (ha ismert), a mű címe, a nyomtatás helye, ideje, illetve hogy hány részből és lapból áll az adott imádságoskönyv. Ezt követően, esetleges megjegyzések következnek, például az ajánlás említése, korábbi szakirodalom vagy bibliográfia egy-egy mondatának idézése. Ha ismert, mindig utal az egyéb bibliográfiában szereplő tételszámra (például RMK, Petrik), valamint feltünteti az adott kötet lelőhelyét is. Ezután a további kiadások felsorolása következik, amelyek esetében csak a hely, idő, egyéb bibliográfiai utalás, valamint lelőhely szerepel.

Amikor egy adott évben nem az első kiadása jelenik meg egy műnek, a leírás a következőképpen néz ki: a lap tetején áll az évszám, majd az „Újabb kiadások” megjegyzés, s következik a szerző, fordító neve (ha ismert), a mű címe, zárójelben az első kiadás helye,

²¹² Magyar Piarista Rendtartomány Központi Levéltára, Holl Béla hagyatéka, 32. doboz, 120-as, 121-es tétel. Ezúton is köszönöm Koltai András segítségét.

ideje, majd az aktuális kiadás helye, és évszáma. Ezt követően előfordulhat megjegyzés, például ha módosult a mű címe.

Holl Béla folyamatosan bővítette az anyagot, kézzel bejegyezte, ha valamilyen új adatra bukkant – például az *Útitárs* című munka első, 1639-es példányát az 1985-ben megjelent Hubert Ildikó-cikk nyomán jegyezte be munkapéldányába. Előfordul, hogy egy újabb imakönyv előkerülése esetén a korábban összefűzött lapok közé később illesztette be a címleírást az évszámnak megfelelő helyre.

A másik kézirat, amelyre *Holl-bibliográfia* címmel utalnak a témával foglalkozó tanulmányok, mint említettem, az editio princepsket veszi sorba.

Ez a dolgozat is összefűzött, gépelt A/4-es lapokból áll. Az elején található egy rövid bevezetés: „A magyarnyelvű imádságoskönyveknek eddig két összefoglalása született. Gajtkó István disszertációja katolikus részről: *A XVII. század katolikus imádságirodalma*, Bp., 1936. Incze Gábor tanulmánya református részről: *A magyar református imádság a XVI. és XVII. században*, Debrecen, 1931. A XVIII. század gazdag termése és a Régi Magyar Könyvtár újabban előkerült darabjai teljesen feldolgozatlanok. A katolikus imádságoskönyveknek kettős a szerepe a magyar irodalmi nyelv fejlődésében. Először a nyelv hagyományhordozói: ősi nyelvkincset konzervál kikristályosodott, a nép ajkán nemzedékről nemzedékre továbbélő hagyományban a középkor legelejéről. Másrészt viszont a magyar barokknak hűséges kifejezője. A bibliográfiai kísérlet fontos alapvetés a kettős nyelvi-irodalmi kutatáshoz.”

Ez a bibliográfia 157 tételt tartalmaz. Leírásuk a következők szerint történt: Minden tétel elején sorszámot találunk, majd következik a szerző vagy fordító neve, a cím, a példány lelőhelye, az ismert későbbi kiadások felsorolása. Ezt követik a korábbi bibliográfiákra utaló hivatkozások, majd bizonyos tételek esetében az addig elért kutatási eredmények lelőhelyének megadása.

Mint említettem, ez a bibliográfia a Gajtkó-féle lista folytatása, megjegyzéseiben átveszi annak megállapításait, természetesen a hivatkozás pontos feltüntetésével.

Roppant tanulságos Holl bibliográfiáját összevetni az RMNy-ből kigyűjtött, „katolikus imádságoskönyv” műfaji megjelöléssel ellátott tételekkel. Természetesen ez az összehasonlítás csak az 1655-ig terjedő, magyar nyelvű anyagra vonatkozik. A várakozásnak megfelelően az RMNy hoz új tételeket, szám szerint tízet. Viszont 11 esetben fordul elő, hogy a Hollnál imádságoskönyvként szereplő tétel az RMNy-ben mint elmélkedés, imádságok, vallási tanítás stb. jelenik meg. Ez is mutatja, hogy pontos és egységes műfaji meghatározások kidolgozására van szükség. Az eddigi RMNy-kötetekben 14 közös adatot regisztráltam.

Ezen eddig bemutatott munkák útmutatóként szolgálhatnak az előttünk álló feladatok elvégzéséhez, amelyek közül első és legfontosabb a forrásanyag összegyűjtése. Úgy gondolom, érdemes a teljességre törekednünk, még akkor is, ha ez utópisztikusan hangzik. Minthogy e tematikus bibliográfia célja végső soron az, hogy a korszak lelkeségi irodalmának kutatásához elkészüljön egy jól használható, mondhatni nélkülözhetetlen segédkönyv, annak anyagát, javaslatom szerint, a következő szempontok szerint lenne célszerű összegyűjteni. A bibliográfia végső változata valamennyi olyan nyomtatott és kézírásos imádságoskönyvet, továbbá egyéb vegyes tartalmú kötetből kiválogatott imádságot sorolna föl, amely vagy magyar nyelven, vagy egyéb nyelven, a történelmi Magyarország területén látott napvilágot a 18. század végéig, vagyis 1801 előtt.

A tervezett bibliográfia gyűjtőkörét felekezeti hovatartozástól függetlenül kellene meghatározni. Itt az ideje, hogy szakítsunk azzal a hagyománnyal, mely szerint az imádságos irodalmat felekezet szerint tárgyaljuk (s igen szerencsés lenne, ha a kutató is függetleníteni tudná magát saját hovatartozásától), hiszen ezek az imádságos könyvek ugyanazon forrásból táplálkoztak, egymásra gyakorolt hatásuk vitathatatlan, tudjuk, hogy a vallási hovatartozás nem volt gátja egy-egy munka részleges újrakiadásának, számos imádság szerepel katolikus, protestáns műben egyaránt.

E bibliográfia elkészítését, az adatok sokasága miatt, szükségszerű több ütemben elvégezni. Először a nyomtatott, műfaji szempontból egyértelműen meghatározható nyomtatott imádságoskönyveket indokolt összegyűjteni. Ezt követné a kézíratos imakönyvek listája, majd a vegyes tartalmú, imádságokat csak részben tartalmazó nyomtatványok, kéziratok feldolgozása. A bibliográfia végső formájában folyamatosan, időrend szerint kellene rendezni a tételeket, függetlenül attól, hogy kéziratról vagy nyomtatványról, teljes imakönyvről, netán vegyes tartalmú kötetben szereplő imádságról van szó.

Ez a munkarend következik a feldolgozandó anyagból is, hiszen az RMNy és Holl összevetéséből is világosan kitűnt, hogy számos kötet műfaja nehezen behatárolható, vagyis a bibliográfia bővítésével párhuzamosan mindenképpen imádságelméleti vizsgálódásokat is folytatni kell, amely eredmények hasznosításával a most még bizonytalan műfajú kötetek besorolását megnyugtatóan lehet elvégezni.

A továbbiakban az első lépés, vagyis a nyomtatott imádságoskönyvek bibliográfiájának tervezetét vázolom. Az adatokat mindenképpen digitális formában kell tárolni, hogy bárki számára könnyen elérhető, ugyanakkor az újonnan előkerülő adatokkal, illetve a később feldolgozandó tételekkel könnyedén bővíthető legyen. Az egymást időrendben követő címszavaknál az alapadatokon túl, vagyis a szerző, cím, kiadási hely és

idő, kötetleírás, más bibliográfiákra, szakirodalomra hivatkozás mellett célszerű lenne az RMNy-hez hasonlóan kutatási eredményekről is említést tenni, s az adott műhöz kapcsolódó legfontosabb tanulmányok megjelenési helyét feltüntetni, valamint a mű aktuális lelőhelyét (lelőhelyeit) megadni, lehetőség szerint a jelzetek közlésével. Külön mutatók készítése a digitális változatban nem szükséges, hiszen megfelelő keresőprogramok segítségével a mutatók funkcióját ki lehet váltani.

Kíváncsú lenne, hogy minél előbb elkészüljön legalább a nyomtatott imádságos könyvek bibliográfiája, hiszen a munka során szerzett tapasztalatok hatékonyan segítenék a további feldolgozást – amire e részfeladat elvégzése már önmagában ösztönzőleg hatna –, illetve ez a hiánypótló lista már a maga töredékességében is a témához kapcsolódó kutatások kiindulási pontjaként fontos szerepet tudna betölteni.

„közönséges jóra való igyekezetből meg újítanám, sok szép dolgokkal meg jobbítanám”

Az *Imádságos* könyv szövegkritikai jegyzetei

I. Bevezetés a jegyzetekhez

A szövegkritikai jegyzetek célja, hogy Pázmány *Imádságos* könyvének életében megjelent kiadásai között meglévő szövegszerű eltéréseket leírja. A jegyzetek koncepciójának kialakításakor arra törekedtem, hogy a szövegváltozatok eltéréseiből fakadó sajátosságok rögzítését összehangoljam az érvényben lévő szabályozások, alapelvek útmutatásaival.

Az MTA Textológiai Munkabizottsága kidolgozta a szakmai alapkövetelményeket tartalmazó dokumentumát, amelynek címe: *Alapelvek az irodalmi szövegek tudományos kiadásához*.²¹³ Ez a dokumentum „afféle minimumkövetelményeket” fogalmaz meg, írja az *Alapelvek*hez fűzött tanulmányában Kecskeméti Gábor,²¹⁴ „egyfajta viszonyítási pont kíván lenni, amelyhez képest minden kiadás a maga egyedi problémái szerint határozhatja meg magát”.²¹⁵ Majd hozzáteszi, hogy az *Alapelvek* „a Péter László szerkesztette szabályzatot csak jogi helyzetének tekintetében váltja fel maradéktalanul (...) [az] megváltozott jogkörben: ajánlasként továbbra is a Munkabizottság hivatalos dokumentuma maradt”.²¹⁶

A *Szabályzatból*, vagyis az *Irodalmi szövegek kritikai kiadásának szabályzatából*²¹⁷ két részletet emelnék ki, amely kijelölte a későbbi munka irányvonalát, és számomra útmutatóul szolgált: „Ezután közölje a szerkesztő a szerzőtől (...) származó változatoknak a főszövegtől való eltérését. Minden különbséget számon kell tartania, amely a szerzőtől, a szerző életében tudtával és ellenvetése nélkül készült kiadásból eredhet”.²¹⁸ A másik idézet: „Gondos megfontolást kíván, hogy amit a szabályzat legcélszerűbbként ajánl, vagy ami a gyakorlatban leginkább szokásos, attól milyen megokolás alapján szabad vagy kell az adott esetben eltérni. A szokatlanabb vagy vitatható választást mindenképpen meg kell okolni”.²¹⁹

E szempontokat próbáltam meg érvényesíteni a gyakorlatban, a szövegkritikai jegyzetek megírása során.

²¹³ *Alapelvek*, 328–330.

²¹⁴ KECSEKEMÉTI 2004, 317–327.

²¹⁵ *Uo.*, 320.

²¹⁶ *Uo.*, 320.

²¹⁷ PÉTER 1988. Későbbi megjelenés: HARGITTAY 2003, 114–131.

²¹⁸ *Uo.*, 28–29, (7.31).

²¹⁹ *Uo.*, 38, (9.32).

A munka kezdetén már egyértelmű volt, hogy a kiadások között sok ezer olyan hangzójelölésig lemenő különbség található, amelyeket, ha egyesével jelölnénk, az apparátus elkészítésének lényege és célja, azaz a szerzői változtatásokról való pontos tájékoztatás, kerülne veszélybe. Ezért kialakítottam egy, az *Imádságos könyv* sajátosságait figyelembe vevő, rendhagyó jegyzetelési technikát, amelyet a *Pázmány Péter Művei* sorozatot készítő OTKA-munkacsoport 2004. december 3-án vitatott meg, *Az Imádságos könyv szövegkritikai jegyzeteinek koncepciója és szerkezete* címmel. A munkacsoport megbeszélésén az a döntés született, hogy a szövegeltérés-típusok kategorizálásával a kiadások szerkezetének feltárása történjék meg, illetve néhány ima hagyományos szövegkritikai jegyzetelése is készüljön el, hogy azokat majd az MTA Textológiai Bizottsága napirendre tűzze és megtárgyalja.

Pázmány Imádságos könyve szövegkritikai jegyzeteinek koncepciója és technikája címmel 2005. március 21-én tartott értekezletén vitatta meg az előterjesztést a Textológiai Bizottság. Az előterjesztésben két különböző jegyzetelési technika szerepelt, egy a szokásos, a minden eltérést jelölő elv szerinti, és egy a számos különbséget nem egyenként, hanem a változás mértékét és módját szövegegységenként bemutató eljárás. A Bizottság a következő álláspontra jutott: nem kielégítő a szövegekben található eltérések módját és mennyiségét csak imánként jelölni, túl általános, és a szövegkritika követelményeinek nem megfelelő eljárás. A *Szabályzat* szerinti jegyzetelést tartotta elfogadhatónak, annak megerősítésével, hogy a helyesírásból fakadó eltéréseket, amennyiben azok nem Pázmánytól valók, valóban indokolatlan jelölni, a hangsúlyt a szerzőtől származó tartalmi különbségek feltüntetésére kell helyezni. A Bizottság egyúttal felvette sorozatai közé a Pázmány Péter kritikai kiadássorozatot.²²⁰

Ezek után világossá vált a feladat, arra a kérdésre kellett a választ megtalálni, hogy mely változtatások azok, amelyek Pázmánytól valók, s ennek megfelelően, mit szükséges a szövegkritikai jegyzetek között feltüntetni, s mely eltéréseket lehet figyelmen kívül hagyni.

Az 1606-os példányban nem találtunk ortográfiára, illetve a nyomtatás körülményeire vonatkozó megjegyzéseket.

Az 1610-es edíció végén található egy hibajegyzék, *Az Nyomtatásban eset fogyasztásoknak megigazítása.*,²²¹ amelyben a negyedik kiadáshoz igen hasonló olvashatunk „*Aprólék vétkek estek az nyomtatásban, miuelhogy ritkán forgódhattam én*

²²⁰ „Ugyanezen az ülésen [márc. 21-én] a Munkabizottság felvette sorozatai közé a Hargittay Emil vezette Pázmány Péter kritikai kiadássorozatot, amelyről a sorozat munkatársai tartottak kimerítő beszámolót.” *Beszámoló* 2005.

²²¹ PÁZMÁNY 1610, [733–735].

magam az Nyomtatók körül, melyeket az kegyes oluashó könnyen eszében vehet, és magátúlis helyére hozhat; Mind az által fel jegyzetem nemellyeket, hogy ezeket meg igazítuán, akadék nélkül oluashassák mindenek ez könyuet.”²²² Ezekből a sorokból hasonló következtetést vonhatunk le, mint az 1631-es hibajegyzék megjegyzéséből, mégpedig azt, hogy az *Imádságos könyv* szövege Pázmányé, de annak formába öntése a nyomtatók munkája. Pázmány tudatában van annak, hogy az általa javított 31 eseten kívül is maradtak hibák, s azok korrigálását a „szemes” olvasóra bízta.

Az 1625-ös illetve az 1631-es *Imádságos könyv* között igen kevés eltérés található, amint azt *Az Imádságos könyv kiadásai és azok szerkezete* című fejezetben bemutattam. Legszembetűnőbb különbség a negyedik kiadás végén, *Az Nyomtatásban esett fogyatkozások* című hibajegyzék²²³ a bizonyosság arra, hogy az ekkor már bíborosként tevékenykedő Pázmány szakított időt a kézirat korrektúrázására, 34 javítást eszközölt. „Ezekén-kivül-is estek aprólék fogyatkozások a’ Nyomtatók-miatt, a’ bötüknek el-változtatásában, az igéknek el-szaggatásában vagy egybe-foglalásában, melyeket laistromba nem írtam: azokat a’ kegyes Olvaso könnyen helyére viheti.”²²⁴ Ebből a megjegyzésből két következtetést vonhatunk le. Az első, hogy a bötük elváltoztatása, valamint az igék elszaggatása, illetve egybefoglalása, vagyis a szavak helyesírása nem Pázmánytól való, hiszen ő maga írja, hogy az a nyomtatók miatt történt. A másik következtetés az 1625-ös kiadásra vonatkozik, s az abban lévő újításokra. A negyedik kiadás végén található hibajegyzékben csak a „bötükkel” s a nyomtatókkal kapcsolatban találunk kifogást, az *Imádságos könyv* tartalmára vonatkozóan nincs megjegyzés, ami alátámasztja azt a vélelmet, hogy a harmadik kiadásban megjelenő, és a szöveget magát érintő változtatások Pázmánytól valók, hiszen saját neve alatt biztosan nem jelentet meg kétszer is olyan művet, amely nem teljesen az ő munkája.²²⁵

Összefoglalva megállapítható, hogy a négy kiadás szövege, valamint a két hibajegyzékben lévő összesen 65 javítás biztosan Pázmánytól való. A főszöveg és a szövegváltozatok közötti ortográfiai eltéréseket, minthogy azok – a szerző szerint – a nyomdászok munkájából adódtak, nem tartoznak Pázmány írói tevékenységéhez,²²⁶ így azokat kizárhatjuk a jegyzetkötetben jelölendő eltérések közül.

²²² PÁZMÁNY 1610, [733].

²²³ PÁZMÁNY 2001, 322:1–23.

²²⁴ Uo., 322:20–23.

²²⁵ Pázmány nehezményezte a Mihálykó-féle kiadást (MIHÁLYKÓ 1609) az *Imádságos könyv* 1610-es kiadásának keresztény olvasóhoz írt előszavában. Ehhez lásd *Az Imádságos könyv utóélete* című fejezetet.

²²⁶ Pázmány helyesírásának kérdéséhez lásd KOVÁCS 2003, 11–13.

Következik mindezek magvalósulása a gyakorlatban, vagyis a szövegkritikai jegyzetek felépítése. Az *Imádságos könyv* főszövege tehát az 1631-es kiadás, s ehhez viszonyítottuk a három korábbi kiadást.

A jegyzetek formai felépítése

Az apparátus kialakításának főszabályai:

- a jegyzeteket a 2001-ben kiadott kritikai szöveg sorai szerint tagoltuk
- az eltéréseket dőlt betűvel jelöltük
- az eltéréseket közvetlenül megelőző/követő változatlan szövegrészletet álló betűvel feltüntettük, ezáltal az eltérő részeket pontosan nyomon lehet követni (eltérés lehet: betű, szó, több szó, sor, több sor)
- ha egy jegyzetben a dőlt betűs részt nem előzi meg, illetve nem követi álló betű, az azt jelenti, hogy a kritikai kiadás azon sorában az eltérés előtt/mögött nincs egyező rész.

Az apparátus egy sorának felépítése

A kritikai apparátusban a sor elején álló félkövér arab szám mutatja, hogy az adott jegyzet a 2001-es kiadás mely lapjára vonatkozik, majd ezt követi kettősponttal összekötve a kritikai kiadás hivatkozandó sorának feltüntetése, az ezt írásjel nélkül követő római számok a Pázmány életében megjelent kiadásokat jelölik:

80:3 I

A római számok megfeleltetése: I=1606; II=1610; III=1625; IV=1631.

A római szám után, írásjel nélkül következik maga a jegyzet, az ugyanazon szövegrészlethez tartozó variánsokat folyamatosan, egymás után hozzuk a kiadások időrendjében, írásjellel nem elválasztva:

80:3 I keluén, *leg*h eleoször II keluén, *leg*h előszöris az

Az apparátus sorainak egymás után következése

Egy jegyzet, lehetőség szerint, a kritikai kiadás egy sorára vonatkozik. Ha a főszöveg és a szövegváltozat közötti eltérést soronként nem lehet leírni, mivel a különbség vagy

sorhatáron van, vagy hosszabb szövegrészletet érint, akkor a 2001-es kiadás vonatkozó sorait kötőjellel jelöljük:

80:8–13 I [...]

A kiadások szövegeinek sorrendje párhuzamos. Néhány esetben előfordul, hogy eltér a sorrend az 1631-es kiadáshoz képest. Ennek egyik változata: az imádság egy másik fejezetben szerepel, másik változata: néhány lapnyi terjedelmű szöveg bekezdéseinek sorrendje az átdolgozás során felcserélődött. Mind a két esetben a 2001-es kiadás szerinti sorrendben hozzuk a jegyzeteket, [] –ben megadva, hogy a korábbi kiadás mely lapszámain található az adott szövegrészlet.

Hosszabb szövegrészlet szakaszainak felcserélődése esetén jegyzetben közlünk segítségül egy áttekintő táblázatot:

73:3–20 I [= I, [22v]:23–[23v]:7]²²⁷

Az apparátus helyesírása

A jegyzetekben szereplő szavak mindig a hivatkozott kiadás helyesírásának megfelelően szerepelnek. Amennyiben két korábbi kiadásban teljesen megegyező módon szerepel a főszövegtől eltérő variáns, akkor a kiadásokat jelölő római számokat pontos vesszővel elválasztva egymás után hozzuk időrendben, s azt követi majd írásjel nélkül a jegyzet:

84:13 I; II rendeléd, hogy

²²⁷ A IV, 73:1. sortól az első fejezet végéig az imakönyv szövegének sorrendje az első kiadással nem egyezik. A következő táblázat tartalmazza az adekvát részeket.

1631	1606
73:1–2	20[r]:1–2
73:3–20	[22v]:23–[23v]:7
[...]	[23v]:8–14
73:21	[...]
73:22–76:25	20[r]:3–[22v]:23
76:26–33	[...]
[...]	24[r]:4–10
77:1–5	24[r]:10–18
77:6–13	[...]
77:14–78:5	24[r]:18–25[r]:18
78:6–14	[23v]:15–24[r]:3
78:15–79:6	25[r]:19–26[r]:12

Ha a két korábbi kiadásban azonban nem azonos a jegyzetelendő részlet alakja, noha a főszövegtől ugyanabban térnek el, mindkét alakot hozzuk folyamatosan, időrendben egymás után:

84:5 I eoriz *megh* engem II öriz *megh* enghem

Előfordul a két típus keverve is:

84:25 I; III okoson II Okoson

Ha a korábbi kiadásokban sajtóhibát találunk, azt a következő módon javítjuk:

52:15–16 I *ighen künnien* [jav. ebből: künnnien] *az eordeogh*

Szerkesztői megjegyzések közlésére használt jelek

Különböző funkciójú megjegyzéseket alkalmazunk, amelyek a jegyzetek értelmezéséhez szükségesek. Ezeket, minthogy nem részei Pázmány szövegének []-ben közöljük. A szerkesztői megjegyzések a következők:

A hiány jele: [...]

Akkor használjuk, ha az 1631-es kiadásban olyan szövegrészlet szerepel, amely a korábbiakban nem. Ez a jel vonatkozhatik akár egyetlen betű hiányára, de akár hosszabb eltérésre is. Fontos, hogy mindig a 2001-es kiadás megadott sorára/soraira vonatkozik.

Többsoros hiány:

80:8–13 I [...]

A hiány egy-két szó a sor közepén [2001, 81]:

81:11 I; II Vram *s' én* Istenem [...], hogy

A hiány akár egy-két szó is lehet az adott sor elején vagy végén. Ilyenkor csak a [...] jelet megelőzően vagy csak ezt követően találunk álló betűs (vagyis egyező) szövegrészletet.

Példa a sor elején lévő hiányra:

189:24 I [...] teolled *veot* birodalommal *a te* Z. II *vöt* birodalommal, *az Te* szent neued*nek* tisztességére

Magyarázat: a 2001-es kiadás 189. lapjának 24. sora így kezdődik: „te-tölled vet birodalommal, szent neved tisztességére.”. A jegyzetből kiderül, hogy az első kiadásból hiányzik a sorkezdő „te”, a második kiadásban azonban már szerepel, vagyis a jegyzetből az is világosan látszik, hogy az 1606-os kiadás e szó tekintetében eltér az 1610-es kiadástól.

Példa a sor végén lévő hiányra:

137:9 I monduan [...]. II monduán [...].

Magyarázat: a 2001-es kiadás 137. lapjának 9. sora: „egy-Istent el-mondván utólszor.” Ez a sor a végén található „utólszor” szó kivételével teljesen megegyezik az első illetve második kiadás vonatkozó szövegrészletével.

Ha a hiány csak egy betű, vagy szórészlet, akkor a [...] jel szóköz nélkül kapcsolódik az adott szó egyező részéhez, amely álló betűvel szerepel.

Szó végén lévő hiány:

197:12 I aruac[...], eozuegieknec

Magyarázat: a főszövegben: „árváknak, özvegyeknek,” vagyis az 1606-os kiadásban a *-nak* rag hiányzik az „árvák[nak]” szó végéről

Szó közepén jelentkező hiányt jelöl ez a szerkesztői jel, ha szóköz nélkül kapcsolódik az előtte illetve mögötte található álló betűs szórészletekhez:

200:6 I vigasztal[...]*d*

Magyarázat: főszövegben: „vigasztallyad”, így a [...] jel a „lya” szórészlet helyén van, „vigasztal[lya]*d*”, vagyis az eltérés 3 betűnyi az 1606-os kiadáshoz képest.

A locusok idézésének módja, a hivatkozások feltüntetése:

[locus a margón] illetve [locus a margón:]

Pázmány sok esetben megjelöli forrásainak helyét, amelyek az 1606-os kiadásban többnyire a margón szerepelnek. E két szerkesztői megjegyzés révén tudható, hogy a locus a margón található-e, illetve, hogy tartalmaz-e jelölendő eltérést.

[locus a margón]

Ez a megjegyzés azt jelenti, hogy az adott sorban található forrás a korábbi kiadásban változatlan alakban, a margón szerepel.

134:5 I [locus a margón]

Magyarázat: a 2001-es kiadás 134. lapjának 5. sorában a következő forrásmegjelölést találjuk: „Lactancius, libr. 4. Divin. Instit. cap. 28.” Majd folytatódik a szöveg. Az 1606-os kiadásban a következő szöveg szerepel a margón: „Lactan. li. 4. diuin. Instit. cap. 28.” A főszöveg ettől

eltekinve megegyezik az 1631-es kiadásban olvashatóval. Az eltérés tehát abban áll, hogy az első kiadásban ez a locus a *margón* szerepel.

Ritkán, de előfordul, hogy a 2001-es kiadás egy sorában két locus is szerepel, amelyek az 1606-os kiadásban a margón találhatók.

133:25–26 I [2 locus a margón]

Magyarázat: ebben az esetben a []-ben lévő megjegyzés arra utal, hogy a 2001-es kiadás megadott soraiban, a 133. lap 25–26. sorában, *két* olyan locus szerepel, amelyek megtalálhatók az 1606-os kiadásban is, de nem sorközből, hanem a margón.

[locus a margón:]

Ez a megjegyzés arra vonatkozik, hogy az 1631-es kiadásban nem ugyanabban a formában szerepel a korábbi kiadás locusmegjelölése. A kettőspont jelzi, hogy a szerkesztői megjegyzés után a szövegkritikai jegyzet következik.

136:6 I intise szerint [locus a margón:] 2. Cor.

Magyarázat: a 2001-es kiadás 136. lapján a 6. sorban a következő áll: „Szent Pál intése szerint, 1. Corinth. 9. v. 8.” A jegyzetből kiderül, hogy a locus az első kiadásban a margón szerepel, s nem az 1. hanem a 2. Korinthusi levélre hivatkozik.

Megesik, hogy az 1606-os kiadás hivatkozása megegyezik az 1631-es kiadáséval, de a margón Pázmány még valamilyen kiegészítést fűz az adott locushoz.

183:4 I [locus a margón:] 5. *elegans oratio habetur*.

A jel: [] egyéb előfordulásai

[megjegyzés a margón:]

Ez a jel azt jelenti, hogy az 1631-es kiadástól eltérő szövegrészlet a korábbi kiadásban a margón található.

75:10 I iria, [megjegyzés a margón:] *Anno D. 613*.

Magyarázat: a 2001-es kiadás 75. lapján a 10. sorban szerepel: „életében írja”. A jegyzetből kiderül, hogy az 1606-os kiadásban Pázmány a margón egy megjegyzést tesz, locusjelölés nélkül, amely a többi kiadásban már nem szerepel.

Amennyiben a megjegyzés egy a margón lévő locushoz kapcsolódik, akkor a [locus a margón:] jelet alkalmazzuk.

75:7 I [locus a margón:] 24. *Anno D. 560.*

Magyarázat: ez a jegyzet megmutatja, mi található az 1606-os kiadás margóján. Kiderül, hogy a locus a margón szerepel, és kapcsolódik hozzá egy megjegyzés is a hivatkozott mű datálására vonatkozóan.

Lapalji jegyzet sorszáma []-ben

Amikor a jegyzet bővebb magyarázatot igényel, például egy helyesíráshoz kapcsolódó megjegyzés nem fér el az apparátus megfelelő sorában, []-ben szerepel a lábjegyzet sorszáma, majd a lap alján olvasható a magyarázat.

50:22 II köuety [¹]

¹ II köuety [az 1610-es kiadás végén található *Az Nyomtatásban esett fogyatkozásoknak meg igazítása:* részben szerepel a következő: „Fol. 31. linea 7 köuety. írjad köuety.” Ez a javítás azonban nem őrződött meg a későbbi két kiadásban.]

Az eltérések jelölése

Összegyűjtöttük tehát azokat az eseteket, amelyek jelölése elhagyható, minthogy nem a szerzői változtatások részei. Ezeket a jellemzően helyesírásból fakadó különbségeket a szövegkritikai jegyzetekben következetesen nem tüntettük fel. Ezen eltéréstípusok kivételével minden különbséget rögzítettünk a jegyzetekben.

A nem jelölt eltérések

nem jelöltük:

- ha az eltérés abban áll, hogy a betű(k) áll(nak) vagy dől(nek)
- egybeírás, különírás, kötőjeles írás variánsait
- kisbetű-nagybetű eltéréseket

- ha ugyanazon mássalhangzót eltérő betű(csoport) jelöl
- ha egy szóban két-három mássalhangzó találkozásakor, egy jelentés-megkülönböztető szerep nélküli mássalhangzó elmarad
- ha ugyanazon magánhangzó ékezettel vagy anélkül szerepel
- a ugyanazon toldalék mássalhangzók tekintetében eltérő alakjait
- a kötőhangzó hiányából, jelenlétéből fakadó eltéréseket
- a központosásból fakadó eltéréseket, hiszen ezek egy kiadáson belül is meglehetősen következetlenek.
- a következő szópárokat: o-oh; a'-az; között-közt
- a „szent” szó különböző előfordulásait
- ha a korábbi kiadás nyilvánvaló sajtóhibája miatt van eltérés
- ugyanazon mű címének különböző (teljes illetve rövidített) variánsai
- ha egy tulajdonnév ugyanazon alakjának hosszabb vagy rövidebb változata szerepel
- nem jelöljük, ha a margón újra megismétli a szerző nevét a forrás megadásakor
- a locusjelölésnél alkalmazott rövidítéseket
- ha egy (sor)szám hol betűvel, hol számmal szerepel

Következik néhány példa az imént vázolt esetek illusztrálására:

	2001	1606	1610	1625	1631
	42:8	ama	amaz	amaz	amaz
„szent” szó előfordulásai	42:15	Z	szent	Sz.	Sz.
kötőhangzó	42:18	-	helyet	helyt	helyt
	46:22		szüntelen		szünetlen
kisbetű-nagybetű	43:12	-	szent fiad attyafiainak	Szent Fiad, attyafiainak	Szent Fiad, Attyafiainak
korábbi kiadás sajtóhibája miatt van eltérés	95:16		szép szük Mária		szép szüz Maria
ugyanazon szó más betűk	42:19	keoneoreogh	könyöreogh	keonyeoreog	keonyeoreog
	42:24	meltoságot	meltosághat	méltoságát	méltoságát
	49:3		mindnyájan		minnyájan
	52:				
	92:15	-	vijült	újült	újült
	96:5	vilagossagnac	vilagossághnak	világosságnak	világosságnak
	96:6–7	homaliáual	homalyáual	homályával	homályával
	147:21	hagyni	haginy[!]	hagyni	hagyni

	190:18	kereztien	kereszttyen	Keresztyén	Keresztyén
	190:18	daikay	daykái	dajkái	dajkái
	282:4	üdueosseges	üduösséges	üdvösséges	üdvösséges
-ly [1606 főként] – -lyi [1631]	44:14	király			királyi
nyi=ni /ny	46:7	enni	enny		ennyi
i=y	48:21		kiuánnny		kivánni
ít =y/í	46:19	düceseoycsek	dücsöícsek		dücsöítcsék
mt=mpt	46:25		teremptet		teremtet
„l” betű hiánya	46:27		nékül		nélkül

II. A négy kiadás oldalszám-konkordanciája

Az alábbi táblázat a szövegkritikai apparátus használatához nyújt segítséget, mivel abban az *Imádságos könyv* első négy kiadásának lapszámait nincsenek feltüntetve. Ez a konkordancia a 2001-ben megjelent kritikai szövegkiadásának minden lapjához rendel egy-egy párhuzamos helyet az első (1606), a második (1610), a harmadik és negyedik (1625, 1631) kiadásból.

A táblázat első oszlopa tartalmazza a 2001-es kiadás lap- és sorszámát. Itt szöveges részlet is szerepel, hogy az azonosítás elvégezhető legyen. Logikus lett volna minden lap első sorához kikeresni a megfelelő helyet, de a szöveg átdolgozása miatt olyan mondatrészeket kellett kiemelni, amely mind a négy kiadásban felismerhető és azonosítható. A tájékozódáshoz a laponkénti egy egyezés kiemelése elégségesnek tűnik. A táblázat második, harmadik, negyedik oszlopai tartalmazzák az *Imádságos könyv* első négy kiadásának vonatkozó helyeit. Mivel a harmadik és a negyedik kiadás hasonló szekezetű, célszerű volt közös oszlopban szerepeltetni őket. A kritikai kiadással ellentétben a XVII. századi nyomtatványokban nem található sorszámozás, ezért ha ezekben a hivatkozott rész a szedéstükör közepénél lejjebb szerepel, az „al.”szócska utasítja a táblázat használóját, hogy a sorszámozást alulról kell kezdeni.

2001	1606	1610	1625; 1631
13:1 IMADSA-	[†1r]:2	D:(1r):2	D(1r):1
14:1 Hieron	[†1v]:1	D:(1v):1	D(1v):1
15:1 A' KERESZTYEN	–):(5[r]:1)(2[r]:1
16:1 AZ ESZTENDÖRÜL	–	D:(6v):1	D(2v):1
17:1 JANUARIUS	–	D:(7r):1)(3[r]:1
18:1 FEBRUARIUS	–	D:(7v):17	D(3v):17
19:1 MARTIUS	–	D:(8v):16	D(4v):16
20:1 APRILIS	–	D:(): (1v):7	D(5v):8

21:1 MAJUS	–	D:(:)(2v]:1	D(6v]:1
22:1 JUNIUS	–):(:)(3[r]:17	D(7r]:17
23:1 JULIUS	–	D:(:)(4r]:7	D(8r]:7
24:1 AUGUSTUS	–):(:)(5[r]:1)([1r]:1
25:1 SEPTEMBER	–	D:(:)(5v]:16	D() (1v]:16
26:1 OCTOBER	–	D:(:)(6v]:4	D() (2v]:4
27:1 NOVEMBER	–	D:(:)(7r]:22	D() (3r]:22
28:1 DECEMBER	–	D:(:)(8r]:11)((4[r]:11
29:1 VAnnak	–	(:)[1r]:1)((5[r]:1
30:1 A' CALENDARIOM	–	(:)[1r]:al. 5.)((5[r]:al. 4
30:18 II. AZ EPACTAKrul	–	[(:)(1v]:al. 6.	D() (5v]:al. 3.
31:3 Azért, a' 19. Arany-szám	–	(:)(2[r]:10	D() (6r]:15
32:1 Ez következendő	–	(:)(3[r]:9	D() (7r]:17
33:1 Az első	–	[(:)(3v]:al. 2.	D() (8r]:1
[a 34. lap táblája]	–	[(:)(4v]	D() (8v]
[a 35. lap táblája]	–	[(:)(5r])()([1r]
36:1 A' CALENDARIOM	–	[(:)(5v]:1	D() () (1v]:1
37:1 MASODSZOR	–	[(:)(6v]:1	D() () (2v]:4
38:10 Hogy pedig	–	[(:)(7v]:17	D() () (3v]:al. 5
39:1 Hasonlatos-képpen	–	[(:)(8v]:3	D() () (4v]:9
40:1	–	(:)(:)([1r]:3)()((5[r]:9

MINT LET			
40:18 Az Arany-szám helyében	–	[(:)(:)]1v :9	D()()](5v) :15
41:8 Mint-hogy	–	[(:)(:)]2r :al. 9	D()()](6r) :al. 4
42:1 I. ELSŐ RESZE	[1r] :1	1 :1	[1] :1
43:1 MI ATYANK	[1v] :13	3 :1	3 :1
44:14 Ha azért Szent David	[2v] :1	7 :al. 3	6 :3
45:10 nékünk fejenként	3[r] :17	11 :4	8 :4
46:15 Szenteltessék	4[r] :1	15 :8	10 :al. 5
47:1 irgalmasságodnak hirdetői	[4v] :4	17 :7	11 :al. 2
48:9 Iőjön te országod	5[r] :1	22 :12	14 :al. 3
49:5 értelmünknek vezére	5[r] :al. 10	25 :al. 6	16 :7
50:5 Légyen te akaratod	[5v] :al. 8	29 :8	19 :1
51:17 Mi kenyerünket	[6v] :1	34 :6	22 :1
52:1 tékozló fiúval	7[r] :3	36 :8–9	23 :6
53:1 Es bocsásd	7[r] :al. 6	40 :4	25 :14
54:13 Es ne vigy	8[r] :al. 7	45 :8	28 :al. 8
55:8 De szabadics	9[r] :5	48 :6	30 :11
55:27 <i>AZ MI-Atyánk</i>	[9v] :11	50 :11	32 :1
57:1 A' BOLDOG	[10v] :al. 7	53 :1	34 :11
58:3 Ur vagy	11[r] :al. 6	56 :6	36 :al. 9

59:1 Es áldot	[11v]:10	58:al. 8	38:6
59:14 Hiszek	–	60:3	39:8
60:1 A' Nicaea-béli	[54v]:1	61:5	40:al. 8
60:19 Amen	55[r]:9	63:8	42:al. 5
60:20 Szent Athanasius	–	63:9	42:al. 4
61:11 Hasonló-képpen	–	65:6	44:al. 6
62:3 A' ki azért	–	67:11	47:2
63:2 <i>A' Ki tiszta szüvel</i>	–	70:5	50:3
64:1 II. Mert mikor	–	72:14	52:10
65:1 En Uram	–	75:1	54:al. 10
65:27 A' Szent Kereszt	12[r]:5	78:1	56:8
66:11 Azért vettyük pedig	[12v]:11	79:7	57:14
67:28 <i>MASODSZOR</i>	[14v]:1	82:utolsó	60:al. 5
68:26 Nicéforus	[15v]:1	85:7	62:utolsó
70:3 <i>HARMADSZOR</i>	[16v]:al. 8	88:9	65:al. 8
71:7 Ieronymus írja	18[r]:6	91:3	68:7
72:1 MASODIK	[18v]:al. 3	92:utolsó	70:1
	73:1–2	20[r]:1–2	
	73:3–20	[22v]:23–[23v]:7	
	–	[23v]:8–14	
	73:21	–	
	73:22–76:25	20[r]:3–[22v]:23	

76:26–33	–		
–	24[r]:4–10		
77:1–5	24[r]:10–18		
77:6–13	–		
77:14–78:5	24[r]:18–25[r]:18		
78:6–14	[23v]:15–24[r]:3		
78:15–79:6	25[r]:19–26[r]:12		
73:22 HARMADIK		96:al. 3	73:al. 7
74:30 Cassianus		99:al. 9	76:12
76:4 Emlekezik		102:8	79:3
77:14 Végezetre		105:8	81:utolsó
78:6 Maga-is Luther		107:8	83:al. 8
79:1 Mely szentelésben		109:9	85:10
80:1 MASODIK RESZE	[26v]:1	110:1	86:1
81:1 REGGELI	27[r]:7	112:1	87:al. 11
82:12 II. Könyörgés	28[r]:9	116:al. 6	90:11
83:22 IV. Könyörgés	29[r]:1	121:1	93:5
84:23 VI. Könyörgés	30[r]:4	124:al. 9	95:10
85:18 Gyakran	[30v]:10	127:1	96:utolsó
86:7 Az örző Angyal	[31v]:1	129:10	98:al. 10
87:4 Szent Agoston	32[r]:al. 6	132:al. 9	100:12
88:3 Segélnek munkánkban	33[r]:al.11	135:7	102:15
89:1 ESTVELI	34[r]:6	138:10	104:9

90:24 EN Meg-válto	[35v]:2	144:2	107:al. 3
91:11 III	–	145:al. 3	109:1
92:18 <i>A' Kerésztén embernek</i>	–	150:6	112:1
93:20 MASODSZOR	–	153:4	114:10
94:23 EöTöDSZÖR	–	156:1	116:al. 4
95:12 Végezetre	36[r]:9	157:al. 7	118:11
96:1 HARMADIK RESZE	[36v]:1	159:1	120:1
97:3 Te Uram	[37v]:6	162:al. 8	122:14
98:3 A' Teremtésért	[38v]:5	166:3	124:al. 7
99:10 Véghetetlen	[39v]:al. 9	170:10	127:11
100:1 Ez esetben	[40v]:8	173:3	129:1
101:3 Micsoda, én Istenem	[41v]:11	177:3	131:12
102:3 Kérlek téged	[42v]:al. 12	180:al. 7	133:10
103:1 Ezeket te látván	[43v]:al. 12	184:1	135:6
104:20 Te dicsőségnek királya	[45v]:1	189:10	139:al. 6
105:5 Méltóztassál	46[r]:1	190:al. 3	141:3
106:1 NEGYPEDIK RESZE	[47r]:1	193:1	143:1
107:1 Imádságban-való	[47v]:3	196:5	145:8
108:1 Predikáció-előt	48[r]:al. 4	199:3	147:8
109:1	49[r]:al. 5	202:8	149:9

Más Könyörgés			
110:4 Engedd, Uram	[50v]:3	205:al. 3	151:al. 12
111:3 Ily nagy	[51v]:2	209:7	153:al. 10
112:1 Az Angyaly ének	52[r]:al. 3	212:8	155:13
113:3 Tudom, hogy	[53v]:5	215:8	157:al. 10
114:1 Az Offertorium	55[r]:al. 6	218:al. 7	159:al. 11
115:1 Nem érdemletted	56[r]:al. 3	221:utolsó	161:10
116:3 De látod Uram	[57v]:6	225:12	163:al. 5
117:1 Imádlak tégedet	[58v]:3	228:8	265:al. 10
118:1 Az Vr	59[r]:al. 6	231:8	167:al. 10
118:31 Ihon én Istenem	60[r]:al. 10	234:11	169:al. 12
119:25 Engedd, én Istenem	[61v]:al. 6	237:6	171:9
121:4 Oh áldot IESUS	63[r]:11	241:11	173:al. 2
122:1 <i>A' Misének</i>	64[r]:6	244:12	176:1
122:28 Sok okai	65[r]:al. 10	246:al. 5	178:2
123:30 <i>ELöSZöR azért</i>	[66v]:4	249:10	180:8
125:1 <i>MASODSZOR</i>	[67v]:al. 4	252:12	182:al. 6
126:1 Másut	69[r]:3	255:1	185:4
127:3 <i>HARMADSZOR</i>	70[r]:al. 8	257:al. 6	187:14
128:5 Orosius azt írja	[71v]:5	260:al. 9	190:1

129:13 Kerekdedén azért nyírik	73[r]:5	263:utolsó	192:al. 3
130:10 Sok szép Okát	74[r]:al. 4	266:al. 7	195:1
131:7 A' fejer Keczele	[75v]:5	269:9	197:1
132:3 Mi okon	[76v]:6	271:10	198:al. 2
133:1 ÖTÖDIK RESZE	[77v]:1	273:1	200:1
134:5 Igen szépen mondgya	79[r]:al. 9	276:10	202:al. 3
135:3 Iöllehet pedig	80[r]:al. 7	278:al. 8	205:1
136:10 <i>Második</i>	[81v]:12	281:11	207:al. 7
137:3 Az Eötödik Tizedet	[82v]:11	283:9	209:12
138:1 A Ur Angyala	[83v]:al. 6	285:al. 7	211:al. 8
139:1 HATODIK RESZE	[84v]:1	287:1	213:1
140:4 Hiszem	[85v]:14	291:1	215:al. 6
141:11 A' Kétségbe	87[r]:1	295:9	218:12
142:20 En Atyám	[87v]:14	300:5	221:9
143:21 Légyen az en	[88v]:al. 10	303:al. 2	223:12
144:17 Téged pedig Uram	[89v]:13	307:1	225:9
145:15 Háboruságinknak	[90v]:12	310:11	227:11
146:6 Oh én Meg-válto	91[r]:al. 2	313:1	228:utolsó
147:14 Adgyad én Istenem	92[r]:al. 6	317:8	231:al. 9
148:6	93[r]:4	319:al. 7	233:2

Ha valami jó			
149:14 Ezt azért	94[r]:al. 8	324:6	235:al. 6
150:3 Uram, ki	[94v]:al. 2	326:7	237:1
151:18 Oh én lelkemnek	96[r]:utolsó	331:al. 8	240:7
152:11 Engedd azért	97[r]:13	334:3	241:al. 7
153:14 A' Torkosság	98[r]:al. 9	337:al. 2	244:4
154:24 Adgyad én Istenem	99[r]:al. 2	342:1	246:al. 11
155:16 <i>Betegségben</i>	100[r]:5	344:6	248:1
156:3 Először	[100v]:9	345:11	249:6
157:7 Végezetre	102[r]:4	348:5	251:al. 5
158:3 Szerelmes	103[r]:1	350:9	253:al. 10
159:4 Azért Uram	104[r]:1	353:al. 3	255:al. 6
160:7 Eörvendezz	105[r]:7	357:al. 8	258:5
161:15 Hála néked	106[r]:al. 4	361:al. 3	261:1
162:23 Tarcsad-meg	[107v]:11	366:6	263:al. 10
163:22 Légyen áldot	[108v]:10	369:12	265:7
164:3 Oh, mint akarnám	109[r]:4	370:al. 3	266:15
165:8 II.	[110v]:3	375:7	269:7
166:4 IV.	111[r]:al. 6	378:4	271:1
167:1 VI.	112[r]:8	380:al. 3	272:al. 8

168:1 IX.	[112v]:al. 3.	383:al. 5	274:11
169:1 XII.	[113v]:10	386:7	276:1
170:4 XV.	[114v]:11	389:al. 2	278:6
171:1 Végezetre	[115v]:1	392:al. 8	279:al. 3
172:5 Aldot légy	–	396:5	282:8
173:1 Eüdvöz-légy	–	399:1	284:1
174:4 Uram IESUS	–	402:al. 6	286:9
175:3 Es, a’ mint szerelmes	–	405:al. 3	288:5
176:1 HETEDIK RESZE	116[r]:1	408:1	290:1
177:2 SEregeknek Ura	116[r]:9	410:9	292:5
178:5 Eörök mindenható	117[r]:8	413:8	294:15
179:7 Emlekezzél-meg	118[r]:1	415:al. 3	296:al. 7
180:3 Ebredgy-fel	[118v]:al. 6	418:1	298:al. 11
181:9 Igaz vagy Uram	[119v]:al. 4	420:utolsó	301:1
182:15 Te mindenható Király	[120v]:al. 5	424:1	303:al. 6
183:1 Irgalmazz	121[r]:utolsó	425:12	305:1
184:6 Most-is azért	[122v]:11	428:9	307:14
185:1 Ti Szent PROFETAK	[123v]:3	430:10	309:8
186:1 Eörök mindenható	[124v]:1	432:13	311:12
187:3	125[r]:al. 9	435:3	313:7

Térícsd-meg			
188:1 Az Anyaszentegyházért	126[r]:al. 8	437:11	315:al. 6
189:10 Ne büntess	[127v]:11	440:al. 8	318:14
190:4 Adgy azért	[128v]:4	442:al. 8	320:8
191:1 Mutasd-meg	129[r]:al. 4	444:al. 5	322:5
192:1 Esőért	130[r]:al. 5	447:1	324:1
193:1 Uram, nyisd-meg	131[r]:al. 9	449:6	325:al. 4
194:1 NYOLCZADIK RESZE	132[r]:2	450:1	327:1
195:1 Iámbor	133[r]:7	452:al. 8	329:11
196:1 Mivel pedig	134[r]:10	455:5	331:14
197:9 Eözvegyek	[135v]:3	458:11	334:8
198:1 Nehézkések	136[r]:al. 9	460:8	335:al. 2
199:6 Ha pedig	137[r]:al. 4	463:1	338:7
200:1 <i>Sok töb</i>	138[r]:13	464:utolsó	339:al. 2
201:1 Bocsásd-meg	139[r]:10	467:6	341:al. 5
202:16 Irgalmas Isten	[140v]:14	471:1	345:2
203:3 Ur Isten, kinek	–	472:11	346:8
204:1 KILENCZEDIK	[141v]:1	475:1	348:1
205:3 Ismérem, és szomorú	–	478:9	350:12
206:1 Szégyenlem	–	480:11	352:13

207:26 Oh átkozot	–	487:al. 2	356:8
208:18 Bánom, én Istenem	–	490:al. 8	357:al. 2
209:21 De jaj nyavalyás	142[r]:14	494:8	360:9
210:8 De ihon, én Uram	[142v]:al. 10	496:6	361:15
211:9 III. Könyörgés	–	500:1	364:1
212:3 Tudom Uram,	–	502:11	365:al. 10
213:4 EN nyavalyás	143[r]:al. 3	506:5	368:2
214:3 De mivel irgalmasságnak	144[r]:al. 4	509:12	370:5
215:3 Emlekezzél-meg	[145v]:1	513:8	372:14
216:4 Te Uram, véghetetlen	[146v]:6	516:al. 2	374:al. 6
217:4 Kérlek azért téged	[147v]:4	520:5	376:al. 2
218:3 Az Egyházi szolga	[148v]:12	522:al. 5	379:6
219:9 Az bizonyos	[149v]:al. 4	525:8	381:al. 6
220:3 Végezetre	[150v]:10	527:3	383:14
221:1 Azt pedig	151[r]:al. 4	529:3	385:14
222:1 Az I. Parancsolat	[152v]:1	531:3	387:12
223:1 Vólt-e az Eördöggel	153[r]:12	533:8	389:16
224:11 Az III. Parancsolat	154[r]:8	536:6	392:11
225:1 Az IV. Parancsolat	[154v]:6	537:8	393:11
226:1	155[r]:al. 6	539:5	395:5

Az V. Parancsolat			
227:1 Mikor módod	156[r]:14	541:13	397:5
228:3 Az VII. Parancsolat	157[r]:al. 9	544:1	399:10
229:2 Adtál-e el	158[r]:4	545:al. 3	401:8
230:7 Hamis, és patvaros	[158v]:al. 2	548:5	403:al. 10
231:12 III. Bizonyos	160[r]:8	550:al. 4	406:1
232:1 Továbbá, azt-is	[160v]:15	552:11	407:al. 7
233:1 Vóltál-e	[161v]:9	554:utolsó	410:2
234:1 I. Hogy az Isten	[162v]:al. 4	557:6	412:7
235:3 Végezetre	164[r]:1	559:al. 5	414:al. 8
236:5 Meg nem vetem	165[r]:al. 9	562:al. 2	416:al. 3
237:13 <i>Ennek-utánna</i>	166[r]:al. 5	566:al. 6	420:4
238:3 Dicsírd az Istent	–	568:al. 4	421:13
239:6 Menyiszer	–	572:al. 8	423:al. 3
240:12 Tudom Uram	–	575:al. 5	426:14
241:4 mert te teremtetél	–	577:al. 8	428:3
242:7 Te hozzád	–	580:9	430:12
243:4 EN üdvözítő	[166v]:al. 5	582:al. 5	432:14
244:5 Igíreted tartya	[167v]:al. 3	585:7	434:al. 6
–	[168v]:1–169[r]:24		
I. Imádság.	= 171[r]:1–		

244:21-245:29	172[r]:13]
–	172[r]:14–26
I. Imádság 245:30–246:32	–
I. Imádság: 247:1.–6	~ [172v]:11–20
I. Imádság: 247:7–14	–
I. Imádság: 247:15–19	172[r]:27–[172v]:10
I Imádság: 247:20–22	–
I Imádság: 247:23–248:2	[172v]:21–173[r]13
II. Imádság 248:3–23	= 169[r]25–170[r]:4
III. Imádság 248:24–249:22	= 170[r]:5–[170v]:27

245:1 Tégedet		587:8	436:al. 10
246:9 Mint merjen		590:14	439:12
247:1 Ha azért Uram		592:11	441:1
248:3 II. Imádság		595:1	443:8
249:5 Oh tisztaságos		597:12	445:11
250:27 URAM, NEM VAGYOK	[173v]:7	601:13	449:3
251:16 Dicsírlek téged	174[r]:12	603:3	450:14
252:1 Kérlek, én Istenem	[174v]:10	604:6	451:15
253:3 Ha a' hálá-adásnak	–	606:al. 3	453:al. 4
254:5 Oh én Istenem	–	609:al. 7	456:8
255:1	–	612:6	458:8

Azért, Uram, te légy			
256:9 EN üdvözítő	[175v]:4	615:8	460:al. 3
257:1 Azt akarád	176[r]:al. 9	617:7	462:al. 11
258:4 Örök mindenható	177[r]:al. 4	619:al. 2	465:2
259:1 TIZEDIK	178[r]:1	621:1	466:1
260:1 XXXI. Soltár	179[r]:1	623:9	468:7
261:1 Agyékom genyetség	180[r]:7	625:al. 2	470:13
262:2 Még anyám méhében	181[r]:5	628:8	472:12
263:1 Mint le-kaszált	182[r]:8	630:al. 2	474:15
264:1 Ha gonosságinkat	183[r]:13	633:8	476:al. 9
265:9 Theodosius	[184v]:1	636:al. 7	479:10
266:3 Iustinianus	185[r]:al. 4	638:al. 3	481:1
267:4 A LITANIAkról	[186v]:3	642:1	483:10
268:6 El-hadták	[187v]:al. 8	645:10	485:al. 6
269:12 Az Anyaszentegyház	[189v]:11	649:11	488:al. 9
270:1 Meny-béli Atya Isten	190[r]:14	650:al. 4	489:al. 6
271:4 Sz. István	191[r]:1	652:al. 11	491:9
272:1 Sz. Maria Magdolna	[191v]:7	653:al. 2	492:14
273:1 Mí bünösök	[192v]:1	655:al. 2	494:10
274:11 Psalmus 69.	[193v]:6	658:10	496:al. 10

275:1 <i>Vers.</i> Uram, nem	194[r]:12	659:al. 7	497:al. 4
276:1 VR Isten	195[r]:8	661:al. 4	499:al. 6
277:4 A' meg-dücsöült	196[r]:al. 9	664:al. 6	502:4
278:3 HAlgasd-meg	197[r]:14	667:1	504:5
279:4 Az Apostolok	198[r]:al. 6	669:al. 4	506:al. 10
280:9 OH áldot Szent N. Mátyr	199[r]:al. 7	672:10	508:al. 3
281:1 OH Meny-országna	200[r]:5	674:8	510:14
282:4 Az üdvösséges	201[r]:10	677:1	513:1
283:1 Erösségnek tornya	[201v]:al. 5	678:15	514:11
284:1 Minden gonosztúl	[202v]:al. 5	680:12	516:5
285:5 Könyörögjünk	[203v]:13	682:11	518:1
286:4 Szent Bernárd	[204v]:5	684:11	519:al. 2
287:3 Az Oltári Szentségrül	–	–	522:1
288:1 Elevenek	–	–	523:6
289:1 Buzgó	–	–	524:al. 6
290:11 Az Aldot	–	–	527:1
291:1 Serm. 2. de Advent	[205v]:13	687:13	528:5
292:1 Irgalmas Szüz	206[r]:al. 4	689:3	529:al. 11
293:1 Christus, kegyelmezz	207[r]:4	690:al. 10	530:utolsó
294:3	208[r]:7	693:3	533:2

Ur Isten			
295:4 Meny-béli Atya Isten	209[r]:1	695:3	534:al. 3
296:1 Tövis-közöt Liliom	[209v]:14	696:10	536:4
297:1 Hogy a' Keresztyének	[210v]:5	698:11	537:al. 6
298:3 Könyörögjünk	211[r]:al. 3	700:7	539:al. 8
299:3 Ur Isten	212[r]:al. 6.	702:14	541:al. 8
300:1 Mutasd Anyánknak	213[r]:11	704:9	543:11
301:5 BOcsásd-meg	214[r]:4	706:14	545:14
302:1 <i>Vers.</i> Imádkozzál	[214v]:al. 9	708:9	547:3
303:4 Ave Regina Caelorum	[215v]:1	710:1	549:4
304:1 Könyörögjünk	216[r]:8	711:al. 9	550:al. 8
305:1 ki Ieroboámnak	217[r]:3	713:12	552:12
306:1 Ki a' Sz. Péter	[217v]:al. 3	715:6	554:1
307:2 Hogy bűneinket	[218v]:al. 9	717:7	556:4
308:2 <i>Vers.</i> Légy segítségünk	[219v]:9	719:3	558:1
309:1 Eörök mindenható	[220v]:4	721:6	559:utolsó
310:1 Szent Irás intési	[221v]:1	723:8	561:al. 4
311:1 Hamar, és iszonyú	222[r]:al. 10	725:3	563:al. 9
312:3 A' Házass Férfiakhoz	223[r]:11	727:6	565:al. 3
313:1 A' Fiakhoz	[223v]:al. 6	728:al. 8	567:10

314:3 Az Eözvegyekhez	[224v]:5	730:8	569:3
315:3 Fösvénység-nélkül	225[r]:12	731:al. 4	570:al. 9

Bibliográfia

ADONYI–MACZÁK 2005 – *Pázmány Péter-bibliográfia 1598–2004*, összeáll. ADONYI Judit, MACZÁK Ibolya, Piliscsaba, 2005 (Pázmány Irodalmi Műhely – Bibliográfiák – Katalógusok, 1).

Alapelvek – [DEBRECZENI Attila, KECSKEMÉTI Gábor], *Alapelvek az irodalmi szövegek tudományos kiadásához*, It, 2004/3, 328–330.

BAJÁKI 2007 – BAJÁKI Rita, *Imádságos könyv kezdőknek és haladóknak – ami a szövegkritikából kimarad = Summa – Tanulmányok Szelestei N. László tiszteletére*, szerk. MACZÁK Ibolya, Piliscsaba, 2007 (Pázmány Irodalmi Műhely – Tanulmányok, 7), 17–20.

BALASSI 1998 – *Balassi Bálint összes verse*, szerk. HORVÁTH Iván, TÓTH Tünde, Bp., 1998 (hálózati kritikai kiadás) = <http://magyar-irodalom.elte.hu/gepesk/bbom/>.

BÁN 1964 – BÁN Imre, *Pázmány Péter = A magyar irodalom története 1600–1772-ig*, szerk. KLANICZAY Tibor, Bp., 1964, 126–136.

BARTÓK 1998 – BARTÓK István, „Sokkal magyarabbul szólhatnánk és írhatnánk” *Irodalmi gondolkodás Magyarországon 1630–1700 között*, Bp., 1998.

BARTÓK 2001 – BARTÓK István, *Pázmány prédikációi és a katolikus-protestáns retorika = Pázmány Péter és kora*, szerk. HARGITTAY Emil, Piliscsaba, 2001, 322–332.

Beszámoló 2005 – *Beszámoló az MTA Textológiai Munkabizottságának 2005. éves munkájáról* = <http://www.mta.hu/nytud/besztext2005.rtf>

BITSKEY 1979 – BITSKEY István, *Humanista erudíció és barokk világkép: Pázmány Péter prédikációi*, Bp., 1979.

BOGÁR 2006a – BOGÁR Judit, *Pázmány Péter Imádságos könyvének ökumenizmusa = A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, szerk. SZILÁGYI Csaba, Piliscsaba,

Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK, 2006 (Művelődéstörténeti Műhely – Rendtörténeti Konferenciák, 2), 252–259.

BOGÁR 2006b – BOGÁR Judit, *Pázmány Péter Imádságos könyvének forrásai = Textológia és forráskritika – Pázmány-kutatások 2006-ban*, szerk. HARGITTAY Emil, Piliscsaba, 2006 (Pázmány Irodalmi Műhely – Tanulmányok, 6), 61–71.

BORNEMISZA 1584/2000 – BORNEMISZA Péter, *Predikatioc, Egesz esztendő által minden vasarnapra rendeltetett euangeliombol. Detrekő-Rárbok, 1584*, hasonmás kiadás, kísérő tanulmány, OLÁH Szabolcs, Bp. 2000.

BORSA 1971 – BORSA Gedeon, *Legújabbban előkerült XVI. századi magyarországi, illetve magyar nyelvű nyomtatványok = Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve*, 1968–1969, Bp., 1971, 207–216.

BORSA 1987 – BORSA Gedeon, *Pótlások és igazítások a „Régi Magyarországi Nyomtatványok” első két kötetéhez VI.*, MKsz, 1987, 57–64.

BREZNAY 1895 – PÁZMÁNY Péter, *Imádságos könyv*, s. a. r. BREZNAY Béla, = PÁZMÁNY Péter *Összes munkái*, II, 1895, 1–267.

V. ECSÉDY 1999 – V. ECSÉDY Judit, *A könyvnyomtatás Magyarországon a kézisajtó korában 1473–1800*, Bp., 1999.

FRAKNÓI 1886 – FRAKNÓI Vilmos, *Pázmány Péter 1570–1637.*, Bp., 1886.

FRANKL (FRAKNÓI) 1868 – FRANKL Vilmos, *Pázmány Péter és kora*, I–III, Pest, 1868–1872.

GÁBOR 2009 – GÁBOR Csilla, *Emlékezet, értelem, akarat – a kora újkori egyházi és áhítati irodalom motívumszerkezete és használati rendje*, (Bolyai János kutatói ösztöndíj 2007–2008 Zárótanulmány), kézirat, 2009.

GAJTKÓ 1936 – GAJTKÓ István, *A XVII. század katolikus imádságirodalma*, Bp., 1936. (Palaestra Calasantica – A piaristák doktori értekezései az 1932. évtől, 15.)

HARGITTAY 1999 – HARGITTAY Emil, *A Campianus-fordítás és Pázmány írói pályakezdése*, ItK, 1999, 661–665.

HARGITTAY 2003 – *Bevezetés a régi magyarországi irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., 2003.

HARGITTAY 2009a – HARGITTAY Emil, *A Campianus-fordítás és Pázmány írói pályakezdése* = H. E., *Filológia, eszmetörténet és retorika Pázmány Péter életművében*, Bp., 2009, 199–204.

HARGITTAY 2009b – HARGITTAY Emil, *Irodalomszemlélet Pázmány előszavaiban és könyvajánlásaiban* = H. E., *Filológia, eszmetörténet és retorika Pázmány Péter életművében*, Bp., 2009, 191–197.

HELTAI 2008 – HELTAI János, *Műfajok és művek a XVII. század magyarországi könyvkiadásában (1601–1655)*, Bp., 2008 (Res Libraria, II).

HOLL 1957 – HOLL Béla, *Anyanyelvünk, imádságunk*, Vig, 1957, 23–28.

HOLL 1980 – HOLL Béla, *Ferencffy Lőrinc – Egy magyar könyvkiadó a XVII. században*, Bp., 1980.

HUBERT 1985 – HUBERT Ildikó, *Az Útitárs című imakönyv első kiadása (1639)*, MKsz, 1985, 58–62.

INCZE 1931 – INCZE Gábor, *A magyar református imádság a XVI. és XVII. században*, TheolSz, 1931, 37–229.

KECSKEMÉTI 2004 – KECSKEMÉTI Gábor, *A textológiai munka egyes problémáiról – az új textológiai alapelvek közrebocsátásakor* –, It, 2004/3, 317–327.

KNAPP 2000 – KNAPP Éva, *Officium Rákóczianum. Az I. Rákóczi Ferencről elnevezett imádságoskönyv története és nyomtatott kiadásai*, Bp., 2000.

KOLTAI 1997 – KOLTAI András, *Battyhány Ádám imádságoskönyve*, MKsz, 1997, 187–200.

KOPCSÁNYI 1622 – KOPCSÁNYI Márton, *Keresztyen imadsagos keonyvechke, mely, a' Caeremoniaknak, és hitünk ennéhány ágazatinak (az egy[ü]gyüek kedvéért) rövid magyarazattyáual, külömb külömb féle imadsagokat és elmélkedéseket foglal magában*, Bécs, 1622.

KÖPECZI 1982 – KÖPECZI Béla, *Pázmány Imádságos Könyve mint udvarlás tárgya*, MKsz, 1982, 1–8.

KOVÁCS 2003 – KOVÁCS Gergely, *Szövegalkotási tendenciák Pázmány Péter vitairataiban. A kompiláció és a helyesírás kérdései = Tudományos diákköri dolgozatok*, szerk. HARGITTAY Emil, Piliscsaba, 2003 (Pázmány Irodalmi Műhely – Opuscula Litteraria, 1), 7–24.

LÁSZLÓ 1926 – LÁSZLÓ Vince, *A magyar katolikus imádságos könyvek története 1711-ig*, Bp., 1926 (A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Karának az 1925/26-ban elfogadott értekezése), kézirat.

LUKÁCSY 1994 – LUKÁCSY Sándor, *Isten gyertyácskái*, Pécs, 1994.

MIHÁLYKÓ 1609 – MIHÁLYKÓ János, *Kereztien istenes es aítatos imadsagok, ez mostani nyomorúlt és veszedelmes üdökben minden kereztien és istenfélő embernek felötte szükségesek és haznosok*, Bártfa, 1609.

MOLNÁR 1997 – MOLNÁR Antal, *Sándor Dobokay's autobiographische Aufzeichnungen (1620)*, Archivum Historicum Societatis Iesu 66(1997), 75–88.

MOLNÁR 2009 – MOLNÁR Antal, *Dobokay Sándor SJ önéletrajzi feljegyzései (1620) = M.A. Lehetetlen küldetés? Jezsuiták Erdélyben és Felső-Magyarországon a 16–17- században*, Bp., 2009, 79–93.

ÖRY 1964 – *Pázmány Péter lelkiisége*, szerk. ÖRY Miklós, Klagenfurt, 1964 (Magyar Papi Egység, 29 – Papi Lelkiiségi Füzetek, 4).

PÁZMÁNY 1606 – PÁZMÁNY Péter, *Kereztieni imadsagos keonyv*, Graz, 1606.

PÁZMÁNY 1606/1993 – PÁZMÁNY Péter, *Keresztyeni imadsagos keonyv, Graz, 1606*, hasonmás kiadás, kísérő tanulmány, LUKÁCSY Sándor, Bp., Balassi, 1993 (Bibliotheca Hungarica antiqua, 28).

PÁZMÁNY 1610 – PÁZMÁNY Péter, *Keresztyeni imadsagos keonyv*, Pozsony, 1610.

PÁZMÁNY 1625 – PÁZMÁNY Péter, *Imadsagos könyv*, Pozsony, 1625.

PÁZMÁNY 1636 – PÁZMÁNY Péter, *A római anyaszentegyház szokásából, minden vasárnapokra, és egynehány innepekre rendelt evangelomokrúl prédikációk*, Pozsony, 1636.

PÁZMÁNY 2001 – PÁZMÁNY Péter, *Imádságos könyv*, kiad. SZ. BAJÁKI Rita, HARGITTAY Emil, Bp., 2001 (Pázmány Péter Művei, 3).

PÁZMÁNY, *Tíz bizonyság*, 2001 – PÁZMÁNY Péter, *Tíz bizonyság*, kiad. AJKAY Alinka, HARGITTAY Emil, Bp., 2001 (Pázmány Péter Művei, 2).

PÁZMÁNY 2006 – PÁZMÁNY Péter, *Rövid Tanúság (1606)*, s.a.r., jegyz. BRETZ Annamária, Bp., 2006 (Pázmány Péter Művei, 4).

PÉTER 1988 – *Irodalmi szövegek kritikai kiadásának szabályzata*, szerk. PÉTER László, Bp., 1988.

RMNy I–III. – *Régi Magyarországi Nyomtatványok*, 1–3, Bp., 1971–2000.

Svmmarivm – *Svmmarivm, az az rövid svmmaja azoknac az regylaknac mellyec az mi Rendüncbelieknec tanitasocra vадnac, es az mellyeket szükség meg tartani mindeneknec* (kézirat), ELTE Egyetemi Könyvtár, Kézirattár, jelzete: Ab 74.

SÍK 1939 – SÍK Sándor, *Pázmány az ember és az író*, Bp., 1939.

SZABÓ 1990 – *Loyolai Szent Ignác írásaiból*, szerk. SZABÓ Ferenc, Róma, 1990.

SZABÓ 1994 – SZABÓ András, *Pázmány Péter: Keresztyéni imádságos könyv. Graz 1606*, ItK, 1994, 279–280.

SZABÓ G, SZÖRÉNYI, 1999 – SZABÓ G. Zoltán, SZÖRÉNYI László, *Kis magyar retorika (Bevezetés az irodalmi retorikába)*, Bp., 1999.

SZATHMÁRI 2008 – *Alakzatlexikon*, főszerk. SZATHMÁRI István, Bp., 2008.

SZIGETI 2002 – SZIGETI Jenő, *A 18. század első felének protestáns imádságirodalma = A Ráday Gyűjtemény évkönyve, X*, Bp., 2002, 81–103.

UEDING 1992– – *Historisches Wörterbuch der Rhetorik*, hrsg. von Gert UEDING, Tübingen, 1992–.

TESZ 1970 – *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára*, főszerk. Benkő Loránd, II, Bp., 1970.

III. Szövegkritikai jegyzetek. (Melléklet)

13:1–11 I *KEREZTYENI* IMADSAGOS KEONYV. *MELYBE, SZEP, AYTATOS*
KEONEORGESEK, HALADASOK, ES TANVsagoc foglaltatnac. ES REOVID TANVSAGH.
MINT ISMERHESSE MEGH AKAR MELY EGIügü emberis, az Igaz Hitet.

13:1–11 II *KERESZTYENI* IMADSAAGOS KEONYV, *MELYBEN SZEEP AITATOS*
KEONYEORGESEK, ES TANVSAAGOK FOglaltatnak. IRATTATOT PAZMANY
PETERTWL.

13:4–5 III MOST *HARMADszor* ki

13:7–9 III PETER, [...] *ESZTERGAMI*

13:12–15 I *GREZBE, Nyomatattatott, Widmanstadius Georgi altal, M. DC. VI. eztendeobe*
II *Es most Vyonnan másodsor Nyomtattatot: POSONBAN M. DC. X. ESZTENDEOBEN*
13:14 III *M. DC. XXV.*

14:7 I imadsagomba II imadságomban III imádságimban, *a* piacon

14:10 I {†2[r]} *AZ NEMZETES ES BEOCSÜLLETES KAPI ANNA AZZONINAK, AZ*
TEKINTETES HETHESI PETHE LAZLO, ORMOSD VARA SZABAD VRA, ES Ciaszar eo
Felseghe, Mezei Hadnaggia, szerelmes hazas Tarsanac, Nekem Tiztelendo Azzoniomnak.
AZ VR ISTENTÜL BOdogh hoszu életet, es Eoreoc dücseosseghet, kiuanoc.
AZ FELSEGES ISTEN, Zacharias Propheta altal [locus a margón:] Zacha. 12. v. 10 reghen
azt ighirte, hogy a kinec szüét a Christus altal, ki eonteot Z. Lelec Isten megh szállia, azt
Isteni keoneorgésre, aytatos es buzgo imadkozásra tanittia, s' fel gerieztí: [locus a margón:]
Rom. 8. v. 26. Mert vgianis szinte minkent a termeofa, vízi neduességh nekül semmi io
giümeolcseot nem terempt; mint a thagoc, testi eledel nekül megh szakazkodnac; mint a lép
méz nekül; a keofal mész nekül, es a Test elteteo Lélec nekül, ereotlen, es haszontalan: Szinte
vgy, a kereztien ember lelkeis, semmi ioszágba nem giarapodhatic, semmi giümeolcseot nem
terempthet, semmi alhatatos tekelletességet nem nierhet, keoneorges es imadsagh nekül.
Ezt a Zent Lelec Istentül ighirt aiandekot, Kegielmedbe, nyluan megh tapasztalom Nemzetes es
beocsülletes Aszoniom; Mert minec vtanna az éleo Istennec veghetetlen io volta kegielmedet,
még az Annia mehébe maganac valasztuan, a Reghi kereztien vallasnac igaz esmeretire hozá,
az igaz vallással egietembe, olly aytatosságot, es Imadsaghnac lelkét oltá, es plantala
sziuedbe, hogy a keoneorgésnel, es Isteni szolgálnál, nagiob lelki vigasagod, es
geoneoriüseged ne lenne; Mely aytatossagh által, a kegielmed lelkeis, mint a Moyses orczaia,
az Istennel valo beszélgetés által, vgy megh tiztittatic [locus a margón:] Exo. 34. v. 29., es

megh vilagosittatic, hogy abba, mint valami atzél tükeorbe, es szép eleuen abrazatba, akar kys künnien megh lathattia az igaz tudomannac, es ezzel be oltot Zent Lelec Isten nec, ereiét, es indulattiat.

Ennec okaert, minap kegielmed itt GRAECZBEN letébe, panaszkoduán, mind maga, s' mind a teob Magyar országhi kereztienec neuéuel, mely szükön es ritkan talaltatnec a mi Nemzetünc keozt, kereztieni imadsagos keoniuecske, Engemet arra inte kegielmed, hogy efféle aytatos kereztien keoniueczket irnéc.

Es iollehet, sok mindennapi küleomb küleomb foglalatossagim vannac ez helybe, Mind az altal, a kegielmed es teob aytatos kereztienec keresénec helt aduan, teob dolghaim keozt, egynehany aytatos keoneorgéseket, es hala adasokat szedec eozue, nem csak a Reghi zent Atiac irasibol, de legh feoképpen, a Zent Irásbol, hogy az Isten nec, az Isten szaiából szarmazot ighieckel keoneorgenénc, Mert noha a keoniu szelire fel nem iegieztetem mindenüt a Z. Iras helieit, de mind az altal, e keoniube foglalt imadsagoknac, csak nem minden része, a zent Irásbol vétetet.

Miuelhogy pedig a kegielmed intése, es kiuansága leon feo oka ez munkacskanak, a The Kegielmed neuenec akarám ez imadsagos keoniuet aianlani es irni, Kegielmed altal pedig, a teob Magyar Országban lakozo kereztieneknec, A végre, hogy mikeppen a Zent Irásba, két ANNA aszony adatic peldauul minden rendbelieknec az imadkozásban; Eggic az Oo törüenybe [locus a margón:] 1. Reg. 1. v. 10. , mely maghtalan léuen, keoneorgése által Istentül Samuelt nieré; Masic pedig, Christus Vranc ideiébe, mely szüntelen valo imadkozásual, azt niere, hogy a testbe eolteozeot Istent, szemeiuel megh látna [locus a margón:] Lucae 2. v. 36.; Azonkeppen kegielmedis, ezeknec neuet viseluén, aytatosságokatis keouesse, Es mikeppen azoc tükeori, es peldai voltac réghen, az aytatos imadkozoknac, Vgy kegielmedis a mi niomorult hazánkba, tükeore legien az aytatos Aszonyallatoc rendinec. Az felseges Isten Kegielmedet, szerelmes hazas tarsauál, edes magzatiual, es minden kereztien rendeckel egietembe, tarcsa megh az igaz Hitben veghigh, es algia megh io eghesseges, bekese ges, io szerentses hoszu elettel e vilagon, A maas vilaghon eoreoc Dücseosseggel, es Bodoghsaggal. Graeczben, 1606. eztendeoben, Z. Georgy hauanac 25. Napian.

Kegielmednec eoreomest szolgal

PAZMAN PETER.

{†5[r]}E KEONIBE FOGLALT IMADSAGOKNAK MVtato Tablaia.

TYZ RESZRE OSZTATIK E KEONIV.

ELSEO RESZEBE, Miuelhogy minden keoneorgésnec feie

Az mi Atianc, megh mondom, mint kellien ezt ertelmesen es aytatoson mondani,

Folio 2.

Az Vdueozlegy Mariat, minemü ertelemmel kellien mondani, fol. 11

*A zent kerézt ielet, melliet imadsagunc eleot magunkra vetünc, mint, es mi okon kellien reanc
vetnünc, 12*

MASODIK RESZEBE, Reggeli, es Estueli Imadsagoc vannac.

Het Reggeli Imadsagoc, 27

Az Eorzeo Angial segitseghért valo keoneorgésec, 31

Z. Agoston hala adása, az Angiali conduiseléért, 32

Estueli Hala adas, 34

HARMADIK RESZEBE, az Istenec, io tetemeniert valo Hala adasoc vannac.

Az Isteni természetnec felsegherül valo Elmelkedes, 39

A Teremptésért, es Taplásásért, hala adas, 39

A megh váltásért, hala adas, 40

A megh szentelésért, hala adas, 43

A Te Deum laudamus, 45

NEGIEDIK RESZEBE, a Praedicatiohoz, es Z. Aldozathoz tartozo imadsagoc vannac.

Mikor az Templomba megünc, mint kellien keoneorgenünc, 47

Jmadsagunc, es egieb dolgunc eleot valo keoneorges, 47

Praedicatio eleot valo keoneorges, 48

Praedicatio vtan valo imadsagh, 50

A Mise eleot valo keoneorges, 51

A Mise kezdetin, es minden reszein, mint kellien keoneoreoghünc, 51

A Nicaeabeli geolekeozet vallása, 54

Mikor az Vrat fel mutattiac mint keoneoreoghünc, 58

Az Vr fel mutatása vtan, a mi üdueoziteonc kin szenuedesinec, Isten eleot valo be mutatása, 59

Az Jesus neuerül valo aytatos imadsagh, 65

A Misene Caeremoniairul, 64

EOTEODIK RESZEBE, Csak azt magiarazom megh mint kellien az oluasot mondani, 78

Mint imadkozzunc a Reggeli, Deli, Estueli csenditeskor, 83

HATODIK RESZEBE, Magunc lelki iauaiért valo keoneorgésec foglaltatnac.

Az Igaz hitért, 84

A Remenségert, 85

A Ketségben esés ellen, 87

Az Isteni felelemért, 88

A szeretetért, 89
Haborusaginc csendez szenuedeseért, 90
Az igaz Engedelmisséget, 92
Az Alazattossagért, 92
A lelki szilydséget, 93
A Ioba veghigh megh maradásért, 94
Az Eordeoghi kisyrteec ellen valo diadalomért, 95
A Tizta életért, 96
A Vilagh kisyrteeti ellen, 97
A Het feo vetkec geozeodelmeért, Tudni illic.
A keuelységh ellen, 97
A Feosueniségh ellen, 98
A Torkosságh ellen, 98
A Faitalansagh ellen, 98
Az Irygisegh ellen, 99
A Harag tartas ellen, 99
A Iora valo Restsegh ellen, 99
Beteghseghibe mint kellien felebaratunkal bannunc, 100
Beteghseghbe, Büniünc beocsanattiaert valo keoneorges, 103
A Halál felelme ellen, 103
Az Eoreoc bodoghsagh kiuanságha, 104
Beteghseghnec bekeseghes szenuedeseért, 106
Az Istenes halálért, 107
Halálra itilt ember imadsagha, 108
Z. BRIGITTANAK az Istenes ki mulásért XV. szép, aytatos, keoneorgése, 109
HETEDIK RESZEBE, a keozönseghes iokért valo imadsagoc szolgáltatnac.
Bekeseget, es Pogani ellen valo diadalomért, 116
Vgian azonért, a Soltarbol, 118
Az Oo Teoruenbeli hiuec keoneorgesi, vgian azonért, 119
Mas keoneorges, azonért, 121
Victor Vticensis keoneorgése, vgian azonért, 123
A Teueligésec ki giomlалasaert, 124
Az Eghéz Aniazentegyhasért, 126
Az igaz lelki Pasztorokért, 126

A Feiedelmekért, es Tízt viseleokért, 128
Deogh halálnac el tauoztatasaért, 129
A Feold giümeolcseért, 129
Eseoért, 130
Az Eghi haboru ellen, 130
A büneoseoc megh tereseért, 131
NIOLCSZADIK RESZEBE, A mi hozzanc tartozokért valo imadsagoc vannac.
Szüleinkért, 132
A Iambor házasc imadsagha, 133
Magzattiokért valo keoneorges, 133
A Maghtalanoc keoneorgése, 134
Eozuegiec es aruac imadsagha, 135
Nehezkesec keoneorgése, 136
A Rabokért, 137
A Beteghekért, 137
A megh keseredettekért, 138
Ellenseghinkért, 138
Az vton iaroc keoneorgése, 139
Christusba el niughot Atiankfiaiért, 140
KILENC SZEDIK RESZEBE, A Gionashoz, es Vr vacsoraiahoz iarulo ember, keoneorgési
vannac.
A Gionashoz készüléoc keoneorgése, 141
Bününc bocsanattiaért, 143
Az Oo teoruenibéli poenitentia tartoc imadsághi, 146
A Gionashoz mint kellien készülni, 147
Minec vtanna a gionashoz készültünc, mint kellien imadkoznunc, 163
Gionas vtan valo keoneorgése, 167
Az Vr Vacsoraia vétele eleot valo imadsagoc, 169
Mikor az Vrat hozzanc vészüc, mint kellien imadkoznunc, 173
Az Vr vétele vtán valo imadsaghoc, 174
TIZEDIK RESZEBE, A poenitentia tarto Soltaroc, es a Litaniac foghlaltatnac.
Z. Daidnac, Het Poenitentia tarto Soltára, Enekhbe szerezue, 178
Az Aniazentegyhaz Litaniayrul, 184
A keozeonseghe LITANIAK, 190

A megh dücseoült ZENTEK segítségheért, valo keoneorgesec, 196
Az Angialoc seghitsegheért, 197
Az Apostoloc, Martyroc, Vallas teoueoc, Szüzec innepin valo keoneorgésecc, 198
A IESVS neuerül, valo Litanía, 201
Bodogh AZZONIRVL valo Litanía, melliet a Lauretomi templomba minden nap enekelnec, 205
Mas Litanía Bodogh Azzonirul, 209
AVE MARIS STELLA, es az Aniazentegyhasnac Bodogh Azzonirul valo Hymnusi, Enekbe szerezue, 213
 {[†8r]} E KEONIVBE FOGLALT TANVSAGOC TABLAIA.
A Mi ATIAK veghin, miért nem mongiuc, amazt, Mert tied az orszagh, Folio 10
A Z. kerezt Ielet, az Apostoloc ideietül foghua mindenkör magokra vetettéc a hiuec, fol 12.15
Ez a Iel, az Eordeogheot el üzi, Beteghsegeket megh giogit, A kire vetic, azt meg szenteli, A mint sok Csudackal megh mutatta az Isten, fol. 15
A Zentelt Vyz által az Apostoloc ideietül foghua, sok csudac leottec, fol. 20
Miert szentelliüc megh a Teremptet allatot, fol. 24
A MISE mi legien, fol. 64
A CAEREMONIAKAT eot okbol rendeléc a Hiuec, fol. 65
Az Apostoloc ideietül foghua OLTARON szoktác a hiuec az Vr vacsoraiat aldozni, fol 66
Miert Giuitnac GIERTIAT a hiuec, az Aldozatkor, fol. 68
Eleitül foghua ARANI, es draga edeniekbe aldoztac a kereztienec, fol. 70
A Papoc eleitül foghua PILYST viseltec, es mi okon. fol. 72
Mit iegieznec, s' mire valoc, a Misebe valo Caeremoniac, es eolteozetec, fol. 75. 76
Az OLVASO réghi, és Istenes talalmani, fol. 80
A BETEGECKEL mint kel banni, fol. 100
A GIONASHOZ miért kel giakran iarnunc, fol. 149
Mint kellien ehez készülnünc, fol. 148. 153
Miert kellien minden nap megh halgatni a Z. Miset, fol. 159
AZ VR VACSORAIAHOZ giakran kel iarulnunc, fol. 160
A BüNEOK el tauoztatására valo oruosságoc, fol. 163
A LITANIA mi, es mely reghi dologh legien, fol. 184
AMEN, ALLELVIA, HOSANNA mit iegiez, fol. 189
Az Irasnac szép Intési, minden rendbeliekhez, fol. 221

REOVID TANVSAGH, az Igaz Hitet mint ismerhesse meg, akár mely egiügiü emberis, fol.
225

**14:10 II AZ NAGYSAGOS KAPI ANNA ASZONYNAK, AZ NAGYSAGOS HETHESI PETHE
LASZLO, ORMOSD VARA SZABAD VRAANAK, ES AZ FELSEEGES II. MATYAS**

*KIRALYNAK Titkos tanácsának, szerelmes házasságának: Az Vr Istentől jó szerencsével
bővelkedő, kiuánsága szerint való bodog állapotot, s' hosszú ideiglen való egészséges életet, és
örök dicsőséget kiának adatny.*

*EGynehány esztendeje vagyon, hogy az Nagyságod kiuánsága és intése szerint, egy kised
imadságos könyvecskét, az végre írtam vala, hogy mind az világi állapotban, s' mind az
Istenhez való áitatosságban megfoghatkozot hazánkban lakozó híueket, igaz hittal gerjedező
fohászkodásra, keresztyéni szeretetből származot imadkozásra vezérlesem, és oktatnám,
Miuelhogy az Aranyházájú sz: János mondása szerint, valaki az imádkozást nem gyakorlyá,
sem az tekéletes jószágokban nem gyarapodhatik, sem az lelki életnek gyönyörüségét meg
nem kóstolta; sőt vgyan esztétülis megfosztatot, semminek alítuán az Istennel való
nyájaskodást, és sok szép ayandékinak az könyörgés által velünk közlését.*

*Az menyre pedig eszemben vehettem, nem vólt mindenestül haszontalan fáradságom, (kiért az
én Istenemnek szent neue, örökké áldot legyen,) Mert minden rendektől nagy keduen
fogadtaték, és nagy hamar vgyan mindenestül vgy elis oszla az ennyhány száz könyvecske,
mellyet elsőben nyomtattak vala, hogy immár az kik szorgalmatosan keresik sem kaphatnak
használó könyvecskét. Ez lön azért fő oka, hogy az magam fáradságát nem tekintuén, az
közönséges jóra való igyekezetből meg vyítanám, sok szép dologokkal meg jobbítanám, és
másodsoris ki Nyomtatnám ezen könyvecskét:*

*Eztis azért az vy Nyomtatást az Nagyságod kedues jó akarattyának ayánlom; és kérem az Atya
mindenható Istent, az eo szent fiának érdeméért, hogy ez könyvecske, lelki vigasztálására, és
üdüösséges oktatására legyen Nagyságodnak, és minden keresztyén oluásának.*

*Az Felséges Vr Isten, Nagyságodat, szerelmes vráual, és édes magzatiual egyetemben áldgya
meg egészséges, bekeséges, jó szerencsés hosszú élettel ez világon, az más világon örök
dicsőséggel, és boldogsággal.*

Posonban, M. DC. X. esztendőben, szent Georgy háuának V: napián:

Nagyságodnak alázatosan szólgál. PAZMANY PETER.

15:2–11 II ISTENTől minden jót kiának:

*AZ el múlt esztendőben egy csekély indulattól el ragadtatot Eperjesi Predikátor, maga
neuéuel, nagy részét ki Nyomtatá Bártfán az előbbi imadságos könyvecskémnek: Midőn azért
kezemhez jutot vólna az eo Nyomtatása, eszemben juta az mit Luther Mártonban nem egyszer*

*oluastam vala, tudny illik hogy az Romai hiten valóktúl származot eo reájok az mi jó nálok
vayon, Testamur in Papatu esse multa bona, quae inde ad nos fluxuerunt, Ibi enim est vera
scriptura, verus Baptismus, vera Eucharistia, verae clauēs ad peccati remissionem, verum
officium praedicandi, verus Cathecismus, immo¹ verus Christianitatis nucleus, Tom. 2. Lat.
Wittemb. anno 1557. per Lufft. edit. fol. 229. Epistola ad duos Plebanos: és ez okon nem csak
nehéz neuen nem vöm az Predikátor munkáját, de söt vgyan megis akarom vala köszönni az
jámbornak fáradságát. Mikor pedig oluasny kezdettem volna, eszembe vöm hogy sok helyen
meg szaggatta, és az eo foltos tevezésének rongyáual béis tatarazta az én írásomat, és nem
csak az Mi atyánknak értelmes mondását ki hagyta, mintha ez ötet nem illelné, nem csak az
szent kereszt jelérül való tudományt el halgatá, noha Luther az eo Catechismusában, és az
Liber Concordiae, melyre talám megis esküt Predikátor Vram, reggeli és estuēli
imádságunkat az szent kereszt jelén mondgyák hogy el kel kezdeny; De ezen kiüül, az estuēli
könyörgéseket, az Litaniákat, és töb jeles dólgozatis ki törle az eo Nyomtatásában: Annak
okaért nem hogy jauallanám ezt az Eperjesi Predikátor munkáját, de söt inkab az benne való
sok fogyatkozásokért gyalázom, és enymnek nem ismérem. Ezerül akaralak tudósza tenny
keresztjén oluaso: Legy egezzégben.*

15:3–4 III ez előt²] húsz esztendő forgásában kétszer ki

15:6 III most harmadszor, azon

15:7 III aláztatson

15:9–10 III szorgalmatoson

16:9 II MIKOR LEGYEN SZABAD

16:11 III napokon (a mellyeken

16:11 II (mikor az Istēni szolgálatban, nagyob

16:12 II 5. még az

16:13 II menyegzöt ne szolgáltassanak, Vgymint

16:14 II vtán való elseo

16:15 II vasárnapig, ezeket az neuezet napokatis az tilalmas

17:3 II Dies [...]

17:8 II 5 Böyt.

17:17 II 14 Sz: Hilarius. [...]

17:18 III Pál, Confess.

17:19 II; III 16 [...]

¹ [II,);(5v]:1 imó

² „ez előt” kézzel pótolták a rongálódott példány hiányzó szavait

17:20 II 17 Sz: Antal. [...]
17:22 II 19 *Antioch.* És Sz: Piroska Szüz. [...]
17:23 II 20 Sz: Fab
17:24 II 21 Sz: Agnes Szüz. [...]
17:25 II 22 Sz: Vincze
17:27 II 24 Sz: Timoth. Püs. [...]
17:29 II 26 Sz. polyc. Püs. és M.
17:30 II Iános. [...]
18:3 II Dies [...]
18:4 II 1 Sz. Igna. M: Sz. Brig. *Böyt.*
18:6 II Püspök. [...]
18:7 II; III 4 *Veronica Szüz.*
18:8 II 5 Sz: Agota Szüz. [...]
18:9 II 6 Sz: Dorottya Szüz és Mar.
18:11 II 8 Sz: *Ilona Királ. asz.* III 8 *Ilona Kiral. asz.*
18:12 II 9 Sz: Apalin Szüz. [...]
18:13 II 10 Sz: Scolastica Szü.
18:14 II 11 Sz: *Frusina Szüz.* III 11 *Frusina Szüz*
18:15 II 12 Sz: Eulalia Szüz. [...]
18:17 II 14 Sz: Bálint Mátyr.
18:21 II 18 Sz: Simeon Püs. és Már.
18:22 II 19 Sz: *Susanna.*
18:24 II 21 *Sol in Piscib.*
18:25 II 22 [...] Vszögös
18:27 II 24 Sz: Mátyás
18:28 II 25 Sz: *Alexander Püs.*
18:29 II 26 [...]
18:34 II *bötüis el változik*
18:35 II *mutattya az Vasárnapot*
18:35 II *napia vtán*
18:36 II *Calendariumba* III *Calendariumban*
18:36 II *találtatik az mely*
19:3 II Dies [...]
19:10 II 7 Sz: Aquinas III Tamás. [...]

19:15 II 12 Sz: Gergely Pápa [...]
19:20 II 17 Sz: Gertrud
19:21 II 18 Sz: *Anselmus Püs.* III 18 *Anselmus Püsp.*
19:22 II 19 Sz: Ioseph
19:23 II; III 20 [...]
19:24 II 21 Sz: Benedek Apát. [...]
19:25 II 22 *AEquinocrium Vern.* [...]
19:26 II; III 23 *Sol in Ariete.*
19:27 II; III 24 *Böyt.*
19:28 II Gyümölcsöl. *Bod. avagy, Annunc:* III ólto [...]
19:29 III 26 *Annuntiat.*
20:3 II Dies [...]
20:5 II Ferencz. [...]
20:14 II 11 Sz. Leo Papa. [...]
20:17 II 14 Sz. Tiburtius
20:20 II 17 Sz. *Rudolph.* III 17 *Rudolf.*
20:26 II 23 Sz. Albert
20:27 II 24 Sz. György
20:28 II 25 Sz. Márk
20:31 II 28 Sz. Vitalius
20:32 II 29 Sz. Péter Márt. és [...]
20:33 II 30 *Senásbeli Catalin.*
21:3 II Dies [...]
21:4 II 1 Sz: Phil: es Sz: Iac:
21:5 II 2 Sz: Athanas.
21:6 II Kere. *meg talál.*
21:7 II 4 Sz: Florianus
21:8 II 5 Sz: *Gothard Márt.* III 5 *Gothárd Püsp.*
21:9 II Iános olayban főzése III Iános olayban főzése
21:11 II 8 Sz: *Staniszlo Márt:* II 8 *Staniszló Püsp.*
21:15 II 12 Sz: Pongrátz
21:17 II 14 Sz: Bonifac
21:20 II 17 Sz: *Sophia Aszony.*
21:22 II 19 [...]

21:24 II 21 *Ilona Királyné. III [...]*
21:25 II; III 22 *Sol in Gemin.*
21:26 III 23 *Ilona Szüz*
21:28 II 25 Sz: *Orbán Pápa és Mártyr.*
22:3 II Dies [...]
22:11 II 8 Sz. Medardus [...]
22:14 II Sz. Barnabas
22:16 II 13 Sz. Antal *Paduai*
22:17 II 14 Sz. Basilius Püsp. [...] III Püsp. [...]
22:18 II 15 Sz. Vid
22:22 II 19 Sz. Gyárfás és Prothasius, [...]
22:27 II Iános. *Márt.*
22:29 II 26 Sz. Iános és Sz. Pál
22:32 II Pál. [...]
23:3 II 3 Dies [...]
23:5 II Bódog *Asz.*
23:6 II 3 [...] *Visitatio.*
23:16 II 13 Sz. *Margit Szüz* III 13 *Margit Szüz. M.*
23:17 II 14 [...]
23:18 II 15 *Apostolok el oszlása* III 15 *Apostolok oszlása*
23:20 II 17 Sz. Elek. [...]
23:21 II 18 Sz. Symphorosa. [...]
23:22 II 19 Sz. *Saara* III 19 *Sára Aszony.*
23:23 II; III 20 [...]
23:25 II 22 Sz. Maria Magdol. [...]
23:26 II; III 23 *Sol in Leone.*
23:27 II 24 Sz. Christina
23:28 II 25 Sz. Iakab
23:29 II 26 Sz. Anna
23:32 II 29 Sz. Martha *Aszony,*
23:33 II 30 Sz. *Beatrix* III 30 *Beatrix Martyr.*
24:3 II Dies [...]
24:7 II 4 Sz. Domónkos. [...]
24:11 II 8 Sz. Cyriák

24:13 II 10 Sz. Lőrincz
24:14 II 11 Sz. Susanna. [...]
24:15 II 12 Sz. Clara
24:18 II Aszon. [...]
24:19 II 16 *Assumptio*
24:24 II 21 Sz. Anastasius
24:27 II 24 Sz. Berthalan
24:28 II 25 Sz. Laios Király *conf:*
24:31 II 28 Sz. Agoston
24:32 II Iános nyaka vágása.
24:34 II 31 Sz. Paulinus. [...]
25:3 II Dies [...]
25:4 II 1 Sz. Egyed Apátúr. [...]
25:10 II 7 *Böyt.*
25:11 II Aszony, [...]
25:12 II 9 *Natiuitas.*
25:19 II 16 Sz. Cyprianus [...] M:
25:22 II 19 Sz. Ianuarius. [...]
25:23 II 20 Sz. Lestar. [...] Böyt
25:24 II 21 Sz. Máthe *Ap.* Euan.
25:25 II 22 Sz. Móricz. [...]
25:26 II 23 *Sol in Libra.*
25:27 II 24 *AEquinoc. Autum:*
25:28 II 25 Sz. Gelérd Püs: M:
25:29 II; III 26 [...]
25:30 II 27 Sz. Kozma
25:31 II 28 Sz. Venceslaus. [...]
25:32 II 29 Sz. Mihály
25:33 II 30 Sz. Hierony.
26:3 II Dies [...]
26:4 II 1 Sz. Remigius Püs. [...]
26:7 II 4 Sz. Ferencz. [...]
26:12 II 9 Sz. Dienes [...] Mátyr.
26:16 II 13 Sz. Kálmány. [...]

26:18 II 15 Sz. Aduiga
26:19 II 16 Sz. Gál [...] Confessor.
26:21 II 18 Sz. Lukács
26:24 II 21 Sz. Orsolya, 11000. Szüz. [...]
26:27 II 24 Sz. *Radegundis*. III 24 *Radegundis Királyné*.
26:29 II 26 Sz. Demeter
26:31 II 28 II Sz. Simon
26:35 II; III Seuerinus *flat*, Simon
27:3 II Dies [...]
27:8 II Hertzeg. [...]
27:9 II 6 Sz. Lenárt. [...]
27:12 II 9 Sz. Tiúadar
27:14 II Püsp. [...]
27:18 II 15 Sz. Lipolt. [...]
27:24 III Temp. *vitele*
27:25 II 22 Sz. Cicell
27:26 II 23 Sz. Kelemen
27:28 II 25 Sz. Kathalin Szüz. [...]
27:29 II 26 Sz: *Sorard* III 26 Sz. *Zórard*
27:33 II 30 Sz: András
28:3 II Dies [...]
28:7 II 4 Sz. Borbála Szüz. [...]
28:9 II 6 Sz. Miklós Püsp. [...]
28:10 II 7 Sz. Ambrus
28:14 II 11 Sz. Damasus Papa. [...]
28:16 II 13 Sz. Lucza Szüz. [...]
28:21 II *iiij b*
28:22 II *ij c*
28:24 II *i e xii* 21 Sz. Thamás
28:25 II * f
28:26 II *xxix g*
28:27 II *xxviiij A*
28:28 II *xxvij b*
28:29 II *xxvj c*

28:30 II xxv d
28:32 II 29 Sz. Thamás Püsp. [...]
28:34 II 31 Sz. Silvester
29:1 II innepekis, mellyeknek
29:1 II Calendariumba III Calendariumban
29:3 II Aldofo, auagy
29:4 II kiüül, bizonyos országoknak
29:6 II 86 initio.)
29:7 II Calendariumba III Calendariumban
29:9 II esik: Az első
29:10 II vtán: Az második
29:10 II hauában, mindgyárt Szent
29:11 II vtán: Az Harmadik, karácson hauába, mindgyárt Szent
29:12 II Az negyedik
29:12 II vtán esik.
30:1 II CALENDARIUM III CALENDARIUM
30:4 II egynihány
30:5 II Calendariumba III Calendariumban
30:7 II Calendariumba III Calendariumbam
30:8 II pedig meg tudhassuk
30:9 II esztendőbennis, ezt
30:10 II 1582. 1610. [az 1610. alatt a következő sorban a 15. szám áll]
30:10 III 1582. 1625. [az 1625. alatt a következő sorban a 13. szám áll]
30:13 II köuetközö arany számokat, az köuetközözendö
30:16 II számnak, meg elől
30:16 II addég
30:18 II Epactá[...]rúl III EPACTA[...]rúl
30:19 II it/lték
30:24 II egynihány
30:24 II lön
30:24 II Calendariumba III Calendariumban
30:25 II nappalis hamaréb löt
31:1 II gyöleközetetek
31:4 II Calendariumba III Calendariumban

31:10 II hamaréb *el* végezi
31:11 II következik
31:12 II löttek
31:12 II taualy, *az* második
31:15 II szamlálunk ebben
31:17 II löttek
31:21 II köuetközendő
31:25 II Epacta, *az* mely
31:31 II köuetközendő
31:33 II voltanak.
32:1 II köuetközendő
32:6 II 1610. [az 1610. alatt a következő sorban a 15. szám áll]
32:6 II 1625. [a számjegyek ritka szedéssel állnak]
32:14 II Calendariumba III Calendariumban
32:16 II lenneis egy
32:19 III Bö Tükrül
32:21 II Calendariumba III Calendariumban
33:1 II az az [...] C[...]. ad[...] 1582
33:2 II köuetkozó
33:3 II bötükön, *meg* elől
33:5 II jelen való 1610. III jelenvaló 1625.
33:6 II esztendőbe, vgyan *azon első bötü mutattya az* vasárnapot, *mely 1582. esztendőben* mutatta, *tudny illik az Táblának első bötüje az. C.*
33:6 III bötüje F.
33:8 II Bissexthus, *az az* esztendő
33:9 II felső bötü, Sz.
33:12 II miuelhogy hoszú
33:13–14 II egynyhány
34–35:1–32 II [1611–1634 közötti időszakot öleli át] III [1626–1655 közötti időszakot öleli át]

[II; III kiadásból hiányzó részek a következő táblázatban:]

Eszte ndő.	Li. Dnic	Epac ta.	Böyt fő [...]	Húsuét.	Aldozo.	Pünkösd.	Vr napja.	[...]	[...]
---------------	-------------	-------------	------------------	---------	---------	----------	-----------	-------	-------

	.								
1611	<i>b</i>	<i>xvi</i>	16. Böyt <i>elő.</i>	3. Sz. <i>Györ.</i>	12. <i>Pünkös.</i>	22. <i>Pünkös.</i>	2. Sz. <i>Iuán.</i>		
1612	<i>A g</i>	<i>xxvii</i>	7. Böyt <i>más.</i>	22. Sz. <i>Gyö.</i>	31. <i>Pünkös.</i>	10. Sz. <i>Iuán.</i>	21. Sz. <i>Iuán.</i>		
1613	<i>f</i>	<i>viiij</i>	20. Böyt <i>elő.</i>	7. Sz. <i>Györ.</i>	16. <i>Pünkös.</i>	26. <i>Pünkös.</i>	6. Sz. <i>Iuán.</i>		
1614	<i>e</i>	<i>xix</i>	12. Böyt <i>elő.</i>	30. Bö. <i>más.</i>	8. <i>Pünkös.</i>	18. <i>Pünkös.</i>	29. <i>Pünkös.</i>		
1615	<i>d</i>	<i>j</i>	4. Böyt <i>más</i>	19. Sz. <i>Gyö.</i>	28. <i>Pünkös.</i>	7. Sz. <i>Iuán.</i>	18. Sz. <i>Iuán.</i>		
1616	<i>c b</i>	<i>xij</i>	17. Böyt <i>elő.</i>	3. Sz. <i>Györ.</i>	12. <i>Pünkös.</i>	22. <i>Pünkös.</i>	2. Sz. <i>Iuán.</i>		
1617	<i>A</i>	<i>xxiij</i>	8. Böyt <i>elő.</i>	26. Bö. <i>más.</i>	4. <i>Pünkös.</i>	14. <i>Pünkös.</i>	25. <i>Pünk.</i> <i>ha.</i>		
1618	<i>g</i>	<i>iv</i>	28. Böyt <i>elő.</i>	15. Sz. <i>Györ.</i>	24. <i>Pünkös.</i>	3. Sz. <i>Iuán.</i>	14. Sz. <i>Iuán.</i>		
1619	<i>f</i>	<i>xv</i>	13. Böyt <i>elő.</i>	31. Böy. <i>más.</i>	9. <i>Pünkös.</i>	19. <i>Pünkös.</i>	30. <i>Pün.</i> <i>ha.</i>		
1620	<i>e d</i>	<i>xxvi</i>	4. Böyt <i>más.</i>	19. Sz. <i>Gyö.</i>	28. <i>Pünkös.</i>	7. Sz. <i>Iuán.</i>	18. Sz. <i>Iuán.</i>		
1621	<i>c</i>	<i>vij</i>	24. Böyt <i>elő.</i>	11. Sz. <i>Gyor.</i>	20. <i>Pünkös.</i>	30. <i>Pünkös.</i>	10. Sz. <i>Iuán.</i>		
1622	<i>b</i>	<i>xviiij</i>	9. Böyt <i>elő.</i>	27. Bö. <i>más.</i>	5. <i>Pünkös.</i>	15. <i>Pünkös.</i>	26. <i>Pünkös.</i>		
1623	<i>A</i>	<i>xxix</i>	1. Böyt <i>más.</i>	16. Sz. <i>Gyö.</i>	25. <i>Pünkös.</i>	4. Sz. <i>Iuán.</i>	15. Sz. <i>Iuán.</i>		
1624	<i>g f</i>	<i>x</i>	21. Böyt <i>elő.</i>	7. Sz. <i>Györ.</i>	16. <i>Pünkös.</i>	26. <i>Pünkös.</i>	6. Sz. <i>Iuán.</i>		
1625	<i>e</i>	<i>xxi</i>	12. Böyt <i>elő.</i>	30. Bö. <i>más.</i>	8. <i>Pünkös.</i>	18. <i>Pünkös.</i>	29. <i>Pünk.</i> <i>h.</i>		

[II]

[illegible]

1626	<i>d</i>	<i>ij</i>	25. Böyt <i>elő.</i>	12. Sz. <i>Gyö.</i>	21. <i>Pünkös.</i>	31. <i>Pünkös.</i>	11. Sz. <i>Iuán.</i>		
1627	<i>c</i>	<i>xij</i>	17. Böyt <i>elő.</i>	4. Sz. <i>Györ.</i>	13. <i>Pünk.</i>	23. <i>Pünk.</i>	3. Sz. <i>Iuán.</i>		
1628	<i>b A</i>	<i>xxiv</i>	8. Böyt <i>más.</i>	23. Sz. <i>Gyö.</i>	1. Sz. <i>Iuán.</i>	11. Sz. <i>Iuán.</i>	22. Sz. <i>Iuán.</i>		
1629	<i>g</i>	<i>v</i>	28. Böyt <i>elő.</i>	15. Sz. <i>Gyö</i>	24. <i>Pünk.</i>	3. Sz. <i>Iuán.</i>	14. Sz. <i>Iuán.</i>		
1630	<i>f</i>	<i>xvi</i>	13. Böyt <i>elő.</i>	31. Bö. <i>más.</i>	9. <i>Pünkös.</i>	19. <i>Pünk.</i>	30. <i>Pünk.</i>		
1631	<i>e</i>	<i>xxvii</i>	5. Böyt <i>más.</i>	20. Sz. <i>Gyö.</i>	29. <i>Pünk.</i>	8. Sz. <i>Iuán.</i>	19. Sz. <i>Iuán.</i>	[...]	[...]

34–35:7–32 II [...]

34–35:28–32 III [...]

36:1 II CALENDARIUM III CALENDARIUM

36:3 II; III *Calendarium*

36:7 II forgásais vagy on

36:8 II Zodiacust: *Es* ettül

36:10 II töltisnek

36:10–11 II hol *mi* hozzánk *való* közelgetése, hol *el* tauozása

36:11 II más helyen *való* fel

36:18 II köuetközék

36:22 II mert *még* akkor is

36:23 II igazgatása *az* Papi

36:23 II először is Böyt

36:25 II Mi *el* *hogy*

36:26 II találta *vala*, *hogy*

36:26–27 II végezné *el* *az* *eo* tulaydon

36:27 II órais meg

36:31 II *meg* igazítottat Calendáriummal III *Calendarium*mal

37:1 II *hogy* *az* *Vr* Isten

37:1–2 II parancsolta *vala*, Exod.

37:5 II [...] 3. Antiq. *az* mely
37:7 II *az* vagy
37:8 II Anyaszentegyház *pedig*, noha
37:9 II mikor *az mi* üduözítönk
37:13 II gyöleközet
37:14 II Ruffin. [...] lib.
37:17 II miuehogy *az mi* Vrúnk
37:20 II; III Concilium
37:20–21 II jegyzi [...] Ambr. Epist. 83. Beda lib. 3. [...] hogy azra vigyaznának, *Hist. Angl. c.*
25. mikor
37:23 II fölötte
37:33 II Husuétot
38:2 II köuetközöndö
38:2–3 II vigyáznánk. *Es ez*
38:3 II napia, *hon* késön, *hon* pedig
38:5 II Husuét *napia*. mert
38:6 II vagyon *az* hold
38:7 II; III Calendárium
38:9 II vöttek
38:11 II Calendáriumba. *Az* Vasárnap III Calendariumba
38:12 II *az* Vasárnapi
38:13 II könyü
38:14 II; III Calendariumot
38:15 II AEquinoctium, *az* vagy
38:16 II Concilium
38:18 II lön
38:19 II itilt
38:22 II fölöt
38:23 II hanem *ennihány*
38:27 II köuetközik *vala*, hogy az AEquinoctiomok
38:30 II löttek az AEquinoctiomok III Aequinoctiomok
38:31 II; III Solstitiomok
38:33 II az[...] AEquinoctium
39:6 II ezekből *az* köuetközött

39:8 II; III *Calendarium*
 39:12 II gyöleközet
 40:1 II *LEOT A CALENdariomnak Vyítása III CALENdarium*
 40:3 II gyöleközethez
 40:5 II fölötte
 40:6 II Vasárnapi mutatásában
 40:7 II *Calendariumba III Calendariumban*
 40:8 II vtán, sem *az* Húsuét
 40:8 II felé, sem *az* Karácson
 40:12 II; III *Calendariumból*
 40:18 II *Aranyas* szám
 40:19 II; III *Calendariumba*
 40:20 II *esnejékis egy*
 40:21 II *vitettetnék*
 40:22 III *Calendarium*
 40:23 II *mind azon által, abban*
 40:23 II *Calendariumba III Calendariumban*
 40:23–24 II *AEquinociomok, fölöttéb*
 40:25 II *AEquinociomok*
 40:27 II; *AEquinociomok III Aequinociomok*
 41:3 II; III *addég*
 41:5 II *Calendariumjába löt III Calendariummjában*
 41:7 II; III *Calendarium*
 41:9 II; III *addég*
 41:11 II *valtoztatást esmernének*
 41:12 II; III *Calendarium*
 41:14–21 II [...]

42:1 I; II; III [...] *ELSEO*
 42:2–3 I *ATIANKRVL, [...] II ATYANKRVL, [...]*
 42:6 I *MIVELHOGI MI CSAK II Mhuelhogy mi csak*
 42:6 I [*locus a margón:*] *Rom. 8. v. 26.*
 42:6 I *kellien a mi vrunktul II kellyen az mi Vrunktül*
 42:8 I *valo szoszollonk, tanitani akaruán a mi tudatlanságunkat II való szoszóllonk, oktatny akaruán az mi tudatlansághunkat*

42:8 I [locus a margón:] *I. Ioan. 2. v: 1.*

42:9–14 I imadságot *adá eleonkbe*, Mi Atiánk kiugy mennieghbe [...]: melybe foglalá

42:9–10 II titkonnis az Tanjtuányokat, midéon

42:10 II vólna [...] hogy

42:11 II janosis Isteni

42:12 II vala az eo köuetöit, kiknek azt felelé üduözjtönk

42:13 II menyéghben

42:13 I [locus a margón:] *Mat. 6. v. 9. Luc. 11. v. 2.*

42:15 I Vgi *annira*, hogy II vgy *annyra*, hogy

42:15 I [locus a margón:] *August. Epist. 121. ca. 12.*

42:15–16 I keoneoreoghetünk *Istennek*, de II könyöröghetünk *az Istenek* de

42:17–19 I *van* foglalva, *es a ki* e szerént

42:17 II okáert, az imadsághok közt, *leg*h elséo

42:18 II miueogy az

42:20 I [locus a margón:] *Matth. 20. v. 22.*

42:20 I [...] attul

42:20 I hogy *eo nekiis* azt fellelliék [...] amit

42:21 I [...] Nem tuggiátok mit kértek.

42:22 I keoneorgést, [...] minniáian

42:26 I aytatos *indulattal*, kellyen a

43:1 I ATTIANK, *KI vagy mennieghbe*. II ATYANK *KI VAGY menyéghben*:

43:2–17 I [...]

43:2–3 II Istenem, *noha* az Te *megh foghatatlan* felségghedet

43:3 II én *gialázatos és* kicsjn

43:4 II egyben *vetuén*, nem mernélek Téghedet Atyámnak

43:6 II miueogy az

43:7 II könyörghenem Te szent

43:9 II Téghedet Atyámnak

43:12–13 II neuezet, *mert* inkább

43:14–16 II neue[...]ket, és ez okon, *inkáb akarod* hogy Atyáknak mondgyunk *téghedet*, hogy sem [...] boszu állo Istennek, [...] miueogy azt

43:16 II és *az* szolgálhákhoz

43:17 II rekeszü[...]k az *mi* lelkünk**ből**

43:18 I [locus a margón:] *Iob. 5. v. 9. Iob. 9. v. 6. Psalm. 144. v. 9.*

43:18–23 I *EN Vram, terempteom, noha* csudálatos[...] es *megh foghatatlan vagi, minden cselekedetidbe: Noha* beolcseséged, es hatalmasságod, *megh geoz*i az *emberi ertelmet: Mind*

az által, kegies[...] io voltod, irgalmasságod, es hozzánc valo szerelmed, sockal felliül halaggia egiéb cselekedetidet. Ezt hogy megh mutatnád irgalmasságnac attia, Engemet szegéni alá valo teremtet allatodat, nem csak a teremtés által, de feoképpen [...] [locus a margón:] Heb. 2. v. 1. Ioan. 3. v. 1. Jerem. 3. v. 4. Matth. 6. v. 19. Ioan. 20. v. 17.

43:19–21 II de *az Te kegyes[...] io vóltod nem csak megh gyözi az emberi okossághot, de az egyéb Isteni cselekedeteketis meg előzi és fellyül haladgya,*[jav. ebből: kaladgya] *kit hogy megh ismértetnél én vélem, enghemetis szeghín alauló teremtet allatodat, nem csak mikor [...] semmibeol*

43:22–23 II gonduisseleseddel [...] vezérle[...]l s' taplál[...]al, de *leg*h fő képpen

43:23 III csudálatoson

43:24–30 I [...]

43:24 II latogha[...]tál

43:24–27 II foghad[...]ál, *az Te fiaid közzé [...] szamlál[...]al: Mert vgyanis mindnyáian az bűnnek szolgálai valánk, az [...] Sátánnak fiaiuá változtunk vala, kitül minden gonoszsághra ragadtattunk: De Te [...] könyörülüén mi raitunk, természet szerént való*

43:29 II keserues kinokkal, *foghadot* fiaikat szülne *Te* néked

43:30 II ördögnek hatalmátul

43:31–32 I *az vyonnan születes, es eleuen hit[...] által[...] fiaddá fogadál, a te eggietlen egy természet szerént valo [...] fiadnac pedigh, attiafiáua, hogy nem csak fiadnac neuezetném, de vgian valoba te fiad lennéc:*

44:1 I; II *Es* hogy [...] az

44:1 I emlekezetiuel *a te szerelmedre* II emlekezetiuel, *az Te szerelmedre*

44:2–6 I inditanál, *azt parancsolád nekem, hogy tégedet atiamnac hinálac. Oly atiamnac penig, kinec [...] gond viselése, es hozzám io volta, annira szorgalmatos, hogy a testi atiac hozzád kepest, ingien atiaiy neuet sem erdemelhetnec: Annac [locus a margón:] Matth. 23. v. 9.*

44:2 II inditanal, *az Te* fiadnak

44:5 II anniéra

44:5 II Atyáknak gondviselést

44:6–8 I okáert, [...] en *menniei atiám, csak egiedül teged meltan hi[...]lac* atiámnac: Abraham nem *tudot* éngemet, Iacob nem *ismért* éngemet, nem

44:6 II képest, *ingyen* Atyai

44:7 II Téghedet egyedül

44:8 II ismért enghemet, Iacob nem *tudot* enghemet, nem

44:8 I [margón] *Isai. 63. v. 16. Iob. 10. v. 10.*

44:9–10 I formáltál *te* engem, az eo mehebe. *Te* *taplaltál* engem, es *vezerlettél* mind ez oráigh, *vgi fel* iedzetted az en

44:9 II formáltál *Te* enghemet az

44:9 II gonduisselesedet

44:10 II nyilatkoztatnád, vgyan

44:10 I [margón] 2. Machab. 7. v. 22. Isai. 49. v. 15.

44:11–13 I feletkezhetic akár mely anyais, magzattiárul, hogy sem te en rollam. [...]

44:11 II Anyais az ő fiárul

44:14–15 I Daid, a király meltosagért zent neuedet álduan, méltan azt mondgia vala, felsegednec. Vram II Hogyha azért mikor szent Daidot az király méltosághra fel emeléd, almelkoduán az Te nagy io

44:15 I [locus a margón:] 2. Reg. 7. v. 18.

44:15 II szólla szent felségshednek, Vram, kicsoda vagyok

44:16 I [locus a margón:] Psal. 8. v. 5.

44:16 II enghemet? Micsoda

44:17–19 I rolla, es szemedet rea veted? Mentül meltábban mondhatom en, [...] felseges Vr Isten, [...] ki vagioc en Vram, hogy te fiaddá [locus a margón:] Psalm 143. v. 3. Iob. 14. v. 3.

44:17 II hogy csak meghis ismértesd

44:18 II inkább ezt mondhatom én

44:19 II kicsoda vagyok

44:20–22 I fogacz engem? [...] hogy II foghadál enghemet? Honnan érdemlette Vram az Te

44:21–22 I ily igen fel magasztalsz engem, minden e világhi [...] dúcseossegh, es meltoságh feoleot?

44:22 II fölöt

44:23 I atiam, [...] a te

44:24–27 I voltodért. Enis azért, bizuást szükségimben hozzád foliamom, minden [...] niaualiá[...]mba oly batran varoc otalmat, es segítséget teolled, mint [...] édes atiamtul. [...] A te

44:26 II fiú az édes

44:27–29 I batorsagoson élec: Te kezedbe aianlom minden dolgaimat, Te oktas, te taplali, te vezérel engemet, es mikor [...] szükséges, atiai ostonnal meghis fenycz engem:

44:29 II látoghas enghem:

44:30–31 I Ne enged pedigh, szerelmes atiam, hogy a te gond viselésed alol, a tikoizlo fiuual, el kiunkozzam. [...] Ha

44:30 II szenuedgyed pedigh szerelmes

44:30–31 II példáját köuetuén, az Te Atyai

44:33 I megh attia y kegyélme[...]det es fogagi ismég keduedbe. Ha e

44:33 II fogadgy ismét szárnyad

45:1 I [locus a margón:] Luc. 11. v. 13.

45:1–7 I Atiac, az eo fioknac iauára, szorgalmatos gondot viselnec, es keréseket megh halgattiác, Te se vtald megh, en menniei atiam, az en keoneorgésemet, Enged, hogy vgi éllynec, hogy méltan tégedet Atiamnac hiassalac, mint szerelmes fiad, teged keouesselec vgi éluen, mint a vilagosságnac fiahoz illic. Ne szenued, Vram, hogy gonoz eletemmel ebbeol a meltosághbol, a réghi gialázatos allapatra teriec,

45:1 II szorgalmatosok *az ő fiokra*

45:1 II gondviselés[...]ben

45:2 II oltalmamra

45:2 II fölötte

45:6 II melyre *fel* emelél

45:7 I [locus a margón:] *Ephes. 5. v. 1. et 8.*

45:8 I ki hoztal *engem*, mikor [...] fiadda

45:8 II rabsaghából *ki* szabadítuan

45:9 I fogattál. *Ne enged, hogy téged tizteletlenséggel illetuén, megh vesselec, hanem szeresselec, tiztéllielec teged, mind holtigh, mint Atiámat.* [locus a margón:] *Malac. 1. v. 6.*

45:10 I *Es miuel* hogy [...] nekünc II *Es miuel* hogy [...] nekünk

45:10–11 I [locus a margón:] *Matth. 23. v. 8.*

45:11 I attiafiac *vagiunc, egi atiatul szarmaztunc, es vyonnan születünc*, Azon [...] bodogsagnac eoreokeosi *vagiunc, mely veghetetlen léuen, megh nem kissebedic, noha minniaian az attiafiac reszesülne*c ebben,

45:12 I [...]

45:13–15 I Agi *en Istenem*, atiafiui szeretetet *szüüembe*, *Enged*, hogy senkit, *se szegént, se kudust, soha* megh ne vtálliac, hanem mint attiamfia[...]t, *seot, mint felséged fiát, eotet szeressem, tyztelliem, es irigység nekül, minden iauat kiuanniam.*

45:12 II ki *az mi* szüünkből

45:14 II mindeneket, *mint szent felséghe*d fiait vgy

45:15 II felebaratinkat [...].

45:16–25 I [...]

45:19 II *én* maghamért

45:21 II [...]

45:22–23 II [...] Noha *pedigh Te én Istenem* jelen vagy mindenüt, és [...] mindeneket *be* tellyesítesz, *mind azon által, azt*

45:23–25 II jmadsgahomnak kezdetiben *az mennyéghben való* leteledrül *megh* emlekezzem, és ezzel *fel* ebresztessem, hogy imadsaghomnak idején, *az éghben*

45:25 II *kellyen* várnom

45:26–31 I [locus a margón:] *1. Pet. 2. v. 11. Heb. 13. v. 14. Miche. 2. v. 10. Colos. 3. v. 1.*

45:26–31 I *Miuel*hogy *pedig, Vram, te az éghbe lakozol, azen Atiai eoreokségem*, és [...] hailékomis, *nem egiéb a menniei országnal*, It *pedig, szamkiuetésbe, szarandokságba leuen, nincz eoreokeos lakásom, Enged, zent malasztod által* hogy az en kincsem, *szüuem*, és kiuanságom, menyben legién, [...] ez *el mulando* arniec világhoz *pedigh, mint idegen feoldheoz*, ne ragazkogdiam, mint *e világnac* fiai,

45:26 II és *megh gondollyam*, hogy menyéghben vagyon

45:27–29 I [locus a margón:] *1. Pet. 2. v. 11. Heb. 13. v. 14. Miche. 2. v. 10. Colos. 3. v. 1.*

45:27 II *pedigh, csak* szamkiuetésben

45:28 II és *én* mennyei

45:28 II fel *az Te* szent malasztoddal *az én*

45:29 II menyéghben

45:30 II világhoz, *mint* szamkiuetet budosasomnak tömlöczéhez

45:31 II mint *ez* világhnak fiai szoktak cselekedni:

46:1–3 I [...]

46:1 II enghemet *az Te* szent

46:2 II és *az* mígh

46:2 II seghicz *megh* szent

46:3 II menyéghben

46:3 II világhnak *álnak* gönyörüséghirül

46:4–5 I *Hanem* szüntelen ama *te csudálatos* draga keouekbeol eppitet *varasodba*, a menniei Ierusalembe [...] kiunkozzam, II Ierusalembe, *az Te* színed

46:5 II mint *kiúánkozik* az szomiú

46:5 I szaruas, a [...] II szaruas *az eleuen*

46:6 I vgyanis *Vram*, ha II vgyanis *Vram*, ha

46:7 I istalloiat, [...] a feoldet

46:8 I meniezettel, *tudni illic a* finies II menyezettel, *amaz* finyes

46:8–9 tündeokleo [...] égghe

46:9 I [locus a margón:] *Apoc. 21. v. 23. Esai. 64. v. 4. 1. Cor. 2. v. 7.*

46:9 I a *te eoreocke* II *az Te* örökké

46:10–14 I meniegzeodre, *szépen fel* készítettet házad, melynec [...] vilagossága, *es ekessége*, *te* magad vagy, *es az eo eoreomét, emberi elmecsak* *megh* sem gondolhattia [...].

46:10 II menyeghzödre *szépen fel* készítettet házad, melynek

46:12 II böséghe és *ki áradot* folyamit

46:16–19 I MInt hogy *azért Vram*, *az Atia tiztessége, az eo fiára* [...] háromlic, *es a iambor* fiu, [...] tizteli *az eo* attiat, [...] *kiúánnia*, hogy egiebekis *eotet* beocsüllyec, *megh esmériek, félliek*, *es dúcseoycsek*: [...] [locus a margón:] *Prouer. 17. v. 16.*

46:16 II MInthogy *pedigh* *az Atyáknak tizsteleti, az eo fiokrais* háromlik

46:17 II tizteli *az eo* Attyát, [...] öruendez *az eo dúcösséghe*, és bándodik

46:19–20 II *eotet*. [...] Mijs *leghe* előszeor azon

46:20–26 I *Leghe* eleoszeor, azon kerém felsegedet, hogy *a teszent neued, kit az égh, es feold* szüntelen magasztal, *a menniey karoc niugodalom nekül aldnac, es dúcseoitnec, Mi bennünc, es mi általunc tizteltesséc, s' fel magasztaltasséc, ne gialasztasséc mint a haladatlan fiac* gonosságából. *A mi életünc vgy tundeoklyec az emberec eleot, hogy látuan a mi tekelletességünket, dicsirienec teged, es a Z. Péter kiúansága szerint, a teollünc el szakattac, semmit ne lassanac mi bennünc olliat, melibül teged karomlianak, hanem a mi életünkbeol teged fel magasztallianac.* [locus a margón:] *Rom. 2. v. 24. 1. Pet. 2. v. 12.*

46:20 II Teghedet minden

46:21 II igazán megh ismérjenek

46:25 II szent és rettenetes neuednek

46:28–29 I ha *en* nem dicsirlekis téged, *a te Z. Angialid* faradhatatlan *dicsirik, es algiak Z* neuedet, az eghek hirdetik *dücseossegedet*,

46:28 II ha *szinte* mi

46:28 II Téghedet, de

46:29 II hirdetik *az Te* hatalmas

46:30 I [...] Az eghei madarak, *a folio* II madarak, *az folyó*

46:31–47:1 I hanem *a te* hatalmassagod[...], beolcseséged[...], io voltod[...], irgalmasságod[...] hirdeteoi. De miuel*hogy* az

46:31 II hanem *az Te* hatalmassághodnak

47:1 II miuel*hogy* az

47:2 I magasztalád *Vram*, es

47:3–4 I vráua teod, melto *hogy eoys téged* mindeneknél *inkáb* dicsirien, es *fel* magasztalion:

47:3 II tötted

47:3 II fölöt

47:4 II magasztallya *az Te* neuedet

47:5–16 I [...]

47:5 II miuel*hogy* az

47:8 II föleotte szeressenek Téghedet: Kérlek *Téghedet*,

47:11–12 II dicsírienek, és *fel* magasztallyanak

47:13 II szüüérül és gyomlály ki

47:17–19 I Aggiad azért *en Istenem*, *hogy enis* mindenek eleot, es mindenek feoleot, *a te* neuednek *megh szentelést kiuanniam*, *a te* akaratodnak be telliesítést [...] szomiuhozzam.

47:15 II szeretet *az Te* hiueidnek

47:18 II *s'* mindenek föleot, *az Te* szent neued dicsiretinek *él* terjedést, *az Te* akaratodnak

47:19 II szomiuhozzuk *mind fejenként*.

47:20–22 I [...]

47:20–21 II *kikrül az Te Apostolod azt mondgya*, *hogy az ő haladatlan gonoszsághokért az Istennek neue gyaláztatik az emberek között*; Hanem

47:21–22 II irgalmason velem, *hogy az én* életem *vgy vilaghoskodgyék* III irgalmason

47:22–23 II előt, *hogy látuan az én* tekélletes *eletemnek* tündöklést, dicsirjenek Téghedet: Mert

47:23–25 I Geriezd *fel, Vr Isten* szüünkbe, *a te* neued felelmét: Tizticsd *megh nielüünket*, *a mennyie tüzzel*, *mint régen az Isaias aiakát*, *hogy egi száial es szüüel*, minden nemzetségeg, *rendec*, es országok *megh ismérienek*, *algianac*, dicsiryenek, es *fel* magasztallianak téged: *A te zent*, es *rettenetes neuedet*, *szentelliéc es beocsülliéc*: Ha mi io *pedigh a te* aiandekodbol,

bennünc találtatic, ebbeol, nem mi, hanem a te felséged neue magasztaltasséc, mi reánk pedig, haladatlanságunkért, szállion Orcza pirulas. [locus a margón:] Isai. 6. v. 6. Psalm 110. v. 9. Psalm 113. v. 9. Daniel. 9. v. 7.

47:24 II aiandekodból én bennem

47:24 II ezekből én

47:26–48:8 I [...]

47:26 II Vram az Te dücsösséghednek szomju kiuansága én bennem [...] minden

47:28 II jól tudom

47:29 II gyalázatos kissebség

47:30 II Holot pedig

47:30 II ha az Te szent

47:31–32 II Téghedet mindeneknek fölötte szeressünk

47:33 II ne kiuánnjuk, hanem az mi

48:2–4 II jókra, mind gonoszokra egy aránt ki terieszti az napnak finyét: Mert vgyanis, mely nagy kissebségghel illetnök Te szent felségghedet, ha az keresztyén

48:5 II reszegheskedésben ez világhi

48:6 II életünket; Holot az emberek közönségghesen az Istenrűlis az ő szolghainak magha uiseleséből téznek ityületet, és az kiknek erkölcsöket vtalatosnak isméri, azoknak, Istenrűl való hiteketis gyalazatosnak itilik: En azért

48:7 II Te szent

48:7 II hogy az én eitemben

48:9–22 I [...]

48:10 II MEnynek és földnek

48:11 II birodalomnak és kiralysághnak

48:11–12 II széki az Eghek

48:12 II lába alat való sámolya, és az kinek

48:13–14 II mellyel az Te Prophetáid

48:14 II; III kötötted

48:14 II országhot szerszez magadnak mi

48:15–16 II szabadítuan, az Te országhodnak

48:16 II nyúgodcz minket

48:17 II világhot az Te király

48:20 II tömlöczében [...] rabsághban

48:21 II szabadsághat, ingyen nemis

48:22 II értik hogy

48:22 II Vrankodás légyen:

48:23–31 I *KEoerniül fogtác Vram, a mi zegéni lelkünket sok kegyetlen ellenségec, kik vralkodni akarnac raitunc. A Test, világh, eordeogh, szüntelen ostrommal megh akarnac hodoltatni.*

48:24 II Anyaszentegyháznak thagiai

48:24–25 II noha *az Te* bélyegedet

48:25 II mind azon által, pártot ütvén *Te*

48:27 II ellenséghinknek ostromiual

48:29 II *minket* szakasztany *Te* tölled; *Az mi* testi indulatink, szüntelen furdalmak *minket*; *Az*

48:30 II kik *az* mennyei országhbol

48:31 II *mi* raytunk

49:1–11 I *De te menniei Királi, királioc királlia, e kegyetleneket verd el rollunc. Csak te vralkoggial zent malasztod által a mi szüüünkbe, Legien bennünc a te országod, es mi feienként tieyd legiünc, neked megh hodolliunc, a te conduiselésed igazgasson minket, a te z kezéd otalmazzon minket, a te teoruenied vezérlien minket, csak te lakozzál a mi lelkünkbe, es ne légien ebbe semni helie a világh feiedelmének a Satannak, Te legy a mi ertelmünk[...] vezére, a mi kiuanságunk[...] határa, a mi szüünknek eoreokeos királlia: [locus a margón:] Apoc. 19. v. 16. Luc. 17. v. 21.*

Es bizoniara Vram, miuel hogy drága kincsen, a te zent vereddel, nagy erős harczon niertél, es megh szabadítottál minket, melto [...] hogy [...] te vralkoggial mi raitunk [jav. ebből: raitnnk] tellies eltünkben. Te néked engeggiünc, [...] szodat fogaggiuc, a te országod, mely nem az etelbe es italba, hanem az igazságba es bekessegbe aal, mi bennünc el kezdessec e világon, es a te z fiad igireti szerént, mi bennünc legien. [locus a margón:] Rom. 14. v. 17. Luc. 17. v. 21.

49:1 II jrgalmason III irgalmason

49:3 II Téghedet ismériünk

49:5 II határa, *az mi* szüünknek

49:6 II légyen *mi* bennünk

49:7–8 II Satannak, *mert vgyanis* méltó [...] hogy csak te vralkodgyál *mi* raitunk, *Te* néked

49:11–24 I [...]

49:11 II véreden, *nagy erős harczal nyertél* minket

49:13 II *az mi* szüünket *az Te* szolgálataodra, erősícsed *az mi* gyarlosághinkat *az Te országhod* ellenséghiuel való

49:16 II kimílették

49:17 II bennünkis vgy tündök[...]lyék

49:19 II *ez* világhi

49:19 II győzödelmet

49:22 II minden *ez világhi* niaualyá[...]ban

49:24 II *az Te* birodalmodat

49:24 II öregbítéd *mi* bennünk

49:25–27 I [...] Ki mulasunc vtán *pedigh*, iöieon mi reanc szarandokokra, *ama* te eoreoktül *fogua megh kizitet* országod, melybe téged, színrül [locus a margón:] *Psalm. 64. v. 15. Psalm. 16. v. 15.*

49:26 II mellyet *az Te* hiueidnek

49:27 II Téghedet színrül

49:27 I be telliesedünc

49:28 I hazadnac *beosegéuel*, megh eléghzic a mi

49:29 I kut feieuel, *es ama drága keouekbeol eppitit varasnac geoneorüsegeuel*. [locus a margón:] *Psalm 35. v. 10.*

49:31 I szüuem, *mert* vgy II szüuem

49:32–33 I kiunkozic *a te orzagodba*, mint a szomiu szaruas a [...] folio kut feoheoz. [...] [locus a margón:] *Isai. 49. v. 10. Apo. 21. Psalm 41. v. 1.*

49:32 II Istenemnek országában

49:33 II Ki[...] szabadít megh enghemet, bodoghtalan

50:1–4 I [...]

50:1 II Iay *én* nékem hogy ennyére

50:5 II Légyen *az Te*

50:6 II azonképpen *az földön*nis

50:7–9 I *A feold, az Egh, es éghi csillagoc szolgálnac Vram néked: Tisztelnec téged az Angiali karok, renegnec elleotted az eghek, es a teremtet állatok keozt, csak az emberi vakmereoség tusakodic ellened*. [locus a margón:] *Iob. 9. v. 6. Psalm 118. v. 9. Iob. 26. v. 11.*

50:9 II ighírted, *az kik mindenekben az Te* szent

50:10–13 I *De Vram, a te hatalmasságoddal, a mi délczegh akaratunkat es ellened tusakodo szandekinkat, változtasd el. Enged, hogy mikeppen az eghben lakozo bodogságos seregec, csak a te ákaratodat nézik, Vgi mys,*

50:10 II alazatoson III alázatoson

50:12 II terics[...]d *az Te* enghedelmességedre

50:13 II nézik, vgy mijs

50:14–28 I Angial szekibe valasztottál minden igiekezetünkbe *csak arra uigiazzunk*, hogi a te akaratodat es parancsolatodat, *nem a mi testünc kiunsagat, Nem e vilaghi emberec iteletit, Nem a gonozoc intésit, vagi peldait, nezzüc, Hanem tekélletes szüuel megh vtalliuc, valami küleombeoz a te teorueniedbe megh ielent teczésedtüil. Agy alhatatoságot Vram szüünkbe, hogy minden ostorid, es probaid keozt, czendez elméuel mondhasuc, Vram legien a te akaratod, es nem az enim, A mint néked teczic vgi légien, es mind ezekért légien aldót zent neued*. [locus a margón:] *Matth. 26. v. 39 Iob. 1. v. 21. 1. Thess. 4. v. 3.*

50:16 II mellyet *az Te* parancsolatidban

50:17 II megh jelentesz *az Te* hiueidnek

50:18 II jöuéi

50:19 II hanem *az Te* Atyádnak

50:20 II erőt *nékem az Te* szent

50:21 II szorghalma[...]skodgyam

50:22 II köuetny [³]

50:29–51:4 I [...]

50:29 II Vroknak akarattyát

50:30 II jutalmát nem váriak,

51:2–3 II ideiénis azra kötötte maghat, hogy ellene monduán *az Te* ellenséghidnek

51:5–16 I Miuel hogy *pedig Vram, a te akaratod nem egiéb, a mi szentsegünknel, tiszticz es zenteld megh lelkünket a te zent malasztoddal, hogy a te akaratodat tekélletesen megh ismériük es hiuen be telliesicsük.*

51:5–6 II malasztoddal *megh* nem

51:7 II mindenekben *az Te* szent

51:9 II vonoghatása

51:11 II enghedelmes léuen *az Te akaratodnak, mégh* mikor az szörnyü halálnak

51:13 II maradna helyen

51:15 II és szegyennek ityllyem az én akaratom indúlatit inkább köuetni, hogy *sem* az Te

51:16 II töue

51:18–20 I [...]

51:18 II miuelhogy azt

51:20–21 II Vastagijcs[...]d *megh* az én lelkemet *amaz igaz kenyérrel, mely az ember szüüének erősséghet szokot adni, amaz természet főleot való, menyből*

51:21–22 I [6v:20–23⁴] *Lelkünknekis pedig, felséges Vr Isten, ad megh amaz igaz eghbeol szallot kénierét, ama természet főleot valo kenieret, melliel a te zent vacsorádba hizlalod lelkünket.* [locus a margón:] *Matth. 6. v. 11. panem super substantialem.*

51:22 II és az örök

51:22 II hiueidnek lelkét

51:23–26 I [...]

51:25 II tellyes *akaratból* azt

51:27–52:5 I [6v:24–7r:12] Bocsas [...] tanitokat, [...] kik *megh* szegiéc *beouön* az ehen varoknac *a te* szent ighid kenierét, *miuelhogy* nem csak kenierrel él *az ember*, Hanem *a te zent* ighiddelis. *Es miuel hogy eddig a tikoizlo fiuual, dizno eledellel, fertelmes vetekkel, e világhi geoneorüséggel töltöztünc, es zabaltunc, Az AEgyptombeli Sidockal büdös hust, keseru hagimát öttünc, es efféle artalmas eledel, el veotte száiuunc izit, Agy menniei kenieret Vram, a mi szegini lelkünknek, hogy megh kostoluán, es megh izelituén a te io uoltodat, megh*

³ II köuetnem [az 1610-es kiadás végén található *Az Nyomtatásban esett fogyatkozásoknak meg igazítása:* részben szerepel a következő: „Fol. 31. linea 7 köuetnem. írjad köuetny.” Ez a javítás azonban nem örződött meg a későbbi két kiadásban.]

⁴ Mivel ebben az imában az I. kiadás szövegének sorrendje megváltozik a IV-ben, feltüntetjük az I-es kiadás lap illetve sorszámain.

eleggiecs te veled. [locus a margón:] *Ioan. 6. v. 33. Deut. 8. v. 3. Matth. 4. v. 4. Amos. 8. v. 11. Sapient. 16. v. 26. Exod. 16. v. 3.*

51:28 II varóknak *az Te* szent ighijdnek kenyerét

51:29 II éél *az ember*

51:29 II ighijddelis, melynek

51:30 II Miuelhogy azért

51:30–31 II elégítheti *az mi éh* lelkünket

52:1 II ighijdis izetlennek teczik sokaknak, és *az okon*, inkább

52:1–2 II fiúval *az* disznók eledeliuel szabálni és

52:4 II ighídnék Mannáját; Annak okaért, *Te maghad, az mint az Te nagy bölcseség*hed hasznosnak isméri, vgy adgyad mínékünk

52:5 II erezzük *az Te* szent ighijdnek

52:6–8 I [6v:3–10] *MInt az éh fecske fi, vgi kialtoc hozzád, en menniei szent Atiam, mert mind testi* taplálást, *s' mind lelki eledelt, csak te teolled vároc. Iol tudom Vr Isten*, hogy hazontalan minden faratsagunc, es *a* feoldel valo bailodásunc, *ha te io voltodbol beoséges* aldomasoddal megh nem zaporitod, es örzeod munkánkat. [locus a margón:] *Isai. 38. v. 14.*

52:7 II és *iol* tudgyuk

52:7 II és *az földel*

52:8 II szaporijttya *az mi* testi

52:9I [6v11] *Azért*, te hozzád [...] foliamunc, [...]

52:9 II folyamunk, és *Te* tölled

52:10–14 I [...]

52:12–13 II szorgalmaskodasunkat *Te* reád

52:14 II kegiességhed *az Te* fiaidhozis:

52:15 II Vram *te* tölled

52:15–16 I [6v:11–19] *te kodusid leuén, teolled kénieret kerünc. Nem sok gazdagságot, nem nagi Vraságot, nem sok féle eledellel terhelt aztalt kerünc, hanem csac mertekletes testi* taplálást, *a végre, hogy szeginség miat megh fogiatkozuán, masén ne ragadozzunc: Mert iol tuggiuk, hogy aki gazdagságot kiuán, ighen künnien* [jav. ebből: künnnien] *az eordeogh* teoriben esic. [locus a margón:] *1. Tim. 6. v. 8. Prouer. 30. v. 8. 1. Timot 6. v. 9.*

52:17–29 I [...]

52:18 II tellysijtenőiök *az Te* fiadnak

52:19 II köteleze

52:19–20 II és *hogy ebből ki tessék*, *hogy*

52:20–21 II látнам, *mégh* *aznakis* ételt adnék miuelhogy

52:30–33 I [7r:12–18] Minden napi *légien* pedig ez, *a mi lelkünc* keniere, *hogy ne csak* testünkbe, *de lelkünkbeis* szüntelen *teolled* taplaltassunc: Mert ha csak egy szem pillantásba megh vonszod is *Vram zent* malasztod kenierét, *mingiart* megh szakazkodunc, es *a* bünben merüliünc.

52:22 II *Es* hogy az benned

52:25 II *kérnénk Te* tölled, és az fölöttéb

52:25 III *kérjünk*

52:26 II *vetuén, az Te* Atyai

52:27 II *szolgalhatnánk*

52:27 II *könyörghenénk*

52:28 II *minékünk az Te* szolghalatodra

52:32 II *vonszodis* töllem *az Te* malasztodnak

52:33 II *bünben, az mi* gyarlosághunk.

53:1 I *vetkeinket. (auagi, adossaginkat)*

53:2 I *vetetteknek (auagi, a mi adosinknak.)*

53:3–10 I *Tartozom Vr Isten te zent felsegednec* mint *kegyelmes* atíámnac, fiui szeretettel, es engedelmességgel, *Io tetedért haladással, szerelmedért szerelemmel, Tartozom neked, mint hatalmas Vramnac* felelemmel, es beocsüllettel, ellened valo sok *vetkeimért, büntetéssel tartozom.*

53:3 II *Vram Te* néked

53:8 II *maghát, az Te* malasztoddal

53:9 II *ember, az ki*

53:11–14 I *De iay zegin feiemnec, e sok adosságnac* semmi rezét le nem szállítottam: söt zantálan *vetkeckel* terheltem *magamat, minden szempillantásba. Nemis vagioc pedig elegséges, hogy ezekért néked, en Istenem, eleget tehessec. Annac okaért, ha igasságod szerént cselekeszel velem, ha adosságimat* megh *kiuánod, el kel vesznem: De látom vram, meli nagi a te io voltod, Azt akarod hogy bocsanatot kériek, teolled, es ingien, a te irgalmasságodért, kész vagy bűneim bocsanattiára.* [locus a margón:] *Psalm 129. v. 3*

53:11 II *miuelhogy*

53:12 II *terhelem maghamat, és aznak okaért, ha*

53:14 II *szeghijn*

53:15–20 I *Azért Irgalmas Isten, a te io voltodhoz foliamom, kérlec, mosd le undoksagimat, ved el rollam vetkeimet, bocsasd megh adosságimat. Mind ezekért pedig zent felsegednek egiebet nem adhatoc, hanem a te zent fiadnac véres veritékiuel, szeorniu halaláual, niert kincset, mely nagy beoségesen eleget teot néked minden vetkeinkért:*

53:15 II *alazatossan, az Te* Irgalmassagodnak

53:16 II *parancsolod nékem, hogy*

53:17 II *mert Te* kész

53:17 II *könyörghök Te* néked

53:21–28 I *Miképpen tehát énis, zent neuédért* megh *bocsátom, valamiben engemet megh sértet ellenségem, Azonképpen* teis *szállicsd le adosságimat kegielmesen. Igaz igireted tartia Vram, hogy, ha en megh bocsatom a keués adosságot fele baratimnac, teis kegielmesen megh engeded adosságimat, Azért ihon, valamibe engem fele barátom megh sértet, szauáual, tanacsáual, cseledetiuel, öreomest, es vighan* megh *bocsatom, csak hogy* teis megh *bocsás*

nékem: O csudálatos cseréles: En, te ellened vetettem Vr Isten, az en fele barátom en ellenem, ki feold es por vagiok, mikor pedigh bocsánatot kérek teolled, csak azt kiuánod, hogy megh bocsássak ellenem vetetteknek.

53:21 II ha *én* megh

53:24 II enghem *az én* felebarátom

53:26 II szántalanszor *sokat, és* nagyot

53:27 II vétet *én* éllenem

53:27–28 II vagyok, *de* mégis, *mikor én bocsánatot kérek Te tölled, csak azt kiuánod hogy* megh bocsássak ellenem

53:29–54:12 I [...]

53:29 II *Es* ezben

53:30 II bocsanattyát, *hogya*

53:31 II és *az* minden napi imadság^hban

53:32 II *hogya az* mi

54:1 II szüünkből

54:2 II mideon *azt mondgyuk,*

54:6 II szeretetet *az én* szüuemben

54:8 II legh először is *az eo* ellenséghinek

54:10 II mindeneknek fölötte, *az én* felebarátomat

54:11–12 II nyeriam *Te* szent

54:13 I kisírtétben II kisírtetben

54:14–15 I ellébbi *vetkeim* bocsanattiának, ha ismet *az elébbi* sárba

54:14–15 II ismét *az* sárban

54:15–16 I giarlosagomat, *en menniei zent Atiam,* mygh *it e* világon *niaualigoc,* es e

54:16 II világhon *vagyok,* és

54:17–21 I Tudom *az* ördögⁿec, *testnec,* es vilagnac sok alnak *csalardság*it: Hon göneörüséggel, hon feniegetéssel, hon *kin*nal, hon *öreom*mel, hon haborusággal hon io szerencséuel, hon dicsíretekkel, hon gyalazatockal, külseo es belseo haborgatással, ingerlenek a bünre.

54:18 II álnák III álnak

54:19–20 II enghemet, hon gyönyörüséggel hon fenyegetéssel, hon haborusággal hon jo szencséuel, hon dicsíretekkel hon gyalázatokkal

54:21 II király, *kinél* jób

54:22–25 I [...]

54:22 II választaték [⁵] véghre vgyan megh

⁵ II választaték [az 1610-es kiadás végén található *Az Nyomtatásban esett fogyatkozásoknak meg igazítása:* részben szerepel a következő: *Fol. 46. linea 11. választaték, íriad választaték*]

54:23 II az Daud esetit, az bölcz

54:25 II eytettek, és aznak

54:27 II lelkem is

54:26–55:2 I E szantalan veszedelem keozt, látod Vram Isten, nem vagioc batorságos: *Es ha oltalmadat megh vonszod teollem, törbe akadoc. Azert en Istenem, sok veszedelmim keozt hozzád foházkodom. Latod az en lelkem mint barani a farkasoc keozt, mely veszedelembe vagion, ha meg nem segited, szarniad ala nem vészed, predaia lészen a te ellensegidnec.*

Vigi ki azért Vram, veszedelmimbeol: Vilagosics megh elmémet, batoricsd es tamogasd züüemet, roncz el ellensegimnek mérges nylait:

54:29 II oltalmaz megh én

54:29–30 II enghemet

54:30 II vilagosicsd megh az én elmémet

55:1 II batoricsad az én szüüemet

55:3–7 I Tudom, hofi te engem gonozra nem kisirtesz, hanem mikor ream erezted ellenségimet, mint Z. Iobra, probalsz engem, es bai viuásom által a bodogságnac Coronaiára akarsz vinni: *Légyen azért a te szent akaratom: próbály megh engem, csia agy ereos szüüet, hogy megh ne geozettessem: Ighireted szerént, erőm feolöt ne szenued hogy kisirtessem.*

55:3 II Tudom pedig azt én oltalmazó Istenem

55:3 II kisirtesz enghemet

55:4 II próbalsz enghemet, és

55:5 II vtán, az bodoghsághnak

55:6 II próbály enghem, csak

55:6 II fölöt

55:7 II kisirtetny:

55:8 I szabadicz a gonosztul II szabadijcz az gonosztul

55:9–10 I Ha pedig Vram néked kedues kellemetes, es az én alazatosagomra, s giarlosagomnak esmeretire zükséges, hogy kisirtetbe

55:9 II HA Te szent

55:10 II kisirtetben

55:12 II kisirteteket

55:11 I az Pálet

55:12 I hogy ellensegimnec el végied kisirtetit: Ebben

55:13–14 I hofi orizd megh lelkemet, mint régen z Iobot, Mencz megh a lelki

55:15 I es ennec szolgiatul

55:17 I kar vallást, szeginséget, niaualiat, betegséget, belső II kár vallást, szeghínséghez, beteghséghez, és

55:18 I el Vram, szent neuedért, töllünc.

55:20 I Ezeket Vr Isten, ily nagi meresszéggel kériük

55:20 II merészséggel

55:21 I erdemünk

55:22–23 I irgalmasságod áda ily merészséget. A te zent fiad atta *Vram a mi szánkba (mint regenten loab, a Thecuabéli aszoniállat szaiaba) e keoneörgő ighiket. Azért*

55:22 II bathorsághot *mi* nekünk

55:23–25 I nézd az *en erdememet, es* meltatlan voltomat, hanem azt tekincsed aki engem hozzád

55:23 II szökat *az mi* szájunkban

55:24 II Christusod

55:25–26 I neuéuel, es o általa, *felsegednek* nagi bizodalommal keoneorögiec.

55:26 II felseghednek:

55:27 I vegin

56:1 I Georög *Ecclesia*, a

56:2 I szokot

56:5 I atiankba: Ennek feoleotte II föleotte

56:6–7 I Agoston, Z Ambrus, es teobbennis, megh

56:8 I emlekeztek

56:9 I reszebeis,

56:11 Caluinus, es Beza [...] fordításábais [jav. ebből: fordisasábais] II Caluinus, és Beza [...] forditasabannis

56:14 I véghibe

56:14 II Bibliakban

56:17–18 I fiunak *etc.* Az Vduözlégý

56:20 I keoneorgést, Azzoniunk

56:22 I miuelhogi II miuelhogy

56:23 I egiebekis II Theophilactus, ez egyebekis

56:24 I mint *szinte* a mi

56:25 I végre a Mate

56:25–26 I hozzais irák, némely *reghi* Georög

56:29–31 I szokását *el hadni.*

56:30 II valtoztatni:

57:2–3 I mondani. *O tiztaságos szüz Maria, Istennek Z annia, noha megh tekintuen az en büneimet, meltatlannak itilem magamat, a te üdüözlesedre, mind az által á te alazatoságod batorit engem, hogy a menniei Angiállal egietembe, teged alazatoson üdueozöllielek, tuduan hogy kedues eleoted ez az üdueozlet, melliet menieghből hoza az Angial, Azért. Vdueoz*

57:4 I légy *O* meni országnak

57:4 II aszonya, *az mi* Istenünknek

57:4–6 I Istennek Z annia. Vduöz légy O Maria, az az Thengernek csillaga, auagy, Azzoniunk, büneösök otalmazoia megh keseredtek vigasztaloia. az Atia

57:5 II Tenghernek csillagha

57:6 II vigasztalóia, az Atya

57:7 I iegiese, a meniei kiralinak z Annia: II iegese, az mennyei

57:8–16 I [...]

57:10 II kezdeték az mi veszedelmünk

57:10 II és azhalált

57:11–12 II kezdeti az mi valtságunknak, az büntül

57:12–13 II midön az Te mehednek

57:15 II mondhasam tenéked

57:18–19 I [...]

57:19 II Bölcséséghnek hailekának

57:20 II Angyallal egyetemben, malasztal

57:20 II Istennek hailekának neuezlek Téghedet. Wduöz

57:20 I Vduöz

57:21–25 I légy, Istennek valasztot edénie, mely az Isteni gazdagságnak [jav. ebből: kazdagságnak] minden aiandékiual tellies vagy: Nincz te benned, a bünnek, es [jav. ebből: as] a kigio mergének, semmi helie, mert tellies mind tested, lelked, minden gondolatod, es cselekedeted, menniei szentseggel.

57:21–22 II löttel, és minden gazdagsághiual megh

57:22 II Nincsen Te

57:23 II bünnek merghének

57:23 II tested s' mind lelked

57:24 II ertelmed s' mind akaratod, mind gondolatod s' mind cselekedeted

57:26–58:2 I [...]

57:26 II és az Isteni

57:28 II Istennek malasztya

58:1–2 legyenek az Te szent

58:4–13 I Nem csak Isten aiandekiual, de az Atia Istennek bölcsesegéuel, a menniei aldomásnak, es malaztnak ki folio kut feieuelis, tellies vagi, o Mariá, mert nem csak lelkedbe, de mehedbeis az vrat hordozád:

58:6–7 II vagyon az ő malasztya

58:7 II böcsülletesb módon hogy

58:9 II és az Te méhedben

58:9–10 II lakozuán, az Te értelmedet

58:10 II igazgatta: Oh

58:14 I aszoni állatok keozt II aszony állatoknak

58:I állatok keozt

58:15–24 I *Kik a mi első Aniank atkat viseluen, faidalommal, es bünbe szülik fiokat. De te, o Istennek aldot Z Annia, züzen fogadád méhedbe, faratság nekül hordozád, fáidalom nekül, züzen szüled a vilagnak Vrat: Aldot vagi azért, azzoni allatok keozt, seot minden azzoni allatok, es minden teremtet allatok feolöt.*

58:15 II áldotnak az aszony állatok

58:17 II vóltal Te az

58:18 II és holot az töb aszony állatok az férfiak

58:18–19 II vadnak, az Istennekfia

58:19 II korbannis

58:19–20 II Tehozzád halgatot: Aldot

58:21 II születék minekünk

58:22 II enghemet az Te imadsághid

59:2 I Eleuen kutfeie a te méhed giümölcse, minden

59:5 I giümölcse, mely amaz igaz élet

59:5–6 I giümölcse.

59:7–8 I Annia keoneorögy erettünk

59:8 I halálunk oraian, Amen:

59:9 I te z fiadnak

59:9–10 I niert igasságba reseszülliünk, Es miképpen az Vr te

59:10–11 I volt, vgy mi

59:11 II Vr, vgy mi

59:11–12 I lakozzék malasztia altal, életünkbe, vigasztalasa altal betegsegünkbe, az eorök bodogságh altal ki mulasunkba, ki el es vrálkodik az Atia, es z lélek Istennel egietembe, most es eoröckön eoröcke, Amen. II lakozzék megh szentelő malasztjáual életünkben, és ki mulásunk vtán, az

59:13–59:23 I [...]

59:13 II AZ HITRVL VAló közönséghez vallás tétel.

59:14 II HIszek egy Istenben

59:18 II menyeghbe

59:19 II ít/lni

60:1–19 I [máshol van⁶; lásd: IV 113:27–28]

⁶ A Nicaeabéli Z. geolekeozet vallása az 1606-os kiadásban nem az első, hanem a negyedik részben található. 1606, [54v]:1–55[r]:9. Mivel ezt a szöveget a másik három kiadás egyformán, az első részben hozza, indokolt az 1606-os kiadás vonatkozó jegyzeteit is ehelyütt – a többi kiadásával együtt – közölni. Az 1606-os kiadásban ezt követi egy (csak itt szerepelő) ima, 1606, 55[r]:10–19, erre vonatkozó jegyzet: 2001, 60:19 sornál található.

60:1 I A Nicaeabéli Z. geolekeozet II Az Nicaeabéli *közönség*hes gyöleközetnek vallása.

60:2–3 I feoldnec, [...] lathato

60:4 II Christusban, *az* Istennek

60:5 I *ki minden üdöknec eleotte* az

60:5–6 I születet [...]: Isten[...] Istentul világosságh[...] világossagtul, igaz Isten[...], igaz Istentül, Szüléttet II Istentül Istenben, vilaghossághatul vilaghossághban, igaz Istentül való igaz Istenben, Az

60:7 I teremtetet, *ki* az atiaual egy természetü II teremtetet, és az

60:7 II *kitül* mindenek

60:7–8 I mindenek *teremtettec*: Ki mi ér[...]tűnc

60:9 I meni[...]beol II menyégből

60:9–10 I TESTESÜLE [...] LELEKTÜL, SZÜZ MARIA *MEHEBE*, ES

60:10 I Megh [...] feszyttetéc [...]er[...]tűnc

60:10–11 I Pilatus[...] alat[...], *kint es halalt szenueduen* el temetettéc. [...] Fel

60:12 I es [...] meny[...]ben *fel méne*, ül [...] Atianac iobiara: Es

60:12 II menyéghben

60:13 I dűcseosséggel, *itilni* eleueneket

60:13–14 II *hog*y [...] az eleueneket és hóltakat *megh itillye*, az

60:14 I az ő orszagánac, *soha* vége

60:15 II az *megh* eleuenitő

60:15 I Vr Istenbe, *ki*

60:16 I *eggiüt* imadtatic es dicsirtetic

60:17–18 I szollot. *Hiszem* az egy zent, keozeonseges, [...] Apostoli Aniaszentegyházat.

Valloc egy

60:17 II egy [...] közönséges, *szent*, és

60:17–18 II gyöleközetet: *Hiszem* az

60:18 I bűnünknek II bűnünknek

60:19 I *a* halottaknac fel

60:19 II és [...] jöüendő

60:19 I Amen. *EZt a hitet Vram, nem csak belseo szüem, de nieluemis vallia: Erre keoteleztem a kereztségh által felsegednec magamat: Ezzel viaskodom, az eordeogh, es világh, hatalmassága ellen: Tarcz meg en Istenem mind véghig bennem ezt az Igaz vallast, es ez által olcz el, mint ereos paissal, az eordeogh tüzes nylait, hogy io bai viuásom vtan, te teolled az igassagnac coronaiat megh nieriem, Amen.*

60:20–65:26 I [...]

60: 21 II VAlaki *akar* üdüözülni *mindeneknek* előtte szükség

60:23 II *bonthatatlanúl*

60:29 II Atya személye

61:2 II egy *öreok felsége* *vagyon*:

61:3 II Lélekis:

61:8 II *öröktül foghua* valók, hanem egy *öröktül foghua* való

61:9 II az *megh* merhetetlenek,

61:10 II az *megh* mérhetetlen

61:13 II *három* mindenható, hanem

61:15–16 II *három* Isten, hanem *csak* egy az Isten. Vgy, az Atya *Wr*, a Fiúis *Wr*, az Szent Lélekis *Wr*,

61:17 II *három* Vrak, hanem *csak* egy

61:19 II vgy *megh* tiltatunk

61:20 II Istent; *az* vagy

61:20 II Vrat

61:30 II *eléb*, *az* vagy

62:1–2 II *eléb* *megh* mondók, *mindenekben* az *szent* haromsághot *az egygységghben*, *az egygységghet* az Sz. Haromsághban *tisztelny kellyen*:

62:5–6 II Christusnak *megh* testesülesétis

62:8 II Christus, *az* Istennek

62:8 II ember *légyen*.

62:9–10 II Istenséghe *szerént* az Atyának alattyából, *üidok eleot* születtetet, *emberséghe szerént*, *üidó szerént születet* az *eo* Annyának allattyából:

62:11 II *Ighazán és* *tekélletesen* Isten, *és* ember

62:17 II *pedighlen* nem

62:18 II természetnek *az* Istenhez

62:19 II egybe *ölgyelitése*

62:21–23 II ember, *hasonló képpen* az Isten és ember, *valóságghban* egy Christus, ki *az mi* üdüösseghünkért *szenuede*, *poklokra szálla*, *harmad*

62:24 II *támada*,

62:25 II *méne menyéghben*,

62:26 II *itijlni*

62:27 II *jöuetelire* III *el-jövetelire*

62:27–28 II kely az *eo* testekkel, és

62:28 II adny az *eo* tuláydon

62:29 II cselekedtek, az örök

62:29–30 II gonoszt, az öröké való tüzre

62:31 II alhatatoson nem hiend, az üdüösséghe

62:31 III álhatatoson

63:1 II *MINDEN NAPRA* való szép röüid könyörghés, melyben az *jgaz* Töredelmes szüunek indulati foghlaltatnak.

63:3–4 II köuetuén, az *eo* mennyei szent Attyának

63:6 II Töredelmességhe, mellyet

63:11–13 II miat, az Istennek keduéből ki éstünk, az ördöghnek rabsaghára iutottunk, az örök karhozatot erdemlettük, tiszta

63:13 II hogy az Isten

63:14 II szüünk

63:15 II vesztyük, holot mind ezeknél többet

63:18 II dologh az töredelmességhez az

63:21 II életben, az *eo* szent fiának érdeme által.

63:22 II hasznos légyen pedigh

63:24 II ebredgyünk az *mi* büneinknek

63:25 II banattyára, ighen ki

63:27 II *Es* aztis

63:31 II szükségesb dologh, minthogy

64:1 II mikor az ember bünben

64:2 II aytatos, szent és tekélletes cselekedetekben, de ez nélkül

64:3 II iút az *eo* büneinek

64:4 II vagon, az halálos bün egyyüt nem

64:5 II töredelmes léleknek ió indulattyában

64:6 II az ember

64:7 II Istennek félelme [jav. ebből: féleleme] kezdeti

64:8 II legh előszöris

64:8 II bekéllyünk az Istennel, az *mi* gonoszsághinkért

64:12 II IV. Az *mi* életünknek iobbitására, gonosz [jav. ebből: genosz] erkölcsünknek, és

64:12–13 II szokásinknak ki gyomlалására, az *mi* testünknek

64:13–14 II sanyarghatására, az haborusághoknak

64:19 II szorgalmaskodik
64:20 II ment *vólna* az
64:21 II esik, *az* mint *gyakran* szemünkel
64:21 II eset, *leg*h főképpen
64:22 II feletkezuéen *az* ember
64:25 II 5. *n.* 5.
64:26 II bocsáttatik *az* embernek
64:27 II De *mind az által*, történhetik
64:28 II *hog*y ne történnék*is*, *hog*y
64:30–31 II viszi *az mi* tudatlansághunkból
64:32 II gyakorolhattuk [jav. ebből: gyakorlhattuk] *azt az*
65:4 II söt *inkáb*, szántalan gonossághímmal *az Te jó vóltod* ellen
65:6 II *hog*y *az Te* fiaid
65:11 II váltottal, *az pokolbéli Satánnak* rabsaghára
65:14 II Teghedet megh bantottalak, De ime *Te Sz.* felsegedhez térek, és *Te*
65:15 II malasztodnak *ereíuel*, ez
65:16 II *tíltasz*; Nem
65:18 II gonoszsághymrúl
65:18 II gyónom *az Te* rendelésed
65:20 II szüuel *Te* néked
65:21 II megh *az én* büneimet
65:22–23 II szerelmedben *mind* véghigh *meg*h maradgyak
65:28 I dolgot *akaroc reouid szoual* a
66:2 I [locus a margón:] Innocent. Lib. 2. de missa cap. 45.
66:5 I Vyunkat, *avagi pedig*,
66:5 I *eleoször*
66:7 I negiédszer *a iob*
66:9 I [locus a margón:] Innoc. *supra*.
66:12 I [locus a margón]
66:13 I *mi leg*h *iob*
66:14 I böcsületesb *mi* bennünc
66:15 I [locus a margón]
66:20 I *van e*
66:20 I *feolötte*

66:24 I ielentiüc *a mi* üduöžitönknec
 66:24 I természetit, a
 66:25 I [locus a margón]
 66:26 I hisznec *vala lenni a mi Vrunkba*, es
 66:27 I kereztet *magokra*, mint
 66:29 I nyuitiüc, *a mi* üduöžitönknec
 66:32 I Istent, [...] ielentuén
 67:1 I tagainkra
 67:3 I születetet *az eo* Atiatul
 67:3 I szüznec
 67:4–5 I feoldnek giomraba
 67:5 I illetiüc a
 67:6 I emlittiüc, *Ezzel* ielentuén, hogy
 67:7 I keozönséges es egienlö
 67:9 I kic *az istennec* ball keze feleol *valánc*, haragnac
 67:9 I iob keze felé vin, *az* Isten
 67:10 I öreokösiue [jav. ebből: éreokosiue] *tön*, es *igy*, *a bal kéz feleol*, *iob kéz fele vitettünc*.
 67:13 I vettiüc, *emlittiük a fiu Istent*, ki
 67:14–15 I holot *a mi szüünc* a szerelemnec hailéka vagion, a z lél[k]et *neuezzünc*, Ielentuen
 67:16 I szerelem *legien*. Nem
 67:17 I [locus a margón:] *Eccles. 24. v. 5. Aug.*
 67:17–18 I ielet, *az mi* homlokunkra ho[l]ot a szemeremnec, *hailéka* vagion,
 67:20–21 I szuünköl se szaiunkbol, *semmi* Isten, es felebarátunc ellen, *ne* szarmazzék
 67:22 I [locus a margón:] *Matth. Tom. 2.*
 67:24 I oka, es ennec
 67:26 I példat *ád* nekünc *a mi* Vrun
 67:31 I [locus a margón:] 4. v. 40.
 67:31 I [locus a margón:] 56. v. 31.
 67:32 I [locus a margón:] 63. v. 39.
 67:32 I eoltözünc, *megh* mosdunc, giertiat giuytunc, *az* aztalhoz
 68:1–3 I mond *nem csac* Tertullianus *de Z. Basilius* [locus a margón]
 68:4 I [locus a margón:] *Constant. initio*.
 68:5 I *vala az ő* kereztiéni
 68:5–6 I giakran *a zent* kerezti *iegiét veti* *vala*, *a feie* feolibe

68:7–8 I [locus a margón]
68:8–9 I hadába: *Az ő vitezi fegiuéréis, kerezteket*
68:10 I kereztet emele *fel*
68:11 I csudac *szoktac vala lenni,*
68:11 I [locus a margón]
68:12 I pynzre kereztet veret *vala,* vgimond
68:14 I parancsolác *pedigh* aztis
68:16–17 I [locus a margón]
68:17–18 I Aniazentegyhazis [locus a margón] *megh parancsolt:* Ennek feoleotte, aztis *megh parancsolác* a
68:19 I [locus a margón]
68:19–20 I senki *a földre,* avagy padimentomra
68:20 I meltatlan *dolognac itilic vala,* hogy
68:21 I melliet, *még* a
68:22–23 I [locus a margón]
68:23 I ád *az eo* hiueinec
68:24–25 I ezközit, *a kereztet,* e
68:26 I [locus a margón]
68:26 I Apostolrul *azt* iria
68:27 I koporsoba *be* akarna
68:28 I ki *a mi* Vrunkat
68:29 I [locus a margón]
68:30 I mint *egy* ereos
68:30 I mellieket III mellyeket
68:31–32 I [locus a margón:] Ioan. *Idem* Ser.
68:32 I regentén (*mint szinte mostis*) a'
69:1 I vacsoráia, *a'* zent
69:3–4 I Ieronymus *pedig, szüntelen,* vgi *mond,* minden munkád eleot homlokodra
69:3 I [locus a margón:] 22. *Et Epist. ad Demetriadem.*
69:4 I Es *masut* [locus a margón], Paula
69:6 I lenire. *Es* ismét
69:9 I [locus a margón] 13. *sub finem.*
69:12 I [locus a margón] in Mat. *tom. 2. Idem* Ruf.
69:13 I falainkraís ezt

69:13–14 I mely *a mi* szabadulasunknak
69:15 I keozt, *ez a Z* kerezt
69:17 I magokra, *a mint*
69:17–18 I [locus a margón]
69:19 I historiakbolis tuggiuk
69:20–21 I iegiet *eleb* nem vetnék, amint *megh teczik* Theodor.
69:25 I de *annak feolotte*, hogy
69:27 I [locus a margón]
69:29 I gondolatom, *a te Z.* neued dicsössegére [jav. ebből: dictössegére]
70:1 I geozödelmenec [jav. ebből: geozödekmenec]
70:2 I I [locus a margón]
70:4 I reghi *Doctoroc* irasába
70:5 I ELSEOT *azt*, hogy
70:6 I [locus a margón]
70:7 I itilt
70:8 I itilliuc
70:9–10 I [locus a margón] hom. 8. ex
70:13 I [locus a margón]
70:14 I *vetnec vala*, az
70:16 I Ciaszar *ö* magába
70:18–19 I eniszec *előlle*. [locus a margón]
70:20 I eordönghös *ember Iulianussal* el hittete, hogy
70:22 I hazuda *ebbe*, Mert
70:22–23 I [locus a margón]
70:24 I a' kit
70:27 I [locus a margón] *Idem Chrysost.* hom.
70:28 I fut, *ha* valamely
70:29 I előtte: *Euthimiusis igen szépen megh mutattia*, hogy az *eordögh*, nem csak tetteti, hanem *vgian valoba fél a kereztül*. [locus a margón] *Euthymius parte 2. panopliae. tit. 23.*
70:30–31 I [locus a margón]
70:32 I kit *ö maga* Epiphanius
70:32 I inte a
70:33 I vötte

71:1 babonaságít, *melliekkal az ő gonoz kiuanságára akar uala teriteni* egy kereztien aszoni állatot, csak

71:2 I vala *az aszoni*, öis, noha mégh *a Sido*

71:6 I lön *mingiárust*.

71:7 I [locus a margón]

71:9–10 I [locus a margón]

71:13 I [locus a margón] 2. *Ibidem* 10.

71:14 I kisirti vala *a z kerezt*

71:18 I ördogtül *megh szállot*

71:18–19 I [locus a margón] dialog *Pet.* c 6.

71:19 I Püspöc, *a z kerezt*

71:21 I [locus a margón]

71:22 I egy *Pogany Isten hazába* tere

71:22–23 I pedig *az eordöghi*

71:26 I [locus a margón] lib. 38. qq. 79. 28 I itileti

71:28 I jel, *el* nem kergeti *az*

71:30 I [locus a margón] *Euseb. lib. 1. de vita Const. cap. 22.*

72:3 I allatok, *auagy* megh eolettek, *auagy* megh szilidültec

72:4 I [locus a margón]

72:8 I *a z kerezt*

72:11 I [locus a margón]

72:12 I keleuen, *el fogta vala* telliességgel, *es*

72:13 I hogy *az* oruosoc

72:13–14 I magát, sémmikeppen

72:14 I firfiu

72:15–16 I vetné *a* keleuénre

72:16 I ottan *mingiarast* megh

72:17 I [locus a margón]

72:18 I *a z kerezt*

72:19 I [locus a margón]

72:21 I püspökrül, *ezent iria* Victor

72:21 I [locus a margón] lib.2.

72:22 I [locus a margón]

72:23 I *a' Z.* kereztel

72:24 I Benedekis kereztet

72:25 I pohár: [locus a margón]

72:27 I [locus a margón] Maurit. *simile*

72:28 I ira, *vgian* tentáual

72:29–30 I [locus a margón]

72:30 I iszoniu *nagy* kigiot

72:30–31 I [locus a margón]

72:31 I egy *iszoniu* sárkant

72:32 I vala *megh a Z.* kerezt

72:32–33 I Martonrulis *azt* iria

72:33 I [locus a margón]

73:1 I [locus a margón]

73:2 I oltac *megh a*

73:3–20 I [= I, [22v]:23–[23v]:7]⁷

73:3–4 I *Tudom hogy ezek a Christus keréztí ellenséghi, mikor lattiák hogy valamely kereztien ember magát megh iegzi, csufoluán azt kérdic [locus a margón] Philip. 3. n. 18. Autor Apiaris parte 4. cap. 3.*

73:5 I Belzebubot, *az az, a'* legiec

73:7 I kiknec *házoc* *megh*

73:7 I [locus a margón:] *Exod. 12. v. 7.*

73:8 I *mostis (vgimond Z Agoston), mikor homlokunkat a' Christus kereztivel megh iegiezzüc [...]*

73:9 I [locus a margón]

73:10 I [locus a margón]

⁷ A IV, 73:1. sortól az első fejezet végéig az imakönyv szövegének sorrendje a korábbi kiadásokkal nem egyezik. A következő táblázat tartalmazza az adekvát részeket.

1631	1606	1610	1625
73:1–2	20[r]:1–2		
73:3–20	[22v]:23–[23v]:7		
[...]	[23v]:8–14		
73:21	[...]		
73:22–76:25	20[r]:3–[22v]:23		
76:26–33	[...]		
[...]	24[r]:4–10		
77:1–5	24[r]:10–18		
77:6–13	[...]		
77:14–78:5	24[r]:18–25[r]:18		
78:6–14	[23v]:15–24[r]:3		
78:15–79:6	25[r]:19–26[r]:12		

73:10–11 I nepe homlokára

73:11 I iránac, *tudni illic Taut*, mely (*vgimond Z Hieronymus*) a réghi

73:12 I ollian *volt* mint

73:13 I vesze: *szinte* vgy, *a' kin ez a' kereztiene* *iele* [locus a margón:] *Tertull. lib. 3. contra Marcion c. 22. n. 174.*

73:14 I (melytül *mind* a' kereztség, s' *mind pedig* a' kereztién *ember*, *veotte neuezetit*) nem

73:15–16 I kereztiennec, *Z Pal Apostollal*, [locus a margón:] *Gal. 6. v. 14. Apoc. 7. v. 3.*
nincs[...] egiéb

73:16 I melliel [...] homlokok

73:17 I iegieztet *az valasztottaknac*: Es

73:17 I geozödelmes

73:17 I Daud *kiraly* [locus a margón:] *I. Regum 21. v. 9.*

73:19 I ielét, *a mi* homlokunkra vettiüc, *mert mys*, elő

73:22 I [20r:3–4] HARMADIK *es vtolso* hasznát, *ennec a jel*nec, azt

73:25 I [locus a margón]

73:28 I mutatta *az Vr* Isten

73:29 I [locus a margón] 21. *Et lib. 9. Tripart. cap. 34.*

73:30 I [locus a margón] *Z, Marcellus*

73:31 I emeztetni, *de* semmit

74:2 I ezzel *megh* eontöznék

74:5 I [locus a margón] 10. *anno 550.*

74:5 I mihelt *a* Fortunatus

74:6 I tört

74:7 I ottan *mingiárt* megh

74:8 I [locus a margón] 8. *anno 370.*

74:9 I iaráskor, *valahol* az ő tölle *megh* szentelt

74:9–10 I mezeeket *megh* eontözie vala, oda *csak* egy

74:11 I aszoni *allatot*, mellien

74:11–12 I vala, *a* szentelt

74:12 I aszonnac *pedigh* megh

74:14 I Bedais az

74:14–15 I [locus a margón]

74:16 I [locus a margón] 30. *circa annum Domini 330.*

74:17 I löt

74:20 I vizzel *megh* eontöze
74:21 I giermeketis, melliet
74:22 I Eordögtül, *vgimond Epiphanius*.
74:23 I Z. Hieronymus iria [locus a margón]
74:26–29 I odatéc. [folytatás a margón] *Si David cytharae sono, si Angelus suffitu iecoris, fugat daemonem, quid ni hac aqua!*
74:30 I [locus a margón] 4. *Anno 370*.
74:30 I neüü Z Apatur
74:31 I azzoni *allatnak* megh
75:1 I [locus a margón] Nouemb. *Anno 390*.
75:2 I azzoni *állat* fiát
75:5 I vizzel, *melyre a Z. kerezt ielét vetette vala*, megh
75:6 I aszoni *állat*:
75:7 I [locus a margón:] 24. *Anno D. 560*.
75:8 I Eusichiusrul, es Z. Monegundisrul
75:9 I giogitottak *megh*, a zentelt *viznek* italáual
75:10 I iria, [megjegyzés a margón:] *Anno D. 613*.
75:12 I fölötte *igen* halnánac
75:17 I Cuthbertusis [locus a margón] 25. *Anno 680*.
75:19 I Benardis a Z. Malachias
75:20 I azzoni *állatot*
75:23–26 I [...]
75:28–29 I [locus a margón]
75:31 I [locus a margón] *Dionys. Eccle. Hiera. cap. 2*.
75:33–76:1 I [locus a margón]
76:2 I vizet, *es az*
76:4 I viznec *megh* zentelesérül
76:7 I cap. 5. *Z Agoston, es egiebekis*.
76:8–10 I [...]
76:11 I bizoniára, *nagy csudám vagion raita*, miért
76:13 I által *nem* szenteltetiké
76:13–14 I [locus hiányzik]
76:14 I valaé *az* Isten
76:16 I vala *az* Isten

76:16–17 I azzoni állatokon? [locus a margón]

76:18 I szabad ezent cselekedni, miuelhogy

76:19 I [...] nem

76:20 I eppites[...], sem

76:20 I napia illese

76:21 I fölötte

76:24 I az atiafiac, mert vgianis, a' kit

76:25 I [locus a margón:] lib. 29.c.

76:26–33 I [...]

77:1 I Ket fő oka vagion pedigh, miért szokta az Aniazentegyház, megh szentelni efféle allatokat: Elseo, hogy azoknak

77:2–5 I Ha azért a Salomon köneorgése megh halgattaték, mikor azon kére Istent, hogy valaki az eo teolle eppített templomba köneorgene, kegiélmesen megh halgattatnék, [locus a margón] Mentül inkább megh halgattia Isten az egéz Aniazentegyház köneorgéset, mely az egyhazi szolga által kéri ő felséget, hogy segítséggel legien azoknac, kik az ő teolle megh szenteltbe rezesülne?

77:6–13 I [...]

77:14 I Masodik hogy az eordögh hatalma ki rekeztessék

77:15 I allatitul: [...] Mert noha ezek

77:20 I [locus a margón:] Luc. 11. v. 28.

77:22 I [locus a margón]

77:23 I Christus Vrunk hatalmat

77:23 I ereién,

77:24 I [...] megh

77:25 I [locus a margón:] Luc. 10. v. 19.

77:26 I mikor az Isten

77:28 I ellene, es erre szabadságot sem kére Istentül, mint a Iob testének ostorozására, akaruán ielénteni, hogy ha Isten ellene nem all, hatalma vagion néki a szeleken, es egiéb teremtet allatokon, hogy ezeket az ember veszedelmere tericse. Ezt azértaz

77:28–29 I Aniazentegyház[...] köneorgése mint a nem regen elő

77:32 I Christus Vrunk peldaiat

77:33 I átka, vgian valoba, es cselekedetibeis valami nagy veszedelmet [locus a margón:] Matth. 21. v. 19.

78:2 I aldomasais, valami

78:2 I eledelre: *Nemis látom pedig, ha*

78:3 I aldani [...] miért ne *legien* szabad

78:4 I allatnak *megh* aldása

78:5 I algiuk *megh* ezeket

78:6–14 I [= I [23v]:8–24[r]:3]

78:6–11 I [=I [23v]:8–14] *Köuessüc azért batorsagoston, a' reghi szenteket, es az eordögh boszusagára, s' az ö vitézi szegienére, szüntelen ezzel iegiezzüc magunkat. Es szinte mint a' kereztién neuét, vgy ne szegienliüc, az emberec előtt, ezt az üdüösseges belieget, sem ez által megh aldot vizet, auagy eledelt, holot még h ö magais Luther Marton, [...] megh geozetuén az igasságtul, niluán megh vallia, hogy io, es hasznos dolog, az Aniazentegiház imadsága által [locus a margón:] 1. Tim. 4. v. 5. De Capt. Babyl. Tit. De ordine, Et De Confirmat megh szentelni a teremtet allatokat, vgimint az eledelt, vizet, soot: Ordinem vgimond damnandum*

78:12 I *Est enim* ritus

78:14 I herbarum, *vini*;

78:15–79:6 I [=25[r]:19–26[r]:12]

78:15–16 I *Es giakran vgian szükségis volt eleyn, hogy az vionnan leot kereztiének, az eordöghi tiztelettül el vonatnának, [...] nemely*

78:17 I allatokat *megh* szentelni a felliül elő

78:20 I [locus a margón]

78:21–22 I babonasagokat

78:22–23 I niaualia ellen

78:23 I Lutherista *atiafiak* giermekin

78:25 I adá *az eo* fiainak

78:26 I teoruenibéli [...] bárani

78:27 I emlekezetül

78:29 I viazzal *a mi* Vrunkat

79:2–3 I eordögh[...] incselkedesetül, *megh* otalmazza

79:3 I viselik, *melynek* haznos voltat *giakran* sok

79:4 I csudackalis *megh* bizonitotta az Isten, mint a Z. Paulinus, *Gregorius Turonensis*

79:5 I *fö* Doctorok irasibül

79:5 I [locus a margón]

80:3 I kelyén, *leg*h eleoször II kelyén, *leg*h először is az

80:5 I Istent: *E* II Istent, *Ez*

80:6–7 I keouetuén *a* Ieremias[...], *es Salamon* parancsolattiat [locus a margón:] Thren. 2. v. 19. *Sap. 16. v. 14* [...]

80:8–13 I [...]

80:9 II miuel*hogy* az miképpen Salomon

80:12 II 19. *mélto* hogy

80:13 II kezdetit, *az* Istennek

80:14–17 I *Es Z. Ambrusnak*, [locus a margón] *imillien tanácsat*, szokot imadságid legienek, *vgi mond*, melliekkel keoneörögi, mikor fel kelsz, mikor *hazad*bol ki mégy, mikor észel, *iszol*, es mikor [...] el niugzol. [...] Arany

80:14 II ayánlyuk: *Es* azért

80:17 II dologhrúl

80:18 I is *igy tanit*: [locus a margón] Mikor

80:18 I [locus a margón:] *Chrys. Hom*

80:22 I tekellied *magadba*, hogy

80:23 I ayanluan *magadat* niugoggiá

81:2–10 I [...]

81:3 II adok *Te* néked, hogy *az Te* abrazatodra

81:4 II enghemet:

81:5 II adok *Te* néked

81:8 II töttél *enghemet*:

81:10 II kegyelmességhidért: *dicsírlek*.

81:11 I Dicsírlek *tégedet*, áldlak II *Teghedet* áldlak

81:11 I; II Vram *s' én* Istenem [...], hogy

81:12 I kegielmessegedből, *engem* Szarniad II kegyelmesseghéből, *enghem* szárnyad

81:13 I eoriztél [...] niugodalmomba II öriztél [...] ez

81:16–18 I minden *egié*b veszedelemtül: Hála *te* neked, *ki az* halálnak arniekából, fel serkentuen *engem*, üdöt attál életemnek *megh* iobitasára, bün[...]ből ki térésemre

81:17 II *Te* néked

81:17 II serkentuén *enghemet*, üdöt adál életemnek *megh*

81:18 II terésemre

81:19 I lelketis, es II lelketis, és

81:20 I vilagosics[...]d *megh a te* feniessegeddel II vilagosics[...]d *megh az Te* fnyességheddel

81:22 I cselekedetemet, *a te Z.* II cselekedetemet, *az Te* szent

81:23 I mert *imé* en

81:26 II és *dobzodás*ban

81:27 I tériek [...]: O

81:28–29 I nékik [...]? II nékik *az eo* megh teresekre
81:31 I vigasztalod *a' te* szarandok II vigasztalod, *az Te* szarándok
82:2 I Vilagosicz[...] *megh* ertelmemet, roncz[...] el II Vilagosics[...]d *megh* ertelmemet
82:3–4 I mindenekbe *a te* akaratomat I mindenekbe *az Te* akaratomat
82:10 I Atia[...] es II; III Atya[...], és
82:13–15 I [locus a margón:] *Isai 26. v. 9. Psal. 62. v. 2. Oseae 6. v. 3.*
82:14 I szomiuhoz, *Vram: Vr Isten, en Istenem, fel serkenuén reggel*, te hozzád kiüankozik *az en lelkem*: II szomiúhoz *Vram: Vr Isten, én Istenem, fel serkenuén regghel*, Te hozzád kiüankozik *az én lelkem*:
82:15 I Szállion *sziuemre* a
82:18 I vilagosics[...] *megh* szemeimet II vilagosics[...]d *megh* szemeimet
82:18–19 I essem. [...] Fiu Isten, *finiességből* II Megh válto [...] Isten, *finyességhből*
82:19 I *finiessegh* II *finyességh*
82:21 I *finies*[...] es II *finyes*[...] és
82:22 I szerelmed[...] tüzet
82:23 I; II; III hertelen
82:24 I napon *meltan* szolgálhassak *te* neked II szolgálhássak *Te* néked
82:28 II enghemet, a
82:28 I te [...] malasztoddal
82:29 I semmi [...] gonosságra
83:3 I vezer[...]lied II vezér[...]lyed
83:7–20 I [...]
83:8–9 II váltottál, *Te* néked ayánlom, és *Te* reád byzom *az én* testemét és lelkemét
83:10 II külseo és belseo
83:10 II enghemet *ez* II engem *é*
83:11 II büntül, és botrankozástul
83:12–13 II szandékit, *Es* Adgyad
83:14 II cselekedetekbe
83:17 II kérlek *Téghedet* az *Te*
83:17 II sebeidért, hogy
83:20 II botrankozástul; *Szabadycs* megh *enghem* az hertelen
83:20 III hertelen
83:21 I *A te Zfiad* altal, *a mi Vrunk Iesus Christus* altal, ki *te* veled. *Es a Z lelecek* egietembe, él[...] és uralkodik. [...] etc.
83:25 I nékem *a Te* ösüenydet, Igazgass *engem*, es tanicz *a te* igassagodra II nékem *az Te* ösüenydet, Igazgass *enghem*, és tanicz *az Te* jgassághodra

83:26–27 II enghemet, hogy

83:27 II; III bizodalmam

83:29 II énghemet

83:29 I felől, *az en* ellenségim, megh terheltek *éngem az en* II felől *az én* ellenségim, megh terheltek *éngem az én*

83:31 I engem[...]

84:2 I szitoktul II szitoktúl

84:2–3 I Fordicz[...] el *az en* szemeimet II Fordics[...]d el *az én* szemeimet

84:5 I eoriz *megh* engem II öriz *megh* enghem

84:8 I nekül, *vighan*, szolgálíak

84:12–13 I [locus a margón:] *Gen. 8. v. 22. Psal. 103 v. 20. et 22. Sapi. 16. v. 28. Eccles. 39. v. 6.*

84:13 I; II rendeléd, hogy

84:14 I munkára, *kiert melto*, *hogy a nap fel kelése előtt, reggel, imaggiunk tegedet*: Hala

84:15 I nyugodalmot II nyughodalmot III nyugodalmot

84:17 I kérlek *téged*, en II kérlek *Téghed* én

84:18–19 I ayanlom *Vram* lelkemet II ayanlom *Vram az én* lelkemet

84:19–20 I vezér[...]lied II vezér[...]lyed

84:21 I bennem *az en* gonoz II bennem *az én* gonosz

84:24 I [locus a margón:] *Szent Aquinas Tamas.*

84:25 I; III okoson II Okoson

84:26 II vezér[...]lyed

84:28–29 I üdüösséges *az en* lelkemnek II üdüösséghe *az én* lelkemnek

85:1 II batorsághoson III bátorságoson

85:7–8 I es [...]éllened

85:12 I *feolöt* II *fölöt*

85:13 I *feolöt* II *fölöt*

85:16 I ér[...]ted fel vöt II vöt

85:18–19 I szüuemet [...] felsegedhez II szüuemet *Te* szent

85:19 I szeme[...]mnec

85:21 I mutatas nekül, *Tegy* vigghá II mutatas nekül, *Tegy* vygghá

85:22 I mutatas nekül, *Tegi* gyorsá II mutatas nekül, *Tegy* gyorsá

85:25 I kep *vtálás* nekül II kep *vtálás* nélkül III kep-*utálás*-nélkül

85:29 II Iesusum

86:2 I beolcseseget, mely teged[...]

86:5 I *kinaidba*, szent II *kináidban*, szent

86:7 I segítségéért II seghitseghéért
86:8 I KEgyelmes *Vr* Isten II KEgyelmes *Wr* Isten
86:8–9 I hogy *a* te orszagod[...] bodogsagos II hogy *az* *Te* országhodnak
86:9 I seregeket, *a valasztottac* oltalmára II seregheket, *az valasztottaknak* oltalmára
86:9 I [locus a margón:] *Heb. 1. v. 14. Zachar. 3. v. 7. Dan. 10. v. 13. Iosue. 5. v. 14. Apoc. 1. v. 20. Matth. 18. v. 10. Actor. 12. v. 15. Gen. 48. v. 16.*
86:10 I geoleközeteknec II gyöleközeteknek
86:11 I feolötte II fölötte
86:12 I eor[...]zenél
86:13–14 I minket. [...] Orizzen *azért* Vrá
86:13–14 II megh környékeznéd *az* *Te* hiueidet
86:14 I vezér[...]lien II vezér[...]lyen
86:15 I; II *hiu* III *hív*
86:16 I niaualiái**bol** II nyaualyái**bol**
86:16 I három *zent* ifiat II veszedelmétől, Az három *Szent* ifiat
86:16–17 I [locus a margón:] *Dan. 3. v. 49. Iudith. 13. v. 20*
86:17 I eor[...]ze II ör[...]zé
86:18 I testi *es* lelki veszedelemtül *megh* oltalmazzon II testi és lelki veszedelemtül *megh* oltalmazzon
86:19–21 I [locus a margón:] *Tob. 12. v. 12. Apoc. 8. v. 3. Tob. 8. v. 3.*
86:21 I táma[...]t II támad[...]t
86:22–25 I arthasson: [...] A te
86:22 II ki, *csudálatos képpen* az Angyaloknak
86:23 II hiuatallyat [...] rendeléd
86:28–29 II enghemet, igazgas
87:2 I vezer[...]lied II vezér[...]lyed
87:2 I eoriz *engem*, hogy II öriz *enghemet*, hogy
87:4 [locus a margón:] *Aug. solilo ca. 27.*
87:5 I engem[...] én
87:5–6 téged[...]. Ennek
87:7 II addégh
87:8 II enghemet.
87:9 I feolötte II fölötte
87:9 I seregedet
87:9 I *teod* II *töd*
87:10 I erettem, *kiknec* *megh* II érettem, *kiknek* *megh*

87:11 I ütközzem *a keouekbe*. II ütközzem *az köuekben*.
 87:14 I eiel, és nappal II éyiel és nappal
 87:18 I eorökösi[...] szolgálattiára kül[...]tel
 87:19 I keoneörgéset *te* II könyörghésít, *Te*
 87:21 I [szöveg a margón:] *Lasd azért mint élsz soha egiedül nem vagy*.
 87:23–24 I velünc *ielen* vannac, seghítne *minket* szükseginkbe, szorgalmatoson II vélünk *jelen* vannak, seghítnek *minket* sükséghunkben, szorgalmatoson
 87:24 III szorgalmatoson
 87:25 I fohazkodasinkat, *te* eleodbe viszic *Vr Isten*, II fohazkodásinkat *Te* elödben viszik *Vr Isten*
 87:26–27 I keuantunc II keuántunk
 87:28 I *Mi* velünc iárnac II *Mi* vélünk
 87:28 I velünc *eggyüt*, ki II vélünk *eggyüt* ki
 87:28–29 I; III szorgalmatoson II szorgálmatoson
 88:4 I geözödelmünkbe II gyoződelmünkben
 88:5 I eoruendözünc *en Istenem*. szanakodnac II öruendozünc
 88:6 I az *ö* reanc
 88:9 II töuöket
 88:12 II pedighlen gonoszat
 88:17 I téged[...] az
 88:19 II maghasztal[...]ál III magasztal[...]ál
 88:21 II szolgh[...]latunkra
 88:22 I az *Eghi* Angialoc
 88:27 I; II ember? *Es* méghis
 89:2–10 I [...]
 89:4 II enghemet:
 89:6 II enghemet.
 89:7 II adok *Te* néked
 89:8 II töttel enghemet.
 89:9 II adok *Te* néked
 89:11 II Dücsösség *Te* néked
 89:11 I engemet, szegény II enghemet, szeghíny
 89:13 I; II; III hertelen
 89:13 I betegség[...]tül
 89:15 I estec, *megh öríztél* engem
 89:15 II enghemet minden

89:15–16 I szerencsé[...]*tül*. [...]
 89:16 II *fölöt*
 89:18 I meg *otalmaztad*, sok
 89:18 II *melly*[...]kre
 89:23–24 I sérüttem, *giogítottál* II sérüttem *gyogítottál* II sérüttem *gyógítottál*
 89:25 I betegségembe *megh zab*[...]lázta II *szab*[...]lászta
 89:28–29 I *szuuemet* II *szüüemet*
 89:29 I; II *hon bort*, [...] *hon olayt*
 89:30 I ha *el feletkezuén az Eghrül, es a Feoldrül*, csak II ha *el feletkezuén az Eghrül, és az földrül*, csak
 89:30 I *leot* II *löt*
 89:30 I [locus margón:] *Aug. soliqui ca. 14.*
 90:2 I *löttec* II *löttek*
 90:4 I *emelem te hozzád* II *emelem Te hozzád*
 90:4 I [locus a margón:] *Psal. 140. v. 2.*
 90:5 I es *veghetetlen* hala[...]t
 90:6 I Alazatoson II Alázatoson
 90:7 I *megh*, [...] Mert II *megh ennékem*
 90:10 I *ragalmazó*, [...] ember
 90:11 I *téged*[...] sokszor II *Téghed*[...] sokszor
 90:13 I sokasítottam, *kiert* alazatos II sokasítottam, *Es* mind
 90:15 I *szegin* II *szeghíny*
 90:16 I *érdememet*
 90:16 I *otalmaz megh* engem II *oltalmaz megh* engem
 90:17–18 I [locus a margón:] *Ephes. 6. v. 12.*
 90:18 I *geözödelmet* II *gyözödelmet*
 90:18–19 I [locus a margón:] *Psal. 22. v. 4.*
 90:19 I te [...] *velem vagy. A te*
 90:20 II Vram, *az én* testemet
 90:21 I *otalmaz megh* minket II *oltalmaz megh* minket
 90:23 I *Mas Keoneorgés.*
 90:25 I Vilagosics[...] *megh fñiességeddel* II *fñnyességhe*ddel
 91:1 II *Téghedet* *megh*
 91:2–3 I *malaztod*[...] *segítsegeből* II *seghítsege*heből
 91:4 I *feolöt* II *fölöt*

91:5 I nyugodalmat

91:6 I Sidok [...], es

91:6–8 I [locus a margón:] *Exod. 14. v. 20.*

91:9 I engem[...], es oltalmaz *megh* minden II oltalmaz *megh* minden

91:10 I Amen. *Ennek vtánna el mondhatod, a Litaniákat, es a Reggeli imadsagok keozzül, a' Z. Aquinas Tamas Keoneörgéset, az eorzö Angialhoz valo imatsággal, auagy egiéb rendbéli aytatos köneörgesekkel egietembe.*

91:11–95:11 I [...]

91:16 II Vram *Te* előtted

91:16 II ellened *az* mái

91:17–18 II enghedtél *vala, heában* múlattam

91:19 II napom, és *az* *Te szijned* előtt *az* ki

91:20 II mintha *ingyen* *nemis* laattad

91:21 II Azért *méltan* *azt* erdemlettem

91:21–22 II sillyedne *az* föld alattam, és *az* örök

91:23–24 II könyörüle *én* raytam, és *sok* szántalan

91:24 II oltalmaz *enghemet*, mert

91:26 II gondviselésed III gond-viselésed

91:26 II volna *enghem*; Ha

91:27–28 II Vijzben *elveszet*, Ha hertelen

91:28 III hertelen

91:28–29 II veszttem volna, *hogyha*

91:29 II örzöt volna *enghemet*: *Hogy* ha

92:1 II *hogy az Te* törvénydnek

92:1 II tartottál *megh* *hogy*

92:2–3 II vagdaltad el *én* *előttem* az ördöghnek *thörét*, sok veszedelemre

92:3 II nem *cselekedtél*

92:8 II kereztfánnis hozzád

92:9 II bennem *az Te* sz:

92:10 II melly[...]*kkal*

92:11 II ityletbe

92:12 II igazúl *megh* senkj

92:13–14 II vétkeztem, *mind azokat* bocsásd *megh én* nekem

92:19 II való *minden napi* szám

92:20 II *MEgh* hallók *imént* az Arany száiu Sz. Janos *intéset*, *ki* *azt* kiuánnya

92:21 II *hogy az eo* Vroknak *mindenekrül* számot

92:23 II mint *az olyan* Tisztartó, *ki naponként* sokat
92:24 II tart *reá* houá
92:25 II de *Institut*. III de *Instit*.
92:25 II Doctorokis, mint
92:26 II; III mutatya
92:28 II 13. *fol.* 350. Söt
92:29 II Senectut. *egyebekkel együt*, azt
92:29 II addégh
92:30 II fekszik *agyában*, valamijgh
93:5 II vtán *az* ne
93:9–10 I vöttünk *az mi* Istenünktől
93:11 II adgyunk *ő* néki
93:12 II enghemet
93:14 II váltottál *enghem*, hogy
93:15 II töttél *enghem*: Aldot
93:17–18 II serkeghettél, *az Te* szolghalatodra
93:19 II Téghedet dicsír
93:20 II az *Vr* Istent
93:20 II megh *az mi* értelmünket
93:21 II szüünket
93:21–22 II ismériük *az mi sok* fogyatkozásinkat, és *nagy* Töredelmességghel *meghis* bánnyuk
93:25 II gyakran *az én nagy* büneimet
93:25 II szüuemnek
93:26 II vgy *bánom és* siratom
93:28 II *az Te* szent
93:28–29 II vilagosícsd *megh* vaksághomat mennyei fnyességghel
93:29 II szüuemnek
93:30 II büneimet *ezeket* vgy sirassam, hogy *Te* tölled
93:32 II szemünket *az mi* Istenünknek igaz itjlő
94:1 II ityli
94:3 II itilnének
94:7 II adgyunk: *Az mi sok* fogyatkozásinkat
94:8 II Töredelmességghel *megh* bánnyuk
94:11 II; III hertelen

94:12 II meghis hálnak) gyónas nélkül, *ha az előtt való üdőkben, halálos bűnökben estünk vólnais, el* nem

94:13 II által, *az Isten ezeket* megh bocsáttya [...]: Azért

94:14 II könyöröghetünk *az Istennek*

94:18 II mindenektől

94:23 II Eotödször *Erös és* tekéletes

94:23 II vegezzük *maghunkban*, *hog*y *az Istennek*

94:24 II segítségheül

94:27 II eyteny *minket*: Es miueogy az

94:28 I *ha az Isten ezt megh* nem vastaghíttya, segítségheü kériünk *az Istentől az mi* igyekezetünknek

94:30 II *Iól* tudom

94:30 II érdémlen *Te tölled*

94:31 II látoghas *enghem*, és

94:33 II adgyad *a Te* szent

95:2 II többe *az réghi* büneimre

95:4 II miueogy nem

95:8–9 II segítségheü

95:10 II üdökbennis, mert soha fölötteb

95:11 II ember *az eo* lelke

95:12 I magadra

95:13 I imígy keoneörögy[...].

95:16 Azzoniunc [...] Szüz

95:17 I; II öriz *megh* minket

95:17 I oraián. *Amen*.

95:18 I kérlec e[...] házat

95:20 I bekeségben *megh* eorizzenc II bekeségben *megh* örizzenek

95:20 I ald[...]ásod

95:21 I mindenkor [...] raitunc, *Amen*. II raytunk: *Amen*.

95:22 I agiadba *le* fekszel, *megh* emlekezzél, *a te* testednek II ágyadban *le* fekszel, *megh* emlekezzél *az Te* testednek

95:23–24 I *megh zabolazod* a test[...] kiuanságot, es az eordög[...] *csalardságot*.

95:24 II ördög[...] incselkedésit

96:2 I *AZ ISTENNEK IO* II *AZ ISTENNEK IO*

96:3 I felsegerül *almelkodo halaadas*. II felseghérül *almélkodó hálaadás*.

96:4–5 I neuéztetel *Vram*, láthatatlan II neuéztetel *Vram*, láthatatlan

96:4–6 I [locus a margón:] *Psal. 8. v. 2 Gen. 32. v. 29. 1. Ioan. 1 v. 5. 1. Tim. 6. v. 16. Prouer. 26. v. 27. 3. Reg. 19. v. 12.*

96:5 I *te veghetetlen* feniesseged II *Te veghetetlen* finyességhed

96:6 I *fjyn* megh vakittia *a mi* gienge II *fjyny* megh vakíttya *az mi* gyenghe

96:7 I köttetnek

96:8 I jo[...]nak

96:9 I [locus a margón:] *Isai. 40. v 15. 12. Sap. 11. v. 23*

96:13 I [locus a margón:] *Psal. 94.*

96:14 I; II mozganak

96:15–17 I [locus a margón:] *Psal. 103 v. 32. Iob. 38. v. 7. 8.*

96:18 I *feolöt* II *fölöt*

96:20 I [locus a margón:] *Psal. 140. v. 4.*

96:21 I *nem változtatol* II *nem változtatol*

96:22 II *bölcs*[...]égheddel

96:23 I [locus a margón:] *Manuali Aug. cap. 1. Meditat. c. 29.*

96:26 I *szükeolködöl*, [...] *eorülsz*

96:27 I *vagi*, [...] *vsurat*

96:27 II *vsurát* III *usurát*

96:29 I *tauul vagi: szo nekül tanitod a te hiueid sziuet: Be* II *vagy, és szó nélkül tanítod az Te hiueid sziuet: Be*

97:3 I [locus a margón:] *Aug. Med. cap. 12.*

97:4 I *altal iarsz: Veghetetlen* II *által iársz: Veghetetlen*

97:6 I *itiletidbe* II *itiletidben*

97:7 I *beoölködöl az irgalmassagba*, Nagy II *böuölködöl az jrgalmasságban*, Nagy

97:9 I *vagi*, [...] *hozzad* II *vagy, mert* hozzád

97:10 I; II *mert csak* benned

97:11 I *képest, csak csupa* ocsmansag II *képest, csak csupa* ocsmanyságh

97:12 III *fogyatkozot:*

97:12–13 I *fogyatkozot: mert csak te* II *fogyatkozot, mert csak Te*

97:17 I *sziü* II *sziú* III *szív*

97:21 I *rettegek, te* eleotted II *rettegek Te* előtted

97:27 I *vilagosicz*[...] *ertelmemet* II *vilagosics*[...] *megh* III *világosíts*[...] *megh*

97:28 I *szüüemet*

97:29 I *téged*[...]: *Fel*

97:31 I *ereodet* *megh* *ne*

97:32 I; III *irgalmason* II *jrgalmason*

97:32 I; II hogy [...] mint III hogy, [...] mint
 98:7 I hogy *a* tennen II hogy *az* Ténnen
 98:7 I teremtetél II teremtetél
 98:8–9 I; II erettem *pedigh*, az
 98:9 I engemet a II Enghemet az
 98:10 I teol: [...] azt
 98:11 I teel es *a* nyar II Téél és *az* Nyár
 98:12 I szolgálnak II szolgálának
 98:13 I sereghétis, *a mi* szolgálatunkra II sereghétis *az mi* szolgálátunkra
 98:14–15 I az ember[...] kemeni akarattiat, *megh* holdoltatnad: Mindeneknek Vraua II az ember [...] kemény akarattját *megh* holdoltatnád: Mindeneknek Vráua
 98:15 I tegedet Vrunknak II Téghedet Vrunknak
 98:16 I Mert *vgianis e* lathato *dolgokat* a testért II Mert *vgianis ez* lathato *dolghokat*,
 98:17 I lelekért, *ami* lelkünket II lélekért, *az mi* lelkünket
 98:17–18 I es *azt akarád*, hogy *ez eo* kiúansága II és *azt akarád*, hogy *az eo* kiúanságha
 98:19–20 I nem *térne*: Okossággal fel ekesítéd [...] hogy *az önnön* méltoságot *megh* ismeruen, *csak neked* szolgálna, *nem az arniek világnak*. II nem *térne*: Okassággal fel ekesítéd [...] hogy *áz önnön* méltosághat *megh* ismeruen, *csak néked* szolgálna, *nem az árnyek világhnak*.
 98:23 I csudálatoson II; III csudálatoson
 98:23 I alkalmatoson *minden munkaimra*, *minden izt el* rendelél, II alkalmatoson *minden munkaimra el* rendeléd, III alkalmatoson
 98:24 I; II [...] hogy
 98:24–25 I elégsegesen *soha* nem II elégsegesen *soha* nem
 98:26–27 I vagion *azen* testembe II vagyon *az én* testemben
 98:28–29 I adoc Z felsegednek, hogy [...] engem *teremptuen*, szüntelen *megh* tartottal II hogy [...] enghem *teremptuén*, szüntelen *megh* tartottál
 98:30 I örözzel II örözzel
 98:31 I bonka[...] niaualiaktul, hertelen
 98:31 II; III hertelen
 99:2 I tauoztattad: *Mert vgianis a te* II tauosztattad: *Mert vgianis az Te*
 99:2 I vagion, [...] hogy II vagyon [...] hogy
 99:3 I emeztettem, *miuelhogy* ha *a te* io II emésztettem, *miuelhogy* ha *az Te* io
 99:7 I Z felsegednek
 99:7 I voltam *en Istenem*: mind II vóltam *én Istenem*, mind
 99:10 I; II teot
 99:11 I irgalmassagodért

99:11–12 I feold, *es* tenger II föld, és Tengher
 99:14 I teged *Vram* az II Téghed *Vram* az
 99:16 I *Miuelhogi* pedig II *Miuelhogy* pedig
 99:16 I alazatoson II; III alázatoson
 99:17 I füleidhez *a te* haladatlan II füleidhez, *az Te* haladatlan
 99:18 I Enged *Vram* hogy a kit *té e* II Enghed *Vram*, hogy az kit *Te* ez
 99:18 I *teol*, [...] csak II *töl*, [...] csak
 99:19 I szolgállion, *a ki* II szolgállyon, *az ki*
 99:20 I; II *veot*
 99:21 I Zab[...]lázd meg szeme[...]met II Szab[...]lázd
 99:24 I; II teremtetted *vala* *Vram*
 99:25 I nemzetet, *a tennen* ékes abrazatod[...] pecsetit rea[...] vetuén II nemzetet, *az Tennen* ékes abrazatod[...] pecsétit reá[...] vetuén
 99:26 I *teuen*, szentseggel II *téuen*, szentségghel
 99:27 I; II *ekesituén eotet*: De
 99:27 I ember *az eo* meltoságot II ember *az eó* meltosaghat
 99:28 I *fel* támada es ottan *mingiart*, *az eordögnek* II *fel* támada, és ottan *mindgyárt*, *az ördögnek*
 99:28–29 I világh[...] kudusa, es az *eo* testenek II kuldúsa, és *az eo* testének
 99:30 I kiraly[...] szekbeol, *a barmok* II szekből, *az barmok*
 99:30 I vet[...]*ték*
 100:2 I által, vgy el II által, vgy el
 100:3 I; II marada *az emberbe*: Teste
 100:3 I tamada [...] lelke ellen
 100:4 I *az eo* ertelme II *az eo* értelme
 100:4–5 I mindennemü gonosságra: Erzekenséghi *szinte* vgy II mindennémü gonozsághra: Erzekenséghi *szinte* vgy
 100:5–6 I; II szab[...]la
 100:7 I *feolöt* II *fölöt*
 100:8 I itiletet II jtiletet
 100:9 I itiltetenk II itilteténk
 100:12 I te, *o* veghetetlen
 100:13 I *a mi* niaualiankat II *az mi* nyaualyánkat
 100:14 I hanem *a tennen* természet II hanem *az Tennen* természet
 100:16 I feordeiebe II fürdeiében
 100:17 I fekelinket: *a mi* tudatlan II fekélynket, *az mi* tudatlan

100:20 I adhat *azért Vram*, melto II ezért *Vram* méltó
 100:21 I *a te* veghetetlen II *az Te* véghetetlen
 100:21 I *hiu* II *hiuh* III *h'v*
 100:22 I fiadért, *a Z* Angialokért
 100:23 I volna; *Mert vgianis ennel nagio*b szeretet *nincz az emberek keozt*. Ha
 100:25 I; II *még*his
 100:25 II volna *mi* hozzánk
 100:26 I geozned *á mi szüünknek* kemeniseget II gyöznéd, *az mi szüünknek* kemenység^{het}
 100:26 I *hiu* II *hiuh* III *h'v*
 100:28 I emberert, *a mi* rabsagunknac II emberért, *az mi* rabsagunknak
 100:29 I eoltöztetéd *a te Z* fiadat II öltöztetéd *az Te* Szent fiadat
 100:30 I latogatná, *es* megh II latogatná, *és* megh
 100:30 I itílt II itílt
 100:31 I *es az eo* ellenec ír[...]t II *és az eo* ellenek ír[...]t
 100:33 I eleget *a mi* vetkeinkert II eleghet *az mi* vetkeinkért
 100:33 I szeginsegbe II szeghinység^{hben}
 101:1 I *de o* neki *csak* anni II *de ön*éki, *csak* anny
 101:2 I feiet *le* haithatnaia II feiét *le* haithatnáia
 101:8 I válto *Istenem*, *hogy* II válto *Istenem*, *hogy*
 101:12 I itíleti II itíleti
 101:16 I alnakságert *az Isten* II alnaksághért *az Isten*
 101:17 II én *dobzodásomert*
 101:18–19 I emeltetel *a fara* II emeltetel *az kereszt fara*
 101:20 I; II el. [...]
 101:21 I *Mit aggiak en Istenem mind* ezekért felsegednek II *Mit adgyak én Istenem mind* ezekért felség^{hednek}
 101:22 I vagiok *Vram* teneked II vagyok *Vram* Tenéked
 101:23 I tegedet féllielek II Téghedet féllyelek
 101:23 I böcsüllielek, *a te* veghetetlen II böcsüllyelek, *az Te* véghetetlen
 101:24 I *Ennek feoleotte*, *mielhogy te* terem^{tél} *semmibeol engem*, tied II *Eznek föl*ötte, *mielhogy Te* terem^{tél} *semmiből enghem*, *tíéd*
 101:25 I Magammal *mel*tan tartozom, *en* magamért II maghammal *mél*tan tartozom *én* maghamért
 101:26 I *Vram* felsegednek *a te Z* fiadért II *Varm* felség^{hednek} *az Te* Szent
 101:28–29 I üdüö^zitönk[...] *megh* testesü^{le}seért II üdüö^zitonknek *megh* testesü^{le}seért
 101:31 I Hala *tenéked* felseges II Halá *Tenékéd* felség^{hes}

101:31 I Hala *teneked* megh II Hala *Tenéked* megh
 101:32 I Hala *teneked* II Hála *Tenéked*
 102:2 I es *a* feold II és *az* föld
 102:5 I Ronc*zd*: megh
 102:6 I; II szüüemnek
 102:9 I keduelliek, semmi *kincset ne beocsülliek*, semmi szepseget
 102:10 I *a te* draga II *az Te* drágha
 102:10 I vöt lelkemet, *te* neked II vöt lelkemet *Tenéked*
 102:11 I *en* magamnak hanem *teneked* II *én* maghamnak, hanem *Te* néked
 102:13 I engemet szegin II enghemet szeghín
 102:14 I setetsegbeol, *a te* csudálatos II setetség**h**ből, *az Te* csudálatos
 102:15 I *vittél*: Hala *legien* neked II *vittél*: Hála *légyen* néked
 102:15 I születtettem II születettém
 102:17–18 I néped keozt a *te* Ania zentegiházad fiai keozt, hogy a *Z* kereztseg által *a te* neped kozzé *be* iratnál, az II az *Te* Anyaszentegyházad fiai közt, hogy az *sz.* kereztsegh által, *az Te* néped kozzé *be* iratnál, az
 102:19 I tiztitanál, es hogy a [...] vyz eozön *engem* el II tisztitanál, és hogy az [...] viz özön, *enghem* el
 102:20 I; II vennél
 102:21 I *te* igasságodat nem ielentetted *megh* mindeneknek II *Te* jgazságodat, nem ielentetted *megh* mindeneknek
 102:22 I Istenem, *a te* véghetetlen II Istenem, *az Te* véghetetlen
 102:23 I veot II vöt
 102:25 I bantálak: álnak II bantálak: Alnak
 102:26 I tiko*z*lo
 102:27 I veot II vöt
 102:27 I; II tiko*z*lám
 102:30 I; II sem esmértetek
 103:2 I eoriztel *engem*, hogy II öriztél *enghem*, hogy
 103:2–3 I ki [...] muluan, karhozatra II ki [...] múluan, karhozatra
 103:5 I uyonnan *engem* ki II vyionnan *enghem* ki
 103:6 I; II; III szorgalmatoson
 103:7 I intissel
 103:8 I lelkemet, megh [...] vakult elmémet *vilagosituan*, *a* iora
 103:8 II világosituán *az én* vak elmémet, *az* iora
 103:8 I szüüemet II szüüemet

103:10–11 I eletem[...] reouid

103:12 I hon feniegetéssel, hon szép keréssel hittál *engem*? II hon fenyegetéssel, hon szép keréssel hittál *enghem*?

103:14 I szakasztanál *engem*? II szakasztanál *enghem*?

103:16 I *mellet* bocsatuan

103:16 I, II *heuerék vala*, *Vegezetre*

103:17 I a *megh* holt II az *megh* holt

103:18 I ebresztel *a te* szerelmedre, [...] a bűnnek esmeretire II ebresztel *az Te* szerelmedre, [...] az bűnnek esméretire

103:18 I, II *szüüemet*

103:19 I *veszeoddel* II *veszöddel*

103:20 I látam, *az en* eleobbi II látam, *az én* elébbi

103:21 I *rezketuen* megh II *reszketuén* megh

103:21 I *tikozlo*

103:22 I *eleotted* [...] *boruluán*

103:24 I *finies* ruhaiába *fel* eoltöztetél II *fínyes* ruhaiában *fel* öltöztetél

103:25 I *barany*[...] *zent* II *báran*y[...] *Szent*

103:25 I *lakodalmat*

103:27 I *otalmat*, [...] II *oltalmat*, [...]

103:28 I *igysel* neki II *ighyrel* néki

103:32 I *es en* bennem II *és én* bennem

103:32 I o *Z* *neuet*

104:2 I *niaualiaymat*

104:4 I *mind eorökön* *eorökke*

104:7 I; II; III *Isten*[...], *minden*

104:8 I *Angialoc*, [...] *az* II *Angyalok*, [...] *az*

104:13 I; II *Apostoli* *dücsösség*hes

104:15 I *Martyroc*[...] *finies* II *Martyrok*[...] *fínyes*

104:17 I; II *Veghetetlen*

104:17 I *Isten*[...].

104:18 I *Es* a II *Es* *az*

104:19 I, II *Es* *az*

104:19 I *lelket*[...]. II *Lelket* [...].

104:20 I *dücsösség*nec *királlia* *vagy* *Christus* II *dücsösség*hnek *királlia* *vagy* *Christus*

104:22–23 I *Te* *az emberi nemzet*nec *megh* *szabadítás*áért, *megh testesüel* a *szüz*nec *mehébe*. II *Te* *az emberi nemzet*nek *megh* *szabadítás*áért, *megh testesüel* a *szüz*nek *mehében*,

104:25 I meniorszagh *kapuiat*. II menyországgh *kapuiát*.
 104:26 I iobiara ülz *az* Atia[...]nac II iobiara üülsz, *az* Atyá[...]nak III Atyá[...]nak
 104:28 I segítséghe II segítséghe
 104:30 I; II szent[...]jiddel
 105:3 I *Teged aldunc* minden napo[...]n, *es fel magasztalunc*. II *Teghed aldunk* minden napo[...]n, *és fel magasztalunk*.
 105:4 I *te zent* neuedet II *Te sz.* neuedet
 105:6 II Könyörüly *mi* raitunk
 105:6 I Isten, *es irgalmaz nekiunc*.
 105:7 Legien [...] a *te kegielmességed mi* raitunc *Vram mikeppen* benned
 105:7 II mint *Te* benned
 105:8 I Vram, *hogy* öröcke *megh ne gyalasztassam*. II Vram, *hogy* *megh ne gyaláztassam*.
 105:13 I *megh esmérnec* II *megh esmérnek*
 105:13 I hatalmába *valo* eggyességhet II hatalmában *való* eggyességhet
 105:17 I; II gerie[...]t
 105:22 I ighiretednec
 106:2 I ES A SZENT II ES AZ SZENT
 106:3 I imadsagok. [...] II IMADSAGHOK: [...]
 106:5 I Mikor *a* templomba *be* megüünk, *igy keoneoreogiünk*.
 106:5 II nap *az* Templomban
 106:6–7 I [...]
 106:7–8 II mint *az Te* tiszteletedre
 106:8 I *EN menniei Z. Atiam*, *a te irgalmassagodnac mertekletlen io* voltából,
 106:8 II házban, *az Te* jrgalmassághodat *megh* mutatnád
 106:9–11 I [...]
 106:10–11 II Téghedet, én üdüösségghem[...], mind
 106:12 I [...] bé megieci a *te házadba*, *es a te templomodba*
 106:12 I téged: [...]
 106:12–13 II Téghedet: Szerettem
 106:13 I [...]
 106:14 I [...] Mely geoneorúséges[...] Vram
 106:14–15 I sátorod, el baggiaduan kiuan kozic az en lelkem *a te tornaczodba*. *Es* inkább
 106:15 II szomiuhozza *a Te* tornáczidat
 106:16–17 I sem böcsülletes a *te ellenségid taborába*. II ellenséghid *táboriban* lakozny
 106:18–20 I [...]

106:19 II tartoztassa *megh* minden *ez* világi

106:21 I *Azért imádom Vram, a te labaid heliét*, es [...] a [...] hiuec geolekeozetibe *vallást*
tészec Z. felségednec.

106:21 II gyöléközetibe

106:22–27 I [...]

106:23 II *azokat* most helyére

106:23 III hasznoson

106:24–25 II ighidet hasznoson halgassam, *az Te Szent*

106:26 II lelkemet *Tenéked* eleuen

107:1 I *AZ* Imadságba II *Az* Imadságban

107:3 I szüünc II szüünk

107:5 I Eoncz *en* belém II Eoncz *én* belém

107:6–7 I mely *mi bennünc*, *megh* mondhatatlan fohazkodasokkal [...] *köniörögiön*
felsegednec: Nysd II mely *mi bennünk megh* mondhatatlan fohazkodásokkal [...] *könyörögiön*
felségshednek: Nisd

107:8 I nielu[...]el

107:11 I dolgunk *eleot valo keoneorgés*.

107:12 I lélec [...] Isten, száld *megh a te* hiueid[...] szüüet, *es* geriezd II Lélek [...] Isten, száld
megh az Te hiueid[...] szüüet, *és* geriezd

107:13 I bennünc *a te* szerelmed[...] tüzét II bennünk *az Te* szerelmed[...] tüzét

107:15 I segítségemre II segítségemre

107:18 I segítő II seghitő

107:18 I kisíried *a mi* cselekedetünket II kisírcsed *az mi* cselekedetünket

107:19 I *te tölled* kezdesséc II *Te tölled* kezdessék

107:23 I; II *megh* esmériem

107:24 I előtted, *es* erősicsed Z. malasztoddal II előtted, *és* erősicsed

107:25 I *tenéked legh* keduesb, azt se *az* emberi II *Tenéked legh* keduesb, azt se *az* emberi

107:26 I; II kisirtetiért

107:26 I; II Vrunck, *etc.* III Urunk, *etc.* Amen

108:1 I *Az* praedicatio elót *valo keoneorges*. II *Az* praedikatio

108:3 I engemet a II enghemet *az*

108:4 I néked, *ki* engemet e II néked, *ki* enghemet *ez*

108:5–6 I napon *a te* házadban be hoztál, *a te zent igyd* halgatasára

108:5 II napon *az Te* házadban

108:5 II Euangeliomnak, *az mi* valtsaghunkról

108:6 I engemet, bűneimről II enghemet, bűneimről III bűneimről

108:8 I; II *Mert* Vram, *bizony* ha
 108:9 I mint a II mint az III mint a'
 108:10 I miuel *hogy* az II miuél *hogy* az
 108:11 I hanem *leg*h feoképpen II hanem *leg*h főképpen
 108:11 I ighiddel II ighíddel
 108:14 I niaualiaymat
 108:15 I halgatom *a te* zent II halgatom *az Te* szent
 108:15 I; II miként
 108:16 I feoueni *a* falhoz II főeny *az* falhoz
 108:16 I ragad *ő* magátul II raghad *ő* maghátul
 108:16 I *maguadis az en szüüemben* II *maguadis, az én szüüemben*
 108:17 I; II el *szárat* lelkemet
 108:18–19 I te [...] oruosságod II te [...] oruossághod
 108:20 I értelmem *es a* iora II értelmem, *és az* ióra
 108:20–21 I szüüem [...] bünnel II szüüem, [...] bünnel
 108:21 I Roncz[...] el II Roncs[...] el III Ronts[...] el
 108:22 I igidnec vereoiéuel II jghídnec verőiéuel
 108:22 I keméniségemet, *A te* zent ighidnec II keménységemet, *Az Te* szent jghidnec
 108:24 I; II szüüemben
 108:26 I vetet [...] *maguat*, Eorizd a *kegyetlen Harpya madár* keormetul II vetet [...] *maguát*, Eorizd az *kegyetlen Harpya* körmétül
 108:27–28 I a te [...] ighid[...] *magua viszá* ne II az Te [...] jghid[...] *magua viszá* ne
 109:2 I mindenható *Vr* Isten II mindenható *Vr* Isten
 109:2 I csak *a mi* giarlo II csak *az mi* gyarló
 109:3 I; II lelkünknekis lelki
 109:3 I Kérlec *téged*, nysd II Kérlek *Tég*hed, nysd
 109:4 I füleinket, *a te* ighidnec II füleinket, *az Te* jghídnec
 109:6 I érthessem
 109:7 II edességet, [...] ézt
 109:8 I; II szüüembe
 109:9 I számmal *meghis* valloc II számmal *meghis* vallok
 109:9–10 I; II *hogy ezt* cselekedetemmélis be
 109:10 I te Z. ighid II jghid
 109:11 I; II va[...]n
 109:14–15 I hatalma 's csalardsaga *ezt* soha [...] ki II hatalma *s'* csalardsága

109:15 I szüünkbeol II szüünköl
 109:17 I *vgian* cselekedey II *vgyan* cselekedói
 109:17 I te Z. ighidnec. Az mi Vranc, *etc.* II jghidnek Az mi Vranc *etc.* III Urunk *etc.*
 109:18 I; II [...]
 109:19 I *Az* praedicatio II *Az* praedikatio
 109:20 I néked, *e* lelki II néked *ez* lelki
 109:21 I mellyel [jav. ebből: melllel] *eh* lelkemet *megh elegyted*, el szakat ereomet *megh* vy[...]tad II lelkemet *megh eleghited*, el szakat erőmet *megh* vyitad
 109:21–22 I értelmemet *megh* vilagosítad, hogy értenem *a te* akaratodat II értelememet *megh* vilagosítad, hogy érteném *az Te* akaratodat
 109:23 I *Mert* *vgianis* II *Mert* *vgyanis*
 109:23 I te [...] ighid [...] hasonló *ama* Ionathastul *megh* kóstolt II Te [...] ighíd [...] hasonló *amaz* Ionathástul *megh* kóstolt
 109:25 I *annac feoleotte* szemünketis II *annak fölötte*, szemünketis
 109:26 I ighid II jghid
 109:28 I tüznel, *hatalmasb a meny keonel.*
 109:29–30 I engemet, es II enghemet, és
 109:30 I; II szüuembe
 109:30–110:1 I Eöregbics[...]d bennem *a te* aiandekidat, kerics[...]d II Eoregbícs[...]d bennem *az Te* aiandékidat, kerics[...]d
 110:1 I be, *az en* lelkembe II bé *az én* lelkembe
 110:1–2 I; II gab[...]nátat
 110:2 I tapoggiác, vagy II tapodgyak vagy
 110:3 I veztegeśc, *az en* ellenséghim *a te* II vesztegeśc *az én* ellenséghim *az Te*
 110:4 I Enged *pedigh* Vram II Enghed *pedigh* Vram
 110:4 I ighid II íghid
 110:6 I Auagi II Az vagy
 110:6 I teczeo ábrázat II tecző ábrázat
 110:7–10 I szüuemben *mind holtigh* *megh* maraggion, es [...] giümeolcseot *hozzon e máy* *tanúsag.* Amen
 110:7 II szüuemben
 110:7 II hiueidnek lelkében
 110:8 II mint *az* ió földben *az* örök bodoghsághban való
 110:11 I AZ. Mise *eleot*, *aytatos keoneorges.* II AZ. Mise *elöt.* III A Mise-*elöt* [⁸]
 110:13 I engemet? II enghemet?

⁸ Az 1631. kiadás szövegében is „A’ Mise-elöt” szerepel, de javítottuk a kiadás hibajegyzéke alapján: „152. in tit[u]lo: Mise-elöt lege Mise-alat”.

110:14 I fiadat *a* kerezt II fiadat *az* kereszt
 110:15 I er[...]tunc II ér[...]tünk
 110:17 I leuelünket, *a* kerezt II leuelünket *az* kereszt
 110:17 I veréuel *el* mosád II veréuel *el* mosád
 110:18 I *feoleotte* II fölötte
 110:19–20 I geolekeozet *szüintelen a te* zent II gyöleközet *szüintelen az Té* szent
 110:20 I véret *tenéked bünéiért* vér ontas nékul [...] be II véret, *Tenéked bünéiért*, vérontás nélkül [...] be
 110:22 I vgy, *a te* hiueiddel II vgy *az Te* hiueiddel
 110:24–26 I Isten *megh* engezteltetic, az igazac *megh* vigasztaltatnac, a giarloknac ereossegh[...], a vakoknac lelki világossagh[...], a *megh* haborottaknac csendessegh[...], az el farattaknac nyugodalom *adatic*.
 110:II Isten *megh* engeszteltetik, az igazak *megh* vigasztaltatnak, az gyarlóknac erősségh[...], az vakoknak lelki világosságh[...], az *megh* haborottaknak csendességh[...], az el farattaknak nyughodalom *adatik*.
 110:28 I te Z. Fiad
 110:30 I ir[...]t testamentom[...] szekriniet II jr[...]t testamentom[...] szekrinyét
 110:31 I nezeseeert , *regen* egez nemzetsége[...]t II nezeséért *régen* egész nemzetséghe[...]t
 111:1 I külseo *lathato* szinet
 111:3 I roncz[...] *megh* II roncs[...] *megh* III ronts[...] *meg*
 111:3–4 I sziuem[...] kemeniségít
 111:5 I *a zent* kerezten való II *az szent* kereszten való
 111:7 I ha *te* magadat II ha *Te* maghadat
 111:10 I ki *régen* Mosesnek II ki *réghen* Mosysesnek
 111:10 I feoldeon *aluan*, le II földön *áluan*, le
 111:11 I saruiat. *Te* magadis *pedigh* az II saruiát. *Te* maghadis *pedigh* az
 111:12 I hogy *a te* vtolso II hogy *az Te* vtólsó
 111:13 I [...] mikor aldozatra *mennec vala* a hiuec, *hogy* előb II [...] mikor aldozatra *mennek vala* az híuek, *hogy* előb
 111:14 I mosnac *ereossen*, *megh* *parancsoltad vala*: II mosnák *megh* *parancsoltad vala*:
 111:15 II szeghíny
 111:17 I miuehogy *latom sokságot* bűneimnec [...], meltatlan II miuehogy *látom az én* bűneimnek
 111:18 I mint *az* eolteozetlen *parazt*, a
 111:22 I halgassam *a te* Z. II halgassam *az Te* sz.
 111:24 I kiuántac *Vram* tegedet II kiuántak *Vram* Téghedet
 111:25 I téged[...], mint II Téged[...] mint

111:30 I által, *ki él, etc.*

112:1 I ideién, *igy keoneoreogiünk.*

112:2 I feoldon *a io* II földön *az ió*

112:4 I vysága *az*

112:9 I *veottél* II *vöttél*

112:11 I *miuelhogy* *vgian* *megh* parancsolád II *miuelhogy* *vgyan* *megh* parancsolád

112:12 I néked: *mert nem ollian vagy te, mint az emberek, kik szeghinbec leznec adakozásoc altal, es ez okon, nem eoreomest halliac mikor valamit kérnec tölleoc, te pedig, mikor megh nytod irgalmas kezeidet, es aldomasoddal be töltöd hiueidet semmibe megh nem fogiatkozol; Alazatos szüuel kerünc azért téged, hogy*

112:12 II kérünk *Tégged*, *hogy*

112:13 I; II bárány[...] érdemet

112:13 I irgalmaz *minékünc* II jrgalmaz *minékünk*

112:14 I *indics* [...]d *a mi sziünket* II *indics* [...]d *az mi szüünket* III *indí* [...]csad

112:15 I *zab* [...]lázd II *szab* [...]lázd

112:16–17 I *szolgalliunc* [...] zent *neuednec*. *Vgian* II *szolghálllyunk* [...] szent *neuednek*, *Vgian*

112:19 I *A Zent Iras, auagy*, Epistola oluasásakor II oluasásakor

112:20–21 I *viseluen a mi tudatlansaginkat* II *viseluén, az mi tudatlansághinkat*

112:21 I *ighyddel oktattad minden üdöben*. *Az* II *ighiddel oktattad minden üdöben*. *Az*

112:21 I *töruéni alat* II *törueny alat*

112:22–23 I *embereknec* büneit *megh feddec*, [...] a [...] *ieouendeo igaz* *Messias* [...] *igiretiuel*, *remenségre* II *embereknek* büneit *megh feddek*, [...] az [...] *iöuendö igaz* *Messia* [...] *ighiretiuel* *remenséghre*

112:26 I *fel en benem Vram* II *fel én bennem Vram*

112:26 I *ighidnec* II *ighidnek*

112:26 I; II *vilagosics* [...]d

112:27 I *sziuem* *homaliat* II *sziuem* *homályat*

112:27 I; II *halhassam*,

112:28–29 I *erthessem*, *megh értuen* *megh tarthassam*, *Törd* *megh a te Z. ighid* [...] *kenierét nékem* *es* II *erthessem*, *megh értuén* *megh tarthassam*: *Törd* *megh az Te Sz. ighid* *kenyerét nékem és*

112:29–113:1 I *igazán* *megh ismerielec* *téged* *igazán* *megh ismérielec* *Téged*

113:1–2 I *Emausba, a te tanituanidtul*, *a keniérnec szeghesébe* II *Emausba, az Te tanituánydtúl* *az kenyérnek szeghesében*

113:3–4 I *Vram, a te fiaid* *keniere etelére* II *Vram az Te fiaid* *kenyere etelére*

113:4 I *kincse ismeretire*. *De Vram*, *a köliköcskekis* II *kincse ismeretire*. *De Vram*, *az kölyköcskékis*

113:6 I ighid[...] keniereuel II jghid[...] kenyereuel

113:7 I megh *az en* lelkem[...] szomiuságot: *ki elsz, etc.* II megh *az én* lelkemnek

113:8 I Euangeliom *oluasásakor.*

113:10 I pedig, *a tennen* Z. II pedig *az Tén*nen szent

113:12 I *a mi* szüünket II *az mi* szüünket

113:13 I Vilagosságh, mely *a mi* nyomdekunkat II Vilagosságh, mely *az mi* nyomdekunkat

113:13–14 I tűz, mely *a mi* lelkünkbe *a te* szerelmedet fel gerieztí: *Kemény verő*, mely *a mi* kemeniségünket II tűz, mely *az mi* lelkünkbe *az Te* szerelmedet fel geriesztí: *Kemény verő*, mely *az mi* keménységünket

113:15 I rontia, *Es igazan* io II rontya, *Es igazán* ió

113:17 I vala *rég*henten, hogy *az Isten* [...]véllec *ő maga* ne II vala *rég*henten, hogy *az Isten* [...] vélek *ő magha* ne

113:20–21 I hogy *te* magad szoly *mi* nekünc: Tanics[...]d értelmünket *az igaz* II hogy *Temaghad* szöly *mi* nekünk, Tanics[...]d értelmünket *az igaz*

113:21 I geriez[...]d *fel* züünket II geriez[...]d *fel* szüünket

113:22 I Ereosics[...]d giarlosagunkat *zent* malasztoddal II Erösics[...]d gyarlóságunkat *szent* malasztoddal III Erössí[...]csed

113:23–24 I Lagics[...]d *megh az mi* kemény niakunkat, *a te* teoruenied igaia viselesére, Batorics[...]d II Lagics[...]d *megh az mi* kemény nyakunkat, *az Te* törüenyed igháia viselesére, Batorics[...]d

113:25 I ighidnec II jghidnek

113:25–26 I vallasába *mind* veghigh II vallasába *mind* véghigh

113:27 II gyöleközetnek

113:28 II *6l.*

113:27–28 I [lásd: IV, 60:1–19⁹]

114:4 I szemedet *az éghben fel* emeléd, halákat aduán, *a te menniei zent* atiádnac, *io voltaert*: Tennen II szemedet *az éghben fel* emeléd, *az Te mennyei Szent* Atyádnak, Tennen

114:4–5 I aldozatul, *nagy eoreomest*, ertünc II áldozatúl *nagy örö*mest értünk

114:7 I giümölcse sengheiet IIgyümölcse senghéiét

114:8–9 I De *ennec feoleotte*, *az mi* szüünket II De *ennek föl*ötte, *az mi* szüünket

114:10 I fiaiat, *io* barátinkat II fiait, *ió* barátinkat

114:11 I aldozatul *teneked* II aldozatúl *Tenéked*

114:12 I nézd *azert* en II nézd *azért* én

114:12 I giarlo, *es tiztatalan* aiandekot hanem *a te* Z. II hanem *az Te* Szent

114:14 I torsaiatis, A II torsaiátis, az

⁹ A Nicaeabéli Z. geolekeozet vallása az 1606-os kiadásban nem az első, hanem a negyedik, részben található. {1606, 54[v]} Mivel ezt a szöveget a másik három kiadás egyformán, az első részben hozza, indokolt az 1606-os kiadás vonatkozó jegyzeteit is ott [2001, 60:1–19] – a többivel együtt – közölni.

114:15 I Vgy *teis*, *en Istenem*, a te II Vgy *Teis én Istenem*, az Te

114:15 I aiandekáual, *az ő zent* II ayandekáual, *az ő szent*

114:16 I; II vég~~het~~etlen

114:21 I Más [...] imádság, *melybe, a mi üdueoziteonk erdemet eleo szamlálluik, valtságunkért.*

114:22 I te vég~~het~~etlen kegiessegedből II Te vég~~het~~etlen kegyesség~~h~~edből

114:23 I szeginsegünk~~nec~~ II szeghinség~~h~~ünknek

114:24 I anniéra II annyéra

114:25 I; II helyheztetnél

114:26 I kergettetnél: ehségben *es koplalásban*, siralomban II kergettetnél, ehség~~h~~ben *és koplalásban*, siralomban

114:27 I; II él~~ne~~l

114:28 I szenued~~ne~~l II szenuednél

114:29 I; II adatnál

115:1–2 I hogy *a te zent* fogad, [...] az Adamtól fel falt almába *megh vasódnec*, a halálnac II hogy *az Te szent* főghad, [...] az Adámtul fel falt almában *megh vasódnec*, az

115:3 I illet *vala*: En valéc *Vram*, a bünös II illet *vala*: En valék *Vram* az bünös

115:3 I sententia, *En valec az hoher kezébe*, engemet keoteottec II sententia, *En valék az hohér kezében*, enghemet kötöttek

115:5 I Irgalmassagh: *Te én megh váltom*, hogy II Irgalmasságh? *Te én megh váltom*, hogy

115:6 I; II vöd

115:6–7 I rakád, *a te zent* atiad[...] hozzam II rakád, *az Te szent* Atyad[...] hozzám

115:7 I nilait, *magadat paysúl vetuén*, fel vöd [...]. II nylait *maghadat paísúl vetuén*, fel vöd [...].

115:8 I *Mit aggiac en Istenem mind* ezekert teneked?

115:8 II Vram *Tenéked*

115:8–9 I miuelhogy az eghben *es a földön* II miuelhogy az éghben, *és az földön*

115:9 I nincsen *ezeknél*, a II nincsen *ezeknél* az

115:10–11 I mutatom *teneked*, es ennec emlekezetire, *az Aniazentegyházzal*, a te rendelésed szerént, [...] kenier[...]t II mutatom *Tenéked*, és ennek emlekezetire, *az Anyaszentegyházzal*, *az Te* rendelésed szerént, [...] kenyeret

115:11–12 I ezeket, *a te erdemednec* emlekezetire, *zent* testedde II ezeket *az Te érdemednek* emlekezetire, sz. testeddé

115:13 I veod II vöd

115:18 I forduluán, *kéri a hiueket*, *hogy imadkozzanac erette.*

115:19 I aldozatodat *az eo neuenec* II aldozatodat, *az eo neuének*

115:20 I tizteletire, *a mi lelkünk~~nec~~* II tizteletire, *az mi lelkünknek*

115:22 I *Az Angiali enec*, *auagy a Sanctus ideien.*

115:23 I es az eghec, kinec II és az eghek, kinek

115:24–25 I seregec sokasága, nagy alazatoson retteguén, szüntelen ama te hozzád ill[...]ö
dücsösséges eneket eneklic II sereghek sokasága, nagy alázatoson retteguén, szüntelen amaz
Te hozzád illendő dücsösséghecs éneket éneklik

115:26 I szeghin II szeghíny

116:1 I fogadal, a te bodogsagodnac II foghadál, az Te bodogsághodnak

116:3 I De te latod Vram, az en szegin szíuem terhes voltat, mely büneitül a feoldre le II De
Te látod Vram, az én szeghín szíuemnek terhes vóltat, mely büneitül az földre le

116:4 I hogy enis teged II hogy énis Téghed

116:5 I fel magasztalhassalac, es a te zent fiad[...] aldozattiat, tizta szüből, méltó II fel
magasztalhassalak, és az Te szent fiad[...] aldozattyát, tiszta szüből, méltó

116:6 I voltodert melto halakat aggíac, Az eghben lakozo II voltodért méltó halákat adgyak
[jav. ebből: adgyad], Az éghben lakozó

116:7–8 I IESVS, etc.

116:9 I legien, az egész Aniazentegyháznak.

116:11–12 I vacsorádban a te hiueid[...] lelki II vacsorádban az Te hiueid[...] lelki

116:13 I cselekednec, a mit ackor te cseleküel II cselekednek, az mit azkor Te cseleküüel

116:14 I Ihon kegielmes Atiánc, engeduen a te parancsolatodnac, [...] az II Ihon kegyelmes
Atyánk, engeduén az Te parancsolatodnak [...] az

116:15 I a te zent II az Te szent

116:15 I felseged eleibe akariuc vinni, es te előtted be mutatni, hogy II felségheď eleibe
akariuk vinny, és Te előtted be mutatnyuk, hogy

116:16 I erdemet tekintuen, nem a mi gonossagunkat, [...] szabadicz megh minket II érdemét
tekintuén, nem az mi gonoszsághunkat, [...] szabadics megh minket

116:18 I haznos a mi lelkünc II hasznos az mi lelkünk

116:19 I Aniazentegyház[...] eppületire II Anyaszentegyház[...] éppületire

116:20 I giomlaltatasára

116:20 I betegec[...], raboc[...], es II betegek[...], rabok[...] és

116:21 I fia[...], vigasztalasara: A mi lelki paztorinc[...], es II vigasztalására, Az mi lelki
pásztorink[...], és

116:22 I feiedelminc[...] üduössegere II feiedelmink[...] üduösségére

116:24 I atiankfaiainac niugodalmara. A II atyánkfiainak nyughodalmára. Az

116:24 I altal, etc.

116:26 I LEgh eleoszeor, iusson II LEgh először, iusson

116:27 I; II szeme[...], ddel

116:27–28 I imigien keoneoreogy II Imigyen könyörögy

117:1 téged[...] lathatatlan

117:12 I reszesse a te valtsagodnac haznába II részesse az Te valtsagodnak hasznában

117:18 I Olcz[...] megh II Olcs[...] megh III Olcs[...] -meg

117:21–22 I ki *e* csudálatos szentsegbe, *a te* halalod[...] emlékezetit II ki *ez* csudálatos szentségben *az Te* halálod[...] emlékezetit

117:22–23 I Enged, *kerünc teghed*, vgy böcsüllüic *a te* zent testedet *es* véredet, hogy *a te* *megh* váltasodnac giümeolcsét II Enghed *kérünk Téghedet*, vgy böcsüllyük *az Te* sz. testednek és vérednek

117:23 II hogy *az Te* valtsagodnak

117:23 I magunkba, *ki elz es Vralkodol etc.*

117:24–28 I [...]

117:24 II ki *az Te* szent Atyádnak akarattyábo

117:25 II által *az Te* halaloddal

117:26 II minket *az Te* Szent

117:26–27 II veszedelmünktül

118:1 I vtán *valo keoneorges*.

118:2 I Mennec *es* feoldnec II MENnek és földnek

118:2 I szegin II szeghín

118:4 eleot, *a te* fiadnac *zent* testét II előtt, *az Te* Fiadnak *szent* testét

118:5 mi *taméntalan* vetkeinknec sok[...]sagaert, *es a te* velünc II mi *taméntalan*, vétkeinknek sokaságáért, és *az Te* velünk

118:6 I teot II töt

118:6 I tetemeniedert II teteményedért

118:7 I Tekyncz[...] megh II Tekyncs[...] megh III Tekíncs[...] -meg

118:8 I Tekincz[...] II Tekincs[...] III Tekíncs[...] -

118:10 I nem *a te* II nem *az Te*

118:10 I kit *a* büneos II kit *az* büneos

118:11 ki *tenéked mind* haláligh II ki *Te* néked *mind* haláligh

118:12 I engedelemes *lön?* Nem *a te* tölled *nemzet*, *es* II enghedelmes *lön?* Nem *az Te* tölled *nemzet*, és

118:14 I agyan, *saniaru* kinnia[...]ual minket *teneked* II minket *Tenéked*

118:15 I Tekincz[...] megh II Tekincs[...] megh III Tekíncs[...] -meg

118:16 I Lásd *a te* szerelmes II Lásd *az Te* szerelmes

118:17 I; II; III irgalmason

118:20 I vére forrosaua, tiztics[...] meg II vére forrosáua

118:22 I mely *nagy* kegyetlén szegec, *altal* iártac *a te* zent II mely *nagy* kegyetlén szeghek, *által* iártak *az Te* Szent

118:23 I nem *voltac*, *es a eo erdeméert* tauoztasd el *en* teollem

118:24 I eosuenyt. Tekincz[...] en II ösuenyt. Tekincs[...] én

118:25 I es a te alkotmaniodnac ereotlen giarlosagat, hanem II és az Te alkotmányodnak erőtlen gyarlosághat, hanem

118:27–28 I fiadat, teouis koszorúal koronazot zent feiet II fiadat, töuis koszorúal koronazot szent feiét

118:28 I szinet, vérrel II szinet, vérrél III színét, vérrel

118:30 I az eo Z. II az eo Szent

119:1 I aiandekot, tudom hogy Z. II aiandékot, tudom hogy szent

119:5 I lelket a te nyomorult szolgáltnac II lelket az Te nyomorúlt szolgáltnak

119:7 I Amen.

119: Más aytatos keoneorges az Vr fel mutatasa vtan, Christus Vrunknak a keresztfn valo hét száuárul.

Vram IESVS Christus, ki en érettem a keresztfn szenuedél, szinte vgy hiszem hogy ielen vagy a kenier, es a bor szine alat, mint hiszem hogy en értem a keresztnc kinniat szenuetted; Azért alazatos szíuel kérlec téged, hogy mikent a keresztfn keoneorgél a buneoseokért, kéruen zent atiadat, hogy a te gykosid vétkei megh bocsatna, vgy mi erettünkis zent erdemed által legy szoszollonc a te szent Atiadnal.

Aianly Vram engem, mint Z. Iánost, a te zent Aniádnac, hogy engem fíaua fogaggion te általad: A keresztfn valo szomiuságodat geriezd fel en bennem, Vr Isten, hogy énis, lelkemnc es felebaratomnac üdueosseget szomiuhozzam: Aggiad, halalom oráian, te teolled halliam amaz Irgalmasságnac száuat, Ma en vélem lészsz az en bodogsagomban: Es miuelhogy en értem, a keserü kinokban atiádtul el hagiatal, enged hogy en teged tellies eletembe soha el ne haggialac: Hanem, miképpen te éppen be telliesitéd a mi értünc fel vöt munkádat, vgy enis, a te akaratodat be telliesituen, halálom oraian lelkemet a te Z. kezébe ayanliam: Amen.

119:8 I veruén, az artatlan baránytul bocsánatot kér.

119:9 I ki e világh II ki ez világh

119:9 I er[...]tünk II ér[...]tünk

119:10 I hogy a te véreddel II hogy az Te véreddel

119:12 I barani[...] vére II barány[...] vére

119:14–15 I hogy csendességbe, es batorságba szolgálhassunc teneked: Roncz[...] el, Vr II hogy csendeszségbe, és batorsághba szolgálhassunk Tenéked: Roncs[...] el, Vr

119:15 III Roncs[...] -meg

119:18 I; II szíuel

119:20 II [...]

119:21 I pap áldozic, az Vrat magához veuen. II pap áldozik.

119:23 I; II szíuel

119:25 I fiad teste, es draga vére gyümölcsét II fiad teste, és drágha vére gyümölcsét

119:28 I engem, ennec II enghem, ennek

120:5–6 I korában, a iaszolban II korában, az iászolban

120:6 I faratsagockal megh terheltetéc II faratsághokkal megh terhelteték

120:7 I öletéc, *es* végre II öletek, és véghre

120:11–12 I hogy *a mely* üdueosséget [...] nekünc halaloddal, *a keresztfán* nierél, *azt ez által a lelki kenier által* magunkhoz II hogy *az mely* üduösséghet [...] nékünk haláloddal *az keresztfán* nyerél, *azt ez által* maghunkhoz

120:13–14 I megh, o Irgalmas Samaritanus, *a te* haladatlan szolgaidnac *meltatlan* voltat: A mely *Isteni* szeretet II megh *Oh* Irgalmas Samaritánus, *az Te* haladatlan szolgaidnak *méltatlan* vóltat: Az mely *Isteni* szeretet

120:15 I iuho[...]t, *vgian* azon II iuho[...]t, *vgyan* azon

120:16 I vastagics[...]d *erömet*, Teolcz[...] be II vastagics[...]d *erömet*, Tölcs[...] be III tölcs[...]be

120:17 I Roncz[...] el II Roncs[...] el III Roncs[...]el

120:18 I hiü II hiu III h'v

120:19 I szilid II szilíd

120:19 I zab[...]lázd II szab[...]lázd

120:22 I be *az en* lelkem[...] ehseget *te igaz kenier*, ereosics II be *az én* lelkemnek ehséghet, *Te jgaz kenyér*, erősics

120:22 I ioba, *es vegre*, vigy II ióban, és véghre, vigy

120:23 I; II etc. [...]

120:25 I ighie, *az* Atiai II ighie, *az* Atyai

120:25–26 II fnyessége

120:26 I Tanicz *megh* engem *a te* akaratod[...] II Tanics *megh* enghem *az Te* akaratod[...]

120:27–28 I hogy *a te* bódogh II hogy *az Te* bódogh

120:29 I bizonios *batorsagh*, batorsagos II bizonyos [...] batorsághos

121:6 I; II IESVSVM

121:6 I irgalmaz *ennekem*

121:7 I kérlec *teged* ama II kérlek *Teghed* amaz

121:9 I ki *te* tölled II ki *Te* tölled

121:9 I keruen *a te* szent II kéruen, *az Te* szent

121:11 I szüunec

121:12 I vár *heliet vagion*. Mert *vgianis* micsoda II vár *helyet vagyon*. Mert *vgyanis*, micsoda

121:13 I légy *ennekem* IESVSVM II légy *ennékem* IESVSVM

121:16–17 I IESVSVM, ismérd *megh en* bennem *a te* kezéd II IESVSVM, ismérd *megh én* bennem *az Te* kezéd

121:17 I roncz[...] el II roncs[...] el III roncs[...]el

121:18–19 I mygh *az irgalmassagnac* helie vagion [...], hogy *a te* igaz itileo II mijg *az jrgalmassághnak* helye vagyon [...], hogy *az Te* jgaz jt'lö

121:19–20 I haznod *van* Vram II hasznod *van* Vram

121:20 I ald[...]nac II áld[...]nak

121:21 I tegedet, kik II Teghedet, kik

121:21 I vettetec II vettetnek

121:22 I; II IESVSVM

121:23 I lelkem[...] kútféie II lelkem[...] kútféie

121:24 I IESVS *a te* benned II IESVS, *az Te* benned

121:28 I *tenéked* II *Tenéked*

121:29 I kik *a te* neuednec II kik *az Te* neuednek

122:1 I Az Misében *valo* Caeremoniaknak, *reouid* magiarazattia. II Misében *való* Caeremoniákról

122:2 I *A mi* üdueoziteonc II *Azmi* üduözitönk

122:2 I a [...] Misebe II az [...] Miseben

122:3 I foglaltatnac: *Nemelliec* ennec II foglaltatnak: *Nemellyek* ennek

122:4 I illetic, *Nemelliec pedigh* [jav. ebből: pedigk] csak II illetic, *Nemellyek pedigh* csak

122:5–6 I tartásoc *Es ezec* keozzül *kit* az Apostoloktul *veottec* a hiuec, *kit* az vtan, *io es* diszes II tartások, *Es ezek* közzül, *kit* az Apostoloktól *vöttek* az híuek, *kit* az vtán, *ió és* diszes

122:10 I mit *a* végh vacsoran II mit *az* végh vacsorán

122:12 I hagyuan az pap, *ezt cselekedneieis*, noha II hagyván az Pap, *ezt cselekednéieis*, noha

122:13–14 I azért *vgian* helien II azért *vgyan* helyén

122:15 I *E mellet*, *hogy mosdatlan kézzel* ne II *Ez mellet*, *hogy mosdatlan kézzel* ne

122:15 I; II ember *ez* ily

122:17 I hozza *keszülliön* a pap II hozzá *készülylön* az Pap

122:18 I [...] Es mikeppen, *ha e világhi emberek* Vduarhoz *mennec*, fel II [...] Es miképpen, *ha ez világhi emberek* Vduarhoz *mennek* fel

122:19–20 I *magokat*, Ha *pedigh* feiedelemnec *vagy Vrnac* asztalához *szolgálnac*, *szépen* *megh* *vetic az* asztal[...]t, *io moggiaual* fel *tornozzac az* asztal *keszkeoneoket* II *maghokat*, Ha *pedigh* Feiedelemnek *vagy Vrnac* asztalához *szolghálnak*, *szépen* *megh* *vetik az* asztal[...]t, *ió mondgyaual* fel *tornyozzak az* asztal *keszkeoneoket*

122:21 I *szolgálnac*, *maga mind ezec* nekül, [...] *ebédét és vacsoráiat* el *vegezhetne az ember*: Azon- II *szolgálnak*, *magha mind ezeknélkül*, [...] *ebédét és vacsoráit* el *vegezhetné az ember*: Azon-

122:22 I [locus a margón]

122:23 I *legienec az Aniaszentegyházba*, *szükség* II *lennének az Anyaszentegyházba*, *szükség*

122:23–24 I *rendet és Caeremoniakat* *szab*[...]nanc *a hiuec*, *mellieket* *megh kellien tartatny* az *aldozatba*: *Es így* II *rendet és Caeremoniakat* *szab*[...]nának *az hiuek*, *mellyeket* *megh kellyen tartatny* az *aldozatba*: *Es így*

122:24 I; II *hogy még* az Augustana

122:25 I *es a Caluinus* *keoueteo atiafiakis*, az II *és az Caluinus* *köüeto Atyafiakis*, az

122:26 I szer tartást *rendeltec* az *Vr* Vacsoráia ki szolgáltatásába II szer tartást *rendeltek* az *Vr* Vacsoráia ki szolgáltatásában

122:27 I veot II vöt

122:30 I; II 1. *Az*, mert

122:30–31 I akaria az *Aniazentegyhaz* tisztelni az *Vr* Istent II akaria az *Anyaszentegyház* tisztelny az *Vr* Istent

123:2 I *teszünc a mi belseo hitünkrül*. *vgimint mikor kereztet vetünc magunkra*, processiot *iarunc*, etc II *tészünk az mi belső hitünkrül*, *vgymint mikor keresztet vetünk maghunkra*, processiót *iárunk*, etc

123:3 III Mert *a'* Ceremóniákkal

123:3 I 3. *Megh tanyttatunc a mi hiuatalunkra* II 3. *Megh tanyttatunk az mi hiuatalunkra*

123:4 I *magunc* viselesére II *maghunk* viselesére

123:6 I; II *sziüünket*

123:7 I *koneoreogiünc*. *Az aldozatba valo eolteozetec*, *es caeremoniac mire tanycsanac*, *ezennel megh hallod*. II *könyörögiünk*. *Az aldozatba való öltözetek*, *és caeremoniák mire tanicsának ezennel megh hallod*.

123:8 I 4. [...] A [...] caeremoniac által *megh tanittatunc a zent* II [...] A [...] caeremoniák által, *megh taníttatunk az szent*

123:9 I Istennek *lelkünkbe valo cselekedetirül*, *vgimint mikor* II Istennek *lelkünkben való cselekedetirül*, *vgymint mikor*

123:10 I *ielenti a mi lelkünknek belseo tisztulattiat* mikor *a zent* II *ielenti az mi lelkünknek belső tisztulattyát*, mikor *az szent*

123:11 I *kenetünc*, *ielenti a Z*. II *kenetünk*, *ielenti az szent*

123:11 I *kenetit*, etc II *kenetit*, etc

123:12 I csak *mi* magunkba II csak *mi* maghunkba

123:15–16 I *mys a[...] beocsüllet[...]re* II *mijs az böcsüllet[...]re*

123:17 I *eleot*; *szinte ezenképpen* II *elöt*; *Szinte ezenképpen*

123:18 I; II *mosdatlan kézzel*, *hanem*

123:19 I *fügielmetességgel* II *figyelmetességgel*

123:20 II *lättyvk*

123:21 I *nincs semmi küleombség*h II *nincs semmi külömbség*h

123:21 I; II *Vramis mind egy*

123:22–23 I *korcsoman valo io lakásba végre annira iutnac* az emberek, *hogy a predicator* *sem beocsüllic inkab a dizno* II *korcsomán való ió lakásban véghre annyra iutnak az emberekis*, *hogy az praedikátort sem böcsüllik inkáb az diszno*

123:24 I *szinte anni* II *is szinte anny*

123:25 I *karomlo atiafiac*. II *karomló Atyafia*k.

123:27 I *tulaidon*, *bizonios okai* II *tulaydon*, *bizonyos okai*

123:28–29 I *melliekrül annal eoreomesbe szolloc, latuan hogy az Augustana Confessio* [...] is helien hagia *es iauallia a Miset, es a Misebe valo Caeremoniakat*. [locus a margón:] *Confess: Aug: ar. 21. tit. de Missa. Optat. lib. 6.*

II *mellyekrül annál örömesben szöllok, látuan hogy az Augustána Confessió* [...] is helyen hadgya, *és iauallya az Miset, és az Miseben való Caeremoniakat*, Art. 20. Tit. De Missa. [...]

123:30 I *regenten a Donatistac, el szoktac vala rontani az II réghentena Donatisták, él szokták vala rontany az oltárokat*, *Optat. lib. 6.*

123:31 I *mint mostis az Vyto Atiafiac*, es a mint II *mint mostis az Vyto Atyafiak*, és az mint Szent Agoston iria, 70. *contra Faus. cap. 4. et 21.* az Manichaeusok

123:31 I [locus a margón] *Aug. contra Faus. ca. 4 et 21.*

123:32 I *miuelhogy a II miuelhogy az*

123:32 I *csinálnac vala*, mind II *csinálnak vala*, mind

123:33 I [locus a margón] *Heb. 13. v. 10.* II *fogua, Heb. 13. v. 10.* mindenkor

124:1 I *szolgaltatni a mint niluan megh iria* II *szolgaltatny, az mint*

124:2 I [locus a margón]

124:2–3 I *volt: Z Dienes pedig beo beszéddel* II 4. *pedigh bö beszéddel*

124:3 I *szoktác vala az II szokták vala az*

124:4 I *ideiebe megh szentelni, es olaial megh kenni* II *ideiébe megh szentelny, és olayál megh kenny*

124:5 I [locus a margón:] 4. *sub fine*

124:6 I *oltar vala*, mely II *óltar vala*, mely

124:6 I *vala a mi üdueoziteonket*, es II *vala az mi üduözítönket*, és

124:7–8 I *fogiac vala*, hogy a keossegh *oda ne iarulhatna: Z.* II *fogiák vala*, hogy az kösségh *oda ne iarúlhatna: Szent*

124:8 I [locus a margón]

124:8 I *Eustathiusrul* II *Eusthatiusrül*

124:9 I *perfecit. A Miset csak egy aztalon mondotta:* II *perfecit, az Misét csak egy asztalon mondotta:*

124:10 I [locus a margón:] c. 9. [...] II cap. 9. [...] Zenorul

124:12 I [locus a margón:] ca. 22. [...] II cap. 22. [...]

124:13 I *felé vagion, a zentegyházba hanem* II *felé vagon az szentegyházba*, hanem

124:15 I [locus a margón]

124:15 II *dicseködik*

124:15 I *hogy [...]* Iulianus II *hogy [...]* Julianus

124:17 I *feorteoztethetic* II *förtöztethetik*

124:18 I [locus a margón] *Chrysos. li.*

124:20–21 I [locus a margón]

124:22 I *ekesitic vala az II ekesítik vala az*

124:22 I Alij (*vgi mond*) gemmis II Alij (*vgy mond*) gemmis

124:23 I Diaconust *pedigh ereossen megh* [jav. ebből: megb] feddi II Diaconust *pedigh ereossen megh* feddi, Epist 4. 8. cap

124:24 I forgatot *sziuebe*: II forghatot *szüüében*.

124:25 I vgimond 22. *de Ciuit. c. 10. et* 20 II vgymond 22. *de Ciuit. cap. 10. et* 20

124:26 I templomakat

124:27 I ez[...]en

124:27 I hogy *az* Istennek II hogy *az* Istennek

124:28 I [locus a margón]

124:29 I így *ir*: Ea

124:30 I; II *faeda*

124:31 I tartiác *vala* pedigh II tarttyák *vala* pedigh

124:31 I reghi *kereztien* Ciaszaroc II réghi *keresztien* Csyaszárok

124:32 I öletic *vala* a ki II öletik *vala*, az ki

124:32 I szaladhat *vala*. [locus a margón] *Teob bizonsagot hozhatnécz ezen dologrul, de ez most elegend legien.* II szaladhat *vala*. Ambros. Epist. 33. *Töb bizonyságghot hozhatnécz ezen dologhrul, de ez most elégh légyen.*

125:1–2 I ekesitic az [...] keresztienec, *es megh vetic*, mint a Christus II ekesítik az [...] keresztienec, *és megh vetik* mint az Christus

125:2 I asztalához *illic*: De II asztalához *illik*: De

125:3 I is *fel ekesitic*, miképpen II is *fel ekesítik*, miképpen

125:3 I teoruenibennis II törüenybennis

125:4 I hazába *mind* eiel, *s' mind* nappal II hazába, *mind* eyiel, *s' mind* nappal

125:4 I [locus a margón:] 27. v. 20. Leuit

125: 125:5–7 I iolleshet *reghen karhoztatta* Vigilantius a *hiuekbe*, a *mostani atiafiakis szidalmazzac*, *seot* vakoknak *hinac* II iölleshet *réghen karhoztatta* Vigilantius az *hiuekbe*, Hieron. cont. *Vigilant*. Epist. ad Riparium. *Az mostáni atyafiakis szidalmazzácz, söt vakoknak hínac*

125:5–6 I [locus a margón] Hieron. cont. *Vigilant*. Epist.

125:7 I minket, *hogy* nappal sem *latunc*, giertia II minket, *hogy* nappal *látunk* gyertya

125:10 I *vala az egheo* lampasoknak II *vala az eghö* lampasoknak

125:11 I keosséggh *bankoduan* fohazkodnec II kósséggh *bankoduán* fohazkodnék

125:11–12 I hozata *eleo*, *es mikor* ezt *megh aldotta volna*, *olaya* II hozata *elő*, *és mikor* ezt *megh áldotta volna*

125:12 I eonte: *Ehez telliesseggel* hasonló II önté. *Ehhez* hasonló

125:13 I ideiebeis, mint o maga II ideiébeis, mint

125:14 I [locus a margón:] *Simile refert* Turone.

125:15 I A Constantinus *Ciaszar* halalarul II Az Constantinus *Csyaszar* halalárul

125:19 II *caeterorum*

125:20–22 I existimamus: [...] Arany

125:20–21 II existimamus: *Es* ismét

125:21 II Caesaris matre

125:21 I [locus a margón] *Et Orat.* [...] in

125:23 I [locus a margón] *Chrysos.* hom

125:24 I hiuec, *még* az *eo halottokatis* egheo szeouetnekeckel kisiric [...], mint II hiuek *még* az *ao halottakatis* éghö szöuétnekkel kisiric [...] mint

125:25 I [locus a margón]

125:26 I szoual, *szokot vala* processiot *iarny.* II szoual, *szokot vala* processiót *iárny.*

125:27 I [locus a margón:] *Hieron.* cont.

125:30 I *hog* *a mi* agiekunkat II *hog* *az mi* agyékunkat

125:32 II fínyesség

125:33 I labomnac II labomnak

125:33 I; II ighid

126:1 Masut *ezen* Z. Paula

126:2 I [locus a margón] *In Epitaphio*

126:3 I praeferebant, *egheo lampasokat es giertiakat visznec vala a test eleot:* Mikor az Aranyszaiu II praeferebant, *éghö lampásokat és gyertyákat visznek vala az test élöt:* Mikor az Aranyszaiu

126:4 I; II tetemít

126:4 I [locus a margón]

126:5–6 I Turonensis *a Clodoueus* temetesérül *szoluan, azt* iria II 16. *az Clodouaeus* temetésérül *szóluán, azt*

126:5–6 I [locus a margón] *Francor. cap. 10.*

126:7–11 I *eleot: Sok teob réghi feo Doctorokbol meg* mutathatnoc *ezen dolgot de ez most elég* légien: *Az eleo hozot* Z. Hieronymus

126:8–9 I [locus a margón:] c. 22. *in funere Deiparae lumina adhibita*

126:9 II 22. *az* Bodogh

126:10 II *hog* *meg* löt

126:11 I [locus a margón:] *Niceph. lib. 10. c. 50. Eudoxia in lucernarum rationem decies mille sextarios olei retulit Hierosolymis. I. Ioan. 1. v. 7. Ephes. 5. v. 6. Rom. 13. v. 13. Vide Aug. 22. Ciuit. c. 8. serm. 33. de diuersis.*

126:11 II *Az* szent

126:11–12 I szauából, *ki ki* eszébe veheti, mi

126:11 II réghen *elő hozánk,* *meg* érthettyük mi

126:12 I nappalis gertiat II nappalis gyértyát

126:13 I szolgálatnac ideien, az Isteni tisztességre: Mert II szolgálatnak ideién, az Isten tisztességhere: Mert

126:13 I Aniaszentegyház az eo fiait, hogy eokis beleol II Anyaszentegyház az eo fiait, hogy eokis belől

126:14 I szeretettel, es kiüül fýnies II szeretettel, és kiuül fýnyes

126:14 II tündök[...]lyenek

126:16 I fiainakis keouetni II fiainakis köuetni

126:17 I cselekeszic a setetbe

126:21 I élt e világon a II élt ez világhon az

126:22 I eleot, vgy mint

126:24 I [locus a margón:] c. 2. *Elibert. Can. 34. Tom. 1. Concil.*

126:24 I geolekeozet II gyöleközet

126:25 I kik az Istenec II kik az Istennek

126:25 I giutnac vala, mint I gyutnak valá, mint

126:26–27 I világosithatnaiac II világosithatnáiak

126:27 II lumine, tanquam

126:28 II coeleste

126:30 I dedít: *Es meltanis* II dedít: *Es méltánis*

126:31 I gertia[...]t az Isten hazaba, es Cinterimekbe: De II gyértya[...]t az Isten hazában, és Cinterimekbe: De

126:32–33 I vegre, [...] hanem egieb [...] okokból, *mellieket Z. Hieronymusbol eleo hozec*, szoktunc II véghre, [...] hanem egyeb [...] okokból, *mellyeket szent Hieronymusból elő hozék*, szoktunk

127:1 I szoual *megh* feddi II szóual *megh* feddi

127:1–2 I ki azt meri vala mondani, hogy baluany imado volna, a ki II ki azt meri vala mondani, hogy báluany imádó volna, az

127:2 I giutana. II gyutana.

127:5 I [locus a margón]

127:8–9 I [locus a margón:] Orat. 25. ad Arianos de seipso *initio*.

127:9 II sacra destinata

127:9–10 I attrectanda, *ingien csak megh* illetni II attrectanda, *ingyen csak megh* illetny

127:11–12 I [locus a margón] I *Chrysost* in

127:12 attiafia, *miuelhogy ezeket a* II attyafia, *miuelhogy ezeket az*

127:13 illetve, *es megh feorteoztette, szinte* vgy *megh büntettetéc* [jav. ebből: büntettetét] az Istentül II illetve, *és megh förtöztette, szinte* vgy *megh büntetteték* az Istentül

127:14 I es az fergektül II és az férghektül

127:14 I emeztetec:

127:15 I *kin semmit* nem II *kin semmit* nem

127:15 I bünteté *megh* az II bünteté *megh* az Isten

127:16 I edenieket *az eo* aztalanac II edényeket *az eo* asztalának

127:17 I térite [locus a margón]

127:17 I szépen *megh* bizonittia II szépen *megh* bizonyttaa

127:17–18 I Damescenus [locus a margón] c. 61. 2. Reg. 6. v. 7.

127:19 I minden *embernec mégh csak meghis* illetny, nem hogy *egieb* külseo II minden *embernek mégh csak meghis* illetny, nem hogy *egyéb* kölsó

127:20 I ha *a* kereztien II ha *az* keresztyén

127:21 I szerent, [locus a margón] *mégh* a II 28. *megh* az

127:22 I es *a* raboc II és *az* rabok

127:22 I Acaciusrul II Acaciusról

127:23 I [locus a margón]

127:24 I szegyniec II szeghynyek

127:25 I Mely *igen* draga II Mely *ighen* drágha

127:25–26 I egyházakba, *csak abbolis* megh teczik [...], hogy mikor Iulianus *pogany Ciaszar*, a II egyházakba, *csak az bolis* megh teczik [...], hogy mikor Julianus *poghány Csyaszar*, az

127:26 I templomit *megh* fosztaná II templomit *megh* fosztaná

127:27 I hadnagi [...], latuan II hadnagy [...], látuan

127:27 I [locus a margón:] *Theodo. lib. 3. cap. 12.*

127:27–28 I csudalkozuan azt kialtac *vala* Ime, mely *csuda* szep II csudalkozuan azt kialtiak *vala*, Ime mely *csuda* szep

127:28–29 I [locus a margón:] *Ibidem cap. 13.*

127:29 I; II az *Vr* Isten

127:30 I hogy *az eo* ganeia II hogy *az eo* ganéia

127:30 I hanem *a* torkan *menne* II hanem az torkán *menne*

127:31 II Agostonis lib.

127:31 I [locus a margón:] August. *Tomo 7. lib. 3.*

127:32 I Diocletianus *Ciaszar* ideiebe II Diocletianus *Cyaszar* ideiébe

127:33 I Es *masut* [locus a margón] magyarazuan II Es *másut* In

128:4 I seruitur. [...] [locus a margón:] Optatus lib. 1. *similia*

128:5 I Orosius [...] iria, [locus a margón] hogy

128:6 I *veoue* II *vöue*

128:12–13 I [...]

128:12 II lib. 1. 30. Constantinus ideiebe *azt yria* III c. 30. aliás

128:14 I [...] De

128:19–20 I [locus a margón]

128:20 I adiurant

128:21 I nostram: Z. Hieronymus

128:22 I [locus a margón]

128:23 I valakit *reghenten* Papocká II valakit *réghenten* Papokká

128:24 I Seuerum *a teob reghi Doctorockal egietembe*. Seot *mégh* az II Seuerum, *az töb réghi Dóctorokkal egyetembe*, Söt

128:25 I szoktac *eleitül fogua* meczeny II szokták *eleitül fogua* meczeny

128:25 I mikor *a Klastromba ménnec* II mikor *az Klastromba ménnek*

128:26 I Z. Hieronym

128:26 II Sabi[...]anum

128:27 I hiuec, *eleitül fogua* ezt II hiuek, *eleitul foghua* ezt

128:28 I veottec II vötték

128:29–30 I 28. *igy irnac e dologrul*: Z. II 28. *igy irnak ez dodloghrúl*: Szent

128:30 I elseo *a ki az eo teteiet igy* megh nyrete, *a mi* Vrunc II első, *az ki az eo teteiét igy* megh nyrete, *az mi* Vrunk töues

128:31 I [locus a margón]

128:32–33 I tagainkna, *a mi* ertelmünket, *es lelkünket* iegzi II taghainknál, *az mi* értelmünket, *és lelkünket* iegzi

129:1 I mikor *a mi* tetenket II mikor *az mi* tetenket

129:2 I beretualluic, *e külseo* II beretuálljuk *éz külső*

129:3 I gondolatokat *ki kel* elmenkbeol [...] metelnünc. II gondolatokat *ki kel* elménkből [...] metelnünk:

129:4 I; II [...]

129:5–6 I Isidorus [...], [locus a margón] es Rabanus [locus a margón] azt II Isidorus [...], lib.

129:8 I eleoszeor *az eo* haiokat *megh* neueltéc II élöször *az eo* hajokat *megh* neuelték

129:8 I beretualtatuán, *az eo* haiokat II beretuáltatuán, *az eo* haiokat

129:9 I *vetic vala* [locus a margón] ezzel II *vetik vala*, Num.

129:9–10 I *hogy a mi* haszontalan II *hogy az mi* haszontalan

129:10 I; II *vetkeinketis* el

129:10–11 I; II *Est enim in Clericis*

129:11 I; II; III *figuratur*, sed

129:12 I exuamur, *vgimond Isidorus: Zent Thamas, Bonauentura, és Durandus, azért mongiác, hogy a papoc teteién keréc pylyst nyrnec, mert a haioc el meczése, ielenti, hogy az eo elmeiec hiuolkodo gondolattiat el kel meczeni*: [locus a margón:] *Durand 4. d. 24. q. 4. n. 5.*

II exuamur, vgymond Isidórus: Szent Thamas, Bonauentura, és Durandus, 4. d. 24. q. 4. num. 5. azért mondgyák, hogy az Papok teteién kerék pilist nyrnek, mert az haiok elmezzése, ielenti, hogy az eo elméiék hiuolkodó gondolattyát el kel meczeni:

129:13 I kerek[...]en azért nyric vagy beretualliac, mert Corona tétetic az eo feiebbe II Kerek[...]en azért nyrik, vagy beretuállyak, mert Corona tétetik az eo fejekbe

129:14 I; II mikor az Isteni

129:14 I választatnac: miuelhogy seruire II választatnak: miuelhogy seruire

129:15 I est, [...] a ki

129:16 I indulatin, es minden kiralioc vrasaganal, nagioib vrasagba vagion: Paulinus II indulatin, és minden királyok vrasaghánál, nagyob vrasághba [jav. ebből: vrasághba] vagyon: Paulinus

129:16–17 I Agoston csudálatos képpen dicsir, (August. 1. de Ciuit. cap. 10. Epist. 32. 34. Hieron. Epist. ad Paulinum: Ambros. lib. 6. Epist. 36. Gregor. 3. Dialog. ca. 1.) azt iria, [locus a margón] hogy

129:17 II yria, Paulin. Epist

129:18 I papoc így megh magokat II Papok így megh maghokat

129:19 I es e vilagh II és ez világh

129:24 I Noha [...] az egyhazi ember[...] feketébe II Noha [...] az egyházi ember[...] feketébe

129:25 I iar a templomon II íár, az templomon

129:25 I tisztí nem a neuetes II tisztí nem az neuetés

129:26–27 I hanem az emberec bünei siratasa: De mikor a templomba va[...]n fel eolteozic küleomb küleomb fele eolteozetbe az aldozathoz II hanem az emberek bünei siratása: De mikor az templomban vagyon, fel öltözik külömb külömb fele öltözetbe, az aldozathoz

129:28 I; II Ezeket pedig az

129:29 II ([...] mint

129:29 II 2. Et refertur de

129:29–30 I [locus a margón:] Epist. 2. Et refertur de Consect. dist. 1. Can. Altaris pulla, qui est 39.

129:31 I mikor igen regiec voltac, megh II mikor ighen réghiék vóltak, megh

129:31–32 I Ciaszar vgian decretomauual meghis parancsola, senkinec szabad nem volt még csak szalogulis el venni az egyhazi eolteozeteket, nem II Csyaszar vgyan decretomauual meghis parancsola, senkinek szabad nem vólt, még csak szaloghúlis el venny az egyhazi öltözeteket, nem

129:33 I es az ehel halo emberec taplalasaert II és az éhel halo emberek taplalasáért

130:1 I; II quoniam (vgimond) non

130:2–3 I praeferri: Es ennec okaert, miuelhogy Cyrillus Hierusalemi Püspeoc, a raboc

130:2–3 I [locus a margón:] Iustin. L. Sancimus

130:3 II Ecclesijy. Es ennek, okáért, miuelhogy Cyrillus Hierusálemi Püspök, az rabok

130:4 I hiuec, *kik ezeket az eolteozeteket attac vala a Templomnac*, megh II híuek, *kik ezeket az öltözeteket adták vala az Templomnak*, megh

130:5–8 I aszony *allatokon feoleotte igen haborgatac eotet ezért a dologhert seot Acaciustul ezen okon*, *még*h püspeoksegebeolis *hamissan* ki üzetec egy ideigh [locus a margón] Z. Hieronymus

130:5–6 II aszony *állatokon*) *fölötte ighen haborgaták ötet ezért az dologhert, söt Acaciustul, ez okból még*h püspökségéből is *hamissan* ki üzettetéc egy

130:7 II 37. [...]

130:8 I és *a* töb II és *az* töb

130:9 I réghi *szent* Doctorokis emlekezne II réghi *szent* Doctorokis emlekeznek

130:10 I okatis aggia II okátis adgya

130:11 I [egész sor a margón]

130:12 I [szöveg zárójelben a margón]

130:12 I [...] per II etc. [...] per

130:16 I rongios *eolteozetbe*, hanem II rongyos *öltözetbe*, hanem

130:17 I regentennis a II reghentennis az

130:18 I papoc *szokatlan* szép II papok, *szokatlan* szép

130:18–19 I *aldoznac vala* [locus a margón] Es II *áldoznak vala* Exod. 28. vers. 3. et [...] 31.

130:20 I initio [locus a margón:] *Idem* Innocent. 3. libr. 1.

130:21 I [locus a margón:] cap. 13. folio 171.

130:27 I interius. *Semmi hiuolkodo dologh nincz, vgimond, az Isteni szolgálatba, hanem, mint a hazat, ha csak kiüül megh tekintüükis itiletet tehetünc feleolle vgy a papoc aranyas, es gieongeos külseo eolteozeti, ielenti, minemüinec kel lenni beleol a papnac.*

130:27 II interius. *Semmi hiuolkodo dologh nincs, vgymond, az Isteni szolgálatba, hanem, mint az házat, ha csak kiüül megh tekintyüükis itiletet tehetünk felölle, vgy az papók aranyas, és gyöngyös külső öltözeti, ielenti: minémüinek kell lenny belöl az Papnak.*

130:29 I irta ez II írta ez

130:32 I *Es legh eleoszeor a mely* II *Es legh először az mely*

130:32 I feodi a pap, *melliet*, Amictusnac hinac, iegzi, *a mi* üdueoziteonkben az Isteni természetnek, *az* emberi II földi az Pap, *mellyet* Amictusnk hínak, iegiezi *az mi* üduözitönkben az Isteni természetnek, *az* emberi

131:1 I feodeozeset II földözését

131:1 I feodelet II földelet

131:1 I Vrunkat *az eo zent* II Vrunkat, *az eo* Szent

131:2 I be feodeozuen, *kérdik vala* teolle, ki *volna az a ki eotet* csapdosna. Auagy II beföldözüén, *kérdik vala* tölle, ki *vólna az ki ötet* csapdosná. Az vagy

131:3 I [locus a margón]

131:7–8 I ielinti, melybe *fel* eolteozteté[...] Vrunkat *Herodes*, de II melybe *fel* öltözteté[...] Vrunkat *Herodes*, de

131:8–9 I kel *a mi* lelkünknek Isten eleibe *es az eo* II kel *az mi* lelkünknek Isten eleibe, *és az ő*

131:10 I; II; III szorgalmatosan

131:12 I szoricsuc, *a mi* agiekunkat, *minden fertelmessegtől megh eorizuén magunkat.* II szoricsuk, *az mi* agyékunkat

131:13 I; II aranybul

131:14 I Constantius *Ciaszar* ada II Constantinus *Csyaszar* ada

131:15 I [locus a margón]

131:16–17 I *veottünc*, miképpen *a mi* üdueozitönkis *mi ér[...]*tünc a *teoruennec* ighaia II *vöttünk*, mikeppen *az mi* üduözitönkis *mi ér[...]*tünk az *töruénynek* igháia

131:19 I *a mi* Vranc II *az mi* Vranc

131:19–20 II *szüünkbe*

131:22 I *hogy az mi* kezünc, *es cselekedetünc*, *megh keotue* II *hogy az mi* kezünk, *és cselekedetünk*, *megh kötue*

131:23 I *a mi* üdueoziteonc II *az mi* üduözitönk

131:23 I *keoteoztetéc mi ér[...]*tünc II *kötöztetéki mi ér[...]*tünk

131:24 I *iutattia a mi* üdueoziteonc[...] *barsony* II *iutattya, az mi* üduözítönk[...] *bársony*

131:25–26 I *Aniazentegyhasz minket* *hogy* II *Anyaszentegyház minket*, *hogy*

131:27 I *szolgalny az Istennek* II *szolghálny az Istennek*

131:28 I *HETEDSZER* *es* II *HETEDSZER* [valójában: *HATODSZOR*] *és*

131:29 I *es a keoniuet* II *és az könyuet*

131:30 I *resz szerént az Apostolok* II *rész szerént az Apostolok*

131:30 I *vétettec, a mint* II *vétettek, az mint*

132:1 I *a mi* teollunc II *az mi* töllünk

132:2 I *mostis megh tartatnac* II *mostis megh tartatnak*

132:3 I *ember, ighen szépen* *igy mágiarazza megh* II *ember, ighen szépen* *igy magyarázza megh*

132:4 I [locus a margón:] *August. de cura pro morte agenda, Tomo 4. capite 5.*

132:4 II *mortuis agenda, Tomo 4. cap.*

132:6 I; II *manus, quae visibiliter faciunt*, *Etsi*

132:10 I *augetur: Vagy terdre esünc (vgimond) vagy ki teriesztiüc kezünket imadkozuan, a mint illic az alazatos keoneorgéshez, kit nem azért cselekeszünc, hogy a mi belseo indulatunkat Istennek megh ielencsüc, hanem azért, hogy magunkat, az aytatosságra fel indicsuc, mert niluan eszünkbe vészüc, hogy efféle külseo ielec által, fel geried belseo indulatunkis.*

II *augetur: Vagy térdre, esünk (vgymond) vagy ki teriesztyük kezünket imadkozuán, az mint illik az alázatos könyörgéshez, kit nem azért cselekeszünk, hogy az mi belső indulatunkat Istennek megh ielencsük, hanem azért, hogy magunkat, az aytatossághra fel indicsuk, mert nyluan eszünkbe vészük, hogy efféle külső ielek által, fel geried belső indulatunkis.*

132:11 I Ezekrül *sockal* beouebben szolhattunc volna, es II Ezekrül *sokkal* böuebben szolhattunk volna, és

132:11–12 I tamaszthatunc volna a mi karomloinc ellen: De azt alitom II tamaszthattunk volna, az mi karomlóink ellen: De azt álitom

132:12 I feoleottéb II fölöttéb

132:12 I mostoni

132:14 I akariuc *fel* gerieszteny II akariuk *fel* gerieszteny

133:2 I Oluasot *mint kellen* mondany. II Oluasót *mint kellyen* mondany.

133:3 I Czufolliac a mostani *Vy kereztien atiafiac* a kereztienec Oluasoiat, es ezt, ki scorio *toita goliobisnac*, ki II CSufollyák az mostani *Vy keresztien Atyafiak* az keresztyének Oluasoiat, és azt, ki scorio *toita golyobisnak*, ki

133:5 I Teoreokeoknekis oluasoioe vagion, *melinec (a mint ertetem) Tespe neue, es ebbe, egy hean szaz goliobis vagion eoszue füzue: Vgy imadkoznac pedigh raita, hogy a harmicz három elseo goliobison, harmicz haromszor mongiac, Sulthan allah, A masodic harmicz harmon, vgian anniszor mongiac, El hemdun' illah, Es vtolszor, ismet harmicz haromszor mongiac Allah hecuer.* II Törököknekis oluasóioe vagyon

133:6 I; II mint

133:6 I dologba a *poganioknac*: II dologhba az *poghanyoknak*,

133:7 I [locus a margón:] *Tertull. Apolog. cap. 47. v. 599*

133:7 I Ha *valami* olliat II 47. vers. 599. Ha *valamit* ollyat

133:7–8 I mit *lattoc, hogy a poganiokis vallottac ez eleot*, vgi mint II mitt *láttok, hogy az poghányokis vallottak ez elöt*, vgy mint

133:9 I kinniat es a ioknac vigaságot, *megh csufoltoc minket*, mint II kinyát, és az ióknak vigasághat, *megh csúfoltok minket*, mint

133:10 I keouetni *akariac* II köuethy *akaryiák*

133:11 I hamisságis, az

133:11–13 I keresi. *Szep dologh volna bizoni ha telliesseggel minden dolgokba kuleombeoznenc az teueligeoktiul. Nilua az Teoreoc egy Istent hiszen, az eoreoc bodogsagot, a mi lelkunc halhatatlan voltat hiszi, Alamisnat ad, az Istenec keobeol csinalt templomot [...] éppit, kit mys vellec egietembe hiszünc, es cselekedünc.*

II keresi. *Szép dologh volna bizony, ha tellyességghel minden dólghokban különböznenk az téuelygöktiul. Nylua az Török egy Istent hiszen, az örök bodogságot, az mi lelkünk halhatatlan voltat hiszi, Alamisnát ad, köbeol csinált templomot [...] éppit, kit mijs vellek egyetembe hiszünk, és cselekedünk.*

133:14 I pedigh *valoba* megh II pedigh *valóba* megh

133:15 I moggiat, *niluan abba* semmit [...] meltan II modgyát, *nyluán abba* semmit [...] meltán

133:16 I azért, *auagy az Rosarium* II azért, *az vagy az Rosarium*

133:17–18 I koszorúia, (*Miuelhogy vgianis, a szüzeket illeti a koszorú.*) Melybe, *egieb nincz a Miatianknal, Vdueozlegy Marianal*, es Hiszec egy Istennel: A mi II koszorúia, (*Miuelhogy vgyanis, az szüzeket illeti az koszorú.*) Melybe, *egyeb nincs az Mi Atyánknál, üduözlégý Mariánál*, és Hiszek egy Istennél: Az mi

133:19 I hanem *az Istenec* II hanem *az Istennek*

133:20 I szoktac *az Istenec* mutatny *az emberek keoneorgeset*, Vgy II szokták *az Istennek* mutatny *az emberek könyörghését*, Vgy

133:21 vitesséc *a mi keoneorgesünc*. II vitessék *az mi könyörghésünk*.

133:22–24 I mongiuc, *kit Caluinus igen karhoztat, tudni illic, a Miatiankat eotszeor, az Vdueozlegy Mariat eotuenszer*, nem méltó szidalomra: [...] [locus a margón] Mert II mondgyuk, *kit Caluinus igen karhoztat, Libr. 3. capit. 20. nu. 29. tudny illik, az Mi Atyánkat eotször, az üduözlégý Mariat eotuenszer*, nem méltó szidalomra: [...] Mert

133:24–25 I Christus *Vrunkis háromszor* vgyan azon imadsággal *imadkozéc a kertbe*: Danielis minden II Christus *Vrunkis háromszor* vgyan azon imadságghal *imádkozék az kertben*: Danielis minden

133:25–26 I [2 locus a margón]

133:27 I is *nem egyszer* kialtiac *az Istenec* [locus a margón:] *Isaiae 6. v. 3. Apoc. 4. v. 8.* II is *nem egyszer* kialtyák *az Istennek*

133:28 I *Ama* Babyloniay

133:30 I Christus *Vrunkis* II Christus *Vrunkis*

134:4 I mongiuc, *mert nem imadkozhatunc giakran ezen imadsággal, ha giakran nem repetalliuc*: II mondgyuk, *mert nem imadkozhatunk gyakran ezen imadsággal, ha gyakran nem repetallyuk*:

134:5 I [locus a margón]

134:6 I; II [...] Ha

134:6–7 I imadkozni; [...] Miért változic *babonaságga* a giakor II imadkozni: [...] Miért változik *babonasággha* az giakor

134:8 I *forgolodnac az eo Vroc* II *forgolódnak az eo Vrok*

134:9–10 I; II *die*. [...]

134:11 I Christus *Vrunc* sem tiltia, *hogy* II Christus *Vrunk* sem tiltyá, *hogy*

134:12 I tiltia, [locus a margón] *hogy* II tiltia, Matth

134:13 I kiknec *a szaioc mozogh de a szüueoc* II kiknek *az száio*k mozogh, *de az szüüök*

134:14 I itilic II itlík

134:14 I Caluinus *eo maga* magiarazza [locus a margón] II Caluinus *eo magha* magyarázza

134:15 I emberektül, *csak a sok szoual* nierhetünc II emberektül *csak az sok szóual* nyerhetünk

134:18 I vagion, *sockal* hasznosb II vagyon *sokkal* hasznosb

134:21–22 I számrol, *az embernek* nyughatatlan *elmeie* el ne feletkezzéc *fából csinált* goliobisokon II számrul, *az embernek* nyughatatlan *elméie* el ne feletkezzék, *fából csinált* golyobisokon

134:22–23 I semmi *bübaioosság* II semmi *bübaióosság*

134:23 I számot, *sok szép* bizonyos II számot, *sok szép* bizonyos

134:24 I által *a mi* Vrunknac II által *az mi* Vrunknak

134:27 I Apostolról *azt* írja II Apostolról *azt* írja

134:28 I Palladius *hasonló dolgot yr*: [locus a margón:] cap. 19. *Macar. 48. orationes.* [sorközbén:] [...] Remete

134:28 II 19. *Azt yrja* hogy

134:29–31 I [locus a margón]

134:32 I volna, [...] három II

134:32 I; II vala, *minden nap.* Es

135:2 I keouecskeket

135:2 I számat *az* imadsag[...]nac II számat *az* imadság[...]nak

135:3 I eghész *Rosarium, auagy az Isten annia tizteletire, imadsagokból keoteot koszoru,* tizen II eghész *Rosárium, az uagy az Isten Annia tizteletire, imadságokból kötöt koszorú* tizen

135:6 I *Coronaba,* melybe II *Coronába,* melybe

135:9 I *a mi* üdueoziteonknec II *az mi* üduözitönknec

135:10–11 mindenestül *fogua* eotuen II mindenestül *foghua* ötuen

135:12 I [locus a margón:] *Vide Institut. Christian. Coster. li. 1. cap. 20. Leuit. 25. v. 10.*

135:12 II otuenödik

135:14 I által, *az* Istennek II által, *az* Istennek

135:16 I mely *a mi* Vrunck kezét, és lábat *meg* szággatá II mely *az mi* Vrunck kezét, és lábat *megh* szággatá

135:19 I *feoleotte nagy melyseges* titkokat II *fölötte nagy melységhe*s titkokat

135:20 I miképpen a *Corona* mondásba II miképpen az *Corona* mondásba

135:21 I eretneksege ellen II eretneksegh ellen

135:22 I eretneksegek *el* ronto II eretneksegek *el* ronto

135:22 I; II akarná

135:23 I nagyob, *auagy*

135:24 I *es* így II *és* így

135:24 I hogy *sok helyen,* a *Coronaban* nem II hogy *sok helyen* az *Coronában* nem

135:25 I mert [...] *azt* itíluen

135:26 I élt *legien,* tellies II élt *légyen,* tellyes

135:27 I mond[...]nac. [...] II mond[...]nak. [...]

135:28–29 I; II [...]

135:30 I *Azért, legh feo képpen azt* II *Azért, legh főképpen azt*

135:31 I *leon*, melliért a hiuec *ezt* az II *leon*, mellyért az hiuek *ezt* az

135:32–33 I Elseo *oka: Int a mi üdueoziteonc szantalanszor minket a giakorta valo keoneorgésre* II Első *oka: Int az mi üduöžitönk szántalanszor minket, az gyakorta való könyörgésre*

136:1 I; II *nem csak nem szenuedi*

136:1 I imadkozzunc, *de megh* mikor az imadsaghoz II imadkozzunk, *de mégh* mikor az imadsághoz

136:2–3 I üdeotis feoleotte hoszunac itil *lenni: Vgy annira* II üdeotis, fölötte hoszunak itil *lenny: Vgy anniera*

136:3 III annyéra

136:4 I *teczić sok emberneć* mint ha *egy oraigh* II *teczić sok embernek*, mint ha *egy oráigh*

136:4 I; II *Miuelhogy azért*

136:6 I intise szerént [locus a margón:] 2. Cor.

136:7 I beoueolkeodnenec II böuölködnének

136:7–8 I keotelezéc *arra* magokat II kötelezék *azra* maghokat

136:8–9 I üdeokbe *enni* szamu imadsaggal *akariac* tisztelni az *Vr Istent* II üdökbe, *enny* szamu imadsaggal *ákariák* tisztelny az *Vr Istent*

136:10 I Masodik *oka e leon, hogy* a kik II Második *oka ez lön, hogy* az

136:11 I keoniue *lenne* az oluasó II könyue *lenne* az oluasó

136:13 I esze[...]be

136:14 I; II aytatoson III aitatoson

136:15 I mondani: *Legh* eleoszeor II mondany: *Legh* először

136:17–18 I üdueoziteonc *megh* testesüléset a szüznec *mehébe* II üduöžitönk *megh* testesüléset, az szüznec *mehében*

136:18 I *hogy az eo* keoneorgése II *hogy az ő* könyörghése

136:19 I lehessünc *mys, ennec* az II lehessünk *mijs ennek* az

136:19 I [locus a margón:] *Esaiæ 7. v. 14.*

136:22 I üdueozletet *a mi üdueoziteonc* Istalloban *valo alazatos* születése II üduözletet, *az mi üduöžitönk* Istallóban *való alázatos* születése

136:23 I metélése, *es drága vére* II metélése, *és*

136:24–25 I tizedet, az *Vr Christus* sok munkáia, *faratsága, praedicallása, ehezese, koplalása, szidalmazása* emlekezetire II az *Vr Christus* sok munkáia, *faratságha, praedikallása, ehezése, koplalása, szidalmazása* emlekezetire

136:25–26 I ezekrül *megh emlekezuén*, haladással II ézekrül *megh emlekezuén* haladással

136:26 I *hogy az eo* imadsagáual II *hogy az eo* imadsagháual

136:27 I nierien *Istentül nekünc*, hogy mys, *a mi* Istenünkert II nyerien *Istentül nékünc*, hogy mijs, *az mi* Istenünkért

136:29 I üdueozletet, *a mi* Vranc II üdüözletet, *az mi* Vranc

136:30 I teouissel *megh* Coronazásánac, es *iszoniu* szeorniu II teouissel *megh* Coronazásának

137:1 I es *az eo* zent II és *az eo* szent

137:1–2 I lelkünket *az eoreoc* II lelkünket *az örök*

137:3–4 I tamadása, es menyben menése, emlekezetire mongiuc: *Tizta sziübeol* keruen *a mi* üdueoziteonc II tamadása, es menyben menése, emlekezetire mondgyuk: *Tiszta szüböl* keruén *az mi* üdüözitönc

137:5 I hogy *az eo* imadsága II hogy *az eo* imadságba

137:7–8 I Isten[...]nec *megh foghatatlan felsegenec* emlekezetire mongiuc, *es errül legh vtolszor* vallást II Isten[...]nek *megh foghatatlan felseghének* emlekezetire mondgyuk, és *ezrül legh vtolszor* vallást

137:9 I monduan [...]. II monduán [...].

137:10 I *Sok* egiéb *küleomb küleombfele* modonis II *Sok* egyéb *külömbféle* módonis

137:11 I üdueozletet *a* Bodogh

137:12–13 I illic, *a* Christus fogantatása, *Az* Elisabeth keozeontése, *A* Christus II illic, *az* Christus fogantatása, *Az* Szent Ersébet *aszony* köszöntése, *Az* Christus

137:13 I Templomba *be* mutatása II Templomban *bé* mutatása

137:15–17 I saniarusagi[...], Tudni illic *az eo* *megh* fogatása, ostorozása, Coronazása, kereszt viselése, es *megh* feztése emlekezetire II sanyarusághi[...], Tudni illic, *az eo* *megh* foghatása, ostorozása, Coronazása, kereszt viselése, és *megh* feszítése emlekezetire

137:18 I *Vegezetre*, Neha *a* bodogh II Neha *az* Bodogh

137:19 I *A* Christus II *Az* Christus

137:20 I *Aszonnac* menibe II *Aszonnak* menybe

137:22 I mind *az eo* aytatossága II mind *az eo* aytatosságba

137:23 II tanításabolis.

137:24 I déli, és Estueli csenditésakor, *mint kellien imadkozni*. II déli, és Estueli

137:25 I *FEoleotte ighen* méltó *dologh volna*, hogy *szüntelen a mi* üdueoziteonc II *FEolotte* méltó *dologh volna*, hogy *szüntelen az mi* üdüözitönc

137:25–26 I emlekeznenc: De miuelhogy e II emlekeznénk: De miuelhogy ez

137:26 I giakran *az ember*nec II gyakran *az ember*nek

137:29 I üdueoziteonc *megh* testesülése II üdüözítönc *megh* testesülése

138:1 I üdueozlé *szüz* Mariat II üdüözlé *szüz* Mariat

138:1–2 I fogada *a* Z. Lelec *Istentül*. II fogada *az* szent Lélek *Istentül*:

138:4 I szolgáló *leania*, legien II szolgáló *leánya*, légyen

138:9–10 I *A te szent malasztodat*, kerünc téged felséges [...] Isten, eoncz [...] lelkünkbe [...]:
Es

138:9 II felségghös

138:9 II lelkünkbe[jav. ebből: lelhünkbe] *az Te* szent

138:10 I kik *az* Angial[...] izenetibeol, II kik *az* Angyal[...] izenetiböl

138:11 I; II halála

138:12 I szenuedése által[...], a II szenuedése által[...], az

139:2 I IAVAINKERT *VALO* KEONEORGESEK II IAVAINKERT *VALO* KEONYÖRGHESEK

139:5 I nemzetec, *enni* hittül szak[...]t II nemzetek, *enny* hittül szaka[...]t

139:6 I voltodért *a te* igaz II voltodért, *az Te* jgaz

139:7–8 I esmeretedre, *a* réghi kereztini vallásra vezerlettel *engem*. Mert vgianis, *en Istenem*, mit haznalna *e* vilagra *valo* születésem, ha *az* igaz hitnec finiessegeüel, *megh* nem II esmeretedre, *az* réghi keresztyeni vallásra vezerlettél *enghem*. Mert vgyanis *én Istenem*, mit használna *ez világhra való* születesem, ha *az* igaz hitnek finyesseghéüel *megh* nem

139:9 I vilagosítottal *volna* engem, *holot e* nélkül, lehetetlen, *hogy senki* üdueozüllieon? II vilagosítottál *vólna* enghem, *holot en* nélkül, lehetetlen *hogy senki* üduözülljön?

139:10–11 I Istenec *megh* foghatatlan finiessegetül II Istennek *megh* foghatatlan finyesseghétül

139:11 I; II mely *az* Isten

139:12 I adatol *a mi* szarandoksagunc II adatol *az mi* szarandokságunknak vezerlesére

139:14 I által, *az* eoreoc II által, *az* örök

139:15–16 I mutattad *nekem*, *a te* gazdagsagodnac *megh* gondolhatatlan II mutattad *nékem*, *az Te* gazdagságodnak *megh* gondolhatatlan

139:17 I Ereosics[...]d *meg* Vram *mind* vegigh II Erösics[...]d *megh* Vram *mind* végigh

139:18–19 I vilagosics[...]d vaksagomat, vastagics[...]d II vilagosics[...]d vaksághomat, vastagics[...]d gyarlosághomat

139:19 I eoregbicsed *az en* hitemet, Eorizd *megh a te* igaz II öregbicsed *az én* hitemet, Eorizd *megh az Te* jgaz

139:20 I segél[...]d *az en* gienge II seghél[...]d *az én* gyenge

139:22–23 I fiadnac *megh* testesüleserül II fiadnak *megh* testesülesérül

139:23 I hit[...] agazatirul

139:23 I adot *a te* iegiesed, *az* II adot *az Te* iegyesed, *az*

139:24 I ezec ellen, semmi *tudatlan emberi* okoskodásnac II ezek ellen, semmi *tudatlan* okoskodásnak

139:25 I tarcsam *az en* ertelmemet

139:28–29 I hogy *Z. felseged* eleot[...] meniegzeo[...] ruha nekul, *halua es* pusztán II hogy *Te felseghed* elöt[...], menyegző[...] ruha nekul, *halua, és* pusztán

139:29 I hanem *a* szeretet II hanem *az* szeretet

139:30 I cselekedeteckel *fel* ekesittessec II cselekedetekkel *fel* ekesítettessék

140:1 I halalommalis, *az* II halálommalis, *az*

140:3 I *az* emberec II *az* emberek

140:3 I tagattatic *te* teolled az itilet II tagadtatik *Te* tölled az it/let

140:6 I akaroc *halálom vtannis* itileo II akarok *halálom vtánnis* itilo

140:7 I *mind* veghigh II *mind* véghigh

140:7–8 I fiad *altal*, a mi Vrunc, *etc.* II fiad *által*, az

140:12–13 I még *az en* Aniam mehebe: *Te* Vram *ki* irgalmas vagy [...] a benned bizoknac, es II még *az én* Anyámnak méhében. *Te* Vram, *ki* jrgalmas vagy [...] az bizóknak, és

140:13 I [locus a margón:] *Heb. 6. v. 19.*

140:13 I hagiod *azokat*, kiknec *te* vagy remensegec[...], ereosics[...]*d* *megh az en* II hagyod *azokat*, kiknek *Te* vagy remenséghek[...], erősics *megh az én*

140:14 II szüüemet

140:15 I alhatatoson bizzam *te* benned II alhatatoson bízzam *Te* benned III álhatatoson

140:16 I ighid II jghíd

140:16 II enghemet.

140:17 I [locus a margón:] *Psal. 21. v. 5.*

140:18 I veszedelemtül II veszédelemtül

140:18–19 I [locus a margón:] *Psa. 117. v. 8.*

140:20 I szabadithatnac, *mert vgianis*, Atkozot a *ki a* testbe bizic, es *az* emberi II szabadithatnak, *mert vgyanis*, átkozot az *ki az* testbe

140:20–21 I [locus a margón:] *Iere. 17. v. 5.*

140:21 I bizodalmat, *mert ezec* remensége, mint egy pookhalo II bizodalmat, *es az eo* remenséghe, mint egy pookháló

140:21 I [locus a margón:] *Iob 8. v. 14.*

140:23 I mikor *a mi* gjarlosaginkat II mikor *az mi* gjarlosághunkat

140:25 I minket: *Mert csak te benned vagion a mi remensegünc.* A mi II minket: *Mert csak Te benned vagon az mi remenséghünk.* Az mi

140:27 I a mi *gazdagsaginc*, a mi kincsünc, a mi remensegünc, II kincsünk, *az mi* remenséghünk

140:30–31 I [locus a margón:] *Isaiae 49 v. 15. 16.*

140:31 I *az ő* eggietleneggierül II *az ő* eggyetlen eggýérül

140:31 I feletkezel *en* rollam

141:1 I rettentnec *engemet*, de II rettentnek *enghemet*, de

141:1 I biztat *engem*: Mert II bísztat *enghem*: Mert

141:3 I akaria *a te* ayandekidat II akaria *az Te* ayandékidat

141:4 I *engemet* *megh* nem vtáltal *Vr Isten*, mikor *te* teolled II *enghemet* *megh* nem vtáltál *Vr Isten*, mikor *Te* tölled

141:4–5 I szakattam *vala*, hanem II szakadtam *vala*, hánem

141:5 I; II; III szorgalmatosan

141:6 I *veottel* II *vöttél*

141:6 I *ayandekodbul* II *ayandékodbúl*

141:7 I; II *alazatoson* III *alázatoson*

141:8–9 I betegsegrimbe *te* benned, *mint* Irgalmas Atiamba *bizzam*, *A te* zent II betegséghimben *Te* benned, *mint* Irgalmas Atyámban *bijzzam*, *Az Te* szent

141:10 I Christus, *etc.*

141:13 I *a te* teorueniedet II *az Te* törüenyedet

141:14 II *szüuem*

141:17 I emlekezel *az eo* alnaksagirul II emlekezel *az eo* alnaksághirul

141:18 I *tikozlo*

141:19 I Ha *az en* alnaksagimra II Ha *az én* alnaksághimra

141:19 I menekedhetem *te eleotted*: De II menekedhetem *Te előtted*: De

141:20 I [locus a margón:] *Iob* 13. v. 25.

141:20 I *indincz*[...]d II *indics*[...]d III *indí*[...]csad

141:21 I *mutasd megh* hatalmassagodat II *mutasd megh* hatalmassághodat

141:22 I *büneimet*, *hanem* tekincz a keresztfara *fel* emelt II keresztfára *fel* emelt

141:22 I [locus a margón:] *Psal.* 83. v. 10.

141:23 I véreis elég *leot volna* az II véreis elég *löt volna* az

141:24–25 I batoritána *mind egy* cseppigh ki eonte *mi* er[...]tűnc, *az eo* dragalátos II batoritaná, *mind egy* cseppigh ki önté *mi* ér[...]tünk *az eo* draghalátos

141:28 I Istenbe *o en*

141:29 I *mutata az te* üdueoziteod II *mutata az Te* üduözíjtöd

141:30 I Ha *azert a te* szent [jav. ebből: szend] II Há *az Te* szent

142:1 I *hanem*, *a te* szent II *hanem az Te* szent

142:1 I *eoncz*[...] ki II *öncs*[...] ki III *öncs*[...]-ki

142:2 I egyetembe *a te* irgalmasságodat *mi* reanc. [...] II egyetembe *az Te* jrgalmassághodat *mi* reánk

142:2 II *Téghedet*.

142:3–19 I [...]

142:3 II *raktadé az Te* szent

142:4 I *nem megh* gyogitottadé *az eo* szent

142:4 II *kékiuel az én* lelki

142:5 II *Annyéra*

142:5 II *Vram az Te* ió

142:6 II *mi* eleghet *nem* tehetnénk *sok* büneinkért, *az Tén*nen

142:7 II oruoslaná *az mi* keuelységünk

142:8 II *az mi* testi

142:8 II szilidséghe *az mi* haraghos

142:9 II tehát *Vram* ketségben

142:11 II *Tudom hohy* ha *mégh az Te* gylkosidnakis kegyelmet

142:11–12 II Petert, *az ki*

142:12 II *az hozzád kiálto* latort

142:13–14 II *megh az Te nagy* jrgalmasságod, és *miuelhogy nagy* kegyes ighireteddel

142:14 II bünnel *megh* terhelteket

142:15 II szeghiny bünös szólghad, *Te hozzád*

142:16 II és *az én* remenségheimmel, mint *egy erős*

142:18 II *ki Te* benned

142:19 II szeghiny

142:20 I engemet *a te szined* II enghemet *az Te szined*

142:21 I büneom II bünöm

142:22 I legien *a te zent fiad*[...] vére [...]. Batoricsad II légyen *az Te zent fiad*[...] vére [...]. Batorjcsad

142:23 I *mongiad a te szolgadnac*, En II *mondgyad az Te szolghádnak*, én

142:24 I vész: *Es miképpen a keresztfán hozzád kialto latrot megh halgatád*, vgy *halgas megh engemetis*, *es a te zent keresztedd*, *a te zent* II vész: *Es miképpen az keresztfán hozzád kiáltó latrot megh halghatád*, vgy *halghass megh enghemetis*, és *az Te zent keresztedd*, *az Te zent*

142:24 I *erdemiuel*, *a te* II *érdemiuel*, *az Te*

142:25 I *neueddel*, *a te teouis koszorud*, *szolgához illendeo csapdosásid*, és *pokdosésid*, *a te hozzanc* II *neueddel*, *az Te töuis koszorúd*, *szolgához illendö csapdosásid*, és *pökdösésid*, *az Te*, *hozzank*

142:26 fel *en* bennem II fel *én* bennem

142:26 I *itileo birom* II *itilö Birom*

142:27–28 I minden *faratsagba*, minden *haborusag*[...]ba *alhatatoson* tellies szüel [...] bizzam, *ki* II minden *faratsághban*, minden *haboruságh*[...]ban *alhatatoson* tellyes szüel [...] bizzam

142:28 III álhatatoson

142:29 I; II [...]

143:1 I; II *Az Isteni*

143:2 I *tegedet eonc* II *Tégshedet*, öncs szüuemben

143:3–4 I kezdetit *a tekéletes eletnec fundamentomat*, *a ioszagos* II kezdetit, *az tekéletes fundamentomát*, *az joszághos*

143:4 I *te* [...] felelmedet II *Te* [...] felelmedet

143:5 I ismeruen *az en* gonossagomat [...] te II ismérűen *az én* gonoszsághomat, [...] az

143:5 I itiletidet II jítiletidet

143:6 I cselekedetimbe, *es a te* haragodtul, mint *a* fejem feoleot II cselekedetemben, és *az Te* haragodtul, mint *az* feiem fölöt

143:7 I haboktul, *félliec*, tuduan II haboktul *féllyek*, tuduán

143:8 I [locus a margón:] *Iob 15. v. 15.*

143:8–9 I *es a te* Angyalidbais *rutsagot* találz II és *az Te* Angyalidbais *fogyatkozást* találz

143:8–9 I [locus a margón:] *Iob 4, v. 18.*

143:9 I latuan *kiualtképpen* a II látuan *kiualtképpen* az

143:11 I es [...] eordeognec

143:12 I melli[...]el

143:12 I ostrom[...]liac

143:13 II szüüemből

143:13 I minden *e* vilaghi II minden *ez* világhi

143:13–14 I ne *felliec* azoktul II ne *féllyek* azoktul

143:14–15 I hanem *csak* te teolled [...] ki *mind* testembe II hanem *csak* Te tölled, [...] ki *mind* testemben

143:16 I Vram *a te* veghetetlen II Vram *az Te* véghetetlen

143:16–17 I Fellielec *téged Vram, a te* veghetetlen Igassagodert, *es* csudalatos itiletidert, *A te* foghatatlan *meltosagodért*, es II tölled *Vram, az Te* véghetetlen Igazsághodért, és csudálatos itiletidért, *az Te* foghatatlan *meltosághodért*, és

143:18 I melliokrul *a te* igaz itileo II mellyokrul *az Te* jgáz jtilö

143:19 I adnom *felsegednec*. Ha II adnom, *felségghednek*. Ha

143:19 I csak élegh

143:19 I itiletedbe, meggyen *téhat*, II itiletedbe, meggyen *tehát*,

143:19–20 I [locus a margón:] *I.Pet. 4. v. 18.*

143:23 I ezkeoztis, el II ezköztis, el

143:23 I engem *a te* haragodba II enghem *az Te* haragodba

143:24 I Bene meny *Vram a te* *szolgaddal* az itiletbe [...], mert II *Be* ne meny *Vram az Te* *szolgháddal* az itiletbe [...], mert

143:24 I eleotted, *a te* irgalmasságod II előttd, *az Te* jrgalmassághod

143:25 I *megh* nem igazulhat: Giogics II *megh* nem igazulhat, és

143:25 II tisztulhat: Gyogijcs

143:25–26 I Vram, es meg giogiulok Vram, és meg gyógyulok

143:29 I *A te* Z. neuednec felelmet II *Az Te* szent neuednek félelmét

143:29 II szüünkben

143:30 I azokat *a te* Atiai II azokat *az Te* Atyai

143:30–31 I haggia *a* kiket *a te* szeretetenednek II kiket *az Te* szeretetenednek
 144:2 I hogy *a te* egyietlen II hogy *az Te* egyietlen
 144:2–3 I ertünc *e világra* ad[...]ad, *hogy az* II értünk *ez világhra* adnád, *hogy az*
 144:4 I váltanál II váltanál
 144:5 I kerlec *téged*, geriezd II kérlek *Téghed*, geriezd
 144:5–6 I melliet *a te* Z. Fiad *e világra* hozza, Iird [...] *az en* lelkembe *a te* Vy II mellyet *az Te* szent Fiad *ez világhra* hozza, Iird *az én* lelkemben *az Te* Vy
 144:7 I feoleot II fölöt
 144:8 I *mimagunkat* II *mi* maghunkat
 144:9 I *valoba*, es II *valóba*, és
 144:11 I *mégh* ellensegetetis II *mégh* ellenséghimetis
 144:12 I szüuel *az en* gonoz II szüuel *az én* gonosz
 144:14 I [locus a margón:] *Coloss. 3. v. 14.*
 144:15 I bocsatod *a mi* vetkeinket II bocsátod *az mi* vétkeinket
 144:18 I szeginsegh II szeghínsegh
 144:19 I szakazzon *engem* szerelmedtül II szakaszszon *enghem* szerelmedtül
 144:20 I; II Vram [...] ki
 144:22 I minden *e vilaghi* szépségh: csak *a te* aztalodnac II minden *ez világhi* szépségh: Csak *az Te* asztalodnak
 144:23 I *allatoknac* io II *állatoknak* ió
 144:23 I es *ez okon*, megh II és *ez okon* megh
 144:24 I elegithetic *az en* lelkemet II elégíthetik *az én* lelkemet
 144:24 I [locus a margón:] *Psa. 114. 7.*
 144:25 I elégyt *tégedet*, a II eléghyt *téghedet*, az
 144:26–27 I [locus a margón:] *Isaiae 49 v. 15.*
 144:27 I szereti *az eo*eggyietlen II szereti *az eo* egyietlen
 144:27–28 I szeretic *a véllé io* teoueoket II szeretik *az véllé ió* töuöket
 144:29 I; II szüuem
 144:29 I *tegedet* a II *téghedet* az
 144:30 I *allatinac* II *állatinak*
 144:30 I *teot* II *töt*
 144:31 I iutalm[...]ul *a te* II iutalm[...]úl *az Te*
 144:32 I [locus a margón:] *I. Ioh. 4. v. 10.*
 144:32–145:1 I [locus a margón:] *Ierem. 31. v. 3.*
 145:2–3 I *viszontagh* megh II *viszontagh* megh
 145:5 I aggyam *az en* szüemet II adgyam *az én* szüümet

145:7 I emeztessék *a te szerelmedtül, hogy méltan amazt* mondhassam [...], II emésztessék *az Te szerelmedtül, hogy méltán azt*

145:8 I [locus a margón:] *Galat. 2. v. 20.*

145:8 I bennem *a Christus* II bennem *az Christus*

145:8–9 I [locus a margón:] *Psal. 72. v. 25.*

145:9 I egiebet *te* teolled II egyebet *Te* tölled

145:10 I; II *szüuem*

145:10 I *szüuemnec* II *szüuemnek*

145:10 I Olcz[...] el II Olcs[...] el III Olcs[...] -el

145:11 I *tüzéuel en* bennem II *tüzéuel én* bennem

145:11 I *kiuansagoc* [...] *tüzet* II *kiuansághok* [...] *tüzét*

145:12 I *Lagicz* [...] *megh az en* akaratomat *te igaz tűz, a* II *megh az én* akaratomat *Te jgaz tűz az*

145:14 I; II etc. [...]

145:15 I *Haborusagink* [...] es *niaualiaink* [...]

145:16 I *csendez szenuedeséért* II *csendeszségghel való* szenuedeséért

145:17–19 I *ereossége vagy, az el fárattac* [...], es *megh terheltec* [...] *niugodalma, a megh keseredettec* [...] *vigasága, az el hagiattac* [...] *eorzeoie es otalmazoia csak te* vagy

145:17–18 II *terheltetteknek*

145:18 II *keseredetteknek*

145:20 I *hogy az en* haborusagimat II *hogy az én* haborusághimat

145:22 I *Iol érzem e* II *Iól erzem ez* sáárból

145:22 I *voltat, es mint*

145:23 I *a kerengeo* szeltül

145:23 I *ereotlenségem is* *megh* II *erötlenségghem is* *megh*

145:24 I *segítesz* II *seghítesz*

145:25 I; II *alazatoson* III *alázatoson*

145:26 I *ostoroz engem, engedetlen* II *ostoroz enghem* *enghedetlen*

145:27 I *fiadat, azt io* II *fiadat azt ió*

145:27 I *vegiem Z. felsegedtül, Tellies* II *végyem szent neuedtül: Tellyes*

145:28 I *hordozzam a te ostorodat, Az* II *hordozzam az Te ostorodat, Az*

145:28 I; II *itiletemet*

145:28 I *akaratomat a te* II *akaratomat az Te*

146:1 I *nékem* erdemem II *nékem* érdemem

146:2 I *ostoroz engem, hogy* II *ostoroz enghem, hogy*

146:3 I *hizélkeodeo vilagh* [...] *csalardságitul*

146:5 II ostorosz és

146:6 I Istenem, *a* csendes II Istenem *az* csendes

146:9 II szüet

146:11–12 I halaggia *minden* cselekedet, aggyad, hogy *a te Z.* II haladgya *minden* cselekedet, adgyad, hogy *az Te* szent

146:14 I *szenueggiüc*, mielhogy II *szenuedgyük*, mielhogy

146:14 I *a te* teolled II *az Te* tölled

146:15 I hanem *a mi* testi II hanem *az mi* testi

146:16–27 I [...]

146:18 II vigasztalóia, *az* le

146:18–19 II erősséghe, *az* sirankozóknak öröme, *az* el hagyattaknak oltalmazóia, *az* megh

146:20 II segítőie

146:20 II vigasztalásnak *hatalmas* Istene

146:20–21 II batorics *megh* enghemet, hogy

146:22 II és *csendeszen* szenuedgyem

146:22 II Vram, *Te reád* ezekért *az Te* ostorozásidért

146:23–24 II szerént *bannál velem*, *ezné* nagyobbat bocsátánál

146:24 II kérem *az Te* szent

146:25 II légyen *az én* lelkemnek üduösseghére, és *az Te* szent

146:26 II fölöt

146:26 II világhnak

146:28 I [...] Vram *te látod* hogy II [...] Vram *Te látod*, hogy

146:29 I hogy *ez által*, *a mi* büneinkért II hogy *ez által*, *az mi* büneinkért

146:31 I noha *a mi* szüntelen II noha *az mi* szüntelen

146:32 I Aggyad mind *az által* [...], hogy II Adgyad mind *az által* [...], hogy

147:1 I legien *e* haborusagh[...]. A II légyen *ez* haborúsagh[...]. Az

147:2 I *etc.*

147:3 I Az *igaz* engedelmességet II Az *jgaz* Enghedelmességhért

147:4 I Christus *széles* e II Christus, *széles* ez

147:5 I enged, *es feiet hait* minden II enghed, és *feiet hait* minden

147:5 I allat[...], kérlec *téged*, *ama te* II állat[...], kérlek *Téghed*, *amaz Te*

147:6 I mellyel *nem csak a te Z.* II mellyel *nem csak az Te* szent

147:6–7 I [locus a margón:] *Ioan. 4. v. 34.*

147:8 I; II [...]

147:9 I *de a te* zent Aniadnac, *es vegre a* II *De az Te* szent Anyádnak, és *véghe* az

147:10 I *hogy legh* eleoszeor II *hogy legh* először
 147:11–12 I vtán *pedigh az en* eleottem *valoknakis* tisztan II vtán *pedigh az én* előttem *valóknakis*, tisztán
 147:12 I *miuelhogy* keduesb *te* II *miuelhogy* keduesb *Te*
 147:12–13 I [locus a margón:] *I. Reg. 15. v. 22.*
 147:14 I *Enged en* II *Adgyad én*
 147:15 I engeggien, *seot* anniuall II engedgyen, *söt* annyual
 147:16 I engeggiec *te* neked II engedgyek *Te* néked
 147:17 I; II élsz, [...] etc. [...]
 147:20 I allatoc[...] teremteoie II állatok[...] teremtpöie
 147:21 I hagyni, *az éghbeol* II hagyny, *az éghből*
 147:21 I es megh *hiuituan* magadat és megh *hiútuán* maghadat
 147:22 I eolteozél, *a mi el* II öltözél, *az mi el*
 147:23 I *veod* II *vöd*
 147:24 I büneoseockel *eggiüt* megh kerezeltetél, *A te* tanituanyd lába[...]t II bünösöckel *eggyütt* megh kereszteltetél, *Az Te* tanituányd lába[...]t
 147:25 I *valoua* itiltetél II itiltetél
 147:26 I *teouö ember*, *a* II *töuö ember*, *az*
 147:26 I Király[...] varasba II Király[...] várasba
 147:27 I vilagosicz[...] megh II vilagosics[...] megh III világosíts[...] -meg
 147:28 I megh *esmeriem az en* testemnek II megh *esmériem az én* testemnek
 148:3 es *a* hamu II és *az* hamu
 148:3 I [locus a margón:] *Eccle. 10. v. 9.*
 148:5 I *édes* megh II *edes* megh
 148:6 I; II Ha [...]mi
 148:6 I vagion, *Vram*, *te* II vagyon, *Vram*, *Te*
 148:8 I es *a* ganeybol II és *az* ganéybol
 148:10 I kezdeti, [...] azért II kezdeti, [...] azért
 148:10 [locus a margón:] *Prou. 16. v. 18. Tob. 4. v. 14.*
 148:11 I Z. felsegednec
 148:12 I szenueggiem, *ha* erdemem
 148:13 I büneimmel *megh* nem II büneimmel *megh* nem
 148:14 I megh *pedigh*, minden
 148:14 I *dücseosségtül*
 148:15 I kiuanástul, *ki élsz es Vralkodol, etc.* II kiuanástul, és adgyad
 148:16–19 I [...]

148:16 II csak *Te* néked

148:16 II tulajdoní[...]csam, *az Te* ayandékidba

148:17 II itílyek

148:20 I szilydsegert II szilidségért

148:22 I finies II fijnyes

148:22 I szilydséget II szilidséghez

148:22–23 I még *a te* ellensegidnekis II még *az Te* ellenséghidnekis

148:23 I csokolgatásat *meg* nem vtálad, *a teged megh tagado Apostoloc lábat megh mosad, az* ellened II csokolgatását *megh* nem vtálad, *az Téghed megh taghádó Apostolod lábat megh mosád, az* ellened

148:25 I oraian, *a te* hoheridértis II oráián, *az Te* hoheridértis

148:26 I tanulnoc, II tanulnók,

148:27 I alkotmaniat, vagy [...] csuda

148:27 I szilydséged: II szilidséghez

148:28 I szilydséget II szilidséghez

148:28 I szüüembe II szüüemben

148:30 I mindenekhez, *az en* felebarátim II mindenekhez, *az én* felebarátim

148:31 I szüüembe II szüüemben

149:4 I; II etc. [...]

149:6–7 I cselekedetek, *a* veghigh *megh* maradásra *valo* aiandec[...] nekül II cselekedetek, *az* véghigh *megh* maradásra *való* ayandék[...] nélkül

149:8 I haio? *Auagy* II haió? *Az* vagy

149:9 I; II ha *az* aratás

149:11 I nyugodalmara, *a* veghigh *megh* maradás II nyughodalmára, *az* véghigh *megh* maradás

149:12 I itilz *megh*, melybe II itijlsz *megh*, melybe

149:13 I marad *mind* eoreocke II marad *mind* örökké

149:14–15 I irgalmas [...] Isten, eoncz[...] a II jrgalmas [...] Isten, öncs[...] az III öncs[...] a'

149:16 II kisijrtet

149:16 II färatságh

149:17 I geoneorüség[...] el

149:18 I es *az* Istenes

149:19–20 I veréert, Amen.

149:21 I *Az* eordeogh *kisierteti* ellen *valo* geozeodelemért II *Az* ördögh *kisírteti* ellen *való* gyözödelemért

149:23 I kigio *a te* giarlo II kígyo, *az Te* gyarló

149:23 I orozlani *Zelliel* kerül II oroszlánny *széllyel* kerül

149:24–25 I mesterkedic, hogy [...] teorbe eycsen *engem*: Mind II mesterkedik, hogy enghemetis törben
 149:25 I szeginségbe II szeghinségben
 149:27 I eghességbe, *es* minden II eghességben, és minden
 149:28 I reytette *az eo* horgát II reytette *az ő* horghát
 149:29 II ey[...]csen
 149:29 I iartomba [...] II iártomban [...]
 150:1 I vigiazasomba, *es hon* ereieuel II *hon* ereiéuel
 150:2 I *hon* csalardsagiual II *hon* csalardsághiual
 150:4 I *te* nalladnal II *Te* nálladnál
 150:4 I rontasséc *el az en* ellenségem, legien II rontassék *el az én* ellenségem, Légyen
 150:4 III roncs[...] -meg
 150:5 I torniam *es* otalmam *nekem*, mely *megh* otalmazzon II oltalmam *nékem*, mely *megh* oltalmazzon
 150:7 I *a te büne*os szolgadnac II *az Te* gyarló szolghádnak
 150:8–9 I geozhessem. Nysd *megh azért Vram*, *az en* szemeimet, [...] ereosicsed
 150:8 II gyözhessem. Nysd *megh Vram*, szemeimet
 150:9 II ördöghnek csalárdságit
 150:10 I fegyuerkezuén *az igaz* II fegyuerkezuén *az jgaz*
 150:11 I payssaua, *a tekketességnec panczelliaua*, *a te Z.* ighidnec ereos pallosáua, *te altalad*, *es a te* malasztod II paissáua, *az Te* szent ighidnek erős pallosáua, *Te általad*, és *az Te* malasztod
 150:12 I geozeodelmet II gyözödelmet
 150:12 I Christus *altal*, *etc.* II Christus *által*, *etc.*
 150:13 I *A Test*[...] kisyrteti ellen *valo geozeodelemért.* II *Az Testnek*kisírteti ellen *való gyözödelemért.*
 150:15 I miuel*hogy* Aniamnác II miuel*hogy* Anyámnak
 150:16 I gonozra, *az en* testem II gonoszra, *az én* testem
 150:17 I ütuén, fel tamadot lelkem II ütuén, fel támadot lelkem
 150:17 I mint *hon lakos*, *es házi* II mint *hon lakos*, és házi
 150:18 I ellene[...], keueliségre II ellene[...], keuélységre
 150:19 I izgatuán engem II izgatuán enghem
 150:19 I *te en* mellettem II *Te én* mellettem
 150:23 I ereosséget *az en* gienghe II erősséghe *az én* gyenghe
 150:24 I sziuembe
 150:25 I testemet, *az eo* gonoz II testemet, *az eo* gonosz
 150:25 I [locus a margón:] *Galat. 5 v. 24.*

150:26 I er[...]tűnc II ér[...]tűnk
 150:27 I test, *az eo* reouid II test, *az eo* röüid
 150:28 I lelkemet, *az eoreoc*
 150:30 I világon, *a te* fiaid, es hűu II világhon, *az Te* fiaid és hűú
 150:30 III hív
 151:1 I szolgálid [...], a mas világon, *a te* dűcseosséges szent[...]id II világhon, *az Te* dűcsösségheš szent[...]id
 151:2 I által, *etc.* II által, *etc.*
 151:4–5 I [locus a margón:] *Sap. 8. v. 21.*
 151:5 I gjarlosagh, *a te* II gjarlóságh *az Te*
 151:5 I okon, *a te* kegyelm[...]ednec II ezokon *az Te* kegyelmességshednek
 151:6 I szab[...]lázd II szab[...]lázd
 151:7 II szűuemet
 151:8 I otalmazd *megh mind* testemet, *s mind* lelkemet II oltalmazd *megh mind* testemet *s' mind* lelkemet
 151:10 I *en* teollem, es *megh esmertetuē* velem *az en* gjarlosagomat II *én* töllem, és *megh esmertetuē* velem *az én* gjarlósághomat
 151:11 I tekintetet, *niaiaskodást*, es
 151:13 I *feoleot* II fölöt
 151:14 I es *a te* vigaságodnac II és *az Te* vigasághodnak
 151:15 I lelkem, *hogy* *megh reszegűleon a te* II lelkem, *hogy* *megh reszeghűllyon az Te*
 151:16 I foliásiual, *es minden* II foliásiual és minden
 151:17 I vtállion *az en lelkem.* II vtállyon *az én lelkem.*
 151:19 I ighiddel II ighíddel
 151:20–21 I Aniad[...], es a teob Z. szűzec[...] köneorgése II
 151:21 I; II lelket *nékem*, *hogy*
 151:21–24 I [locus a margón:] *Apo. 14. v. 4.*
 151:22 I ama *te* valasztot II amaz választott
 151:23 I mindenkor *téged keouetuen* oly II mindenkor *Tégshed köuetuē*n oly
 151:25 I kisírteti II kisírteti
 151:27 I nincz *eo* benne, *a* keuelységnel, *a* Test II nincs *eó* benne *az* keuelységnél, *az* Test
 151:28 I seopreiébe, melybe II söpreiében, melyben
 151:29 I tobzadas
 152:1 I vtallia, *gialazatos* esztelennek ítíltetic, [...] es II vtállya, *gyalázatos* esztelennek ítíltetik
 152:2 I *még*h csak latni II *még*h csak látny

152:3 I; II szüüemet
 152:5 I tarsalkodni, *az Istennec* ellensege II társalkodny, *az Istennek* ellenséghe
 152:6 I vilagh *ennekem* II világh *ennékem*
 152:8 I megh esmérem
 152:9 I itiletinec, *ki* a II itiletinek, *ki* az
 152:10 I bolondságnac *itilte*. II bolondsághnak *itilte*.
 152:11 I azért, *o* kegielmes II azért, *Oh* kegyelmes
 152:14 I szerencséiec *virág*ha, megh II szerencséiek *virág*ha, megh
 152:17 I Atia[...] es II Atya[...] és
 152:19 I VETKEK *ELLEN VALO* GEOzeodelemért. II VETKEK *ellen való* gyözödelemért
 152:22 II alázatosságra *Te* tölled
 152:22 I te [...] gyalazatos II Te [...] gyalázatos
 152:24 I nincz *semmi* keuelységre II nincs *semmi* keuelységre
 152:25 I giülölsz, *es a te Angialidba sem szenuedhetél el:*
 152:26–27 I [...]
 152:27 II leányodat [...], Anyáddá
 152:27 II szüüemnek
 152:28 [...] Aggiad *en Istenem*, hogy
 152:30 I teolled [...]
 153:1 I [...] vagion
 153:2 I [...] neuednec *adasséc* dücseossegh[...] Ki II [...] neuednek
 153:3 I; II [...]
 153:5 I io[...]nac
 153:6 I *beoseges* alamisnalkodast gyakran *megh* parancsolád II gyakran *megh* parancsoltad
 153:7 I *a te* parancsolatod II *az Te* parancsolatid
 153:7 I hogy *a te* teolled *veot* II hogy *az Te* tölled *vöt*
 153:8 I safarkoggiam *a te* szegenidnec II safárkodgyam *az Te* szeghínydnek
 153:8–9 I szüüembol e vilaghi [...] kiüansagot II szüüemből
 153:10 I hogy *te veled* megh eleeggiem, *es a* maset ne kiüanniam, *holot vgianis semmi nalladnal egieb be nem teoltheti az en kiüanságomat, A te aiandekodbol* II éléggedgyem, *és az másét ne kiüánniam, Az Te aiandékodból*
 153:11 I *veot* II *vöt*
 153:11 I pedig, *aggiad* hogy eoreomest [...] oztogassam
 153:12 I fogad[...]nac
 153:12 II enghemet, *Az*
 153:13 I; II etc. [...]

153:15–16 I tobszodását *megh* akaruán Zab[...]lázni II tobszodását *megh* akaruán
 153:17 I ehezél *es koplalál mi* erettünc II ehezél *és koplalál mi* érettünk
 153:17 I oraiannis, *a te* szomiuságod *megh* oltására II oraiánnis, *az Te* szomiusághod *megh* oltására
 153:18 I epét *rendelet*: Aggiad II epét *rendelél*: Adgyad
 153:19 I gienghe *s’* kinnies II gyenghe *s’* kinnyes
 153:21 I; II eledele[...] hizlалasára
 153:22 I; II etc. [...]
 153:25 I Tekincz[...] *megh* II Tekíncs[...] *megh* III Tekíncs[...] -*meg*
 154:1 I olcz *el* Z. II olcs[...] *megh* III ólcs[...] -*meg*
 154:1 I segítséged II segítség~~hed~~
 154:3 I melliet *a te* tisztaságos II mellyet *az Te* tisztasághos
 154:4 I szentel[...]él, *megh* feorteo~~z~~tessem II szentel[...]él, *megh* förtö~~z~~tessem
 154:5 I tisztaságba *mind* veghigh szolgallunc: II tisztasághban *mind* véghigh
 154:6 I [...]
 154:6 II világnak gyönyörüséghit
 154:7 II gyönyörüséghet, *Te általad* reszesülhessek
 154:7 I [...] Ki
 154:8 I élsz *es vralkodol*.
 154:8 II etc. [...]
 154:10 I szeretet[...]
 154:11 I szeretetet *az en* szüuembe II szeretetet *az én* szüuemben
 154:12 I hogy *a te* Z. II hogy *az Te* sz.
 154:12 I atiamfia[...]t, szeressem mint *en* magamat II atyamfia[...]t, szeressem mint *én* maghamat
 154:13 I az *en* testem~~nec~~ II az *én* testemnek
 154:13 I iauain mint *az en* maghamén II iauain mint *az én* maghamén
 154:14 I bankogiam *az eo* niaualiaian mint *az enimen*, Es II bánkodgyam *az eo* nyaualyáián mint *az enijmen*, Es
 154:19 I vitetél *a* halálra, *csak* fel II vitetél *az* halálra, *csak* fel
 154:20 I gonoszért, *de seot* inkább *a te* ellened II gonosz *helyett*, *de söt* inkább *az Te* ellened
 154:21 I Olcz *a mi* sziünkbe II Olcs *az mi* szüuünkben III Olcs[...] szívünkbe
 154:22 I; II szab[...]lázd
 154:22 I haragus
 154:24 I *megh* esmernem

154:26–27 I es [...] hala adással II raytam *töt gonoszt*, ioban győzzem megh és az én gyűlölöimet *tiszta szüből szeretuén* hála adással
 154:28 I valamit *a te Z.* II valamit *az Te* szent
 155:2 I; II etc. [...]
 155:3 I geozeodelmeért II gyözödelmeért
 155:5 I; II étszaka[...]
 155:6 I Végy ki *az en* szüemből *minden* Isteni II Végy ki *az én* szüemből *minden* Isteni
 155:7 I szolgállic *teneked* II szolgállyak *Teneked*
 155:8 I *valo* imadkozásba: Felebaratomatis, io II *való* imadkozásban: Felebarátomatis ió
 155:8 I seghélliem II seghélliem
 155:9 I keserüseghibe
 155:11 I; II; III szorgalmatoson
 155:12 I de *ennec feoleotte*, hogy II de *ennek fölötte*, hogy
 155:12–13 I [locus a margón:] *Sap. 3. v. 15.*
 155:13 I Segicz II Segics
 155:15 I; II [...]
 155:16 I *Halálos* betegségben *valo emberek* keoneorgési.
 155:19 I de *legheo* II de *legheo* fő
 155:20 I kigio *a mi* életünc sarkat II kígyo *az mi* életünk sarkát III életünk sarkát
 155:22 I okáért, *nekünkis* méltó hogy *legheo feob dolgunc e* légien II okáért, *nekünkis* méltó, hogy *legheo főb dólghunk ez* légien
 155:23 I mind *a* hozzánc II mind *az* hozzánk
 155:24 I miuelhogy nincz II miuelhogy nincs
 155:28 I seghillie II seghíllie
 156:3 *Legheo* eleoszeor II *Legheo* először
 156:6 I *kibeol a* keouetkeoezik II *kiből az* követözik
 156:14 I remensége *lehet*, hogy
 156:16 I rolla *auagy e* veszedelmes II róllo *az vagy ez* veszedelmes
 156:16 I alnoc
 156:16 I világbol, *az eoreoc* II világhból, *az örök*
 156:17 I bizonioson II; III bizonyoson
 156:18 I miuelhogy erette II miuelhogy eo erette
 156:20 I fogiatkozásit, *e* keués II fogiatkozásit, *ez* keués
 156:20 I [locus a margón:] *Eccl. 29. v. 24.*
 156:21 I heliere II helyére
 156:21 I; II; III szorgalmatoson

156:24 I bizonnial *el* higgie II bizonnyal *el* hidgye
 156:25 I késeo *az* Istenhez valo terület[...], miuel*hogy* fogadása II késő *az* Istenhez való
 térülés[...] miuel*hogy* foghadása tartya *az* Istennek
 156:26 I ember, *az Isten* hozza fogaggia *eotet*. II ember, *az Isten* hozzá fogadgya *eotet*.
 156:29 II minden *ez* világi
 156:30 I szüuebeol II szüüéből
 156:31 I es *eo* magais II és *eo* maghais
 156:31 I mongia *el* a II mondgya *el* az
 156:32 I; II Soltar[...]t
 156:33 I keoneorgeseket. Auagy II könyörghéseket. *Az* vagy
 157:1 I a *mi* Vrunck II *az mi* Vrunck
 157:1 I historiaiat, Auagy II historiáiát, *Az* vagy
 157:3 I *Istennec* erette II *Istennec* érette
 157:3 I embernek *az eo* beteghére II embernek *az eo* beteghére
 157:5 I feoleot II fölöt
 157:6 I viseluen
 157:7–8 I betegsegeketis indit II betegségheketis indit
 157:9 I; II; III hertelen
 157:10 I batoricsakis a
 157:11–12 I szeghinségbe II szeghinségben
 157:13 I; II *eo* magha
 157:14 I csak *eo* maganac
 157:14 I giermekenec *pedigh*, ezzel
 157:18 I maradekiara, *hanem* ha
 157:20 I miuel*hogy* Z. II miuel*hogy* szent
 157:20–21 I [locus a margón:] *Psal.* 36. v. 25.
 157:21 I maradékat, *hogy el* hagiatatot, es kudusságra iutott *volna*. Ha II maradékat, *hogy el*
 hagyatot, és kuldussághra iutott *vólna*. Ha
 157:22 I keouetkeozendeo II köuetközendő
 157:23 I batorithattiac *eotet*. II batorithattyák *eotet*.
 157:25–26 I a te tikoizlo *szolgad vetket*, csak egy keresére megh
 157:27 I a *megh* farattac, es [...] terheltettec, te hozzád II a *megh* fáradtak, és megh
 terheltettek, *Te* hozzád
 157:28 I tikoizlo es bünnel *megh* terhelt II bünnel *megh* terhelt
 157:28 I szántalanzor *megh* erdemlettem II szántalanszor *megh* erdemlettem
 158:4–5 I te *tikoizlo fiadnac*.

158:6 I *es a te Z.* II *és az Te* szent
 158:7 III *csinánál*
 158:8 I *az en* lelketem II *az én* lelketem
 158:12 I valamit *a te geolekeozetted által,* az Aniazentegyház
 158:13 I akarok *a te* itileo II akarok *az Te* itilő
 158:22 I engemet *az en* gonoz II enghemet *az én* gonosz
 158:26 I engedni *a te Z.* II enghedni *az Te* szent
 158:30 I halalamat, *de végre,* nem
 159:2 I eitem[...] határat II életem[...] határat
 159:3 I; II vész[...] ki
 159:6 I hiueid*nec* ki mulása, hanem *a* bodogsagnac Vttia, *e* II hiueid*nek* ki mulása, hanem *az* bodogsághnak Vttya, *ez*
 159:7 I nyugodalom *es ez okon,* iob II nyughodalom *és ez okon,* iób
 159:7–8 I [locus a margón:] *Eccles. 7. v. 2. c. 4. v. 2.*
 159:8 I hiueid[...] kimulasok II híueid[...] kimulások
 159:8 I napia: *Mert vgianis, micsoda* az II napia: *Mert vgyanis, micsoda* az
 159:10 I *várasunc,* es II *várasunk,* és
 159:11 I teli *a mi* életünc II teli *az mi* életünk
 159:13 I vártac *az eo* oraiokat II várták *az eo* oráiokat
 159:14 I hosszabittatic, *a* II hozzábíttatik, *az*
 159:15 I mert *vgianis* a II Mert *vgyanis* az
 159:16 I hiszi *a te* ighiretedet II hiszi *az Te* ighiretedet
 159:16–17 I oraiat. [...]
 159:17 II *Te* hozzád
 159:18 I; II szab[...]lázd
 159:19 I malasztoddal, *az en* testi II malasztoddal *az én* testi
 159:19 I mindenbe *a te* zent II mindenben *az Te* sz.
 159:20 I magamat *miuelhogy* ha II maghamat *miuelhogy* ha
 159:20–21 I tanácsod *ellen,* vgian II tanácsod *ellen,* vgyan
 159:24 I *Z. imadsaghi otalmazzanac engem,* zent erdemi
 159:26 I bodogsagh[...] kiüansaga
 159:27 I *azokba, mellieket* hallottam, [...] az II *azokban mellyeket* hallottam, [...] az
 159:30 I *a farat* száruas II *az fárat* száruas
 159:31 I mert [...] nincz
 160:2 I hailekodba II hailékodba

160:2 II enghemet, ez
 160:2–3 I halal[...] teomleocze fogságából II tömlöcze fogságából
 160:4 I hogy *el* odoztassam
 160:5 I hazadba, *Vram*, hogy II házadban *Vram*, hogy
 160:8 I kisírtet II kisírtet
 160:11 I Dauiddal, *Vram a* tüzeon II Dáuiddal, *Vram az* tüzön
 160:11–12 I vittél *minket*, es *ime a* nyugodalomra iutottunc, [...] II vittél *minket*, és *ime az* nyugodalomra iutottunk, [...]
 160:13 I *A mi* Istenünc kiralioccka teot[...] minket II *Az mi* Istenünk királyokká töt[...] minket
 160:14 I reuid, es *mint az árniec* mulando, minden eoreom [...] II rövid, és *mint az árnyek* mulando öröm, [...]
 160:15 I feolden: *Holot* sem II földén: *Holot* sem
 160:16 I; II mert *az* Isten
 160:17–18 I kiüansagoc *nincsenec*, mert II kiüansághok *nincsenek*, mert
 160:18–19 I minket *az eo* hazánac II minket *az eo* hazának
 160:20–21 I vigaságh, *soha* csak szüuebe sem *eotleot az* emberi *allatnac*, melliet *az Vr* készítet *az eo* hiueinec II vígaságh *soha* csak szüüében sem ütközöt *az* emberi *állatnak*, mellyet *az Vr* készítet *az ő* hiueinek
 160:22 I maguh *a* feoldbe II maghu *az* földben
 160:23–24 I [locus a margón:] *I. Cor. 15 v. 42.*
 160:24 I vagy, [...] akkor
 160:25 I [...] akkor
 160:25 I most *testi* vagy
 160:27 I volta, *te* readis II vólta, *Te* reádis
 160:29–30 I [locus a margón:] *Iob 19. v. 25.*
 160:30 I *a feoldbeol* fel II *a földből* fel
 160:30 I eolteozeouen
 160:31 I szüuemben
 161:2–3 I Istenem, *it* e világon *vághy*, e világon *éghes*, csak eoreocke *ne éghes*: Megh II Istenem *it* ez
 161:3 II ues *énghemet*: Meg
 161:5 I kemenczeiebe *megh* probalod II kemenczeiében *megh* próbálod
 161:6 I miuelhogy azoc II miuelhogy azok vagyok kiket *Te*
 161:8 I *Vram a mi* haboru[...]jinknac vigasztalása, es gjarlosaginknac II *Vram az mi* haboru[...]jinknac vigasztalása, és gjarlosághinknak
 161:9 I Azert *auagy* künniebicsd *megh az en* niaualiaimat, *auagy* II Azért *azvagy* künniebicsd *megh az én* nyaualyáimat, *azuagy*

161:10 I ereosicz[...]d II erősics[...]d szüüemet
 161:10 I szenueggiem *a te* látogatasodat II szenuedgyem *az Te* látogatásodat
 161:16 I erdemlettem, *ez* ideigh valo faidalmackal *el* változtattad II érdemlettem, *ez* ideigh
 való faydalmokkal *el* változtattad
 161:18 I hanem *csak* tehozzad II hanem *csak Te* hozzád
 161:19 I vagy *a te* betegidnec II vagy *az Te* beteghidnek
 161:21 I; II *hiu* III *hív*
 161:26 I szorongatánac *tégedet* II szorongatának *Téghedet*
 161:27 I; II alazatoson III alázatoson
 161:27 I en [...] órámön II én [...] órámön
 161:28 II szüüemet
 161:29 I vigasztali *engem*: Es II vigasztály *enghem*: Es
 161:30 I teged *a* menniei II Téghed *az* mennyei
 161:30 I vigasztala *a te* Z. II vigasztala *az Te* szent
 162:1 I hogy *a Satan*, hatalmat II hogy *az Satan*, hatalmat
 162:1 I raytam [...] II raitam [...]
 162:2 II kisirtetüel
 162:2 I Ereosics[...]d Vram *a te* Z. II Erösics[...]d Vram *az Te* szent III Erösí[...]csed
 162:4–5 I indicson *engem*, hanem mindenekbe *a te* szentseges akaratodhoz II indícson
enghem, hanem mindenekben *az Te* szentségheş akaratodhoz
 162:8 I akaratbol [...] mondhasam, *Vram* nem
 162:9 I hanem *legien* *a te* Z. akaratod [...] mindenekbe *csak aggiad hogy mindenec a te* neued
 II mindenekben *csak hogy mindenek az Te* szent neuednek
 162:10 I es *az en* lelkem üdueosségere *igazgattassanac*, Amen II és *az én* lelkemnek
 üduösseghére *jgazgattassanak*, Amen
 162:11 I; II *Az* Istenes
 162:12 I irgalmas *Vr* Isten, eletünc[...], es halálunc[...] *Vra* II jrgalmas *Vr* Isten
 162:13–14 I számlaltad *az eo* napiait II számláltad *az eo* napiait
 162:14 I vagy *a* vekeoni II árnyék és *az* vékony
 162:17 I meg esmérüen II szüüemben, hogy meg esmérüén
 162:18 I forgassam *az en* ki mulásom *napiat*, es II forgassam *az én* ki
 162:21 I *alomba*, hanem II; III álmoson
 162:23 I Tarcz[...] megh en Istenem *a te* zent fiadnac dragalátos *zent* vereért II Tarcs[...] megh
 én Istenem *az Te* szent fiadnak dragalatos *szent* vereért
 162:23 III Tarcs[...] -meg
 162:24 I hitet [...] bennem *mind veghigh*: Ereosicsed *az en* giarlosagomat II hitet [...] bennem
mind véghigh: Erösicsed *az én* gyarlosághomat

162:26 II ördöghnek alnaksága
 162:27 II világhnak csalardsága
 162:27 I engem *te* teolled II enghem *Te* tölled
 162:29 I *e* vilaghi segítségűl II *ez* vilaghi segítségűl
 162:30 II enghemet, hanem
 163:1 I; II Otalmaz *megh* Vram
 163:1 I; II; III hertelen
 163:2 I irgalmasságodert, *agy üdeot nékem, ki* hozzád
 163:3 I latrot [...] hogy halálom[...] eleot[...], *az igaz* II előtte *az igaz*
 163:4 I üdueozitöm[...] dragalatos II üduözitöm[...] draghalátos
 163:5 I lelki *esmerettel*
 163:7 I Christusnac *keserues* halála II Christusnak *keserues* halála
 163:8 I *Az* halálra ítült II *Az* halálra ítült embernek könyörghése
 163:9–10 I beolcsesegeddel *a te* valasztot II bölcseségeddel *a Te* választot
 163:12 I csak *e* testi II csak *ez* testi
 163:12–13 I karhozatotis *es* szántalanon, *sokkal* kisebb II kárhozatotis, *és* szántalanon *sokkal* kisebb
 163:15 II enghemet, és
 163:16 I; II; III hertelen
 163:17 I attál *nékem az en* bűneim II adtál *nékem az én* bűneim
 163:19 I Propheta, [...] halálom
 163:19 I ielentuen *nekem*
 163:19 I [locus a margón:] *Psal. 38. v. 5.*
 163:22 I bűneomet
 163:22–23 I akarád *megh* ostorozni II akarád *megh* ostorozny
 163:23 I *megh mentenél* engem, Es miuelhogy II *megh mentenél* éngem; Es miuelhogy
 163:24 I akaratod *io neuen* vészem *ezt a te* latogatasodat II akaratod *io neuen* vészem *ezt a Te* latogatasodat
 163:29 I Emlekezzél *megh* en üdueoziteo Istenem, *a te* halálod II Emlekezzél *megh* én üduözítő Istenem *az Te* halálod
 163:30 I rettegesirül, *melliet az Angial* *megh* ereossite, es
 164:1 I hogy *az en* bűneimert, es *a te* Igassagodnac II hogy *az én* bűneimért, és *az Te* Igazsághodnak
 164:2 I mely *az igaz* II mely *az jgaz*
 164:5 I; II miuelhogy erre
 164:8 I miképpen az *eo bűnei*ert *megh* II miképpen az *eo bűneiért* *megh*

164:10 I szeghin II szeghín

164:11 I Z. BRIGITTA ASZONNAK AZ IGAZ II BRIGINANAK: *Az jgaz*

164:12 I mulásert *valo*, XV II mulásért való, XV

164:14 I Christus *a te* szereteoidnec II Christus *az Te* szeretöidnek

164:14–15 I edessége, geoneorúséges eoreom[...], minden II edességhes gyönyörúségghés öröm[...], minden

164:15 I halladó vigaságh[...] II halladó vigasági

164:16 I szerelme, ki

164:17 I geoneorüseged *az* embereckel II gyönyörüségghed *az* emberekkel

164:18 I üdöc[...] vtollian II üdök[...] vtóllyan

164:19 I szenuettel, *az* Istentül II szenuedtél *az* Istentül

164:20 I Emlekezzél *meg* azokrulis a II Emlekezzél *megh* azokrulis *az*

164:21 I Lelkedbe, *szenuettél*, *a mint tennen magad megh ielentetted* mideon II lekedben *szenuedtél*, *az mint Ténnen maghad megh ielentetted* midön

164:21 I Tanituanidnac II Tanituánydnak

164:22 I labait *megh* mosogatuan II lábait *megh* mosogatuán

164:22–23 I es [...] kegiessen *megh* vigasztaluán, *a ieouendeo kin szenuedésidrül eoket megh tanítád*: Emlekezzél *megh* II és [...] kegyessen *megh* vigasztaluán *az iöuendö kijn szenuedésidrül öket megh tanítád*: Emlekezzél *megh*

164:25 I mellieket *a te* gienghe II mellyeket *az Te* gyenghe

164:25 I feszítettés kinnia II feszítettés kinnya

164:26–27 I mideon *a három imatsagh, es véres veritéc*[...] vtan, *az tennen* Tanituaniodtul *Iudastul*, *el arultattál, a te valasztott* II midön *az három imadságh, és véres veriték*[...] vtán *az tennen* Tanituányodtúl *Iudástul* *el árúttattál, az Te választot*

164:27 I fogattatál, *a hamis tanu bizonsagh teueoktül be vadoltattál* II fogattatál, *az hamis tanú bizonysággh teuöktül be vádoltattál*

164:28 I iteleo biraktul *megh* itiltettél II itilö biráktul *megh* itíltettél

164:29 I; II karhoztattál

164:30 I foztattál II fosztattál

164:30 I eolteoztettél II öltöztettél

165:1 I verettétel II verettettél

165:1–2 I cziapdoztattál, [...] teouis II csyapdostattál, *megh* ostoroztattál

165:2 I koronaztatál, [...] feied II koronáztattál

165:2 I verettetéc II veretteték

165:3 I illettetel II illettettél

165:4 I; II feszületed

165:5 I kérem *te* Z.

165:5 I eleot, *igaz* büneimről valo [...]
 165:6 I büneim[...]
 165:9 I semminemü mertéc II semminémü mérték
 165:11 I szenuettél
 165:13 I *a* kerezthez szegeztéc, *es* nagi II *az* kereszthez
 165:14 I szegeckel *megh* szaggatác, *es* *igi a te* szent II szegekkel *megh* szaggaták és *igy az Te* szent
 165:15 I mereueduen *a te* gienghe II mereueduén *az Te* gyenghe
 165:16–17 I Kérem *te* zent felsegedet, *e megh* *mondot* dragalatos *es* keserues II Kérem *Te* szent felségghedet, *ez megh* *mondot* drághalátos és keserues
 165:18 I eoncz[...]*d* II öncs[...]*d* szüüemben III öncs[...]*d* szívembe
 165:21 I *a te* sok
 165:22 I szakázkodott
 165:22–23 II szüüednek
 165:23–24 I szenuettel, *a te* megh II szenuedtél, *az Te* megh
 165:26 I egészség [...] nem volt *te* II nem vólt *Te*
 165:27 I mind azon által *minden* faidalmidról el feletkezuen, *a te* szent II mind azon által *minden* faydalmidról el feletkezuén, *az Te* szent
 166:1 I; II Vram *Isten*, hogy
 166:2 I; II szenuedésid[...] emlékezeti
 166:3 I bocsanati, Amen
 166:3 I Vdueozlegi [...], etc II VVduözlégý [...], etc
 166:6–7 I rettegesről, [...] mideon
 166:8 I vetettél II vétettél
 166:9 I; II halhatatlan
 166:11 I teged Vram *IESVS*, *a te ellenségid* illeténec [...], kerem II Teghed Vram *IESUS*, *az Te ellenségid* illeténec [...], kérem
 166:12 I en [...] ellensegimtül
 166:13 I heliheztes *a te* szarniad II helyheztes *az Te* szárnyad
 166:13 I io[...]nac
 166:14 I beueolkeodeo II böuölködö
 166:16 I finies II fynyas
 166:18–20 I kinszenuedesednec erdemeert, kiualaztottaknac üdueosseget, *es az eonneon gonoz erdemekért* pokolra menendöknec, [...] eoreocke valo el vetéseket: Emlekezzel II kinszenuedésednek érdeméért ki választottaknak üduösségghet, és önnön gonosz erdemekért pokolra menendöknec, [...] örökké való el vetéseket: Emlekezzél
 166:22 II szüüed

167:2 I io *akaro* Baratunc
 167:4 I Saniarusagokban *a* kereztfán II sanyarusághokban *az* keresztfán
 167:5 es esmereoid, tauul allottac *te* tölled II és esmeröid, táuuly állottak *Te* tölled
 167:7 I keserüségébe *a te* Tanituaniodnac II keserüségében *az Te* Tanituányodnak
 167:8 I ackor *a te* zent II akkor *az Te* szent
 167:9 I; II *hatotta*, hogy
 167:9 II *szüüed*
 167:14 II *szüüednek*
 167:15 I melységébül
 167:16 I szüüünknek *is* kiuanságit II szüüünknek *is* kiuansághit
 167:17 I ioszagos *czelekedetekre*, es II ioszághos *cselekedetekre*, és
 167:18 III ólcs[...]-meg
 167:21 I szüüünc[...] edessége, es lelkünc *megh* mondhatatlan II szüüünknek edességhe, és lelkünknek *megh* mondhatatlan
 167:22 I eczet[...], es
 167:23 I kóstoltal, *halalunc oraian* enged nekünc *a te* zent testednek, es vérednek II kóstoltál, *halálunk oráían* enghed nekünk *az Teszent* testednek, és vérednek
 167:24 I melto *hazzank* vételet, *a mi* lelki II méltó *hazzánk* vételét, *az mi* lelki
 167:24–25 I es [...] vigasztalására II és [...] vigasztalására
 168:2 I tekéletességhe, es eoreome II tekéletességhe és öröme
 168:3 I faidalmakról
 168:4–5 I miat, *a te* zent *Attiadtul magadat el hagiatus lenni* kialtad, [...] monduan
 168:5 II hogy *az Te* szent Atyádtól el hagyattattál
 168:6 I *a te* szent lelki
 168:10 I omega, [...] ereossegh
 168:12 I szélességéért, tanicz
 168:13 I engem *a te Z.* parancsolatidnac [...] megh II énghem *az Te* szent
 168:14 I melysegeben [...] be *vagioc* merülue. Amen
 168:17–18 I kerem *te* zent felsegedet, *a te* dragalatos II kérem *Te* szent felségghedet, *az Te* draghalátos
 168:18–19 I melysegiert, *kik* által hatottác *még a te* csontaid[...] veleietis, testednek II hatották *még az Te* csontaid[...] veleietis, testednek és szüüednek
 168:20 I *hogy* engemet II *hogy* enghemet
 168:20 I ki *azokból*,
 168:21 I el *a te Z.* II el *az Te* szent
 168:21 I reitekibe, *a te* haragod II reitekiben *az Te* haragod

168:22 I mygh *megh csillapodic a te fel dagadot harag tartásodnac habia*, Amen
 168:22 II múlik *az én büneimre fel*
 169:2 I iele *es szerelemnec* II iele, és szerelemnek
 169:4 I épsegh *a te szüz* II épsegh *az Te szüz*
 169:5–6 I *buritua*
 169:8 I *a te dragalatos vereddel [...]* szüemben II *az Te draghalátos*
 169:8 II *szüemben*
 169:9 I *a te faidalmidat es halálodat*, *es a haláadasban* II *az Te faidalmidat*
 169:12 I *ereosseges Orozlan*
 169:13–14 I *mideon mind* szüednec II *szüednek*
 169:17 I irgalmas *ennekem*, *az en üdeomnec* II irgalmas *énnékem*, *az én üdömnek*
 169:21 II Christus, *az felséghe*s
 169:23 I *aianlottad* lelkedet II *ayánlottad* lelkedet
 169:24 I *A te Z. kezedben aianlom Vram* lelkemet, *es tested* II *A te szent kezedben ayánlom* *Atyám* lelkemet, *Es tested*
 169:25–26 I *szakaduan, szüed megh fakaduan, megh nyilatkoztatuan* irgalmassagodnac belseo részeit, *a mi valtságunkert [...]* megh II *szakaduán, szüed meg nyilatkoztatuan* irgalmassághodnak belső részeit *az mi valtságunkért*
 169:27–28 I *ereosicz megh* engem *az Eordeogh[...]*, *Vilagh[...]*, *Test[...]* *es Vér[...]* tusakodási II *erösics megh* enghem
 170:1 I testnec, *teneked* II testnek *Tenéked*
 170:2 I magadhoz, *a te hozzad* II magadhoz *az Te hozzad*
 170:5 I Emlekezzél *megh a* II Emlekezzél *megh az*
 170:6 II és ki
 170:6 I merteckel *mért verednec ki ontasárul*, *melliet* II *mertékkal mért szent verednek ki ontasárul* *mellyet*
 170:8 I egiedül *te magad* II egiedül *Te maghad*
 170:10 I *maradot benned*, *es vegezétre* II *maradot benned*, és *vegezétre*
 170:11 I *függeztettél* II *függesztettél*
 170:13 I *es csontodnac veleie* II *csontodnak veleie*
 170:14–15 I *vérednec ki eonteseért*, *kegielmez nekem* II *verednek ki önteséért*, *légy*
 170:17 I *Az eleobbeni keoneorgések befeiezése* II *Az előbbeni könyörgéseknek befeiezése*
 170:18 II *szüümet*
 170:19 I *es a szerelemnec*
 170:19 I *legienec ennekem* II *legyenek énnékem*
 170:20 I *engemet telliességgel* II *enghemet tellyességgel*
 170:21 II *szüuem*

170:22 I; II; III *hogy ez*
170:23 I *vilagbul valo* kimulasom II *világból való* kimulásom
170:24 I *minniei*
171:2 II *köuetközendö*
171:7–8 I *holtaknac irgalmas*, *kegielmes* II *hóltaknak jrgalmas* *kegyelmes*
171:8 I *nekik*
171:9–175:22 I [...]
171:9 II *AZ MI VDV*OEZItönk *keserues* *kijn*
171:12 II *általla az* *bünösök*
171:15 II *Te* *néked*
171:18 II *fia, az* *emberi*
171:20 II *országból az* *földre szállal, az* *szüsznek*
171:24 II *és az* *halálnak*
171:26 II *festéd, az Te* *tulaydon*
171:27 II *töüö meg fogattatál, az* *Annas*
172:2 II *paghányok*
172:3 II *ityltetél*
172:3 II *Pilatustúl*
172:5 II *vöd*
172:7 II *vennéd az én* *nyakamrúl; Az Caluaria*
172:7 II *mezitelenül* *vetköztetél*
172:8 II *födöznéd, Az* *kereztfához*
172:9 II *szab[...]* *lazzatnék, Az* *latroknak közepette* *fel*
172:10 II *latroknak kinnnyátúl*
172:11 II *oruoslanád, Az Te* *szent*
172:12 II *szüuemnek*
172:15 II *verettetél*
172:21 II *keseredtél*
172:23 II *gyalazatokkal megh* *terheltetél*
172:26 II *keze és láába*
172:27 II *lyuggattattál*
172:31 I *koptál*
173:2 II *öntettél*
173:3 II *mely az* *Atia*
173:4 II *ayanltaték.*

173:5 II kinaidert, *az Te* draghalátos
173:6 II kérlek *Téghedet*, odosz
173:6 II enghemet *az*
173:7 II oltalmaz *megh* minden
173:8 II vezér[...]yed
173:9 II legyenek *Te* előtted
173:9 II öregbics[...]d bennem *az Te* szerelmedet
173:10 II alhatatossághot *az Te* szolgálhatodban
173:11 II lelkemet, *az Te* keserues
173:15 II ki *az Te* véres
173:16 II foghattatál
173:16 II adgyad *az Te* szent
173:17–18 II gheriedgyen *az mi* szüüünkben
173:18 II arúltatásokat
173:20 II *az hamis* bírák
173:21 II földue
173:22 II hogy *az Te* szenuedésidnek
173:24 II gyözüén *az Te* bodoghsághodban
173:26 II ítíltetél
173:28 II ítílet
173:30–31 II mezítelen *az keresztfára fel* emeltetél
173:31 II adál *az mi* büneik
173:31–174:1 II; III irgalmason
174:2 II szüüünkben
174:3 II és *az Te* szent
174:3 II érezzük *az mi* lelkünkben
174:5 II szomiusághodban, és nagy
174:5 II bocsátád és *az Te*
174:5–6 II szabadulásokra, pokolra alá szállál
174:6 II büneimnek
174:7 II gyözödelmet
174:8 II véuen, *az Te* örömedben
174:10 II szaggattaték, és *az mi* valtságunkra és *meg* tisztulásunkra
174:11–12 II *az sebnék helyérül*, Enged hogy *az mi* szüüünknek keménysége, *az Te* haláloznak emlekezetire meg

174:12 II kik *szent haláloddal* meg
174:13 II tisztúluán Tégedet dűcsösségedben
174:14 II kinnyá[...]rúl
174:16–17 II és *az* koporsóban
174:17 II hogy *az Te* halálod[...] érdeme
174:18 II örökké való halaltúl
174:22 II hogy *ezeket az Te* vtólsó
174:23 II Tégedet, hogy *ezeknek az Te* heet mondásidnak ereie
174:25 II *Te* szent
174:26 II kéréd *az Te* szent
174:27 II kegyelmezzen *az Te* hohéridnak, *azonképpen* énis
174:29 II ma *Te* veled
174:30 II *azonképpen* vgy uezér[...]lyed [...] az én életemetis
175:1 II halalomnak oráián
175:1 II hogy *Te* veled
175:3 II mint *az Te* szerelmes
175:3 II Aszszony állat, ihon
175:4 II enghemetis *az Te* szent Anyádnak ayánluán *megh* oltalmaz
175:6 II Miképpen *Te az* sok kinuallásoknak
175:7 II En Istenem, En Istenem, *vallyons* miért
175:7–8 II enghemet? Adgyad
175:9 II *Te* hozzád
175:9 II és *Te* tölled *mint szerelmes Atyámtúl* várjam oltalmamat: [...]
175:9 III oltalmamat
175:11 II mondád *az Te* kinuallásid
175:12 II [...] szomiúhozom; Geriesze fel én bennemis ez
175:13 II *az Te* szerelmedet, hogy *én* mindenkor
175:15 II oráián *az Te* lelkedet
175:16 II énis *az én* vtólsó
175:16 II ayánlyam *az én* lelketem
175:18 II valamiket *az Te* szent Atyád *néked* parancsolt *vala*, vtólsó szódbannis bizonyyságot
175:19 II adgyad *nékem*, hogy
175:20 II mindenekben *az Te* akaratod
175:20–21 II rendeluén életemet, [...] az *Te* szenuedésednek iutalmában az örökké való
bodogsághban

176:2 I *A* KEOZEONSEGES IOKERT *VALO* KEOneorgése II *AZ* KEOZEONSEGES IOKERT *VALÓ* KÖnyörghések

176:3 I *Bekesegért, es pogani ellen valo diadalomert.*

176:4–26 I [...]

176:6 II keresztyenséghre, és véd

176:7 II *az te* haragodat

176:11–12 II mert *te ellened* vétkeztünk [...], el szakadtunk *te* tölled

176:13 II oltalmazoiátúl, *az te* szent

176:14 II vetettük *az te* parancsolatidat

176:17 II emlekezzél *megh* az

176:18 II népednek lelkét

176:19 II ismériük *az mi* bűneinket

176:20 II szüuel *megh* engesztellyük *az te* haragodat

176:22 II vál[...]*tál*

176:22 II Vram *te* ellened

176:23 II imé *te* hozzád

176:23 II; III alázatosan

176:23 II könyörgünk *néked*, hogy

176:24 II cselekedgyél *mi* velünk

176:24 II hanem *az te* nagy

176:25 II roncs[...] meg III roncs[...] -meg

176:25 II ellenségnek gonosz szándékat, kiért *az Te* szent

176:26 II dicsíriük *mind* örökkön

177:1 I *I.*

177:2 I es *a te* benned bizoc[...] II és *az te* benned

177:3 I segél[...]d *megh* a II segél[...]d meg az

177:4 I hogy *az eo* ellensegec dühössege le nyomatuan II hogy *az mi* ellenséginknek dühösséget

177:5 I *szüntelen* haladassal dicsirhessenec *tegedet.*

177:6 II Uram *az mi*

177:6 II egyéb *az ki*

177:6–7 I ki [...] hadakozzec *erettünc*, hanem

177:8 I szarmaznac *minden Z.*

177:10 I hogy [...] *szüü*ünket *a te* parancsolatidba II *mi szüü*ünket *az te* parancsolatidban

177:10–11 I ellenseginc

177:11 I *megh* menekeduen, a *te oltalmad* alatt

177:13–17 I Vr Isten [...] bekeségnek
 177:14 II azért *mi* nekünk
 177:15 II szenedünk, *az te* hatalmas
 177:16 II segítségkeddel győzödelmesen
 177:17 I kinek esméreti II kinek esméreti
 177:17–18 I szolgatnia [...] Vraságh, Eorizd *megh a* II őrizd *megh az*
 177:19 I; II kik *te* benned
 177:19 I ellenséginc fegyuerétül *megh menekeggiünc*. II ellenségink fegyuerétül
 177:20 I [locus a margón:] *Iudith. 6. v. 3. Oseae 2. v. 18. Psal. 45. v. 10. Isai. 42. v. 13.*
 177:21 I oltalmazd *megh a te* híueidet II oltalmazd *megh az te* híueidet
 177:21–22 I ellenséged *düheosségetül*, hogy II ellenségheknek gonosz szandékotól
 177:22–23 I szolgálhassanac *teneked*.
 177:24 I mindenható [...] Isten
 177:24 I es *a* földi allatokat [...] igazgatod II és *az* földi
 177:26 II népednek könyörghését
 177:26 I üdeonkbe, *a te* bekeségedet. II üdönkben, *az te* bekeségednek
 177:27–32 I [...]
 177:27 II Isten, *az te* benned
 177:27–28 II kegyelmesen *az mi* könyörghésinket, és miuelhogy nálad
 177:29 II adgyad *az te* szent
 177:31 II mert *vgyanis* semmi
 177:31 II árthat *mi* nekünk
 177:32 II vralkodik *mi* raytunk
 178:1 I fiad[...] testamentomarul
 178:2 I hirde[...]te *az Angialoc* által II hirdettete *az Angyalok* által
 178:2 I menetelekoris II menete koris
 178:3–4 I minket *csendes* bekeségbe, *Vgian azon te zent fiadnac, a mi Vrunc IESVS Christusnac zent vére hullasaert, Amen.*
 178:5 I II. Öröc
 178:5 I ki[...] kezébe vagion minden [...]
 178:6 I birodalom, es minden orzagh: Tekincs
 178:6 I segítségére II segítségére
 178:7 I az *eonneon* ereiekbe II az *önnön* ereiekben
 178:8–9 I *a te* hatalmas kezéd[...] ereieuel, hogy *megh ismérie* mind e vilagh [...], hogy [...] te [...] hadakozol *mi erettünc*,
 178:8 II *az te* hatalmas

178:10–15 I [...] A mi Vrunc
 178:10 II ki *az te* hozzád
 178:10 II és *az megh* keseredettek[...]
 178:11–12 II kegyelmesen *az mi* könyörghésinket
 178:12 II mellyel *néked könyörgünk* inségünkben
 178:13 II ellenséginknek incselkedésit, hogy semmi *veszedelmekben* megh
 178:14 II győzettessünk
 178:14 II veszedelemből
 178:16 I *etc.* Amen
 178:17 I; III.[...]
 178:18 I irgalmu Isten[...], ki *a te* haragodbais *el* nem feletkezel [...]
 178:19 II *az te nagy* kegyelmességedről
 178:19 II nincsen *az mi* sok
 178:19–20 I *irgalmassagodról*, noha *sokat vetettünc ellened, es bününkel* teged haragra indítottunc, *kiert* a pogany [...] által [...] ostorosz minket:
 178:21 I [...] Mind az által, [...] kerünc tegedet, *a te nagy irgalmassagodert*,
 178:22 I hogy *a mi* gonossaginkat *te* magad ostorosz[...]
 II hogy *az mi* gonoszságinkat *Te* maghad ostoroz[...]
 178:22–23 agy *a mi* verünc szomiuhozo pogany kezébe. [...] Iob *Vram* nekünkis irgalmas II adgy *az mi* vérünk szomiuhozó poghany kezében, Mert iób nélkünc, *az Ténnen* jrgalmas
 178:23–24 I [locus a margón:] 2. Re. 24. v. 14. Iudit. 7. v. 19. 20.
 178:24 I sem *a* pogany II sem *az* poghány
 178:25 I vöttec II vötték
 178:26–27 I [locus a margón:] Deut. 280
 178:27 I feniegetesed, *mert* nem szolgáltú[...]
 c hiuen *teneked* II fenyegetésed, *mert* nem szolgáltunk hiuen *Te* néked
 178:29 I irgalmas [...] Isten
 178:29–31 I [locus a margón:] EZech. 21. v. 28.
 179:1 I izigh, *az eo* haladatlan II ízig *az eo* haladatlan
 179:2 I raitunkis *ama te* szerelmes [...] fiadert II raitunkis *amaz te* szerelmes
 179:3 I Tekincs[...] megh II Tekincs[...] meg III Tekincs[...]-meg
 179:8–10 I [locus a margón:] Exo. 17. v. 11. 4. Reg. 19. v. 35. 4. Reg. 6. v. 18.
 179:10 I keresére a II keresére az
 179:11 I *a te* haragod II *az te* haragod
 179:12 I Goliadot, *a te* kicsin II Goliadot, *az Te* kicsín
 179:13 I roncz[...] meg

179:13 I mindeneknec,

179:16 I [locus a margón:] *Psal.* 78.

179:16 II Az 78. Sóltárból

179:17–18 I feortöztettéc *a te* templomodat *a te* várasidból kerteket csinaltac: *A te* szolgálid testét *az* éghi II förtöztették *az Te* Templomodat, *az Te* várasidból kerteket csináltak: *Az Te* szolgálid testét, *az* éghi

179:19 I vérrel, *mint vizzel*, folynac, és nincs *a ki*

179:20 I temesse *a te* fiaidat II temesse *az Te* fiaidat

179:21 I vagiunc *a mi* keorüllünc II vagyunk *az mi* körülünk

179:22 I Vram, *a te* ellenünc II Vram, *az te* ellenünk

179:23 I Eoncz[...] ki II Eoncs[...] ki III Eönts[...] -ki

179:23 I dicsir nec, *es a te* zent II dicsírnek *és az Te* szent

179:24 I vetküinkrül

179:27 I Segily *megh* minket üdueossigünk nec II Segély *megh* minket

179:29–30 Hon vagion *a mi* Istenünc II Hon vagyon *az mi* Istenünk

179:31 I eleodbe, *a te* teomleoczben II elődben, *az te* tömlöczben

180:1 I merteckel *a mi* ellensegink nec II mértékkal *az mi* ellenséginknek

180:2 I tegedet. II tégedet.

180:4 I poganioknac hatalmasságot II pogányoknak hatalmasságot

180:5 I ereosságünc, *a mi* soc II erősségünk, *az mi* sok

180:6 I; II segítsége

180:7 I hániat[...] nakis

180:7 II Roncs[...] el

180:9 I keoneorgési, *mellieket mys*, *veszedelmes üdeokban mondhatunc.*

180:10 I Vram, *te Z. felseged nec* szinte oly koniü [...], *a keués*, *es* ereotlen

180:10 II könyü *tenéked*

180:11 I szabaditanod, [...] mint II szabadítanod *az te* népedet

180:11 I Segely [...]

180:14 I [locus a margon:] *ASA.* 2.

180:16 I nincs *a ki neked* ellened II nincs *az ki neked* ellened

180:19 I; II De *holot* nem

180:21 I [locus a margón:] *JOSIAS.* 2.

180:22 I *es a mi* *megh* valtonc II *és az mi* *megh* váltónk

180:23 I Isten, *a te* szolgálidert, *es* II Isten *az te* szolgálidért, és

180:23–24 I nepedet, *Vram*, *ellensegi* *megh* holdoltattác, *a te* templomodot II holdoltatták, *az Te* Templomodat

180:24 I *leottünc* II *löttünk*
 180:25 I *vralkodnál mi raitunc* II *vralkodnál mi raytunk*
 180:26 I *gonossaginc* II *gonoszsághink*
 180:27 I *neuedet, a ki* II *neuedet, az ki*
 180:28 I *minket, a mi hamisságunkert* II *minket az mi hamisságinkért*
 180:29 I *pedigh a te kezed* II *pedigh az te kezed alkotmányi vagyunk*
 180:30 I *varasid a te zent egihazid* II *várasid, az te szentegyházid*
 181:1 I *valtoztac, a tüztül* II *változtak, az tüztül*
 181:1 I [locus a margón:] *ISAIAS*. Jsai.
 181:2–8 I [...]
 181:4 II Haycs[...] *meg Vram az te füleidet* III Háycs[...]–*meg*
 181:5 II Nysd *meg Vram az te szemeidet*
 181:5–6 II *hallyad az mi ellenségink*
 181:10 I *reanc, a mi alnaksaginkert* II *reánk az mi álnakságinkért*
 181:10–11 I *vetkeztünc te ellened*
 181:12 I *itiletet szerint ereztetted reanc* II *itiletet szerint eresztetted reánk*
 181:13 I *minket a mi ellenseginc* II *minket az mi ellenségink*
 181:15 I *teolcz[...] be* II *Tölcs[...] be* III *Tölcs[...]–bé*
 181:15 I *sziüünkbeol, [...]*
 181:17 I; II *szilidséged*
 181:20 I *megh esmériec* II *megh esmériék*
 181:21 I; II *vagy az igaz*
 181:21 I [locus a margón:] *AZARIAS*. Dani.
 181:23 I *megh a te zent* II *megh az te szent*
 181:23 II Haycs[...] *megh* III Haycs[...]–*meg*
 181:28 I [locus a margón:] *DANIEL*. Dani.
 181:30 I *te Z. neuedért*
 181:30 I *emlekezzél megh velünc* II *emlekezzél megh vélünk*
 181:31 I *Vetkeztünc a mi atiainkal* II *Vétkeztünk az mi atyáinkal*
 181:32 I *raytunc: Auagi* II *raytunk: Az vagy*
 181:33 I *vetkeinkert megh akarz* II *vetkeinkért megh akarsz*
 182:1 *nepedet, a pogany* II *népedet az pogányok*
 182:2 I *Hon vagion az eo Istenec?* [locus a margón:] *JEREMIAS*. Iere. II *Hon vagyon az eo Istenek?*
 182:3–10 I [...]

182:3 II Istene, *az mi lelkünk* nagy

182:4 II kiált[...]: Halgas

182:5 II vagy, és könyörűly

182:10 II Atyáink[...]

182:11 I *Ne nézd azért a mi gonossaginkat, hanem emlekezzél megh a te irgalmas kezeidről, es a te Z. neuedről*

182:12–14 I es [...] azért attad szüünkben *a te neued isméretit, hogy bizuast köniörögiünc te neked.* [locus a margón]

182:12 II tégedet: Azért

182:13 II szüünkben, hogy segítségül

182:13–14 II téghed *az mi foghságunkban*

182:16 I insigünkbeol

182:23–24 II népeden. Fordicsd II népeden. Fordicsd

182:25 I [locus a margón]

182:26 I Geoycz[...] ismet II Gyöcs[...] ismet III Gyöjcs[...] ismét

182:26 I szalankozot *feold* népe sokasagat II II szalankozot *föld* népe sokaságát

182:29 I [locus a margón]

182:32 I rettencz[...] megh II rettencs[...] megh

182:32–33 I karomlonac

182:33 I [locus a margón]

183:3 I megh *nagy* hatalmokat, *hogy meg ismeriec* [...], *hogy* II megh *nagy* hatalmokat, *hogy meg ismeriék*

183:4 I [locus a margón:] 5. *elegans oratio habetur.*

183:8 I megh esmerteted *velünc*, Elegedgiél II megh esmerteted *velünk*, Elegedgyel

183:9–10 I rabsagiual. *Tericsd* haragodat *a te Z.* II rabsagiual. *Tericsd* haragodat, *az te* szent III Fordí[...]csad

183:11 I ereiéuel *az eo* düheossegeket II ereiéuel, *az eo* dühösségeket

183:13 I *megh* batoritad II *meg* batoritád

183:14 I; II Gedeontis, *csak*, három

183:15 I geozeodelmessé *teod* II gyözödelmessé *töd*

183:15–16 I Ionatas[...], *es az eo inassa által* megh ver[...]éd, *Amaz iszoniu* Goliadotis, *egy* II Ionatas[...], *és az eo inassa által* megh ver[...]éd, *Amaz iszonyú* Goliádotis, *egy*

183:17 I megh *a mi* keoneorgesünket II megh *az mi* könyörgésünket

183:18 I ronczd *el a mi* ellenségünc II roncsd *el az mi* ellenségünk

183:21–23 I [locus a margón:] *Sozome lib. 7. ca. 24. Theodo. lib. 5. ca. 23.*

183:22 I *hogy az eo* nylait, *az eonneon* II *hogy az eo* nylait, *az önnön*

183:23 I *es mégh* kezekbeolis a II kezekből is *az*

183:24–25 I hanem *a mi* alazatos keoneorgesünket, *es* szabadicsd II hanem *az mi* alázatos könyörgésünket, *és* szabadicsd

183:26 I küld *a mi* haduncnac othalmara II küld *az mi* hadunknak othalmára

183:27 I Theodosius *Ciaszar* ereotlen II Theodosius *Ciaszár* erőtlen

183:27–28 I [locus a margón:] *Theodo. lib. 5. ca. 23. [!] Sabel. li. 1. decad. 4. Bonfi. Decad. l. libri 7.*

184:1 I szenteidnec

184:1 II fínyes

184:1 I [locus a margón:] *Euag. li. 4. ca. 28.*

184:3 I [locus a margón:] *2 Mach 10. v. 29. c. 11. v. 8.*

184:3 II segítségére

184:3 I fírfiakat

184:4 I [...] mennyegbeol *bocsatal*, kik

184:7–8 I szolgálhassunc *te* neked II szolgálhassunk *te* neked

184:8 I megh *esmér*uen II megh *esmér*uén

184:10 I [margón:] *Z. Agoston ideiebe élt.*

184:11 I [margón:] *De Persecut. Vandalica*

184:11–12 I vattoc, *a ti* reatoc II vattok *az ti* reátok

184:18 I *leot* II lót

184:18 I *feorteoz*tetet II förtöztetet

184:19 I foztottác *eotet az eo ellenseghi*, *es* II fosztották *ötet az eo ellenséghi*, *és*

184:21 I nap *eo* beleie II nap *eo* beléie

184:23 I Clastrom[...]ba II Clastrom[...]ban

184:26 I ki *megh* vigasztallia II ki *megh* vigasztallya

184:27 I iegiese[...] kinnia[...]nac

184:30 I kerietec [...] Istent

185:1 I segítségétec II segicsétek

185:2 I gölekeozetet, melliet *el* elein II gyöleközetet, melyet *el* elein

185:3 I; II segítségül

185:4 I geoytöttetec *eozue*, mikor

185:5 I loua[...]c

185:7 I; II; III szorgalmatoson

185:9 I fiaid, *a* II fiaid, *az*

185:12 I voltunkat, [...] hogy II vóltunkat, [...] hogy

185:13 I könöregietec II könöregietek

185:14 I *mi* reanc II *mi* reánk

185:15–16 I *mielhogy* Christusis könörge *az eo* ellenseghiért II *mielhogy* Christusis könörge *az eo* ellenseghiért
185:17–18 I kezedet. *Esmeriüc* II kezedet: *Esmériük*
185:20 II *szegínyerül*:
185:25 I *teueliettek*nec, *a te* igassagod *finiesseget* II *tuellyedtek*nek *az te* jgagságodnak *finyességhet*
186:3 I *sziue*, *a te* igassagodnac II *sziue*, *az te* jgagságodnak
186:4–10 I *terien*, [...] A *mi Vrunc*
186:6–7 II *gyogícs*[...]d
186:9 II *egyetembe*, *vy szüuel*
186:13 I *melliet a* *ténnen* II *mellyet az* *ténnen*
186:14 I *bozzusagodra*, *a pokol* II *boszuságodra*, *az pokol*
186:17–18 *aniazentegyházad*[...], *es az eo* *fiai*[...] *könörgéset* II *anyaszentegyházad*[...], *és az eo* *fiai*[...] *könörgéset*
186:19 I *az el* *teueliettec* II *az el* *téuelyedtek*
186:20 I *Geoycz mind* *egy* II *szüuerül*: *Gyöcs*[...] *mind* *egy* III *Gyöjcs*[...] *egy*
186:21 I *esmerienec* II *esmerienek*
186:21 I *küldeottel*, *A mi Vrunc* II *küldöttél*, *Az mi Vrunc*
186:22 I *dücsösegh öröckön* *öröcke* II; III *dücsösség örökkön* *örökké*
186:25 II *kereszttségis*, *vgy*
186:26 I *sziuel*
186:27 II *te néked*
186:27 II *szüünkben*
186:29 I; II; III *szorgalmatoson*
186:29 I *paztor*[...]
187:1 I *es* [...] *minden* II *és* [...] *minden*
187:2 I *dicsiriünc tegedet*. II *rágalmazása nélkül* *dicsiriünk tégedet*.
187:3 I *megh azert* *Vram*
187:4 II *szüüökrül*
187:5 I *hozd vizza az el* *teuelietteket*, *es*
187:5 I *tanics megh minden* *teueligöket*. *A te* [...] *Z.* II *tanícs*[...]d *meg az*
187:8 I *Christus*, *a te* *hiueidnec* II *Christus*, *az te* *hiueidnek*
187:10 I *geolekezetid hayoiat* II *gyöleközetednek*
187:10 I *tengeri haboc*,
187:11 I *veghig Z.* *szeme*[...]d *II végig az te* *szemeidet*
187:12 I *mert ihon el*

187:12 I vesztül, es
 187:13 I pokolnac *kapuy*, el hatalmaznac raitunc II hatalmazik *mi* raytunk
 187:13 I seghitesz II segítesz *minket*.
 187:15 I feolötte II fölötte
 187:16–17 I szeoleodet, es [...] tapoggia a te *Templomodat*?
 187:17 II gyöleközetedet
 187:18 II nyuics[...] ki III nyújcs[...] -ki
 187:18 I te [...] karodat, es szab[...] lázd meg *a mi* II szab[...] lázd meg *az mi*
 187:20 I feorteoztettek II förtöztették
 187:22 I gialaztac *a te* ellensegid II gyalázták *az te* ellenségid
 187:24 I *te* hozzad II *te* hozzád
 187:24–25 I erdeminket
 187:26 I idegenek *ragadozo* sakmanniára II örökségedet *az* idegeneknek *ragadozó* sákmannyára
 187:27 I eorülne *az eo* gialazattian II örülnek *az eo* gyalázattyán
 187:28 I iegiesedet, *es a te testedet*, az II Iegyesedet, *és az Te testedet*, az
 187:29–30 I Eppicz[...]d fel ismet, *az el dölt* Hierusalem[...] falait II Eppics[...]d fel ismét *az el dölt* Hierusalem[...] falait
 187:31 I teged[...], a II téged[...], az III téged[...] a'
 188:1 I Az *Egész* Aniazentegyházert II Az *Egész* Anyaszentegyházért
 188:2 I es *a te Z.* ighid II és *az Te* szent ighíd
 188:3 I *a te* kisded II *az Te* kisded
 188:3 I terieztuen, *mind e* II teriesztuén, *mind ez*
 188:6 I geozeodelmesse teotted, megh eorizuen *a te Z.* ighidnec II győződelmessé tötted, megh örizué *az Te* szent ighidnek
 188:7 I igazan *valo* safarkodasába II igazán *való* safarkodásában
 188:10 I éppen *megh* maraggion II éppen *megh* maradgyon
 188:11 Vram, *a te* szárniad II Vram, *az Te* szárnyad
 188:12 I *te* teolled II *te* tölled
 188:12–13 I göleközet[...]nec II gyöleközet[...]nek
 188:13 I hogy *mind* veghigh II hogy *mind* véghigh
 188:13–14 I maraduan *a te* igassagodba II maraduán *az Te* jgagságodban
 188:15 I IESVS, *etc.* II által. [...]
 188:16 I Az igaz lelki paztorokért II Az igaz lelki pásztorokért
 188:18 I hiu munkásokat kerüunc *te* teolled, *a te aratásodra*, kik II hiu munkásokat kériünk *te* tölled, *az Te aratásodra*, kik III hív

188:19 I tudomani[...] kenierét
 188:21 I tengerébeol, *a te* halodba II tengeréből, *az Te* hálóban
 188:22 I Tekincz[...] megh II Tekíncs[...] megh III Tekíncs[...] -meg
 188:23 I es *nincz ki* megh
 188:23 I ellensegh[...]
 188:24 I Erdei[...] düheossegétül
 188:25 I ighid[...] kenierét II ighidnek
 188:29 I *leottec* II löttek
 189:2 I; II *hü* III *hív*
 189:4 I magiarázzac *a te* Z. ighidet II magyarázzák *az Te* szent ighidet
 189:4 I hordozzac, *a te* el II hordozzák *az Te* el
 189:7 I *az* ocsmani II *az* ocsmány
 189:11 I [locus a margón:] *Amos* 8. v. 11.
 189:11 I ighidnec II ighidnek
 189:11 I el *a te* nyaiadtul II el *az Te* nyáiadtól
 189:12 I ighidnec II ighidnek
 189:13–14 I hanem, *eo* magoc futottac *a te* eoreoksegednec pusztítására: *Agy*, nem II hanem *eo* magok futottak *az Te* örökségednek pusztítására
 189:14 I paztorokat [...] nekünc
 189:17 I; II etc. [...]
 189:18 I *A* Fejedelmekért II *Az* Fejedelmekért
 189:19 II Királyoknak királlya
 189:19 I [locus a margón:] *I. Timo.* 2. v. 2.
 189:21 I alazatoson II; III alázatoson
 189:24 I [...] teolled *veot* birodalommal *a te* Z. II vöt birodalommal, *az Te* szent neuednek tisztességére
 189:24–25 I Aniazentegyháznac eppületire, *az* országh II Anyaszentegyháznak eppületire, *az* országh
 189:27 I *Te* teolled II *Te* tölled
 189:29 I *megh* otalmazzac, *meg* büntessec II *megh* oltalmazzák, *meg* büntessék
 189:29 I *teoueoket*
 189:30 I [locus a margón:] *Rom.* 13. v. 2.
 189:30 I; II lelki esmeretünket
 190:1–11 I [locus a margón:] *Isaiae* 3. v. 4. *Oseae* 13. v. 11.
 190:2 I szüueoket II szüüöket
 190:5 I ayandoc II ayándok

190:7–9 I [locus a margón:] *Iob 34. v. 30. Psal. 75. v. 13. Prou. 28. v. 2.*
 190:8 I es *ettül*, rettenetes itíleted II itíleted
 190:9 I lelkedet [...], veszedelembé II lelkedet *ő* tölle
 190:9 I mert *vgianis*, a II mert, *vgyanis*, az
 190:11–12 I [locus a margón:] 2. *Reg. 24. v. 1.*
 190:12 I; II embert *öletél* *megh*.
 190:14 I lelkedet, *a mi* feiedelminktől II lelkedet *az mi* feiedelminktől
 190:16 I otalmazd *megh* minden II otalmazd *meg* minden
 190:17 I *teoueoc*, *az* aruac II *téuök* *az* áruák
 190:17 I otalmi, *a megh* niomorod[...]tac segítsegi II otlalmi, *az megh* niomorod[...]tak
 segítségi
 190:18 I Aniazentegyhaz[...] daikay
 190:20 I hanem *a* reaioc bizot keosságéth. II hanem *az* reáiok bizot kösségnek *iauát*
 szomiúhazzák
 190:22 I *A* deogh halálnac *el* tauoztatásáért. II *Az* dögh halálnak *el* tauoztatásáért
 190:23 I vetkeztünc *a mi* Atiainkal II vétkeztünk, *az mi* Atyáinkal
 190:24 I cselekettünc, *a* bünben *el* merültünc II cselekedtünk, *az* bünben *el* merültünk
 190:24–25 I haszontalanoc[...] leottünc II haszontalanok[...] löttünk
 190:25 I Vram, *a te* haragodat II Vram, *az Te* haragodat
 190:26 I [locus a margón:] *Leuitic. 26. v. 25 Deuter. 28. v. 21.*
 190:30 I rollunc *ezt a te* csapasodat II röllunk *ezt az Te* csapásodat
 191:1 I nekünc *a te* irgalmassagodat, *giogicz* *megh* minket *Z. neuedért*, es *a* hertelen II nekünk
az Te jrgalmasságodat
 191:1 II; III hertelen
 191:2 I *megh* minket. [...] II *megh* minket
 191:4 I latogas[...]d *a mi* gonosságinkat II látogas[...] *az mi* gonoszságinkat
 191:5 I Es *ez*
 191:6 I minket *az* eoreoc
 191:6–7 I mert *vganis*, azért ostoroz[...] Vram minket, *iol tudom*, hogy II mert *vgyanis*, azért
 191:6–8 I [locus a margón:] *I. Cor. 11. v. 32. 2. Reg. 24 v. 14 Iudith 7. v. 20.*
 191:8 I Istenem *a* tennen II Istenem *az* ténnen
 191:10 I nekünc. *Irgalmazz* *nekünc* *a te*
 191:11 I szerent, *a te* szerelmes II szerént, *az Te* szerelmes
 191:12 I hullasaért. *Amen*. II húllasaért. *Amen*
 191:13. *Ennec feoleotte* a Litaniakba, *ighen* alkotmatos
 191:14 I *A* feold II *Az* föld

191:16 I *teod* II *töd*

191:16–19 I [locus a margón:] *Psa. 146. v. 8. Ieremiae 14. v. 4. Leuitic. 26. v. 3. 19. Deuter. 28. v. 23.*

191:18 I *néked*, *eoncz*[...] *ki a te* *aldomásodat* II *öncs*[...] *ki az Te* *aldomásodat* III *öncs*[...]-*ki*

191:18 I *agy a mi* *testünc* II *adgy az mi* *testünk*

191:21 I *M. Antonius*

191:21 I [locus a margón:] *Tertull. Apol. c. 5. n. 64. Euseb. 5. histor. cap. 5.*

191:21–22 I *szomiusagokba*, *az Illies* II *szomiuságokban*, *az Illyes*

191:24 I *eorizd megh* *minden* II *örizd megh* *minden*

191:24–25 I *szolgaid testi* *taplalásat*

191:25–26 I *beoueolkeoduén*, [...] *eoreommel*, *es vighan* *szolgalhassunc* II *böuölköduén*

192:4 I *segítettuen* II *segítettuen*

192:5 I; II etc. [...]

192:6 I *haboru*[...] *ellen*

192:7 I *eghbe*, *s' mind a* II *éghben*, *és mind az*

192:8–10 I [locus a margón:] *Psal. 28 v. 3. Psal. 17. v. 8 et 13 Psa. 148 v. 8. Sap. 5. v. 21.*

192:9 I *inditod*, *a te* *menykeoued* II *inditod*, *az Te* *menyköued*

192:11–12 I *otalmaz megh* *minket* II *oltalmaz megh* *minket*

192:15 III *érettünk*

192:16–17 I *szentelt*, *e zent kerezt iele által*, *eorizzen megh* *minket* II *örizzen megh* *minket*

192:19 I *büneoseoc megh* *tereseért* II *bünösök megh* *tereséért*

192:21 I *niluan esmérsz* II *nyluán esmérsz*

192:22 I *ontád*, *a mi* *lelkünkért* II *ontád az mi* *lelkünkért*

192:23 I *csalardsaga*, *a testnec giarlosága*, *es*

192:26 I *fin* II *fínyuesztö*

192:26 I *ismet*, *az eordeogh* II *ismét*, *az ördögh*

193:2 I *melli*[...] *et* II *melly*[...] *et*

193:2 I *beocsüllel*, *eokis beocsülliec* II *böcsüllél*, *ökis böcsüllyék*

193:7–8 I *szüuet*, *gieriezd fel iora valo* *kiuansagockal* *akarattiokat*, *ereosics*[...] *d* II *szüuet*, *geriezd fel ióra való* *kiuánságokkal* *akarattyokat*, *erösics*[...] *d*

193:9–10 I *szolgallianac teneked* II *szolgállyanak tenéked*

193:10 I; II etc. [...]

194:2 I *SZüKEOLKEODEO ATIANKFIAIERT*, *ES NEminemü* *bizonios* II *SZWKEOLKEODEO ATYANKFIAIERT*, *ES NEMInémü* *bizonyos*

194:5 I [locus a margón:] *Eccl. 23. v. 18.*

194:6 I *veottük*, *kérlec teged*, *otalmazd* II *vöttük*, *kérlek téged*, *oltalmazd*

194:8 I gyalazod *azt* a ki Attiát II gyalázdo *azt*, az ki Attyát

194:8–10 I [locus a margón:] *Eccl.* 3. v. 6.

194:10 I feoldeon, *még* maradekátis. Agy azért *a te szolgadnac* csendes, es szilid II maradekátis. Adgy azért *az Te szolgádnak* csendes, és szilid

194:12 I [locus a margón:] *Eccle.* 3. v. 14.

194:12 I haboricsam *szómmal*, vagy *cselekedettel* eoket, *Az eo* venségeket, es *még* fogiatkozot II háboricsam *szómmal*, vagy *cselekedetemmel* öket, *Az eo* venségeket, és *még* fogiatkozot

194:13 I hanem *az eo* ream II hanem *az eo* reám

194:14 I [locus a margón:] *Eccle.* 3. v. 8.

194: 14 I faratságokert, *mind* holtygh II fáratságokért, *mind* hóltigh

194:17 I erkeolcz[...]nec II erkölcs[...]nek

194:18–21 I [locus a margón:] *Lucae* 2. v. 51. *Ioan.* 19. v. 27. *Act.* 1. v. 14.

194:18 I finies II fínyes

194:19 I es *a te* keserues II és *az Te* keserues

194:19 I rea, *a te* szerelmes II reá, *az Te* szerelmes

194:20 I Lélec *Isten* II pedig *az Szent Lélek Istennek*

194:22 I viselliec *az en* szerelmes II visellyek *az én* szerelmes

194:24–25 I emlekezzél *az en* ifuságomnac vaksagárul II emlekezzél *az en* ifuságomnak vaksagárul

194:25 I eorizz *még* engem II Eoriz *még* engem

194:26 II faytalanságtúl, dobzodástúl

194:27 I üdeombe

194:28 II neuelkedgyem

195:1 I *A* Iambor hazasok *Imadsaga.* II *Az* Jámbor házások *Imadsága*

195:2 I ki *e* vilagh II ki *ez* világh

195:4 I teottel *vala*, töttél *vala*

195:6 I Aggiad *a te* zent II Adgyad *az Te* zent

195:7 I szolgalliunc *te* neked II szolgállunk *te* néked

195:8 I hanem *a te* zent II férfié[...]n, hanem *az Te* zent

195:9 I [...] által

195:10 I szilyd II szilid

195:10 I hazassagh[...] terhet: *Eoregbicsd* es tarczd *még* *a belénc eonteot* szeretetet II terhet: *Eöregbicsd* és tarczd *még* *az belénk öntött* szeretetet

195:13 I szeretettel *mind* veghygh II szeretettel, *mind* vegig

195:14 I [locus a margón:] *Eccl.* 25. v. 1.

195:14 I szolgalliunc teneked, *ki eleot nincz keduesb dologh az Atiafiui szeretetnél, es a hazasoknac eggiessegénél.* II szolgállunk tenéked, *ki előtt nincs keduesb dologh az Atyafiúi szeretetnél, és az házásoknak eggiessegénél.*

195:15 I Otalmaz *megh* Vram II Oltalmaz *megh* Vram

195:15 I es *a te* Z. II és *az Te* szent

195:16–17 I *hogya a mi maguunc, es maradékunc*[...] szolgallion II *hogya az mi maguunk, és maradékunk*[...] szolgállyon

195:18 I es *az en* szerelmes II és *az én* szerelmes

195:18 I *niaualiaiaual, auagy halaláual megh ne* II *nyaualyáiáual, az vagy halaláual megh ne*

195:19 I *hanem a te* véghetetlen II *hanem az Te* véghetetlen

195:19 I *minket a te* zent II *minket az Te* szent

195:20 I *fiad* [...], *a*

195:22 I *Fiokért, leaniokért valo keoneorges.* II *Fiokért, leányokért valo könyörghés.*

195:23–25 I [locus a margón:] *Mar. 10. v. 14. Psal. 8. v. 3.*

195:24 I *hogya a te* dicsireted II *hogya az Te* dicsireted

195:25 I *tegedet, a te* dragalátos II *tégedet, az Te* drágalátos

195:27 I által [...] *latogattál*

195:28 I *felelmedbe, az igaz* II *félelmedben az jgaz*

195:28 II *neue/kedgyenek*

195:29 I *eppittesséc a te* Aniazentegyhazad II *eppittessék az Te* Anyaszentegyházad

196:1–3 I [locus a margón:] *Gen. 6. v. 5. Pro. 22. v. 15.*

196:1 I *Miuelhogya* pedigh *a mi* elseo II *Miuelhogya* pedigh, *az mi* első

196:1–2 I *hailando az* ember II *haylandó az* ember

196:2 II *szüuében*

196:3 I *viueo bolondsagh:* Otalmazd *megh* Vram II *viuö bolondságh,* Oltalmazd *megh* Vram

196:5 I *felelme mind* véghigh II *félelme mind* véghigh

196:5 I *veot* II *vöt*

196:6 I IESVS [...] által, *ki az Atia*[...] II IESVS [...] által

196:8 I *A* Maghtalan *hazasok* imadsaga II *Az* Maghtalan *házasok* imadsága

196:9–10 I [locus a margón:] *Gen. 20. v. 18. Oseae 9. v. 14. Ieremiae 22. v. 30.*

196:9 I *ki a* teob II *ki az* több

196:9–10 I *közt, be szoktad haragodba szegezni a hazasoc mehet, hogya magtalanul ellienec,*
es ne II *magtalansággal meg látogatod az házasságban élő szolgaidat, hogya ne*

196:10 I *vtannac*

196:11–12 I [locus a margón:] *Deut. 7. v. 14. Exo. 23. v. 6.*

196:12 I *vallom, a te* szent II *vallom, te* szent

196:14 I ki *a te* hozzad II ki *az Te* hozzad
 196:15 I seot, *még*h ellensegidetis II söt, *még*h ellenségidetis
 196:18 I [locus a margón:] *Rom. 4. v. 19.*
 196:18 I *még*h *a te* reghi II *meg az Te* réghi
 196:18 I Saranac *még*h holt II Saranak *meg* hólt
 196:19 I teod *reghenten*, es II töd *régenten*, és
 196:19 I azzont, *a* természet II aszonyt, *az* természet
 196:19 I feoleot II fölöt
 196:21–23 I [locus a margón:] *1. Reg. 1. v. 11.*
 196:21 I *még*h *a te* ayandekoddal II *meg az Te* aiandékoddal
 196:21 I szolgadnac II szolgádnak
 196:22 I leaniodnac keoneorgeset II leányodnak könyörgéset
 196:22 I vtalod *a mi* keserüségünket II vtálod *az mi* keserüségünket
 196:23 I minket, *a te* szent II minket, *az Te* szent
 196:25 I *a mi* maguunc szolgallion II *az mi* maguunk szolgállyon
 196:26 I [locus a margón:] *Psa. 112. v. 9.*
 196:26 I maghtalanokatis *még*h szoktad fiackal leaniockal [...] latogatni II magtalanokatis *még*h szoktad fiakkal leányokkal [...] látogatny
 196:27 I; II pedigh *Vram*, ez
 196:28 I dicsirtesséc *a te* zent II dicsirtessék, *az Te* szent
 196:28 I legien *a te* zent II légyen *az Te* szent
 196:29 I Lelket *nekiunc*, hogy II Lelket *néküink*, hogy
 196:31 I s' [...] lelkekrül, es II és [...] lelkekrül, és
 197:3 I leot II löt
 197:5 I igazgacz *a te* valasztottid II jgazgacz *az Te* választottid
 197:6 I cseleked[...] mindenbe *a mi az en* lelkem üdueossegére, *a te* zent II cseleked[...] mindenbe *az mi az én* lelkem üduössegére, *az Te* szent
 197:8 I halála[...] által
 197:10 I [locus a margón:] *Psal. 67. v. 6.*
 197:12 I [locus a margón:] *Exo. 22. v. 22. Deu. 24 v. 17. Isaiae 1. v. 23. Ieremiae 5. v. 28. Zach. 7. v. 10.*
 197:12 I aruac[...], eozuegieknec
 197:12 I ezeknec árt, II ezeknek árt
 197:13 I orzagokatis *el* II országokatis *el*
 197:15 I neued ezért *a te* Atiay II neued, ezért *az Te* Atyai
 197:16 I veotted, de *a te* otalmad II vötted, de *az Te*

197:19 I tekincz[...] megh II Tekincs[...] megh III Tekincs[...] -meg
 197:20 I fogagy *a te* Atiay II fogagy *az Te* Atyai
 197:21 I csudalatoson II; III csudálatoson
 197:25 I Lelket *szüüembe*, hogy II Lelket *szüüemben*, hogy
 197:27 I Otalmaz *megh* engem II Oltalmaz *megh* engem
 197:30–31 I; II élsz, [...] etc. [...]
 198:1 I *A* Nehezkések II *Az* Nehézkések
 198:2 I itiletet II itíletet
 198:3–4 I azzoni *állat*, *faidalomba* *szülné*, *es* *faratsaggal* *hordozná* [...] *magzattiat* II *aszonyállat*, *faydalomban* *szülné*, *és* *färatsággal* *hordozná* [...] *magzattyát*
 198:5 I; II akaratod, *Vram*, ki
 198:5 I *melliet a mi* *elseo* II *mellyet az mi* *első*
 198:6 I; II *ez* *ideigh*
 198:9 I *terh* *nekül valo* *hordozása* [...], *faidalom* *nekül valo* *szüléseert* II *terh* *nelkül való* *hordozásáért*, *fäydalom* *nelkül való* *szüléséért*
 198:10 I *segítsegül* II *segítségül*
 198:11 I *hordozásnac*, [...] *faidalmas* II *hordozásnac*, [...] *fäydalmas*
 198:12 I *nialualiaiat*, *Es* *vigasztaly* II *nyaualyáiát*, *Es* *vigasztaly*
 198:12–13 I *adot aiandekod*, *épp* II *adot ayándékod*, *épp*
 198:17 I *A* *zent* II *Az* *szent*
 198:18 I *Aniazentegyhazba* *be* *oltasséc* II *Anyaszentegyházban* *bé* *óltassék*
 198:18 I *engemet*, *es* II *engemet*, *és*
 198:20 I *otalmadra* *bizom* *magam* [...], *ki* II *oltalmadra* *bízom*
 198:20 I *haromságba*, *az egy* II *haromságban*, *az egy*
 198:21 I; II etc. [...]
 198:22 I *A* *Rabokért* II *Az* *Rabokért*
 198:23 I *Mennec es földnec* II *Menynek és földnek*
 198:24 I; II *bonthassa el* *végezet*
 198:25 I *tekincz a te* *megh* II *tekincs az Te* *megh*
 198:25 I; II *szeghinydre*, *kik*
 198:27 I *AEgyptombeli* *rabságba*
 198:29 I *Isten a te* *Z.* II *Isten az Te* *szent*
 198:30–199:1 I *es a te* *veghetetlen* II *és az Te* *veghetetlen*
 199:3 I; II *megh az eo* *keoteléket*
 199:5 I; II *megh* *szabadito*

199:7 I vigasztald *az eo* niaualiaiokat, künniebics[...]d II vigasztald *az eo* nyaualyáiokat, künniebics[...]d
 199:8 III tarcs[...] -meg
 199:8 I se *e* vilaghi II se *ez* világhi
 199:9 I se *a* poganioc II se *az* pogányok
 199:9 I se *az* eordeogh II se *az* ördögh
 199:10 I minket *az* eordeogh II minket *az* ördögh
 199:12 I *A* betegekért II *Az* betegekért
 199:13 I; II Isten, *az* emberi
 199:14 I vannac *a mi* életünc II vannak *az mi* életünk
 199:15 Vigasztald *megh* eeket II Vigasztald *megh* őket
 199:16 I szenueggiéc *a te* latogatasidat II szenuedgyék *az Te* látogatásidat
 199:18 I esmeruen II esméruén
 199:19 I eoreghbüllienec *a te* szerelmedbe II öregbüllyenek *az Te* szerelmedben
 199:21 I pedigh *a te* veghetetlen II pedigh, *az Te* véghetetlen
 199:22 I Adgy *en Istenem Z.* II Adgy *én Istenem* szent
 199:24 I Ad *a te Z.*
 199:24 I megh esmériec II megh esmériék
 199:25 I ostorit, *a te* Atiai II ostorit, *az Te* Atyai
 199:26 I; II miuelhogy akarotod
 199:28 I halalnac fulákiat II halálnak fulákiát
 199:29 I segítséghe *a te* beteg II segítséggel *az Te* betegh
 199:30 I élsz, etc.
 200:1 I imadsagokis vannac II imadságokis vannak
 200:3 I *A megh* keseredettekért II *Az megh* keseredettekért
 200:5 I kérlek *teged*, legy segítsege *a te megh* keseredet II kérlek *téged*, légy segítése *az Te megh* keserdet
 200:6 I vigasztal[...]d
 200:7 mindenekbe *zent* akarotodhoz II mindenekbe *szent* akarotodhoz
 200:9 I hagiod *a te* szolgaidat II Vram *azt*, hogy nem hagyod *az Te* szolgaidat
 200:9 I feoleot II fölöt
 200:10 I kisírtetni, hanem *az eo* terheket II kisírtetny, hanem *az eo* terheket
 200:11 I rostallia *a te* szolgaidat II rostállya *az Te* szolgaidat
 200:12 I zab[...]lázod *eotet*, hogy II szab[...]lázod *eotet*, hogy
 200:13 I roncsa, es
 200:15 I *a te* megh II *az Te* meg

200:16 I szüueeket II szüuöket
 200:17 I hanem *a te* io II hanem *az Te* ió
 200:18 I siralmoc, *te* szent II siralmok *Te* szent
 200:19 I; II etc. [...]
 200:22 II fínyességet
 200:23 I oraian, *a te* gilkosidert aytatoson II oráián, *az Te* gylkosidért aytatoson III aytatoson
 200:24 I Atiadtac, *es* nekünkis *azt* parancsolád hogy szeressüc *a mi* ellenseginket II
 Atyádnak, *és* nekünkis *azt* parancsolád, hogy szeressük *az mi* ellenséginket
 200:25 I imadkozzunc *a mi* ragalmazóinkert II imadkozzunk *az mi* rágalmazóinkért
 200:26 I Eoregbics[...]d II Eoregbícs[...]d
 200:26 I; II szilidséget
 200:27 I hogy *a mi* ellenünc II hogy *az mi* ellenünk
 201:1 I *es az eo* ream II *és az eo* reám
 201:2 I fizesd *megh.* Agy II fizesd *megh.* Adgy
 201:3 I gonossagokból *te hozzád térienec*, teolled II gonoszsagokból, *te hozzád térienek*,
 tölled
 201:4 I Engemetis *pedigh*, széghin II Engemetis *pedigh*, széghín
 4 I eoriz *megh* minden II öriz *megh* minden
 201:5 I szandekátul, [...] fordicsd *iora az eo* ellenem II szandekátul, [...] fordicsd *ióra az eo*
 ellenem
 201:7 I *Az* vton II *Az* úton
 201:8 I Irgalmas [...] Isten
 201:9 I által, *mint hiu kalauzod által*, vezérled II által, *mint hiu kalauuzod által*, vetérléd
 201:16 I segítségünc II segítségünk
 201:21 I Vram, *a mi* keoneorgesünket II Vram, *az mi* könyörgésünket
 201:21–22 I vttiát, *a te* üduösséges II úttját, *az Te* üduösséges
 201:23 I segitsegeddel II segítségeddel
 201:25 I *es a te* elől II *és az Te* elől
 201:26 I batorsagoson II; III bátorságoson
 201:27 I; II Christus, *az* emberi
 201:27 I; II *hiu* III hív
 201:28 I teged, *a te* értünc II téged, *az Te* értünk
 201:29 I menybeol *a te* Angialodat II menyből *az Te* Angyalodat
 201:30 I engem, *es a te* vton *iáro szolgálait*, minden vtiainkba, *mint* eorze *regenten*
 Abrahamot II örzé *régenten* Abrahámot
 201:31 II Thobiat, *az eo* szarándokságokban

202:1 I vilag^{hon} valo
 202:1 I voltunkat, [...] e
 202:2 I sziuel
 202:3 I [...] a megh ighirt bodogh *eoreokségbe kiunkozzunc*, ki
 202:3 II ighyrt
 202:4 I; II etc. [...]
 202:6–7 I bizuan *a te* kegielmessegedbe, alazatosan keoneorgöc *néked*, a II búzuán *az Te* kegyelmességedben, alazatosan könyörgök *néked* az
 202:7 III alázatosan
 202:8 I teomleoczéből *a te* akaratod II tömlöczéből, *az Te* akaratod
 202:10 I; II szent[...]iddel
 202:11 I *az eoreoc* II *az örök*
 202:14 I teortent *büneoket*, teoreld le *a te* kegies II töröld le *az Te* kegyes
 202:16–17 I hanem *az eo* üdueosseget II hanem *az eo* üduösségét
 202:17 I alazatosan keoneorgünc *te* neked, hogy *a mi* atiankfiait II alazatosan könyörgünk *te* néked, hogy *az mi* atyankfiait III alázatosan
 202:18 I *iot* teotteket II *iot* tötteket
 202:21–25 I [locus a margón:] *Aug. de cura pro mort. ca. 18. Clemens li. 8. Const. Apostol. ca. 47.*
 202:21 I *A* hiueknec II *Az* híueknek
 202:22 I; II alazatosan III alázatosan
 202:22 I felsegednec, *a te* el II felségednek *az Te* el
 202:24 I hanem *a te* szent II hanem *az Te* szent
 202:24 I mencz megh [...], minden II mence[...] meg III ments[...] -meg
 202:26–203:27 I *Agy eoreoc* bodogsagot, *a te zent fiadnac draga zent veréuel megh* valtottaknac, hogy *az eoreoc dücseosségnec niugodalmába, veghetetlen hálat adhassanac zent neuednec: Vgian azon mi Vrunct IESVS CHRISTUS által, AMEN.*
 202:26 II Vram *az Te* füleidet *az mi* könyörghésünkre
 202:26 II; III alázatosan
 202:27 II kériük *az Te* nagy Irgalmasságodat
 202:27 II lelkét
 202:28 II fínyesseghében
 202:31 II kegyelmes *ez Te* ió
 203:5 II lelkét
 203:8 II testekis, hanem
 203:9 II változnak, *az Te* kegyességgedet
 203:9 II; III alázatosan

203:10 II eoket, *az Te* Angyalid
203:11 II Abrahámnak kebelében
203:11 II valamiben *Te* ellened
203:11 II ördöghnek
203:12 II meny *be* Vram *az* itéletben *az Te* gyarló
203:13 II hanem *az Te* szent
203:16 II téghedet, fogad
203:17 II hiueidnek lelkét
203:17 II mellyekért *az Te* szent
203:21 II hanem *az* paradicsomnak örömében *be* vyd *te* magaddal
203:22 II hiueidnek
203:22 II kialtását, *de* kegyelmesen
203:23 II szolgálidnak lelkét
203:24 II dücsösségében, *az Te* választittad között
203:27 II fnylyék *eo* nekik
204:2 I [...] GYONASHOZ
204:3 I *TAR*tozo keoneorgesek II *KEszülő ember* könyörghési.
204:4 I *Az* gyonashoz készüleo *ember keoneorgesi* II *Mikor az* Gyonáshoz
204:5–209:5 I [...]
204:6 II teremptő és mindenható *Istenem*, erős
204:6 II itéleti
204:8 II bünétis harmad
204:10 Itlő byrám, kinek itlő
204:11 II titkolhat *semmit*
204:12 II cselekedetünk, szándékunk, és indulatunk
204:13 II előtted: *oh hatalmas Bijro*, kinek
204:15 II szüüü
204:18 II elmémmel, tellyes lelkemmel, és minden tehetségemmel
204:19 II fölöt
204:19 II én, [...] alá
204:21 II *a Te* Igazságodnak
204:21 II vallom *az én* meltatlanságomat
204:24–25 II fáydalommal *megh* vallom *Vram te* előtted, ki *az én* szüuemnek
204:27 II iáruktam, *Az én* gyonto
205:1 II vöttem

205:3 II vallo^m *Te néked* én Istenem, hogy *az Te* szent
205:6 II vendéget, *az* mint
205:9 II és *aztis* könyü hullatással
205:14 II azt[...], hogy
205:16 II szüüemnek *minden* gyönyörüséget
205:19 II megis vallo^m
205:19 II szüüemet
205:21 II szab[...]lász^tam, sok dobzodásokkal
205:22 II förtöztet^tem
205:26 II fölöt^te igenis bánom
205:27 II büneimmel, *az Te* véghetetlen
205:28 II fölöt
205:29 II köteles *vóltam*: Bánom
205:31 II söt *az Te* szent
206:1 II hogy *az Te* véghetetlen ió
206:2 II és *az* okon
206:3 II fölöt
206:8 II tartoz^tam *vólⁿa*, ennyszer
206:11 II szüüemből, hogy *az Te* szent
206:12 II ontottál, *hogy engemet meg váltanál*, ennyszer
206:14–15 II feszítettél *vala*:
206:19 II dologért, *az Te* fárságidnak
206:20–21 II fosztottalak, lelkemet sok bünökkel terheluén, és meg förtöztetuén.
206:22 II Altallo^m és szegienlem
206:22–23 II kegyelmességednek, *mellyel* ingyen
206:23 II nélkül, *ennyi sok*
206:24 II áldottál *engem*, és *az*
206:24 II coronáiátis
206:25 II mikor *te* tölled
206:26 II *te* ellened
206:26–27 II látogattál *engem*. Mert midön *az Te* Atyai
206:27 II látogatna *enghemet*, én akkoris *Te* szent akaratod
206:28 II tusakodtam, *te* neked engedetlen vóltam, *az Te* ayandékidat *el* tékozlottam
206:29 II fordítottam, és mind ezekkel *az Te* ellenségidnek
206:31 II vakságim

206:33 II ezekért *az* örök
207:2 II *v*tánna *te az én* lelkemet *az* királi
207:4 II vetuén, *az Te* ellenségednek birodalmában
207:5 II szolgálattal *tartosztam* néked [...], azt
207:6 II ki *az én* saiát
207:8 II *miuel*hogy *az*
207:10 II tartozom *tenéked*, és *ha ingyen*, *ezt az nagy* adosságot [...] meg
207:11 II tömlöczre *kel menny feiemnek*:
207:12 II ha *Te* fel
207:14 II tanytuányod, *az Te* budoso
207:14 II fiad, és sok
207:15 II meg *környékesztet*et bünös
207:15 II Vram *az én* lelkemnek
207:17 II tekintuén *az eo* mezítelen
207:19 II *Az te* szent
207:19 II *mosoghatád*
207:20 II téghedet, szép
207:22 II *az Te* ellenségedhez
207:23 II mind *eo* néki
207:24 II tisztességhedre *megh* szenteltél
207:25 II förtöztettem
208:2 II fölöt
208:3 II bünösöknek veszedelmét
208:4 II fogadod *nagy ió keduel az Te hozzád folyamókat*, noha
208:4 II engem *az én* sok
208:6 II előtted *az földre*
208:8 II vöt
208:9 II *szüuet az Te alazatos szolgádban*, és töröld
208:10 II kegyelmesen *az eo* számlálhatatlan gonoszsági[...]t
208:11 II és *az Te* dragalatos
208:12 II kemenczeiében, *az Te* sok
208:13 II kincsében, *az Te* Irgalmasságodnak
208:14 II hogy *az Te* keserues
208:16 II és *az* minden
208:16 II tartók[...] könyörghése

208:17 II le *az én sok* szántalan
 208:18 II eddig *te* szent
 208:19 II miuel*hogy* *te*
 208:19 II csudál[...]atos
 208:20 II engemet, hogy *te* hozzád
 208:21 II enghemet, imé véghe *vgyan felis* indítottad
 208:21–22 II szüüemet *az Te* szerelmedre
 208:22 II Ihol [...] enis *az Te* szent
 208:27 II iauaitúl
 208:29 II vécsek *Te* tölled
 208:30–31 II báncsalak, és meg *vtállyalak tegedet*, és haládatlanságommal, [...] ellened való *hitetlen* pártolkodásommal, *az Te* haragodat
 209:1 II az *ió* akaratot, mellye[...]t III mellye[...]t
 209:2 II oraiáig *az Te* szent
 209:3 II öruendözzek
 209:4 II [...]
 209:6 I *Vra*, *nincz* száma *a te* hozzám II *Vra*, *nincs* száma *az én* hozzám
 209:7 I engemet *a ténnen* hasonlatosságodra II engemét *az ténnen* hasonlatosságodra
 209:9 I ezeckel *teneked* szolgálnéc, *Hogy* *teged* szeretnélec II ezeckel *te* néked
 209:10 I tiztelnélec
 209:11 I restsegemet, *A te* bodogságodnac II restségemet, *az Te* bodogságodnak
 209:12 I nekem, *az en* kicsin II nékem, *az én* kicsín
 209:13 I *Efeoleot*, mikor II fölötte
 209:15 I káromlas *által*, es *vegre szentseges* halála által II káromlas *által*, és *végre szentséges* halála által
 209:19 I templomodba szentelel
 209:21 I Enni [...] io
 209:21–22 II vóltodrúl [...] el feletkezém *Vram*, téghed
 209:22 I *teged* [...] megh
 209:23 I szolgáláia, eordeognec
 209:23–24 I sem *te fiad*, es eleuen templomod [...]: Teolled *veot* ayandekidat II maradny, *Az te* tölled vőt szép
 209:25 I szolgálattiaban *foglaluán*, ezeckel
 209:25 II t/kozlottam
 209:30 I feddéseket [...] eresztettel
 209:31 I Eltem[...] reouid

210: 2 II maguat III magvat
210:5 I *te* hozzád *megh* teriec II *Te* hozzád *megh* tériek
210:5–6 I boitoriant *teremptettem*, lelkemet
210:10 I siralmara, *iöuendöbe*, eiletem
210:10 II életemnek *megh* iobbitására
210:12 I szíuel II szíuel
210:13 I szerént, *Igassagod szerént* fizecz II szerént, *Igazságod szerént* fizecz
210:15 I *teot* gonossagáért II *töt* gonossagáért
210:15 I eghekbeol II eghekből
210:16 I veted, [...] es
210:16 I itiled II itiléd
210:17 I halalra *itiled* minden
210:20 I vetkeztem *te* ellened II vétkeztem *te* ellened
210:25 I dicsiriem. *Amen*.
210:26–213:2 I [...]
210:30 II vtán, és nisd
210:31–32 II ismériem *az Te nagy* kegyelmességheket, és *az én* háladatlansághimat, *az én* büneimnek
210:32–33 II félelme, *az Te* íó
210:33 II fel *az én* szüuemben
211:3 II hogy *az én* méltatlansagomnak
211:4 II nyeriek *te* tölled
211:5 II szüuem
211:7 II szolgállyak *te* szent
211:10 II bünösöknek meg
211:11–12 II hogy [...] *megh* váltanád, és *az Te* benned való bizodalomra *fel* indítanád
211:14 II szeginy
211:15 II *az én* büneimnek bocsanattyát *az Te* Irgalmasságodtól
211:17 II aszony *állatnak* kérését
211:18 II tanítuányinak, *söt az Te* üldözöidnek
211:19 II gylkosidnakis *megh*
211:23 II Vram *az Te* méltatlan
211:30 II szomiúhozlak téghedet én
212:3 II vagyok *az Te* Irgalmassághodra
212:3–4 II miuelhogy tégedet

212:8 II gyönyörűségeknek moslékit
 212:18–19 II pökdössésid
 212:24 II Istenem *az Te* ió
 212:25 II *az Te* hasonlatosságodra
 212:26 II vötted
 212:27 II löttel
 212:28 II enny *nagy* kíncsen
 212:32 II gyogics *meg* és vastagics *megh* engem
 212:33 II szakadgyak *te* tölled
 213:2 II osztán *az Te* dücsösségheben
 213:3 I *Büneinc bocsanattiaert.* II IV. [...]
 213:5 I feoueni[...] szamat II főueny[...] számát
 213:6 I eghbe *fel* emelliem II éghben *fel* emellyem
 213:10 I bünne, *az* eordeognec, es *e* vilagnac II bünnek, *az* ördögnek, és *ez* világnak
 213:12 I ki *még* az atiaknac *büneoketis*, harmad II ki *még* az atyáknak *bünöketis*, harmad
 213:13 I látogatod *az eo* fiokon: Tudom [...] az II látogatod *az eo* fiokon. Tudom
 213:13 I *meg*, *a te igaz* itilö II *meg az Te jgaz* itilö
 213:15 I igazul *meg* te II igazul *meg* te
 213:16 I erdemlette *a te* bünben II érdemlette *az Te* bünben
 213:19 I es *az te* böszusagodra II és *az Te* böszuságodra
 213:20 I csudalatosb II csudálatosb
 213:22 I hittal *az en* eletemnec *megh* iobbitására II hijttál *az én* életemnek *meg* iobbitására
 213:23 I Mert *iol* tuduan *a te* akaratodat II Mert *iól* tuduán *az Te* akaratodat
 213:24 I seot *inkáb*, el II söt *inkáb*, el
 213:26 I *Ihon azért*, *megh* vallom [...] felseged
 213:28–29 I teremtettem, es *annac* II teremtettem, *Es* *annak*
 213:29 I *hogy a te* haragodnac II *hogy az Te* haragodnak
 213:30 I engemet teobeol II engemet többől
 213:30 I; II álnak
 213:31 I tiko, zlo
 213:31 I tuduan *az en* Vram II tuduán *az én* Vram
 214:1 I es *annac okaért*, melto II és *annak okaért*, méltó
 214:1 I labomat II lábomat
 214:3 I mielhogy irgalmassagnac II mielhogy jrgalmasságnak
 214:5 I; II ighirte *Vram*, *hogy*

214:6 I ha *te* hozzád II ha *te* hozzád
 214:6 I gonosságibul II gonoszságibúl
 214:7 I Tekincz[...] azért II; III Tekíncs[...] azért
 214:10 I világnac bűnet II világnak bűnet
 214:11 I szüuemnec II szüuemnek
 214:12 I szíuel *megh* szanniam II szíuel *megh* szánnyam
 214:12 I Vilagosiczd *megh* bűn II Vilagosícsd *meg* bűn
 214:13 I hogy *megh* ismeriem bűneimet, *megh* ismeruén, tellies szüübeol *megh* banniam II
 hogy *megh* isméríem bűneimet, *megh* ismérúén, tellyes szüböl *megh* bánnyam
 214:14–15 I mutassam *az en* lelki II mutassam *az én* lelki
 214:16 I kiket *a te* szent fiad, *a* papokhoz II kiket *az Te* szent fiad, az papokhoz
 214:18 I engemet, *a te* szolgaid II engemet, *az Te* szolgaid
 214:18 I hogy [...] a
 214:19 I teremtuén *a te* bodogsagodban II teremtuén, *az Te* bodogsagodban
 214:21 I Aszoni *allat* alazatos kereset *a* Maria Magdolna[...] keoniü II Aszony *állatnak*
 alázatos kéreset, *Az* Maria Magdolna[...] könyü
 214:22 I Publicanus[...] mellie veréset II Publicánus[...] mellye
 214:22 I ohaytasat
 214:23 I könörgésetis *megh* hallad II hallád
 214:24–25 I bűneimet *megh* vallom mellieket *eleotted el* nem reithetec. *Latod*, hogy
 214:24 II miuelhogy ezeket *vgyan* nemis
 214:25 II reytegethetem *te* előtted
 214:25–27 I minden *gondolattia*, giermeksegemtül foghua *a* gonozra *hailando* volt. *Esmerem*
az en alnakságimat
 214:26 II gonoszra, *Es* én
 214:27 II ismértetted *az én* álnakságimat
 214:28 I teottem. Ne meni *az* itültre *a te* szolgáddal II töttem. Ne meny *az* itültre *az*
Teszolgáddal
 214:29 I nincs *a* ki el *türhesse* haragodat II nincs *az* ki el *türhesse* haragodat
 214:30 I; II miuelhogy nem
 214:31 I egiedül *a te* Z. fiadnac dragalatos *zent* vére II egyedül *az Te* sz: fiadnak dragalátos
szent vére
 214:32 I Christusom, [...] legi
 215:1 I sebeimet, *a te* oldaladból II sebeimet *az Te* oldaladból
 215:1 I kutfeoben: *A te* szent II kutfőben, *Az Te* szent
 215:8 I szüübeol
 215:11 I engem: *miuelhogy* nagjob

215:14 I tereokbe, *a te Z.* II terökben *az Te sz.*
 215:15 I tiko^zlo
 215:16 I vesztegettem, *a vilagh* II vesztegettem, *az vilagh*
 215:19 I *veottem* II *vöttem*
 215:26 I [locus a margón:] *Manasses in fine 2. Paralipom.* [...]
 215:27 I maguoknac II maguoknak
 215:29 II pöcsétletted
 216:2 *a te* Irgalmassagodis II *az Te* irgalmasságodis
 216:4 I Vram *a te* veghetetlen II Vram *az Te* véghetetlen
 216:9 I feoueniétis megh II föuenyétis megh
 216:10 I *hog*y *csak* az eghetis nezzem II *hog*y *csak* az eghetis nézzem
 216:13 I *a te* akaratodat II *az Te* akaratodat
 216:15 I haytom *te* eleotted II haytom *te* előtted
 216:19 I haragodba *ne ves* eoreoc veszedelemre *es* ne karhoztas II haragodba *ne vess* örök
 veszedelemre, *és* ne kárhoztass
 216:20 I feoldnec fenekére: Mert *te vagy az* Isten, *a* poenitentia tartoc Istene [...], Es II
 földnek fenekére: Mert *te vagy az* Isten, *az* poenitentia tartók Istene [...], Es
 216:22 I tegedet, tellies II tégedet, tellyes
 216:24 I [locus lásd: IV 215:26]
 216:25 I Vram, [...] *a te* itiletid *igazak*, es II Vram, [...] *az Te* itiletid *igazak*, és
 216:26 I itilet II itilet
 216:27 I gonossagimrul II gonoszságimrűl
 216:28 I alnaksagirul. [locus a margón] II alnakságirűl
 216:29 I emlekezzel *megh* II emlekezzél *megh*
 216:30 I [locus a margón]
 216:31 I szabadics megh *engem*, es II szabadács megh *engem*, és
 216:32 I [locus a margón]
 217:2 I feoleotte II fölötte
 217:2–3 I hattiac. [locus a margón] II hatt^yák
 217:5 I tartod *a te* szolgaidnac II tartod *az Te* szolgaidnak
 217:6 I hal[...]d
 217:9 I Vram *engem*, vigiaz II Vram *engem* vigyáz
 217:10 I; II; III irgalmason
 217:10 I [locus a margón]
 217:12 I; II *hog*y *a viz által*, az
 217:13 I szolgál, *a Z.* Lélec II szolgál *az* szent

217:14 I Isten*nec* fiaiuá II Isten*nek* fiaiuá
 217:16 I Isten*nec* hatalmabul, megh bocsiatanac: II Isten*nek* hatalmából megh bocsátanac:
 217:17 I vetkeket, az egyhazi szolgac, megh II vétkeket az egyházi szolgak, megh
 217:18 I bocsátua, a kik*nec*
 217:18 I tartua, a meniég*hbeis*. II tartua, menyeg*hbeis*.
 217:19 I; II foghua, mindenkor szokot
 217:22 I ki az eo vetket feodeozni II ki az eo vét*két* földözny
 217:22 I akara [...], hanem inkab, ha II akará [...], hanem inkáb, ha
 217:22–23 I; II szemptelensége, az Isten
 217:23 I alazatoson II; III alázatoson
 217:24 I mutatna az eo fekelyt, szegien*lene* szemptelenséget II mutassa az eo fekélyt
 217:25 I vetkezuen, [...] tizta szübeol giüleol*ne*
 217:26 I es megh vetné, teoredelmes lele*ckel*. Mert vgianis, mikeppen II töredelmes léle*ckel*,
 Mert vgyanis, miképpen
 217:31 I; II az eo büneit
 218:2 I gonossagáert [...]. II gonoszságáert [...].
 218:5 I teot II töt
 218:6 I halnyis, soha semminemü ielt ne aggion a II halnyis, soha semminémü ielt ne adgyon
 az
 218:7 I feoleotte II fölöt*te*
 218:7 I; II büntetéseketis rendelt
 218:8 I ellen, a kik
 218:8–9 I [locus a margón:] Vide de poeniten.
 218:9 I [locus a margón:] Sacerdos, etc.
 218:11 I mutassuc a mi lelki II mutassuk az mi lelki
 218:13 I [locus a margón]
 218:16 I eo zent Angali II eo sz: Angyali
 218:18 I itilet II itílet
 218:19 I iob, a gionásra II iób, az gyónásra
 218:25 I INTES [...].
 218:26 I Feoleotte hasznos pedigh, es melto dologh, hogy II Fölöt*te* hasznos pedigh, és méltó
 dolog, hogy
 218:28 I mert vgianis, valameniszer II mert vgyanis valamenyiszer
 218:30 I seoprettiüc II söprettiük
 219:2 I szüünket
 219:2 I seoprenünc II söprenünk

219:5 I *Nilua* ha a betegh II *Nylua* ha az beteg
 219:5 I oruos *eleot*, Ha a *megh* II oruos *elöt*, Ha az *megh*
 219:7 I gyakran *a* lelki oruos eleibe *aggiuc*, büneinc II gyakran *az* lelki
 219:9 I *Es* bizoniara *a* ki ritkán gionic, *auagy* II *Es* bizonyára *az* ki ritkán gyónik *az* uagy
 219:10 I gondol, *auagy* II gondol *az* vagy
 219:11 I; II nem esméri
 219:11 I mert *vgianis*, mint II Mert *vgyanis*, mint
 219:12 I nemis erzi a deogle[...]tes II nemis érzi az dögleletes *illatot*
 219:13 I megh sem esmerszic II megh sem esmérszik
 219:14 I; II szinte *igy*
 219:15 I mikor *az* gionásra II mikor *az* gyonásra
 219:16 I Maga *bizoni*, ha II Maga *bizony*, ha
 219:17 I magaua, *sok* naponként valo [...] fogiatkozasokat talalna *magaba*, es II találna *magában*, és
 219:18 I ad[...]ot
 219:18–19 I segítsegeuel II segítségéuel
 219:22 I esic *az* ember, es *ighen* künnien II és *ighen* künnien
 219:23 I másba *esic*, mert II másban *esik*, mert
 219:24 I teobbyis vtanna II többiis vtánna
 219:24 I vetkekis eozue II vétkekis oszue
 219:26 I Isten[...] malaztiatul
 219:27 I gjarlosagh: *Es* így [...] fészket II gyarlóság: *Es* így [...] fészket
 219:30 I halonac nincs ot *helie*, ahon giakorta II halónak nincs ot *helye*, az hon giakorta
 219:31 I feoleotte II fölötte
 220:1 I ezeckel, *e* vilaghi iokat, es *a* poenitentia II ezekkel, *ez* világi iókat, és *az* poenitentia
 220:5 I; II ezis,
 220:6 I végre, *az* eo lelki esmeretinec II végre *az* eo lelki esmeretinek
 220:13–15 I Ha *melto* keszület es töredelmes szü *neki* ment valaki *a* gionásra, Ha valameli
 220:14 II és, *minden* keszület *nelki*, lelki
 220:15 II töredelmes *szüh* *nelki* mentél *az* gyonásra: Ha valamely
 220:16–20 I titkolt[...] ha el tekéllet
 220:17–18 II ha *akkor* nem itilted *azt* *az* bünt, *mellyet* *el* *titkoltál*, halálos véteknek, [...] hanem
 220:18 II vötte
 220:19 II és *nem* tartozol *egyébbel*, *hanem* *csak* *azzal*, *hogy*
 220:20 II fölötte

220:20 I; II volt, [...] hogy
 220:22 I tuduan, *valami sült* tudatlan
 220:22 I kereset, *auagy*
 220:23–34 I ódozásra, [...] Tartoznec Vyonna, *az elebbi* vetkeirüls megh II ódozásra, [...] Tartoznec Vyonna, *az elébbi* vétkeirüls megh
 220:25 I eleot *ingien* megh II előt *ingyen* megh
 220:26 I; II ha *szinte* az
 220:27 I nem *esmernekis* II nem *esmérnekis*
 220:27 I eletekrül, *auagy* II eletekrül, *az* vagy
 220:28 I *keozeonseges* gionast tegienec, [...] hogy ha [...] valami II *közönséges* gyónást tegyenk, [...] hogy ha [...] valami
 220:28 III tégyenek, [...] Végre
 220:32 I; II bünteti.
 221:1 bizonnial *el* higgie II bizonynál *el* hidgye
 221:2 I vilaghnac csalardságot II világnak csalardságot
 221:3 I ördeognec ereiet II ördögnek ereiét
 221:3 I itiletet II itiletet
 221:5 I seot *inkab*, kereztieni II söt *inkáb*, keresztyény
 221:8 I mencse *eo szent felsege*. II mencse *eo szent felsége*.
 221:11 iollehet *ighen* hasznos II iollehet *igen* hasznos
 221:16 I csak *az eonneon* magáet II csak *az önnön* magáét
 221:21 I azért *a* gionashoz II azért *az* gyónáshoz
 221:22 I ezzel *a te* Vradat II ezzel *az Te* Vradat
 221:24 I hogy *az* Isten segítségéuel II hogy *az* Isten segítségéuel
 221:27 I megh, *a te* vtolso II tekincs[...] megh, *az Te* vtólsó III tekincs[...] -meg
 221:28 I bantottad *megh* Istenedet II bántottad *megh* Istenedet
 222:4 [locus a margón]
 222:7 I [...]
 222:9 I lelki *esmereted* II lelki *esméreted*
 222:10–12 I giontal *megh*.
 222:10 II gyóntál *megh*, *az* vagy
 222:11 III gyónáshoz, [...] mint
 222:13 I Most *hossa* készültéle *iol* a II Most *hosszá* készültéle *iól* az
 222:14 I Istennec *az eo* read II Istennek *az eo* reád
 222:15 I Imadsagodba, *az* Isten *ighie* II Imadságodban, *az* Isten *jghie*
 222:15 I; II aytatoson III aytatoson

222:16 I; II magadat, *auagy*

222:16 II vándorlottálé?

222:17–22 I agazatit? [...]

222:17 II credot, *az* Tijz

222:20 II *Es ezt az Te* téuelygésedet

222:24 I *el* tekellet II *el* tekéllet

222:27 I Va[...]ne efféle keoniued? [...] II Va[...]né

222:30 I *es* ketséges

222:30–31 I gonduisselesebe. [...]

223:1–2 I szeouetséged. [...]

223:3 II *igík*

223:6–7 I [locus a margón:] *Deut. 18 v. 10. Exod. 9. v. 11. Leui. 19 v. 26. 31. cap. 20. v. 27.*

223:7 I ieouendeoleoktül, *es az eghbe nezeoktül* II iöuendölöktül, *és az éghben nézőktül*

223:8 I effélekre. [...]

223:9 I *Teottele* II *Töttelé*

223:10 I Kisírtettede *az* Isten[...]t II *Kesírtettedé az* Isten[...]t

223:12–13 I haboruságidba II háboruságidban

223:14–16 I [...]

223:14 II Szerettedé *az* Istent

223:19 I Hittade *szo beszéd keozbe*, bizonságul *az* Istent, *a te* hamis mondasodra. *Auagy*, szüksegh II bizonyságul *az* Istent, *az te* hamis mondásodra. *Azuagy*, szükség

223:21–23 I [...]

223:20 II hitedre, *Szo közbe*?

223:21 II Szokássa vöttedé *hog* *szo közbeis akár mint* *meg*h

223:24 I Esküttele *az* Istenre, ketelkeduen, *auagy* *meg*h II Esküttélé *az* Istenre, kételkeduén, *vagy* *meg*h

223:28–29 I esküt. [...]

223:30 I [...]

224:1–5 II [...]

224:1–2 I Esküessel *fogadot*, *Isten szerént valo* szandekodat, *be* telliesitettede?

224:3–7 I [...]

224:6 II sokáigh *az Te* fogadásodnak *be* tellyesítéset? *Esküttélé* *hog* *valamit cselekeszel, holot nem vólt szandékod, hog* *azt bé* tellyesicsed? *Jollehet ha azon esküdtél, hog* *meg bünteted az alattad valót, és annak vtánná, ióbnak itíled hog* *meg jrgalmaz néki, nem maradcz köteles az te fogadásodra:*

224:7 II förtöztettélé

224:8 I csufos *es* trefa II csúfos *és* tréfa

224:10 I ezekről. [...]

224:14 I praedicatíót, *Es* ezeket [...] figyelmetesen II Praedikációt, *Es* ezeket

224:14 I [locus a margón:] *Hebr. 2. v. 3. Isaiae 8. v. 20.*

224:15–16 I vándorlottál. [...]

224:15 II vándorlottálé, és

224:16 II hallottadé?

224:20 I ighíet II ighíét

224:21–22 [...]

224:23 I; II *Te* magad

224:23–24 I [locus a margón:] *Numer. 15. v 32. Exod. 20 v. 10. ca. 31. v. 14. Ezechi. 20. v. 24*

225:3 I *e* feoldeon II *ez* földön

225:4 I tiszteltedé, *auagy* szittad, atkoztade? Voltalé II tiszteltedé, *auagy* stittad, átkoztadé? Voltalé

225:4–5 I [locus a margón:] *Exod. 20 v. 12. Matth. 15. v. 4. Ephe. 6. v. 2. Gene. 9. v. 25.*

225:5 I halalokat. [...]

225:6 I; II [...]

225:7 I seghilletede II segilletedé

225:8 I telliesitettedé? *Inditottade boszuságra, es szomoruságra.* II tellyesitettedé? *Inditottadé boszuságra, és szomoruságra?*

225:9–11 I Aszoni *allat*, tisztelte az *eo* feriet. [...] II Aszony *állat* tisztelté az *eo* férjét, az vagy

225:11 II *az eo* vrához

225:12 I; II *Az eo* *Vra* pedig

225:12 I [locus a margón:] *Tob. 14.*

225:17–21 I [...]

225:18 II hogy egészségheben *ne*

225:19 II szenedgye, *hogy* az szolgálák[...] nyulán való bűnben *úszanak*, betegségekben

225:20 II oruóságokkalis segillye, és *reais* izgassa *hogy az* Istennel

225:22 I hüü es *tekélletes* voltale *mindenekbe*, szodba II hüü és *tekélletes* voltale *mindenekben*, szódban III *hív*

225:22 I [locus a margón:] *Rom. 13 v. 2. Ephes. 6. v. 4. Heb. 13. v. 17.*

225:23 I fizetessedbe, [...] szolgálatodba II fizetésedben, [...] szolgálatodban, etc.

225:24 I *A te* lelki II *Az te* lelki

225:24 I engedelmes. *Nalladnal üdeosebket megh beocsültéle?* [locus a margón:] *Leuitic. 19. v. 32.* II engehelmes? *Nálladnál üdösbeket megh böcsültélé?*

225:25 I *A tizedet* melliel lelki paztorodnac

225:26 II attadé? *Az te* *Vradnak* igaz szolgálattal, és engedelmséggel vóltalé?

225:27 I; II [...]

226:3–4 I tanacsoddal [...] voltale reszes *a* mas

226:4 II segítségével

226:4 II részes *az* más

226:6 I Kiuantále *sziübeol* gonozt II Kiuantalé *sziüböl*

226:6 I [locus a margón:] *Leuitic. 19. v. 18.*

226:7 I kiuantál. [...] Tartottále

226:7 II kértedé *az* Istent

226:7 II öllyen

226:8 I valakire: *Es* giülőltede

226:8 II álhasad *megh* boszúdat

226:10 I kit *te* melto II kit *te* méltó

226:11–12 I igiekeztele *megh* engeztelni II igyekesztélé *megh* engesztelny

226:12–13 I teolle. [...]

226:14 Haragodbol *a* mas *emberrel* valo II Haragodból *az* más *emberrel* való

226:15 I el. [...]

226:16 I csufoltale *megh* valakit II csufoltálé *megh* valakit

226:17 I mege. [...]

226:18 I Reszegséggel *a te* magad II Reszegséggel, *az te* magad

226:18 I reouiditettede *megh*. II röuiditettédé *megh*?

226:20 I [...]

226:21 I Eoltele *megh* valakit lelkebe, *eotet* bünre II Eoltélé *meg* valakit lelkében, *ötet* bünre

226:25 I *Auagy* Procator II *Auagy* Procator

226:25–26 I forgattále. [...]

226:27 I teueo *embereket*, mikor tizted *azt* kiuánta II teuö *embereket*, mikor tisztet *azt* kiuánta

226:28 I szerént: *Auagy* aiandekért II szerént: *Auagy* ayándékért

226:28 teoueoknec

226:30 I oka, *auagy* II oka, *auagy*

226:31 I bay viuasnac, *es* haragh II bay uiuásnak, *és* haragh

226:32 I *Auagy* hizelkedeseddel dicsirtedé *a te* felebaratod II *Auagy* hizelkedéssel dicsirtedé *az Te* felebarátod

227:1 I vonoc *megh* bekeltetesebe, az büneoseoc *megh* II vonyók *megh* békéltetésében, az bünösök *megh*

227:2 I el. [...]

227:3 I *a megh* niomorodot II *az megh* nyomorodot

227:6 I [locus a margón:] *Leuitic. 19. v. 16.*

227:6–7 I visszauoniaszt *az* emberek
 227:15–16 I Istenedet. [...]
 227:16 II botránkoztattálé *megh?*
 227:17 I szandekod *a te* felebaratod II szándékok *az te* felebarátod
 227:18 I fertelmességre. [...]
 227:21 I Voltale [...] ezkeoz II ingerlő, *auagy szorgalmaztató* eszköz
 227:22 I szemelliel, *auagy* II személlyel *auagy*
 227:23 I feorteozteteséuel II förtözteteséuel
 227:25 I *A hazassagh teorueniet igazan, es Isten szerént megh tartottade*. Hazas tarsoddal, *Isten es természet* [...] szerént [...] eltéle.
 227:27–28 II reszégiséget, *dobzódást*
 227:30–228:2 [...]
 227:30 II miuel*hogy* az
 227:31 II szab[...]lázák
 228:1 II és *ez* világhoz
 228:1 II vóltál *vólna* el
 228:5 I *VE*ottedé el, *auagi* II *VE*ottedé el, *auagy*
 228:6 I ereouel, *Es* kiualkeppen II erőuel, *Es* kiuáltképpen
 228:10 I *Te*ottélé kárt *te* magad II Töttélé kárt *te* magad
 228:10 I tuttodra, *a mas* II tuttodra, *az más*
 228:10 I [locus a margón:] *Leuitic. 19. v. 11. I. Thess. 4. v. 6.*
 228:10–13 I ioszagaba: [...] *Es* ha valamit
 228:13 II tötted
 228:14 I attáde *az* Vranac II attáde *az* Vrának
 228:15 I *Va* [...]ne II *Va* [...]né
 228:15–16 I kel, *hogy* (a mint zent Agoston *iria*) a bün II kel, *hogy* (az mint szent Agoston *iria*), az bün
 228:17 I *veot* II vöt
 228:18 I; II *megh, auagy*
 228:18 I [locus a margón:] *Tob. 4. v. 15. Leuitic. 19. v. 13. Deuter. 24. v. 14*
 228:19 I fizetésbe, *el* halasztottadé adosságod *megh* fizetést II fizetésbe, *el* halasztottadé adosságod *megh* fizetését
 228:22 I *Te*ottele II Töttélé
 228:23 I *Ve*ottele II Vöttélé
 228:23 I [locus a margón:] *I. Reg. 12 v. 3. Exod. 18 v. 21. Rom. 13. v. 7. Ezech. 18 v. 8. 13. Leuitic. 25. v. 35.*

228:25 I *veottele pínzedre, gab[...]*nadra II *vöttélé pínzedre, gab[...]*nádra
 228:28–29 I [...]

228:28 II *draghábban az igaz*
 228:30 I *teottele* II *töttélé*
 229:1 I [...]

229:3–4 I etc. [...]

229:3 II *pijnzt*
 229:4 II *vasarlásodban, melyet nékedis más adot vólt?*
 229:5 I *Egieli[...]*ttede *megh* borodat, vagy *gab[...]*nádat II *Egyelítettédé megh* borodat, vagy *gab[...]*nádat
 229:5 I [locus a margón:] *Amos 8. v. 5. Amos 8. v. 6.*
 229:6–7 I *Attale a szeghinne*c Istentül *veot iauaidba*. [...] II *Adtálé az szeginnek* Istentül *vöt*
 229:6 II *Eröltettedé az te* adósdat, és *szorongadtadé*, mikor
 229:9 I *Veottele* II *Vöttélé*
 229:9 I *pinzen* II *pijnzen*
 229:11–12 I *Tikozlo?* [...]

229:12 II *pijnzedet*
 229:16–18 I [...]

229:16–17 II *életeket az te* lelki
 229:19 I; II *valakire?* *Auagy*
 229:22 I *Teottele vakmereo* ítletet II *Töttélé vakmerő* ítletet
 229:24–25 I *ragalmazokat, Auagy* inkább ingerletted *a* *ragalmazasra* II *rágalmazókat, Auagy* inkább ingerlettedé *az* *rágalmazásra*
 229:28 I [locus a margón:] *Exod. 20 v. 16. ca. 23. v. 1.*
 230:1–3 I [...]

230:1 II *hamissan?* *az* vagy
 230:9 I *szeghin* II *szeginy*
 230:18 I *leot volna benne. Ezen kiüül szamot kel magodtul vened.* II *löt*
 230:19 I *PARANCSOLATIRVL* II *PARANcsolatirul*
 230:23 I *vagion benne, melto volna, hogy* II *vagyon benne, méltó volna, hogy*
 230:23 I *lennénc* II *lennénk*
 230:24–25 I *mulatta, valamikor ielen lehetet.* [locus a margón] II *mulatta, valamikor ielen lehetett.* Aug.

231:1 I *giogittia vala* az II *gyógittya vala* az
 231:2 I *ielen valo* Christus, *megh* *giogittia a mi* lelkünket II *ielen való* Christus, *meg* *gyógittya az mi* lelkünket

231:3 I zab[...]lazza II zab[...]lázza
 231:4 I szolgáltatót Z. *Agoston ideibe ez* II szolgáltatót Sz: *Agoston ideibe ez*
 231:4 I szabadita az eordeoghi II szabadítá az ördöghi
 231:4–5 I [locus a margón]
 231:6 I által, az eo halála II által az eo halála
 231:7–8 I hogy a mi bűneinkért, es az Istennek II hogy az mi bűneinkért és az Istennek
 231:8 I ayandekiért, a mi bűneinc II aiándékiért, az mi bűneink
 231:9–10 I kapcsolnoioc a mi üdueoziteonknec ertünc valo elég II kapcsolnoioik az mi üduözitöknnek értünk való elég
 231:12 I tarcz.
 231:13–14 I [...]
 231:14 II Pinteken
 231:15 I eztendőbe, a te lelki II esztendőbe, az te lelki
 231:29 I eztendeobe, a te szeghin II esztendőbe, az te szegíny
 231:29 I [locus a margón:] *Ambro. 5. de Sacram. c. 4. Si panis quotidianus est, Cur post annum illum sumis.*
 231:31 I a te lelkednec II az te lelkednek
 231:33 I Vtitársa, a te fekelidnec II Vtitársa, az te fekélydnek
 232:1 I; II tekincz[...], Ha III tekincs[...], Ha
 232:4 I veottél II vöttél
 232:6 I Négy feo Ioszágh II Négy fő Ioszágh
 232:9 I szeghin II szegíny
 232:11–14 I cselekettél: *Egiebeket* gialazuán
 232:12 II fölöt
 232:12–13 II cselekedetidből az magad
 232:13 II dicsíruin
 232:17 I szeghinieknec II szeginyeknek
 232:17 I aduán: *E vilaghi* II aduán: *Es világi*
 232:20–21 I italokba. [...]
 232:23–24 I reszegiteséuel, [...] io
 232:24 II való dobzodásoddal
 232:28 I irigiluen:
 232:29–31 I [...] Eorüluen a más
 232:30 II dicsírik
 232:33 I menetelbe valo tuniaságba vetkeztele. II menetelben való tunyaságba vétkeztélé?
 233:3 I otalmazasáual, A Gonoszul II oltalmazasáual, Az Gonoszul

233:4–5 I marha[...] reszesülesbe, *A Gonosz teoueoc ellen nem állásba, be nem vadlásba, megh nem dorgálásba.*

233:4 II reszesülüén, *Az Gonosz*

233: 4 II állásban be

233:6 I; II; III HET

233:7 I; II *Az Isten*

233:7–8 I *A bűnnec büntetlenségébe valo bizodalomba*

233:8 II esésbe: *Az megh*

233:9 I; II *esmért*

233:14 I szeghiniec II szeghinyek

233:16 I irgalmasságh[...] cselekedetit

233:20 I Irgalmasságh[...] cselekedetit

233:24 I; II kiüülis, ha

233:24 I lelki esmeretedet II lelki esméretedet

233:27 I *hog az elebbi* II *hog az elébbi*

233:28 I; II; III szorgalmatoson

233:29 I Isten[...] malasztiaual

234:1 I altalis láttia II általis láttya

234:7 I Satan, *ottan mingiárást emelliüc* II Sátán, *ottan mindgyárást, emellyük*

234:8 I Christusra, *es gondolliuc*

234:9 I er[...]tűnc II; III ér[...]tűnk

234:11 I maguncnac, *a mi gonosságunkal* II magunknak, *az mi gonosszágunkal*

234:12 I güleoli *az Isten* II *gyüölöli az Isten*

234:16 I volna, *csak ez* II *vólna csak ez bünértis, örökké*

234:17 I Fordicsuc *a mi Végseo* II Fordícsuk *az mi Végső*

234:19 I geoneorüségét, *a vermec emeztic*

234:20 I minden *e vilaghi* II minden *ez világi*

234:22–23 vagion, *Az eoreoc bodoghsagh, Az eoreoc karhozat: Ez egy* II *vagyon, Az örök bodoghságh, és Az örök kárhozat: Es egy*

234:24 I iutalma, *az eoreoc* II iutalma, *az örök*

234:25 I *eletednec* niugodalma, *az eoreoc* II *eletednek* nyugodalma, *az örök*

234:26 I vála[...]z

234:26 I aal *a te akaratodon* II aal *az te akaratodon*

234:30 I annac

234:33–235:1 I *segítséget keriünc a mi gjarloságunc* II *segítséget kériünk az mi gjarloságunk gyözödelmére*

235:3 I hasznos *azis*, hogy *az* ember II hasznos *azis*, hogy *az* ember

235:6 I seghitséghe II segítségé

235:7 I; II; III szorgalmatosan

235:8–9 I kérien: [v.ö.: IV, **92:29–93:7**] *Ezt szoktác cselekedni, nem csak az Isten feleo kereztiene, de megh a poghani beolcsekis, Es hogy Pythagorasrul, s' Cicerorul, semmit ne szolliac, így ír magarul Seneca, [locus a margón:] Cicer. de Senect. Seneca lib. 3. de Ira cap. 36. Minden nap vgimond, en magam teorúént tézsec magamra, Mikor estue ki viszic a vilaghot, es az en feleséghe, tuduan szokásomat, csendességhe vagion, Valamit nap estigh mondottam, vagy cselekettem, eleo szamlálom elmembe, semmit magamtul el nem titkoloc, es ahol fogiatkozást látoc, megh feddem magamat, monduan: No, most megh engedem, ez vtan azt ne cseleked, Amazzal vetekeduén kemeniben szollottál, ez vtán, el kerüld a versengheo embert: Amazt kemeniben dorgáltad, hogy sem kellett volna, maszor azt ne miueld, etc. Keouessüic azért ebbe mys, ezt a Pogáni beolcset, es ketséghe nekiül megh iobbittiuc életünket.*

235:9 II fol. 151.

235:13 I alazatosan II; III alázatosan

235:15–16 I sirassam *az en* büneimet II sirassam *az én* büneimet

235:18 I feletkezzél *a te* réghi irgalmassagodrul II feletkezzél *az Te* réghi

235:18 I; II szüuembe

235:19 I gonossagimat *a te* akaratos II gonoszságimat *az te* akaratos

235:20 I Igazgasson *engem*, hogy *a* megh giont vetkemre *soha* viszá II Igazgasson *engem*, hogy *az* megh gyónt vétkemre *soha* viszá

235:22 I lehessec II lehessek

235:27–28 I hagial, *a te* Sacramentomidba es szentsegidbe, *mellieckel*, sockal II hagyál, *az te* Sacramentomidba és szentségidbe, *melyekkel*, sokkal

236:2 I; II büneimbül

236:6–7 I Elisaeus *Propheta* tanacsiat: söt ha büneimbeol *valo* megh tisztulásomért II Elisaeus *Propheta* tanacsát. Söt, ha büneimből *való* megh tisztulásomért

236:8 I cselekettem *volna*. II cselekedtem *vólna*.

236:9–10 I ereotis gjarlosagomnac, hogy *a te* akaratos II erőtis gjarloságomnak, hogy *az te* akaratos

236:13 I életemnec megh iobbitásat II életemnek megh iobbitásat,

236:15 I; II hogy *az* Isten

236:16 I eo *Z. fia* verébe kel *megh* mosogattatnod II kel *megh* mosogattatnod

236:18 I tengherbe, *el* mericsed II tengherben, *el* mericsed

236:23–25 I *Vallast* teszec *az en* mindenható Istenemnek, *Bodogh Aszonnac*, Zent Mihali Archangialnac, [...] *Z. Peter nec*, *Z. Palnac*, *es az* Istennek minden zentinec, *hogy* feoleotte

236:23–24 II Gyonom *az én* mindenható Istenemnek, *Bodogh Aszonnac*, Szent Mihály

236:25 II Apostolnak *az* Istennek

236:25 II fölötte

236:26 I vetkeztem, *gonosz* gondolatommal, szommal, [...] cselekedetemmel II gonosz [...] szómmal, *szándékommal*, cselekedetemmel
236:27 I büneid*nec* eleo II büneid*nek* elő
236:28–237:4 I [...]
236:28 II Es *leg*h előszöris abba
236:30–31 II szorgalmatosan vizsgáltad *megh az te* lelked isméretit, az mint
236:30 III szorgalmatosan
236:32 II tartoztal *vélle*, és
237:4 II *Es ez* vtán
237:5 I *es minec vtanna ezt el végezted*, így feiez[...]d
237:7 I [...] magamat
237:7 I mongiad) *Es* II mondgyad) *Es*
237:8–10 I irgalmas [...] nekem, Kerem *bodogh Aszont*, Z. Mihaly Archangialt, [...] Z. Peter
237:8–9 II Kérem *bodogh Aszont*, szent Mihaly
237:11 I *hogy* imadgianac
237:11 I Tegedetis [...] lelki Atiam, *ki az Isten kazdaghsagánac Safara vagy, hogy a zent Lélec Isten ereieuel*, II kerlek én lelki
237:12 I büneim *keotelitül*.
237:13–14 I gion[...]to Atia: *Az eo* intésit, es [...] hagiót II Atya: *Az eo* intésit
237:15 I; II hamaréb *lehet*.
237:16–17 I vtan *valo* keoneorges II *AZ GYONAS VTAN való könyörgések*.
237:18–238:18 I [...]
237:17 II I. [...]
237:18 II Irgalmas *Vr* Isten
237:20 II könyöröluén *én* raytam
237:21 II állatodon, *az én* büneimnek
237:24 II és *az Te* Igazságod
237:25 II pokolba *vettetet* vólna *az én* lelkem
237:26 II Vram *az Te nagy* ió
237:27 II és *az Te* szolghád
238:2 II *Te* én
238:7 II *meg az* veszedelemtül *az Te* életedet
238:7–8 II téged *az eo nagy Irgalmás* kegyelmességüel
238:8 II be *az te* kiüansághidat
238:11 II tégedet; Nem
238:13 II *az nap* kelet, nap nyugottúl

238:13 II vetette *mi* töllünk *az mi* büneinket

238:15 II adhassak *néked*, az Te

238:16 II nyomurusághit

238:19–20 I *LE*gien *kedues te eleotted en Istenem az en vallas tetelem, az te szent fiadnac erdeme, es az te szenteidnec keoneorgese által*, A mi fogiatkozás vagy most, vagy ez eleot teortent az en

238:20–21 I teoredelmes *voltaban* az te veghetetlen io voltodbol *bocsiasd megh, es teoreold el minden vetkeimet*.

238:21 II vóltodbol, *vid helyére nagy* kegyelmesen

238:22 I Terempcz [...] Vy

238:22 I szüet *Vram* en II szüet

238:23 I hogy *te* teolled *soha* el ne szakadgion. *Tizta es* felelmes II *soha te* tölled

238:24 I *semmi gonossagba*, mereszsege által [...] megh

238:27 II öruendözue

238:26–27 I [...]

238:28 I [...] Amen

238:29–243:2 I [...]

238:29 II II. [...]

238:31 II nyomorúltab, *az Te* szent

239:2 II bántottam: Látom

239:6 II szüuemben

239:7 II édesgettél *az te* sok

239:9 II vetettem *az Te* akaratodat

239:9 II söt *vgyan* hátat

239:10 II *te* néked, és te mind azon által, *az te nagy Irgalmasságodból* vártál engemet:

239:11 II alazatosan III alázatosan

239:12 II méltán *az* pokolra

239:16 II méltó *az* kit

239:16 II és *az* kinek

239:17 II Istenem, *az Te nagy* íó

239:18 II megh *én* nekem *az Te* Atyai

239:19 II *én* nekem

239:20 II fölötte későn ismértelek *megh* téged

239:21 II *igenis* későn tértem *te* hozzád

239:22 II azt *én* nekem

27 II vonnyad *én* töllem

239:28 II velem *az te* ió
239:28–29 II fiadnak drághalátos *szent* verének
239:31 II kérlek *téged*, hogy
239:32 II álnakságimrúl
240:1 II szüüemet *az Te* hatalmas
240:2 II erősícs[...]d *megh*, hogy
240:5 II III. [...]
240:6 II *Szerelmes* üduözítő
240:6 II szegíny
240:7 II téghedet enny
240:9 II és *az Te* szent véred hullasáért, *az Te* hozzánk
240:10–11 II *ennekem*
240:12 II fölötte
240:16 II *én* róllam
240:16 II fordícsd *én* reám
240:17 II *az* Maria Magdolna, és *az te* Apostolod szüüét
240:21 II hanem *az én* titkos
240:22 II alnaksaghimatis *töröld le*, és
240:23 II meg *az én* lelkemnek homályát
240:24 II meg *az én* büneimet
240:24–25 II rosdaiátúl *az én* lelkemet
240:25 II ki *az te* fiaidat, *az ténnen* véreddel
240:27 II *az te* szent testeddel, és véreddel
240:28 II enghem *az Te* ió
240:28 II vizeivel
240:29 II csak *tenéked egyedül* éllyek
240:29 II királyom , *En* teremptő
240:30 II Istenem *én* megh
240:31 II *én az Te* hüü III hív
240:31 II miképpen *tenéked*
241:1 II ki *tenéked* sokkal *tőb* okokból
241:4 II *azokkal*, az mikben
241:5 II látogattál *megh* enghem
241:7 II váltottál *engem*, nem
241:9 II vöttél

241:9 II tisztítottál *az Te* érdemed
 241:10 II léuén, *Te* hozzád
 241:12 II légyek, *tenéked* éllyek
 241:13 II mindeneket *az Te* neuednek dicsiretíre cselekedgyem, és mindenekben *az Te*
 241:15 II szegínységet
 241:17 II gyalázatot, *egyaránt az Te* kedues
 241:18 II *Te* szent
 241:19 II Vegyed
 241:19 II Istenem, *az Te* aláztos
 241:21 II segítségeddel, *te* néked
 241:23 II IV. [...]
 241:25 II remenségem, és *az* kívül
 241:25–26 II szükséghes *az én* lelkem
 241:26 II Isten, *az* ki
 241:27 II *az Te* benned
 241:28 II engemet semmiből
 241:29 II váltottál, *az* keresztség
 241:31 II és *tulaydon* csak *az Te* ió
 242:1II engemet, Ingyen
 242:2 II meg *az én* büneimet
 242:2 II enghemet, és
 242:3 II mert *vgyanis* senki
 242:3 II kit *Te* magadhoz
 242:4 II vagyon, *mind az* Te
 242:6 II gondolasárais *elégtelen vagyok:*
 242:7 II *miuelhogy* az
 242:8 II *vyionnan az Te* szent *fiadnak* verében
 242:9–10 II ki *víuén vyionnan* keduedben
 242:10–11 II emlekezzél *az én* büneimről
 242:11 II ály *az én* sok álnaksághimon:
 242:12 II malasztodat *nékem*, hogy
 242:14 II szabl[...]lázam, *az én*
 242:15 II hordozzam, *az én* értelmemet
 242:20 II *De miuelhogy* sokat kérek *te* tölled [...], noha
 242:21 II maghamat, [...] emlekezzél meg *tiztulásomértram az Te* réghi

242:23 II eszedbe *Vram*, hogy
 242:23 II nem *az* igazakért, hanem *az* bünösökért
 242:25 II halála *oraidigh* az Te szent fiad *én* érettem
 242:25 II viszem *én te* elődbe
 242:26 II *Vr* Isten
 242:26 II büneimért *való kedues áldozatúl*. Ha
 242:27 II fiáuál, *az eo* Attyának
 242:28 II Irgalmason III irgalmason
 242:28 II szolgáladdal, *az Te* szent fiadra, az mi *szerelmes* Atyánkra
 242:29 II Haycs[...] meg *Vram*, *az Te* füleidet
 242:30 II szegíny
 242:31 II bízik: Könyörüly *én* raytam *Vram*
 242:32 II mert *te* hozzád
 242:32 II szüüemet, miuelhogy
 242:33 II vagy *az Te* hozzád
 243:1 II szüüem
 243:3 I II. II V. [...]
 243:4–6 I Christusum, ki a te [...] Atiadtul [...] hatalmat veuen *az feoldeon*, *es az eghen*, *az te* szolgálodat, *es helytartoidat*, bünneinknec bocsanattiaara
 243:4–5 II mind *az földön*, és mind *az egeken* hatalmat véuén, *az Te* szolgálhaidat, és Isteni ayándékidnak safárit
 243:6 II [...] bününk
 243:6 I reszesse *teod* II részessé töüéd
 243:8 I talalnoc *az te* szentegyhazadba II talalnók *az Te* szentegyházadban
 243:9 I kegielmesztel *az en* bünneimnéc II kegyelmesztél *az én* bünneimnek
 243:13 I lelkem[...] terhet, *es az* karhozat[...] igaiat II és *ez* kárhozatnak
 243:15 I *Vram még* ennelis II *Vram még* ennélis
 243:15 I engemet, *es* tisztics II engemet, és tisztíts
 243:17 I egieb *semmi* ne II egyéb *semmi* ne
 243:17 II szüüemben
 243:18 I III. EN menniei *szerelmes* szent
 243:18–19 I vagioc, *ki* szantalanszor [...] teged *megh bantottalac*, mind az által *az te* irgalmassagodnac szeki II számtalanszor [...] téghed *megh bántottalak*, mind az által, *az Te* jrgalmasságodnak széki
 243:20–21 I iaruloc, [...] nem *az en* erdemembe bizuan, mert *iol tudom en Istenem* sok
 243:20 II nem *az én* magam

243:20 II miuel*hogy*
 243:21 II ismértetted *én* velem
 243:22 I reithetec. *De* bizom II reythetek, *De* bizom
 243:25 I eleodbe, *mely* az II elődben, *mely* az
 243:26 I [locus a margón:] *Gen. 29. v. 18.*
 243:30 I szidalmat
 243:31–244:1 I faidalmít [...] epedéset, es vegre
 244:1 valo *iszonüü* szeornüü
 244:2 I *en* vetkeim *miat* erdemlettem az te *szerelmes* szent II *én* vétkeimmel érdemlettem, az Te *szerelmes* szent
 244:4 I szenuede *en* erettem II szenuedé *én* érettem
 244:5 I igassagod *azt* kiuania II jgazságod *azt* kiuánnya
 244:6 I; II *megh* ne
 244:6 I; II azért *Vram*, az
 244:7 I szerént *megh* ne II szerent *megh* ne
 244:8 I teottem *az te* szent II töttem *az te* szent
 244:10 I Chritusum
 244:10 I szíuel
 244:11 I [...] irgalmassagod II [...] jrgalmasságod
 244:11 I *megh a te* szent sebeid heliet *szen* Atiad II *megh az Te* szent sebeid helyét *szen* Atyád
 244:12 I fordics[...] el
 244:13 I; II engemetis
 244:14 I szemeiddel tekíncs, es indics II szemeiddel tekíncs, és indíts
 244:15–16 I vonszasz: [...] Vond hozzád *azért* az II vonszasz, [...] Vond hozzád *azért* az
 244:16 II szüüemet
 244:16 I vilagosics[...] II világosícs[...]
 244:17 I lelkemet: *Emisztö tüz, emizd megh büneimet:* Igaz
 244:17 I seb *helieimet*, az *en* eleghtelensegemért II seb *helyeimet*, az *én* eléghtelenségemért
 244:18–19 I [I, **168[r]**:utolsó két sor] magasztalhassalac, *AMEN.*
 244:20 II *AZ VR VACSORAIA* előtt való *imádságok*
 244:20¹⁰ I [I, **168v**:1–**169[r]**:24] vacsoráia *vetele* előtt való *imadsagh. VR Isten, Angiáloknac Kirallia, a te geoneorüseges lakodalmod aztalához, az en erdememhez semmit nem bizuan,*

¹⁰ Az *Vr VACSORAIA-elot*. imádságok esetében a sorrend a korábbi kiadásokkal nem egyezik. A következő táblázat tartalmazza a (nem mindig szó szerinti) megfeleltetéseket.

1631	1606
[...]	168v :1– 169[r] :24

felec es rettegec iarulni: Mert iol tudom Vram, hogy sok gonossaggal rutitottam szüemet, es lelkemet, gonduseletlenül eorzeottem elmémet, es minden erzekenségimet. Meggiec azért o kegies, es felseges nagy Isten? ily nagy niaualiamban houa haicsam feiemet? Te hozzád foliamom irgalmassagnac kutfeie, hogy teolled megh giogittassam: Szarniad ala futoc, hogy te megh otalmaz engem: Es miuelhogy itiletet el nem viselhetem, teged eorzeo Pasztorommá, nem itileo birommá, fogadlac. Megh mutatom neked megh büzhöt sebeimet, szemermes büneim rutsagat ki ielentem, melliec noha engem giakran rettetgetnec, mind az altal, biztat az te kegielmességed. Tekincs ream azért irgalmas szemeiddel, Vram IESVS CHRISTUS, ki az emberekért emberre leol, es megh halal. Halgasd megh te benned bizo szolgadat, irgalmassagodnac megh szarathatatlan ki folio kutfeieuel, tiztics megh engemet. Vdueoz legy üdueosseg es aldozat, mely a kereztfan az egész emberi nemzetsegért aldoztatal, Vdueoz legy dragalatos szent vér, mely az mi megh feszült üdueoziteonc sebeibeol folial, es az emberi nemzet bünet el mosád. Emlkezzel megh Vram az te teremtet allatodról, melliet szent véreddel megh váltal: Mos le rollam minden rutsagot, hogy tizta lélecek, es testel, meltan kostolhassam e szentseges szentseget: Enged hogy az te szent tested, es véred vetele, ennekem meltatlannac, legien vetkeim bocsianattia, gonossagom tiztulasa, vndoc gondolatoknac ki rekeztése, io elmelkedeseknec vyetasa, eleotted kedues cselekedetekre szüem batoritasa, es az en testemnec, lelkemnec, ellensegim ellen, batarsagos otalma, Amen.

244:21–245:28 I [= I, **171[r]:1–173[r]:13**]

244:21 I *IIII*. II I. [...]

244:22 I *hogy a te aztalodhoz* II *hogy az Te asztalodhoz*

244:22 I [locus a margón:] 2. Reg. 9 v. 8.

244:24 I *de a te Z. fiadat, az eo feortelmes hailekaba be* II *de az Te szent fiadat az eo förtelmes haylékában be*

244:25–26 I [locus a margón:] 3. Reg. 8. v. 27.

244:26 I *be ieoiön* II *be iöiön*

244:26 I; II; III *kit az*

244:27–28 I [locus a margón:] *Iob. 25. v. 5. Isaiae 6. v 2.*

244:27–28 I *tisztac: Az Cherubin Angial[...]* szemei *nem*

244:28–30 I [locus a margón:] *Iob 26. v. 11. Psal. 103 v 32.*

244:30 I *megh indul, es*

244:30 I *füsteolegnec*

245:1 I *vala csak* *meghis* *illetni* II *vala csak* *meghis* *illetny*

I. Imádság: 244:21–245:29	= 171[r]:1–172[r]:13
[...]	172[r]:14–26
I. Imádság: 245:30–246:32	[...]
I. Imádság: 247:1–6	~ [172v]:11–20
I. Imádság: 247:7–14	[...]
I. Imádság: 247:15–19	172[r]:27–[172v]:10
I Imádság: 247:20–22	[...]
I Imádság: 247:23–248:2	[172v]:21–173[r]:13
II. Imádság 248:3–23	= 169[r]:25–170[r]:4
III. Imádság 248:24–249:22	= 170[r]:5–[170v]:27

245:1–3 I [locus a margón:] *Lucae 3. v. 16. Ioan. I. v. 27.*

245:4 I Peter *Apostol*, es II Péter *Apostol*, és

245:4 I Király[...] ember, megh gondoluan *meltoságodat*, II Király[...] ember

245:4–5 I [locus a margón:] *Lucae 5. v. 8.*

245:5 I itilic II itílik

245:5 I hogy *csak* beis lépnél, *az eo* haylekokba II hogy *csak* béis lépnél *az eo* haylékokban

245:6 I itili *vala* magat, *ha* teged *csak* tauuli lathatnais, En II itíli *vala* magat, *ha* tégedet *csak* táuul láthatnais, En

245:7–8 I Istenem? [...]

245:8 II *te* hozzád iarulny, és *az Te* szent testedet venny?

245:9 I Vram *reghen* a te II Vram *réghe*n az Te

245:9 I ír[...]t II ír[...]t

245:10 I hogy *keozeonségesen*, nagy

245:10 I [locus a margón:] *Exod. 19 v. 15.*

245:11 I nap[...] varná

245:12 I senki, *még*h *csak* keozel II senki, *még* *csak* közel

245:12–13 I; II hegyhez. [...]

245:14 I A *te* frigiednec szekreniehez II Az *te* frigyednek szekrenyéhez

245:14 I eolni *feoldnel*, ne II ölny *földnél* ne

245:14–15 I [locus a margón:] *Iosue 3. v. 4.*

245:15 I; II; III hertelen

245:15–16 I [locus a margón:] *2. Reg. 6. v. 7.*

245:16 I miuelhogy a deoleo II miuelhogy az dölö

245:17–18 I ezen szekrént II ezen szekrényt

245:17–18 I [locus a margón:] *I Reg. 6. v. 19.*

245:19 I tiszteltetni, *en Istenem*, minemü II tiszteltetny *én Istenem*, minémü

245:20 I a te[...] szent II az te[...] szent

245:21 I *te* *hozzad* II *Te* *hozzád*

245:22 I előtte *Agias tarsat* be vinnec [...],

245:22–24 I [locus a margón:] *Hester 2. v. 12.*

245:24 I mesterséggel *szoktác* *vala* ekesgetni: *Vram*, mentül *meltob volna* II mesterséggel *szokták* *vala* ékesgetnyű: *Mentül méltob vólna*, én

245:27–28 I *De láod*, *en üdueossegem*, *mely keués keszülettel*, *mely sok gonossággal terhelue*, *állóc eleotted: Es ennec okaért*, *sziuem retteghet*, *es el yeszt aztalodtul*, *főlec* vgy ne iariac mint

245:27 II mikor *az Te* méltoságodat

245:29 I [=I, **172[r]**:13–26] ember. *De a te io voltod batorit Vram engemet:* [locus a margón:] *Psal. 33. v. 6. Isaiae 55. v. 1. et 2. Sapi. 16. v. 20. Te intesz hogy hozzád iarulliac, es megh vilagositasz, hogy a te iauaidban reszesülliec, es el szárat lelkemet megh hizlalod, szomoru szüemet ama minden geöneorüséggel böuölködö keniérrel megh vigasztalod, lelkemet az öröc eletre folio vizzel be teolteod. Nem szükeolkeodnec Vram oruos nekül az eghességsec, hanem a betegec, Nem az igazakert, hanem a bünöseokért ieouél te e világra, hogy az el farattakat, es megh terheltetet büneoseokat megh vigasztalnad.*

245:29 II ember *iárt vala*, De

245:29 II mikor *az én* szüuemnek

245:30–246:32 I [...]

245:31 II vagyok *az* Vram

245:32 II Te *meg mondhatatlan* szépségedet

245:33 II hogy *az én* gonosz

246:1 II *a* ki az

246:1–2 II szerettem *az Te* Igazságodtúl

246:2 II it/letidtül

246:4 II tusakodás, *az Te* kinaidnak

246:5 II sebeidnek *meg* vyitása

246:6 II iárúltam *az Te* szent

246:7 II tégedet, és

246:8 II vertem *az Te* szent

246:9 II *Hogyhogy* merien

246:9 II és *az Te* szent

246:10 II szölgád? *Hogyhogy* méltóztatol

246:12 II Mikoron *az Te* szent

246:13 II takartaték, és

246:15 II vólna, *Az én* száiam

246:15 II nyttatot

246:16 II melyből, *az én sok* büneimnek

246:16 II szaghai származnak, *Az én* akaratom

246:17 II förtöztettenek: Azért

246:18 II *meg* ismérem és *meg* vallom én Vram és én Istenem, *az én nagy* méltatlansághomat

246:19 II bátorit *engem* az Te

246:20 II *vgyanis* mentül

246:24 II *én* hozzám

246:27 II házasságh *törö* aszony *állatot* megh

246:29 II váltosztattad *az Te* réghi

246:30 II természetedet, és mostis hozzád foghadod *az Te* bünös

246:31 II hogy *eo* velle

246:31–32 II *miuelhogy* az Te gyönyörűség~~hed~~ *az* emberek

247:1–6 I [~I, [172v]:11–20] *Mentül inkább melto Vram, hogy te hozzád bator szíuel iarulliac, bizonioson hiuen, hogy a te testednec ereie, hatalmasb a teorueni arniekinal? Azért en Istenem, ki a tiztatalan azzoni allatokat hozzád fogadád, es a niluan valo büneoseockel tarsalkodál s' lakozál, ki a vérbe heuereo azzoni állatot, csak ruhad illeteséuel megh giogytad, ki a bél poklosokat hozzád fogadad s' megh tiztitad,*

247:2 II *iárúl te* hozzád

247:3 II *az Te* réghi

247:3 II hozzád *az én* bünös

247:4 II aszony *állat*, kin

247:5 II *illeté az te* ruhád

247:5 II csak *meg* nem

247:6 II *olvastam azt te* rollad, hogy

247:7–14 I [...]

247:8 II származik *vala te* belöled

247:8 II gyógyít *vala*:

247:9 II *vtáld meg az én nyaualyáimatis, hanem az Te* szent

247:10 II *meg az én* lelkem sebeit, vigasztald *megh sok* keserűségimet

247:11 II batorícsad *az én* félelmemet

247:12 II be *az én* mezítelenségemet

247:15–19 I [=I, 172[r]:27 [172v]:10]

247:15 I azért *regenten*, az Illies Propheta[...] palastia [...] a Iordan II palástya, *megh* illetuén

247:15–17 I [locus a margón:] 4. Reg. 2 v. 14. Iosue 3. v. 13. 4 Reg. 6 v. 5. 2. Reg. 6 v. 11

247:16 I szaraztháta: *A te szekrenied eleot, vgian ezen viznec viszha tére foliasa: Ha az Eliseus teteme, illetuen a gilkos latornac megh holt II gyilkosnak holt*

247:17 I testet, *fel tamasztá*: Az *eo* II testét, *ottan* mindgyárt életre

247:17 I vona:[...]

247:18 I veszeieis a keouet, vizzate változtatá, *es a* II veszeie, még az köuetis vjzzé

247:19 I edesite: [...] *A te szekreniedis az Obededom* II edesíte, *Végezetre* ha az frigynek szekrénye, *az Obédedom*

247:19 I iockal *megh* teolte

247:20–22 I [...]

247:23–27 I *Ihon enis* te hozzád iaruloc, *ki nem az igazakért, es eghessegesekért, hanem a büneoseokért ieouél e vilaghra*. Eleuenicsd *megh Vram* holt lelkemet, [...] bűnben merült nehéz ertelmemet emeld fel, *Megh kemeniült szíuem keouet, fordicsd siralomra*.

247:23 II; III alázatosan

247:25 II *terheltetet*, és
 247:26 II *fel*, *az* Te szerelmednek tüzéuel
 247:28 I voltomat: *Tudom hogy nem elég tellies életem, ennec melto készületire*: Ne vtald
 247:32 I *vgian*, *a te* aztalodnac böseghébeis részes II *vgyan az Te* asztalodnak böseghébeis részes
 248:1–2 I, II; III irgalmason
 248:3–249:22 I [=I, 169[r]25–[170v]:27]
 248:3 I; II II. [...]
 248:4 I [locus a margón:] *D. Tho. Aquinatis*.
 248:5 I [...] Christusnac
 248:5 I beteg *az életne*c Orvosához II beteg *az életnek* Orusához
 248:6 I tisztátalan *a* tisztasághnac II tisztátalan *az* tisztaságnak
 248:6 I vak *az* eoröc II vak *az* örök
 248:7 II szeginy
 248:8 I azért *a te* veghetetlen II azért *az Te* véghetetlen
 248:10 I szeghinségemet II szeginségemet
 248:11–12 I Angialoc[...] kenierét, Kiralioc[...] Kiralliat, [...] oly
 248:13 I szíuel II szíuel
 248:16 I hasznátis érezzem
 248:16 II gyümölcsetis érezzem
 248:17 I *hog*y *a te* szent II *hog*y *az Te* szent
 248:17 I mehebeol *veol*, *vg*y II *szü*znek mehéből vöt
 248:18 I eggiesüluen, *az eo* thagiay II eggyesüluen, *az eo* tagiai
 248:19 I szerelmes [...] fiadat
 248:22 I es [...] eoreocke
 248:24 I; II III. [...]
 248:26 I melliet *a mi* vigasztalasunkra II mellyet *az mi* vigasztalásunkra
 248:27 I taplalásunkra, *a te* hiueid geolekozetibe II taplalásunkra, *az Te* hiueid gyöleközetibe
 248:27–28 I szíuet, *hog*y meltan
 249:1 I benne, es *annac okaért*, soha II benne, és *annak okáért* soha *az* megh
 249:2 I érezze *a te* szerelmednec II érezze *az Te* szerelmednek
 249:7 II légy *az én* szarándokságomnak
 249:7–8 I aggion *az en* giarlosagomnac II adgyon *az én* gyarloságomnak
 249:10 I tizticsd ki
 249:12 I születesednec napian II születésednek napián

249:13 I [...] batorsággal iaruloc *Vram a te zent* Testedhez *miuelhogy* te II [...] batorsággal iarulok *Vram az Te* szent testedhez, *miuelhogy*

249:17 I szeghinieket, legeltesse *az eo* iuhait, *megh* vigasztallia *a* fogságban II szegínyeket, legeltesse *az eo* iuhait, *megh* vigasztallya *az* fogságban

249:18 I *rabokat*, *megh* II *rabokat*, *megh*

249:18 I *halálnac* arniekába II *halálnak* árnyekában

249:20 I es *veled egietembe*, agy

249:21 I keressen *semmi ez* vilaghi II keressen *semmi ez* vilaghi

249:24 I mikor *immar* hozzanc II mikor *immár* hozzánk

249:25–250:5 I [...]

249:28 II engem *az Te* szent

249:30 II *szüüem*

249:30 II fel *az te* restségedet

249:31 II Simeon *az eo* ölében

250:5 II *világnak* vétke

250:6–8 I [locus a margón:] *Lucae I. v. 43.*

250:6–8 I *Vram*, honnan erdemlettem *en*, *hogy en hozzam* ieoy? [...]

250:7 II dücsössége, *az Te* méltatlan

250:9–16 I [...]

250:9 II azzal *meg* nem elégedél, *hogy engemet* hasonlatosságodra

250:13 II Bizom *az Te* véghetetlen

250:13 II iarúlok *te* hozzád

250:17 I [locus a margón:] *Psal. 44. v. I.*

250:18 I lelkem *Vram* te hozzád [...]: Szomiuhozza

250:19 I es *megh* latogacz [...] engem

250:22 I itiletemre II itiletemre

250:23 I kegiessegedbül

250:23–24 I lelkemnec, es oruossága [...] beteghségemnec

250:25 I egietemben, [...]

250:28 I ighiddel II igiddel

250:29 I teobszeoris mongiad. [...] Kezedben II többszoris mongiad

250:31 I; II Eoriz *megh* engem

251:1 I IESVS *CHRISTVSnac* Z. II IESVS *CHRISTVSnak* szent

251:4 I [...]

251:4 II I. [...]

251:5 I CHristusnac *szent* lelke II CHristusnak *szent* lelke

251:5 I Christusnac *szent* teste II Christusnak *szent* teste
 251:6 I Christusnac *szent* vére II Christusnak *szent* vére
 251:6 I; II engem *szerelmeddel*: Christus
 251:7 I folio *tizta* vyz II folyo *tizta* víz
 251:7 I Christusnac *keserü* kin II Christusnak *keserü* kin
 251:8 I O *en* edes IESVSVM halgas II Oh *én* édes IESVSOM halgas
 251:9 I engem, *es* ne szenued, hogy *soha* teolled II engem, *és* ne szenued, hogy *soha* tölled
 251:9–10 I szakaggiac, [...] halálom II szakadgyak, [...] Halálom
 251:11 I *a te* bodoghsagodba II *az Te* bodogságodban
 251:11 I teged. [...]
 251:12–14 I [locus a margón]
 251:14 I Vrat, [...] mert irgalmason II; III irgalmason
 251:17 I nem [...] erdemem
 251:18 I kegielmessegedbeol, *a te* szent II kegyelmességedből, *az Te* szent
 251:19 I Kérlec *teged* en II taplálál: *Es* kérlek *téged* én
 251:20–21 I vétele, [...] legien *az en* büneimnec bocsanattia, *az en*
 251:20 II ne légyen *én* nekem itilet[...]re és karhozat[...]ra
 251:21 II *az én* büneimnek bocsánattya, *az én*
 251:23 I giomlalása: *Az en* testi II gyomlalása, *Az én* testi
 251:23 I otalmom
 251:24 I zab[...]laia II szab[...]lália
 251:24 I giogiotto *ira*, szaraz
 251:28 I ereomnec *megh* vytoia II erőmnek *meg* vytoia
 251:29 I emlekezeti, *ez* vilagbol ki mulasomnac oráian II emlekezeti, *ez* világból ki
 mulásomnak oráian
 252:1 vgy *megh* vyicsa II vgy *meg* vyicsa
 252:2 I kiunságot
 252:6 I holot *te* a Fiu II holot *Te* az Fiu
 252:9–255:18 I [...]
 252:9 II II. [...]
 252:11 II halákat *te* szent
 252:14 II *Te nyomorúlt* kúdús
 252:17 II hanem *vgyan éppen* ténnen magadatis nekünk
 252:17 II löl, *Ez*
 252:18 II társunka *löl*, Tanításoddal *Vrunk*, szent

252:19 II valtságunk [...], Az
252:20 II löl, hogy *osztán* az
252:22 II fogadád *az mi* lelkünket
252:22 II szenteléd *az mi* testünket
252:24 II vészem *fel az* bérét
252:24–25 II szedem *be az* nyereséget
252:29 II *az Te* jauaidban
252:30 II Istennek fiaiuá
253:1 II szüüünk erőssödik, értelmünk *megh* világosittatik
253:3 II Ha *azért* az haladásnak *az* ayandékhoz
253:4 II vagyok *az Te* nagy
253:6 II *Hogy* ha
253:7–8 II és ezt az *Isten* szekrényében tartaná [...] örök emlékezetire *az Istennek* ió *teteményének*, mentül
253:10 II eledelet, *de az* tennen szent fiadnak testét adád *az mi* lelki
253:12 II Midön *az mi Vrunk* szent *Annya*, *meg* latogatná *az* keresztelő
253:14 II *Annya én* hozzám
253:18 II nékem *Vram*, hogy
253:19 II En hozzám *az* ki
253:21 II ki *tenéked*
253:22 II töttem bé előtted *az én* aytómat, menyszer *az Te* ió
253:23 II tagadtalak *tégedet*, menyszer
253:25 II *az Te* vacsorádban
253:25 II miuel*hogy* mikor
253:26 II születél, *az* bünösöktül
253:29 II szállany: *Hogy* ha
253:29–30 II csudálkozik *vala*, hogy *az Isten csak* *meghis* emlékezik az emberekrül, *Hogy* ha
253:30 II hogy *az Isten*
254:2 II *Vram te* én róllam, de eledeleülis adád
254:4 II haylékombais be
254:6–7 II adhatok *néked*, az
254:9 II adgyanak *te* szent felségednek, *az Te sok* ió
254:10 II álazatoson III alázatoson
254:10 II téghedet, hogy
254:11 II életemnek *megh* iobbitása

254:13 II bennem *az Te* szerelmedet
 254:14 II rutsághira, *viszá* ne tériek
 254:16 II miuel*hogy* az
 254:24 II tornácza*s* megh
 254:25 II miuel*hogy* ottis áldoztak vala *az* Istennek
 254:26 II lelkem*s*
 254:27 II miuel*hogy* az
 254:28 II áldozatokon peldásztatot
 254:30 II *Hogy* ha
 254:31 II ez*í*rt nem lön
 255:3 II házadban *bé* ne
 255:5 II kis*í*rteteknek
 255:6 II el*s*
 255:10 II és [...] hamis
 255:12 II minémük *eo* magokban
 255:13 II it*í*llyük
 255:14 II éllyünk, *az Te* bö
 255:16 II seg*í*tséget
 255:19 I II. II III. [...]
 255:21 I által, *megh élezted e*
 255:25 I; II él*s*z, [...] etc. [...] II él*s*z
 255:26 I zentségbe, *a te* kin II szentségben, *az Te* kijn
 255:27 I Aggiad, vgy *tisztelli*üc a te testednec II Adgyad, vgy *tisztelly*ük az Te
 255:28 I titkát, [...] *hogy a te* megh II titkát, [...] *hogy az Te* meg
 255:31 I eoncz *a mi* szüünkbe II öncs *az mi* szüünkbe III öncs[...] szivünkbe
 255:31 I; II minden[...]be
 256:1 I feoleot szeretuén, *a te* ighiretidbe II fö*l*öt szeretuén, *az Te* igirezidbe
 256:4 I minket *a te* hasonlatosságodra II minket *az Te* hasonlatosságodra
 256:4 I alhatatossa *a te* eosuéniden II álhatatossá *az Te* ösuényden
 256:7 I; II etc. [...]
 256:8 I III. II III.
 256:9 I [locus a margón:] *Lucae* 7. v. 6.
 256:9 I ha *ama* te II ha *amaz* te
 256:10 I bizad *a te* niáiadat II bízad *az Te* nyáiadat
 256:11 I alazatoson II; III alázatoson

256:11 I csonakiabol II csonakiából III csólnakjából
 256:12 I melto *volna*, hogy II méltó *vólna*, hogy
 256:14 I I egy haioba
 256:16 I hogy *az en* bünös II hogy *az én* bünös
 256:17 I *El* tauoztasd II *El* táuoztasd
 256:18 I *az en* meltatlan II *az én* méltatlan
 256:18 I [locus a margón:] *Luc. 24 v. 29.*
 256:18–19 I teged, *a te* veghetetlen II téged *az Te* végzetlen
 256:19 mert *im* el
 256:22 I [locus a margón:] *Gen. 32. v. 24.*
 256:26 I [locus a margón:] *Prouer. 8. v. 31.*
 256:26–27 I Vram, *nem egieb*, az embereckel valo niaiaskodásnal: *A te* kiuanságod *nem egieíb*, *hanem* hogy II Vram, *nem egyéb*, az emberekkel való nyáiaszkodásnal: *Az Te* kiuanságod *nem egyéb*, *hanem* hogy
 256:30 I attad *a te* zent II attad *az Te* szent
 257:1 *a te* testednec II *az Te* testednek
 257:6 I [locus a margón:] *Hebr. 9. v. 4.*
 257:8 I szekreniebe, *a te* parancsolatidnac tablait II szekrenyében *az Te* parancsolatidnak tábláit
 257:8 I [locus margón:] *3. Reg. 8. v. 9.*
 257:9 I Teolcs[...]be II Tölts[...] bé III Tölcs[...]bé
 257:9 I mint *a te* II mint *az Te*
 257:12 I *IIII.* II *V.* [...]
 257:17 I fohaszkoggiec, *testetül megh valni*, *te elődben menni*, *szüntelen kiuankozzéc.*
 257:18–19 I lelkem *kiuanság*ha csak *te legi* Angialoc[...] keniere[...], lelkünc[...] taplalása[...], minden
 257:20–21 I *feoloet* valo kenier[...], melibe találtatic minden [...] edessegh[...] Tegedet
 257:20 II fölöt
 257:22 I es *a te* [...] geoneorüses io yzeddel II és *az Te*
 257:23 I lelkem[...] kiuanságit
 257:25 I; II vize, *Az Isten*
 257:26 I kiuannion *Vram* az II kiuánnyon *Vram* az
 257:27–28 I tegedet: *Te* forogy [...] elmemben, es szaiamban *szüntelen*, csak II téged: *Te*
 257:31 I segítségem II segítségem
 258:2 I maraggion [...] lelkem
 258:3 I *V.* II *VI.* [...]

258:5 I viseliüc, *a te* II visellyük, *az Te*

258:6 I [locus a margón:] *Triden. Sess. 13. cap. 8.*

258:6–7 I meli *az* eggyesseghnec iele, *a szeretetnec kötele, a bekesseghnec* II mely *az* eggyességhnek iele, *az szeretetnek kötele, az békességnek*

258:9 *Es megh* emlekezuen *a te*

258:9 I voltodrol

258:11 I testedet: [...] Aggiad

258:12 I [locus a margón:] 3. *Reg. 19. v. 6.*

258:12 I gyakran *a te* zent II gyakran *az Te* szent

258:12 I ama *neki adot* kouásztalan

258:13 I vastagulan, *a te* vtaidon II vastagúluán, *az Te* vtaidon

258:14–15 I *a te* [...] tested, *Az mi* ellensegünknek [locus a margón:] *Iudic. 7. v. 13. pedig* romlása, *mint a Pogáni Amelech, nemzetnek romlása leon az eo taborába szallot, kenier,*

258:14 II tested, *Az mi* ellenségünknek

258:16 I Amen. *Az mely imadságokat e keoniüinec masodic részébe, a szent aldozat vtan, talalsz azokatis ighen alkolmatosan el mondhatod, az Vr vacsoraia vtan: Es vegezetre, minden imadsaginknac kezdeti, s' véghe, a Mi Atianc, üdueozlegi Maria, es Credo, legien.*

259:2 I DAVIDNAK, HET POENITENCIA II DAVIDNAK, HET POENITENTIA

259:3 I Vram, *a mi* vetkeinkrül II Vram, *az mi* vetkeinkrül

259:4 I raitunc *mi* büneinkért II raytunk *az mi* büneinkért

259:16 III ítéletedet

259:20 I töuöc

260:2 I fötte II földte

260:3 I; II vötte

260:14 I özüerekhöz, Bünöseoc, [...] louakhoz

260:23 I igiem, *Haragodnac mérgeben. Mert*

260:29 III ki-rodhattak

260:30 I giazban eluén

261:2 Orószlany kint, Ordít

261:7 I; II mögöt

261:11 I; II vöttem

261:13 I hátam, Gonosz

261:23 I S' Eggyüt II S' Eggyüt

261:23 I büzt *enyczdel*

261:24 I Esmerem II Esmérem

261:25 I; II ellened

261:25 I *teottem* II *töttem*
 261:27 I *Kirali* székből II *Kiraly* székből
 261:31 I; II *fertözöt*
 262:7 I *mondasaddal*
 262:19 I *Fene eotte* II *Fene ötte*
 262:22 I *előb*
 262:24 I; II *halákat*
 262:27 I; II *siralmomat*
 262:28 I *imadsagomnac* II *imadságomnak*
 262:29 I *Serpöniöben* II *Serpönyöben*
 263:3 I *csiak pusztaban* iar
 263:4 I; II *fint*
 263:20 I *Kitül meltan* büntetem II *kitül méltán* büntetem
 263:23 I *terempted: menyben*
 263:23 I *fondaltad.* II *fondáltad.*
 264:4 I *vagy tamaszom,* Vram
 264:10 I; II *itiletre*
 264:10 I *Szeghin* II *Szeğin*
 264:15 I; II *irgalmad*
 264:21–22 I *akaratodhoz. Elezd* szent
 264:22 I *felsegedhöz* II *felségedhöz*
 264:25–26 I *szolgálók. Megh ne emlekezzel, etc. mint ez eleot: fol.*
 264:29–265:2 I *iegiez: De keozeonseges*
 264:29 II *miuelhogy* efféle
 265:1 II *szoktak vala* lenny
 265:2 II *neuezi: Es* mijs
 265:4 I; II *buzgosággal, az* Istent
 265:4 I; II *szenteketis* mint
 265:5 I *segítsegül* II *segítségül*
 265:6 I *geolekeozetinec* II *gyöleközetinek*
 265:7 I; II *megis* szokot
 265:8 I [locus a margón]
 265:9 I [locus a margón]
 265:9–10 I *mikor az eo ellensegeuel,* Eugeniussal II *mikor az eo ellensegéuel,* Eugeniussal
 265:13 I *segítseget* II *segítséget*

265:14 I Ciaszaris, mikor II Cszazaris, mikor
 265:14–15 I szakadnanac *szüintelen*, az
 265:16–17 I [locus a margón]
 265:18 I Basilius *Doctor*, az
 265:19 I enekeluén *a hiueckel*, a
 265:20 I képpen, *kucs*, *es* emberi II képpen, *kuts és* emberi
 265:20–21 I [locus a margón]
 265:22 II Constantinápoly Patriarcha
 265:23–24 I Constanczinapolt *az* iszoniu II Constanczinápolyt *az* iszonyu
 265:24 I [locus a margón]
 265:25 I Pápaís, hasonlo II Pápaís, hasonló
 265:26–27 I a mint *sok reghi feo Doctoroc iriac*. [locus a margón:] *Quintilianus et Asclepiades in 5 Synodo. Act. I.*
 265:28 I teot II töt
 265:29 I menetele *napia* eleot II menetele *napia* előtt
 265:30 I eneklenénec II eneklenének
 265:32 I gianant, *vgymond*, eleol
 266:1 I kereztet *visznec vala*, es
 266:1 I üdueoziteonc *írot* kepet, *Litaniakat* enekeluen, II üduözítönk *írot* képét
 266:2 I üduessegekert *a* kikhez *mennec vala*: *Az Euthymius (mint az eo tanituania Cirillis iria) a nagy szarazságnac ideien, Litaniac által beoseges eséot niere Istentül, mikor Rhemos Varasaba iszoniu myrigi halál volna, a Z. Remigius koporsoia feodelet Processioban, sok egheo szeouetnekeckel hordozác, es megh szabadula a varas.* II üduösségekért *az* kikhez
 266:3 I pedig *vgian* teoruent II pedig, *vgyan* törüént
 266:6–7 I enekelne: Z. Gergely [I margóján:] *In Authentic. Nouella 123 de sanct. Episc. Cap. 31. et 32.*
 266:7 I; II szépen *megh* iria
 266:7 I [locus a margón]
 266:7 I szoktac *vala*, a II szoktak *vala*, az
 266:12 I Antiochiat *immar* megh *veotte* II Antiochiat *immar* megh vötte
 266:13 I; II akaruán *az* Isten
 266:14 I hozuan (*vgymond*) minec
 266:15–16 I Processioba *a* Szentegyhaz II Processioban *az* Szentegyház
 266:17 II fínyességet
 266:18 I ielente *az* Isten II ielenté *az* Isten
 266:18–19 I varast Cosroes II várast Cosroës
 266:19 I csudulatoson II csudálatoson

266:20–22 [I margóján:] *Ioan. Durant. Lib. 2. de ritibus Ecclesiae capite 10.*
 266:20 I szoktac *vala pedigh* Processiot II szoktak *vala pedigh* Processiót
 266:21 I eoreomeokbeis II örömekbeis
 266:24 I tetemét: *Es a* II tetemét, és az
 266:24 I csontiait,
 266:29 I; II Bonfiniusbais sokszor
 266:29 I *mi reghi* eleincII *mi réghi* eleink
 266:32 I *veouec* Bulgar II *vöuék* Bulgar
 266:33–267:1 I [locus a margón]
 267:4 I Litaniakrül II Litaniákrúl
 267:5 I 452. *Gregor. Turonensis* II 452. et anno 396. *Gregor. Turonens.*
 267:6 I Sidonius *Apollinaris* lib. II Sidonius *Apollinaris* libr.
 267:7–10 I Synodo, Actor *1. Tom. 2. conciliorum*, ki azt
 267:7 I [megjegyzés a margón:] *Vide* Baron.
 267:9 I [locus a margón:] cap 30. [I-ben nincs felsorolva: *Ioannes Durand. libr. 2. de Ritibus, cap. 10* (l. 266:20–22)]
 267:11 I *vala, a mezeon* II *valá, az mezon*
 267:12 I *ielente az* Isten II *ielenté az* Isten
 267:13 I *vala irná*
 267:13 I *eneketis* II *éneketis*, Szent
 267:15 I *püspeakis* II *Püspökis*
 267:16 I *mostany vy Atiafiac* sem II *mostany vy Atyafiak* sem
 267:17 I *eneklese: Es annac okaert*, eneklic II *éneklése: Es annak okáért*, éneklik
 267:19 I *rutittiác reghi*
 267:19–21 I [locus a margón:] *Vide Feuarden. Dialog. 1. contra Caluin. Fol. 37.*
 267:19–20 I *lehet. Mert Legh* eleoszor II *lehet. Mert Leg* először
 267:20 I *hadnac* II *hattanak*
 267:20 I *Tudnia*
 267:21–22 I *nekünc. Reliquit hoc Lutherus* in Enchiridio
 267:24 I anno 1560
 267:27 I a *Zent* haromsághnac *megh csak* neuétis II az *szent* Háromság^{nak} neuét
 267:28 I *feoleotte* II *fölötte*
 267:29 I *irtottac. Mint az Vy tudomanioc hamissagárul irt keoniube, fol. 67. megh mutatám.*
 267:30 I *es az* Istenben II és *az* Istenben
 267:31 I *hagiác az eo* Litaniaiokbol, a *felliul eleo szamlalt* keoniuekbe II *hagyák az eo* Litaniaiokból az *fellyül elő szamlált* könyuekben

267:31 I Maga, *nilua* Z. Pal

267:33–268:1 I hogy *mégh a mi* üldözőinkertis II hogy *mégh az mi* üldözőinkértis

268: 2 I Anniaszentegyhaz, *melybe élt, és megholt szent Agoston*. [locus a margón]

268:4–5 I *mellien mégh eddigh soha* senki II *mellyen még eddigh soha* senki

268:6 I egy *Istentelen* Luther

268:9 I látnac az *Atiafiac*. De II látnak az *Atyafiak*, De

268:9 I es a *bodogsaghba vralkodo* Zenteket II és az *bodogságban vralkodó* szenteket

268:10 I ottan *mingiárt* baluani II ottan *mindgyárt* báluány

268:11 I feleséghe *keo* baluannia II feleséget *kő* baluánnnyá

268:12 I; II szentitis baluánnnyá

268:12 I teueligesnec II téuelygésnek

268:13–14 I hogy az *Istennec* megh dücseoült szentit, segítségül hinac, *es ennec, az Irasbais derék fundamentoma vagion mint a Giarmathi Miklos ellen irt keoniube beosegesen megh mutatom reouid üdeon, Isten segítséghe velem léuen*. II hogy az *Istennek* megh dücsöült szentit, segítségül hínák, *és ennek, az Írásbais, derék fundamentoma vagyon*.

268:15 I Masodszor az *Atiafiac*, hogy II Másodszor az *Atyafiak*, hogy

268:15 I szilidséghe nec II szilidségnek

268:15–16 I mutatnác, [...] Imillien II mutatnák, [...] Imyllyen

268:16 I toldánac az *eo* Litaniaiokhoz II toldának az *eo* Litaniáiokhoz

268:23–26 I [locus a margón:] *August. 2. contra Crescon. c. 1. et 2. lib. 3. ca. 73. li. 4. c. 55. carpunt Donatistae errores Augustini in Grammatica*.

268:24–25 I *oluastac volna*, eszekbe *vehettéc volna*, hogy ebbe *nem volt* semmi II *oluastak volna*, eszekben *vehették volna*, hogy ebben *nem volt* semmi III *vehették*

268:26 I az *Vy Atiafiakhoz* hasonlo II az *Vy Atyafiakhoz* hasonlo

268:26 I etc. *De efféle tudakos soczesagirol, a mi Deacombone Atiankfaiainac, masut beosegesen szolloc, Isten segítése velem leuen*. II etc. *De efféle tudakos soceságirul, az mi Deacombóne Atyánkfaiainak, másút böségesen szöllok, Isten segítése vélem léuen*.

268:28 I Vytokis, *vgian* Georeogh II Vytókis, *vgyan* Görög

268:30 I; II hallattárais. De

268:30–31 II praedikállunk, az Istennel

268:31 I mikor *zent felsegénénc* keoneorgünc II mikor *szent felsegének* könyörgünk

268:31 I itilliüc II itílyük

268:32 I szokás *volt az a* II szokás *vólt az*

268:33 I az *Isteni* imadsággha II az *Isteni* imadságban

269:2 I [locus a margón:] *August. Epistola 178*.

269:3 I [locus a margón]

269:6–7 I be oltatanc *mygh* vad

269:7 I olayfába, a Christusba

269:8 I [locus a margón:] *Canin. loco c 25. cap. 5.*

269:8 I; II *amaz Amen*

269:9 I *legien, γενοιτο a mint a LXXII. Sidoc fordítac, auagy*

269:11 I *pedigh, szinte annit iegiez, mint II pedig, szinte annyt iegyez, mint*

269:11 I *kérünc, de miuelhogy a Sidoc a Sátoroc innepén, zeold ághakat hordozuán kezekbe, giakran kialtiác vala az Istennek, Hosanna, e leon oka, hogy veghre a Sidoc, azokat a zeold aghakatis Hosannanac neuezéc. es azért kialtác a Sidoc, virágh vasarnap, Hosanna filio Daudid, a Daudid fianac, vgy mint geoeodelmes feiedelemnek vigiünc zeold ághat, es kériünc hogy üdueozicsen minket. [locus a margón:] Caninius ibidem cap. 4.*

269:12 I *Litaniaia. II Anyaszentegyháznak Litaniáia.*

269:13 I *Meditat.*

269:13 I [locus a margón:] *Idem cap. 24. Medit.*

269:15 I *ér[...]tem*

269:15 I *keoneorgheni II könyörgeny*

269:16 I *Raphael, Ti Angialoc II Raphael, Ti Angyalok*

269:17 I *Martyroc, Vallás teueoc, Papoc,*

269:20 I *értem. szeghin II értem széghíny*

269:22 I *A rolad vallás II Az róllad vallás*

269:23 I; II *szüuet*

269:28 I *haly meg minket II halgas meg minket*

270:3 I *Vigasztalo Z. Lélec [...] Isten II Vigasztalo Sz: Lélek [...] Isten*

270:5 I; II *Szeplötelen szüz*

270:7 I *Z. Szüzeknek [...] szüze II Szent Szüzeknek [...] szüze*

270:8 I *Mihaly Archangial, keoneoreoghy*

270:9 I *Gabriel Angial, keoneoreoghy*

270:10 I *Raphael Angial, keoneoreoghy*

270:11–12 I *Ti minniaian Istennek Angiali es Archangiali keonörögietec II Ti minnyáian Istennek, Angyali és Archángyali,*

270:13 I *Az bodogh lelkeknek minden seregi, keoneoreogietec II Boldog lelkeknek minden seregi, Könyörögietek*

270:15 I *Ti minniaian II Ti minnyáian*

270:16 II *Péter Apostol*

270:17 II *Pál Apostol*

270:18 II *András Apostol*

270:19 II *Iakab Apostol*

270:20 II *Iános Apostol*

270:21 II Thamás *Apostol*
270:22 II Iakab *Apostol*
270:23 II Philop *Apostol*
270:24 II Bertalan *Apostol*
270:25 II Máthé *Apostol*
270:26 II Simon *Apostol*
270:27 I Thadaee II Thadaeus *Apostol*
270:28 II 28 Matyas *Apostol*
270:30 II Lukács *Euangelista*
270:31 II Márk *Euangelista*
271:1 I *Ti minniaian* II *Ti minnyaian*
271:2 I *Ti minniaian* II *Ti minnyáian*
271:2 I erettünc II érettünk
271:3 I *Ti minniaian* II *Ti minnyáian*
271:4 II Istuan *első Martyr*
271:5 II Lörincz *Martyr* könyörögy
271:6 II Vincze *Martyr*
271:9 I Dömien
271:9 II érettünk
271:11 I *Istennec minden szent Martyri* II *Istennek minden szent Martyri*
271:12 II Syluester *Papa*
271:13 II Gergely *Papa*
271:14 II Ambrus *Püspök*
271:15 II Agoston *Püspök*
271:16 I Hieronyme II Hierónyme
271:17 II Márton *Püspök*
271:18 II Miklós *Püspök*
271:21 I Lazlo *Kiraly* II László *Király*
271:22 I *Ti minniaian* II *Ti minnyáian*
271:22 I Püspeokeoc, keoneoreogietec
271:24 I *Ti minniaian* II *Ti minnyáian*
271:25 II Benedek *Apatúr*
271:26 II Antal *Apatúr*
271:27 II Bernard *Apatúr*

271:30 I *Ti minniaian Istennec* szent Papiay, keonyeoreogietec II *Ti minnyáian Istennek* szent Papiay, könyörögietek
 271:31 I *Ti minniaian* II *Ti minnyáian*
 272:2 I Ersebet *Azzoni* II Ersebet *Aszony*
 272:3 I Margith *Azzoni* II Margith *Aszony*
 272:4 I Agotha *Azzoni* II Agotha *Aszony*
 272:5 I Lucza *Azzoni* II Lucza *Aszony*
 272:6 I Agnes *Azzoni* II Agnes *Aszony* *könyörögy érettünk.*
 272:7 I Cicelle *Azzoni* II Cicelle *Aszony*
 272:8 I Catalin *Azzoni* II Catalin *Aszony*
 272:9 I Neste *Azzoni* II Neste *Aszony.*
 272:10 I *Ti minniaian* II *Ti minnyáian*
 272:12 I [megjegyzés a margón:] *Petitiones*
 272:12 I; II *Vr Isten*
 272:12 I nekünc, *Legy kegielmes* nekünc II nekünk, *Légy kegyelmes* nekünk
 272:13 I; II *Vr Isten*
 272:13 I nekünc, *Haly megh Vram minket.* II nekünk, [...] *Halgas meg Vram minket.*
 272:17 I; II *Az hertelen* III *Hertelen*
 272:18 II *ördögnek* csalardságátul
 272:18 I csalardsagatul
 272:19 I *Az haraghtul* II *Az haragtul*
 272:21 I *A faitalan* II *Az faytalan*
 272:22 I *A meny* II *Az meny*
 272:23 I eoröc *karhozattul*, II örök *kárhozattul*,
 272:24 I [megjegyzés a margón:] *Obsecrationes*
 272:24 I *te foghatatlan szent* testesülésed II csudálatos *meg* testesülésed
 272:27 I es [...] böiteolésed II és [...] böytölésed
 272:28 I; II *te szent* kereszted
 272:28 I *ken* szenuedesed
 272:29 I *te szent* halalod II *te szent* halálod
 272:30 I *A te* szentseges II *Az te* szentséges
 272:31 I *A te* csudalatos II *Az te* csudálatos
 272:32 I Lélec
 272:33 I itilet II itilet
 272:33 II *napian, Szabadíts meg minket.*

273:1 I büneos[...] *szolgaid*, kerünc II bünös[...] *szolgaid*; Kérünk

273:2 I [megjegyzés a margón:] *Postulationes*

273:2 I Irgalmaz, *Hald megh keresünket*. II Irgalmaz *Hald megh keresünket*

273:3 I Hogy [...] megh bocsasd *bününket*, *Hald megh keresünket*. II Hogy [...] meg bocsássad *bününket*. *Hald megh keresünket*

273:5 I vezerey, *Hald megh keresünket*. II vezérely *Hald megh keresünket*

273:6 I Aniazentegyházadat, *megh eorizd*, II Anyaszentegyházadat, *meg örizzed*,

273:7 I oltalmazd, *Agy helt keresünknek*. II és *meg oltalmazd Hald megh keresünket*.

273:8–9 I rendeket, *a tökéletes életbe* II rendeket, *az tekéletes*

273:9 I tarcsad, *Agy helt keresünknek*. II tartsad *Hald megh keresünket*.

273:10 II Anyaszentegyháznak ellenségít

273:11 I alazzad, *Agy helt keresünknek*. II alázzad *Adgy helt keresünknek*.

273:14 I engegy, *Agy helt keresünknek*. II engedgy *Adgy helt keresünknek*.

273:15–16 I Hogy a *te hiueidet*, *csendes bekeségbe*, *megh tartsad Agy helt keresünknek*. II Hogy az *te hiuéidet*, *csendes* [jav. ebből: *csendes*] *bekeségben*, *megh tartsad Adgy helt keresünknek*.

273:17–18 I magunkat *a te szolgatodba meg tarcs es erősicz*, *Agy helt keresünknek*. II magunkat *az te szolgatodban* [...] *meg tarcs, és meg erősíts*, *Adgy helt keresünknek*.

273:19 I Hogy *a mi elmenket* II Hogy *az mi elménket*

273:20 I indicsad, *Agy helt keresünknek*. II indicsad, *Adgy helt keresünknek*.

273:21 I *teotteknec* II *tötteknek*

273:22 I *iouaydat aggiad*, *Agy helt keresünknek*. II *iouaydat adgyad*, *Adgy helt keresünknek*.

273:23 I Hogy *a magunc* II Hogy *az magunk*

273:24 I *teottec* *lelket*, *az eoreoc* II *iót töuök lelkét*, *az örök*

273:25 I *mencsed*, *Agy helt keresünknek*. II *mencsed*. *Adgy helt keresünknek*.

273:26 I *feold* [...] *giümeolcset beosegesen aggiad*, *kerunc* II *föld* [...] *gyümölcsét bőségesen adgyad*, *Adgy helt keresünknek*.

273:27 I; II [...]

273:28 I az *el niugot* *hiueknec* II az *el nyugot* *hiueknec*

273:30 I Hogy *megh halgas minket*, *kerünk* II Hogy [...] *meg halgas minket*, *kerünk*

273:31 I *Istennec zent Fia* II *Istennek szent Fia*.

273:32 I *Istennec* II *Istennek Baránnya*

273:32–33 I *világhnac vétket*, *Irgalmaz mi* II *világnak vétkét*, *Irgalmaz mi*

274:1 I *Istennec* II *Istennek Baránnya*

274:1–2 I *világhnac vétket*, *Halgas* II *világnak vétket*, *Halgas*

274:3 I *Istennec* II *Istennek Baránnya*

274:3–4 I *világhnac vétket*, *Kegielmez mi* II *világnak vétkét*, *Kegyelmez mi*

274:5 I *haly meg* minket II *halgas meg* minket

274:10 I *Atianc ki vagy menniekben*, etc. II *Atyánk, ki vagy mennyégben*, etc.

274:12 I *VIgiaz Vr Isten az en segitsegemre*, Sies II *VIgyaz Vr Isten az én segitségemre*, Sies
Vram az én oltalmamra,

274:12 I *en othalmamra*.

274:13–14 I *Szegienycsd* megh, es *rettencsd* megh *azokat*, kik az en lelkemet *üldeozic*. II
Szegyenícsd meg, és *rettencsd* meg *azokat*, kik az én lelkemet *üldözik*.

274:15 I *Terienec vissza*, megh *szegienüluen*, a kik II *Térienek vissza*, meg *szegyenüluén*, az kik

274:17 I *Hertelen megh téruen pirullianac* megh, kik II *Hertelen meg téruén pirúllyanak* meg,
kik

274:18 I *Eorüllyenec* es II *Eorüllyenek* és

274:18–20 I *benned Vram, a kik teged keresnec*, es *vighan kialcsac: Fel magasztald Vram*
azokat, kik a te üdueösségedet kiuanniac. II *benned Vram, az kik téged keresnek*, és *vigan*
kialcsák: Fel magasztald Vram azokat, kik az Te üduösségedet kíuánnnyák.

274:21 I *pedigh niomorult* szeghini *vagioc*, *Vram seghil meg engem* II *pedig nyomorúlt*
szegíny vagyok *Vram*, *segil meg engem*.

274:22 I es *otalmam*, *Vram yeoy el*, es ne II és *otalmam*, *Vram iöy el*, és ne

274:24 I *kezdetbe*

274:24 I *most es eoröcke*, *Vgy* II *most és [...]* örökké

274:26 I *megh Vram a* II *meg Vram az*

274:27 I; II R. *Mencsd meg Vr Isten[...]* az *benned*

274:28 I *Legy mi nekünc* II *Legy mi nekünk*

274:29 I *A mi ellensegünc eleot* II R. *Az mi ellenségünk [...]* előtt

274:30 I V. *Ne vegien diadalmot az ellenségh mi raitunc*, II V. *Ne végyen diadalmot az*
ellenség mi raytunc.

274:31 I a *hamis* ne II az *hamis[...]* ne

275:1 II *vétünk*

275:2 I *A mi alnakságunc* II R. *Az mi alnakságunk*

275:2 I; II *szerént ne*

275:4–5 I *eotet*, es ne *aggia az eo ellenséghi* kezébe. II *tégye ötet*, [...] és ne *adgya [...]* az *eo*
ellenségi[...] kezében [jav. ebből: kezéken] *ötet*.

275:6 I *teottekért* II *töttekért*

275:7 I *Fizesd meg Vr Isten a* II *Vr[...]* *Isten az*

275:8 I *teotteknec*, az *eoreoc bodoghságot*. II *tötteknek*, az *örök*

275:9 I az *el niugot* *hiuekert*, II az *el nyugot* *hiuekért*,

275:10 I *Eoreocké vala* *niugodalmat* II *Eorökké való* *nyugodalmat*

275:10–11 I es a *te veghetetlen feniessegedbe vid be eoket*. II az *Te véghetetlen*
fenyességben vid bé őket.

275:12 I V. *Bekesegben nyugodgianac*, II V. [...] *Bekeségben nyugodgyanak*,

275:14 I *a mesze feoldeon valo* Atiánk fiaert II *az mesze földön való* Atyánk

275:15–17 I R. *Vdueozicsd, es eorizd Vram a te benned reménlo* szolgálodat, *Agy segítséget nekic menniegbeol, es oltalmazd eoket.* II R. *Vduőzicsd, és őrizd Vram az te benned reménlő* szolgálodat, *Adgy segítséget nekik menyéghből, oltalmazd őket.*

275:18 I *megh az en* keoneörgesémet, II *meg az én* könyörgésémet,

275:19 I *kialtasom hasson te* eleodbe. II *kialtásom hasson te* elődben

275:21 I *KEgielmes* Isten, II *KEgyelmes* Isten,

275:21–24 I *tulaidona az Irgalmassagh, es kegielem, halgasd meg a mi* keoneörgesünket: *Es a te* szolgálodat, *kik az bűnnec lanczáual megh terhelttetec, a te Irgalmasságodbol kegiesen* odozd *megh.*

275:21–23 II *tulaydona az Irgalmasság, és kegyelem, halgasd meg az mi* könyörgésünket, *Es az te* szolgálodat,

275:23–24 II *te Irgalmasságodból kegyesen* odozd *meg.*

275:25 I *az eleotted* *megh* alazottaknac II *az előtted* *megh* alazottaknak könyörgés

275:26 I *es a bünrül* vallast teueoknec gonosságot bocsásd II *bünrül* vallást teuőknek gonoszságot bocsásd

275:26–27 I *egietembe, bekeséget nierhessünc te teolled.* II *egyetembe, [...] bekeséget nyerhessünk te tölled.*

275:28 I *Vram* irgalmasson II *Vram* [...] jrgalmason

275:28 III irgalmason

275:29–30 I *kegielmességedet: Tisztics megh minket minden vetküinktül, es ezekért erdemlet büntetésektül szabadicz megh.* II *kegyelmességedet: Tisztícs meg minket minden vétküinktül, és ezekért érdemlet büntetésektül [...] szabadícs meg.*

276:1–2 I *kit a bün* *megh* bánt, a poenitentia *megh* engesztel II *kit a bün* [...] *meg* bánt [...], az poenitentia [...] *meg* engesztel [...], hald

276:3 I *ostorat*, *melliet* II *ostorát*, *melly* [...] *et* büneinkel

276:4–5 I *szolgádon*, a *Romai Papan:* II *szolgádon*, az *Romai Papan* [...]: *Es*

276:5 I *eotet az te* kegielmessegedbeol II *ötet az te* kegyelmességedből az

276:6 I *ayandekodbol, csak azt* II *ayandékodból, csak azt*

276:6–7 I *kedues te* előtted II *kedues te* előtted

276:7 I *sziuel beis* telliesicse. II *sziuel béis* tellyesícse.

276:8 I *Isten, ki kutfeie vagy minden* *szent* *kiuanságnac, io tanácsnac,* II *Isten, ki kútfeie vagy minden* *szent* *kiuanságnak, ió tanácsnak, és*

276:9 I *cselekedetnec:* *Agy* II *cselekedetnek:* *Adgy az*

276:9 I *szolgaidnac oly* bekeséget II *szolgaidnak oly* bekeséget

276:10 I *sziüünket a te* parancsolatodba II *sziüünket az te* parancsolatodba

276:10–11 I *es a mi* ellensegünc II *és az mi* ellenségünk

276:13 I *Geriezd fel* Vram a szent Lélec tüzeuel, *a mi szüüinket, lelkünket, es kiuansaginkat,* hogy II *GEriezd fel* Vram az te szent *lelkednek* tüzéuel, *az mi szüüinket, lelkünket, és kiuanságinkat,* hogy

276:14 I testel, és *tizta szüuel szolgalliunc.* II testel [...], és *tizta szüuel szolgálllyunk.*

276:15–16 I es szolgáló *leanid* lelkénec, *minden vetkeit bocsásd megh,* hogy

276:15–16 II és szolgáló[...] *leányd* lelkének

276:16 II vétkéit

276:16–17 I te *Irgalmasságodat* melliet II te *Irgalmasságodat* mellyet

276:17 I *kéuantac,* az aytatos II *kéuántak,* az aytatos

276:18–21 I Isten, *hogy ebresztő malasztoddal elkezduen az iot bennünc,* segithő malasztoddal kisyried *a mi io cselekedetünket,* hogy minden *munkanc es imadsagunc* te teolled kezdessec, és te általad vitessec véghez. II *hogy ébresztő malasztoddal el kezduén az iót bennünk,* segítő malasztoddal kísíried *az mi ió cselekedetünket,* hogy minden *munkánk és imadságunk,* [...] te tölled kezdessék, és [...] te általad vitéssék véghez.

276:23 I kiket *tieidnec* II kiket [...] *tiéidnek*

276:24 III alázatosan

276:24–27 I kikért te eleotted *keoneörgünc,* *kik vagy e vilagon élnec,* vagy *el niugoduan a mas vilagra iutottac,* a te szentidnec esedezése által, *a te kegielmes io voltodbol,* minden II kikért te előtted *könyörgünk,* *kik[...] vagy [...]* ez világon *élnek,* vagy *el nyugoduán* az más világra iutottak, *az te szentidnek esedezése által, az te kegyelmes ió vóltodból,* minden

276:29 I vralkodic, *mind öröcken* II vralkodik, *mind örökkön*

276:30 I meg *az en* keoneorgésemet II meg *az én* könyörgésemet

276:31 I iusson te *hozzad.* II iusson te *hozzád.*

277:1 I Es az *el niugot* hiuec lelke az Istennek Irgalmassága által, *bekeseghbe* II Es az *világból ki múlt* híuec lelkei az Istennek Irgalmassága által, *bekeseghben*

277:4 I Segitsegeért II segítségéért

277:6 I *annianac* II *Annyának,* az

277:6–7 I Martyroc, *Vallasteoueoc,* Szüzec

277:8 I; II *kik az eo innepeket*

277:8 I *segitsegekbeis* II *segítségekbeis*

277:9 II *fiad által* az

277:15 I *teueliges,*

277:17 I *neked. A te szent fiad, etc.*

277:18 II *TEkinsc* [...] *megh*

277:20 I *minket. A te szent fiad, etc.*

277:22 I; II *segítségül*

277:23–24 I *erösittesünc. A te szent fiad, etc.*

277:27 I *lelkünkbe. A te szent fiad, etc.*

277:30 I eoruendeozünc II öruendözünk
 278:1 I segittesünc II segítettessünc
 278:1 I bodoghsagh
 278:2 I vitessünc. *A te szent fiad, etc.*
 278:4–5 I voltac imadsagockal segittesünc. *A te szent fiad, etc.* II vóltak [...] imadságokkal segítettessünk.
 278:6 I Vram, *a mi* alázatos II Vram, *az mi* alázatos
 278:7 I otalmaz *megh* minket II oltalmaz *megh* minket
 278:7 I veszedelemtül. *A te szent fiad, etc.*
 278:9 I eoreghbycse *a mi* aytatossagunkat II öregbicse *az mi* aitatosságunkat
 278:9 I eghessegünket. *A te szent, etc.*
 278:10 I *megh a mi* keoneorgésinket [jav. ebből: keoneoneorgésinket] II *meg az mi* könyörgésinket
 278:13 I A te szent *etc.*
 278:13 II által. [...]
 278:14 I segítségheért II segítségéért
 278:16 I hogy *az eo* őrizetec alatt II hogy *az eo* őrizetek alatt
 278:18 I testünkbe. *A te szent fiad, etc.*
 278:19 I ki csudálatos rendel, *az Angialoc es emberec tiztit* igazgatod
 278:20 I; III irgalmason II jrgalmason
 278:20 I mennieghbe II mennyégben
 278:21 I eoriztessec *a mi* életünkis e földön. *A te szent, etc.* II őriztessék *az mi* életünkis ez
 278:23 I alazatoson II; III alázatoson
 278:25 I fiadnac *megh* testesüleset II fiadnak *meg* testesülését
 278:26 I Angial
 278:29 I bodoghsagba *A te szent fiad, etc.*
 278:30 I niaualiaiókból II nyaualyáiokból
 278:31–279:1 I Angial II Angyal[...] könyörgése
 279:2 I A te szent, *etc.*
 279:4 I napian *valo Imadsagh.* II napián *való Imádság.*
 279:7 I Aniazentegyhaz
 279:10 I terieztened *a te zent* II teriesztenéd *az te szent* neued esméretit
 279:10 I esmeretit.
 279:11 I által, *az igaz* II által, *az jgaz*
 279:15 I A te szent[...], *etc. [...]* II szent [...], *etc. [...]*
 279:20 I itileoie II itilöie

279:23 I *a te* giarlo II *az te* gyarló
 279:28 I ki *a mi* giarlosagunknac II ki *az mi* giarlosagunknak
 279:28 I vagy, *a te* kedues II vagy, *az Te* kedues
 280:2–3 I haláltis II halaltis meg gyözzük és *az mi* üdüözítönk
 280:2–3 I es *a mi* üdueoziteonc II
 280:3 I batorsagoson II batorságoson III bátorságoson
 280:4–8 I variuc. *A te szent, etc.*
 280:5 II Martyrokat *az eo* kynnyokban
 280:6 II tötted
 280:8 II szent [...], etc. [...].
 280:11 I gözödelmesen II gyözödelmesen
 280:14–15 II sem *az* fegyuertül
 280:19 I A *Vallás teoueok* napian
 280:20–21 I hála *te* néked II hálá *te* néked
 280:22–23 I kellien *a te* eosueniden II kellyen *az te* ösuenyden
 280:23 I jarasokat *a te* hiu II iarásokat, *az te* hiu [jav. ebből: hiú] III hív
 280:27 I vallast *sziuembe*, melliet
 280:28–29 I lelkem[...] II lelkem[...] üdüösségére
 280:28–31 I üdüössegére. *Ki élsz es uralkodol* [jav. ebből: eralkodol], *öröckön öröcke, Amen.*
 280:29 II; III *segícs*
 281:1 I *finies* II *fínyes*
 281:1 I N. *a Z.* Léleknec II N. *az szent* Léleknek
 281:2 I temploma, *a* tekellates II temploma, *az* tekélletes
 281:2 I *finies* tükeore *az* Isten II *fínyes* tüköre, *az* Isten
 281:3 I emlekezeti II emlekezeti áldásban III emlekezeti
 281:3 I *van*
 281:6 I otalmaz *megh*, Isten
 281:13 I geozeodelmesse *teotted* II gyözödelmessé tötted
 281:13 I vilaghnakis II világnakis
 281:14–15 I testec[...] épp II testek[...] épp
 281:20 I; II *Ki élsz*, [...] etc. [...]
 281:21–22 I vilaghi geoneorüséget, szépséget, pompat, gazdaghságot
 281:24 I *leottel* II löttél
 281:26 I *beoueolködtel* II böuölködtél
 281:29 I nekünc *eo* teolle II nekünk *eo* tölle

281:30–31 I minket, *mely* megh szab[...]lázza *a mi* testünket, es *a Lélec* II meg szab[...]lázza *az mi* testünket, és *az Lélek*

281:31 I; II *sziűnket*

282:4 I *neuerül valo* Litania

282:10 I *Christus keoneorűly raitunc.* II *Christus könyörűly raytunk*

282:12 I *haly megh* minket. II *halgas meg* minket

282:14 I *Isten, Legy Irgalmas* nekűnc. II *Isten, Légy Irgalmas [...]* nekűnk.

282:15 I *Isten, Legy Irgalmas* nekűnc. II *Isten, Légy Irgalmas [...]* nekűnk.

282:16 I *Vigasztalo Z. Lélec* *Isten, Legy Irgalmas* nekűnc. II *Vigasztaló Sz: Lélek [...]* *Isten, Légy Irgalmas [...]* nekűnk

282:17 I *Isten, Legy Irgalmas* nekűnc. II *Isten, Légy Irgalmas [...]* nekűnk.

282:18 I *Istennec Z. Fia* II *Istennek szent Fia*

282:19 I *eoreoktűl foghua valo* *igbye*, II *öröktűl fogua való* *igije*

282:22 I *finiessege* II *finyessége*

282:23 I *nemzetec*

282:25 I *Szegletbeli ereos* *keo* II *Szegletbéli erős* *kő*

282:29 I *esteknec ereos* *giamolia* II *esteknek erős* *gyámolya*

282:30 I *El* *teueliedtekne* *igaz* *vttia* II *El* *teuelyedteknek* *jgaz* *úttya*

282:31 I; II *Az Isteni*

282:31 I *finiessege* II *finyessége*

283:2 *Ez vilagh* II *Ez világ*

283:5 I *Az mi szerelműnkne* II *Mi szerelműnknek*

283:7 I *cselekedetne* *finies* *tüköre* II *cselekedetnek finyes* *tüköre*

283:12 I *Szeghinieknec* II *Szegínyeknek*

283:13 I *Niomorultaknac* II *Nyomorúltaknak* *kíncses*

14 I *Megh epetteknec* *öröme* II *Meg epedteknek* *öröme*

283:16 I *finies* II *finyes*

283:17 I *Szarandoksagunknac igaz* *kalauzza* II *Szarandokságunknak igaz* *kalaúzza*

283:18 I *iaroknac finies* *vilagha*,

283:18 II *iaróknak* *vilagossága*

283:19 I *Giamoltalanoknac igaz* *otalmazoia*, II *Gyámolytalanoknak* *jgaz* *oltalmazóia*,

283:20 I *Tudatlanoknac* [jav. ebből: *Tndatlanoknac*] II *Tudatlanoknak* *bölcsesége*

283:21 I; II *Te benned*

283:23 I *Betegeknec igaz* *oruosa* II *Betegeknek igaz* *óruosa*

283:24 I *eozeegieknec*

283:26 I *Angialoknac* II *Angyaloknak* *öröme*

283:27 I Patriarkaknac II Patriarkának Királlya
 283:28 I Prophetaknac II Prophetának tanítóia
 283:29 Apostoloknac II Apostoloknak bölcsesége
 283:30 Euangelistaknac II Euangelistának Dóctora
 283:31 Martyroknac II Martyroknak erőssége
 283:32 I *Vallás teoueoknec* vilagositoia, II *Vallás töuöknek* vilagositóia,
 283:33 I *A szent* Szüzeknec II *Az szent* Szüzeknek
 283:34 I szenteknec *koszoruia*, II szenteknek *koszorúia*,
 283:35–36 I; II [...]
 284:2 I; II [...]
 284:5 I eordeogh
 284:7 I paranscolatid
 284:9 I *A te* megh II *Az te* meg
 284:10 I *A vilaghra* II *Az világra*
 284:11 I *A te zent* születesed II *Az te szent* születésed
 284:12 I; II [...]
 284:13 I *A te* sok II *Az te* sok
 284:13 III fáradságid, éhezésid
 284:15 I *A te* ostorozasid II *Az te* ostorozásid
 284:16 I *A te zent* II *Az te* szent
 284:17 I *A te* fél II *Az te* fél
 284:18 I *A te* menybe II *Az te* menyben
 284:19 I *A te szerelmes zent* Aniad II *Az te szerelmes szent* Anyádnak
 284:19 I szentid
 284:21 I Istennec II Istennek Baránnya
 284:21 I vilaghnac vétket, Irgalmaz mi II világnak vétkét, Irgalmaz mi
 284:22 I Istennec II Istennek Baránnya
 284:22 I vilaghnac vétket, Halgas II világnak vétkét, Hálgas
 284:23 I Istennec II Istennek Baránnya
 284:23 I vilaghnac vétket, Legy kegielmes nekünc. II világnak vétkét, Légy kegyelmes nekünk.
 284:24 I haly megh minket II halgas meg minket
 284:29 I Atianc ki vagy mennieghben, etc II Atyánk ki vagy mennyéghben, etc
 284:31 I eo neuet.
 285:1 I segítségünc II segítségünk
 285:2 I Ki a menniet II Ki az mennyet

285:3 I *hald* *megh az en* keoneorgesemet II *hal[...]*d *meg az én* könyörgésemet
 285:4 I; II *iusson te* elődbe
 285:6–7 I *igiekezetünket a te* kedued II *igyekezetünket az te* kedued
 285:8 I *lehecsünc a te* szolgálatodra II *lehecsünk az te* szolgálatodra
 285:8–9 I *beouölködesre* II *böuölködesre*
 285:10 I *sziünkbe* II *sziünkben*
 285:14 I *sziünkbe* II *sziünkben*
 285:17–18 I *es tamogassa a te* II *és támogassa az te*
 285:18 I; II *miuelhogy* nállad
 285:18 I *alhatatoson* II; III *álhatatoson*
 285:19 I *maradhat, a te* Atiay II *maradhat, az te* Atyai
 285:21 I *neuét, a te* hiueid II *neuét, az te* híueid szüüében
 285:21–22 I *geoneorüsegesse tötted*, a gonosz
 285:23 I [...] Enged
 285:23 II *tötted*
 285:23 I IESVS Z. *neuet*
 285:23–24 I *aytatoson* II *aitatoson* III *aitatoson*
 285:24–25 I *feoldeon, a te* vigasztalasodnac edesseget *eltekbe megh kostoluan*, ki II földön *az te* vigasztalásodnak edességét *éltekben* meg kóstoluan [...], ki
 285:25 I *vtan, a* veghetetlen II *vtan, az* véghetetlen
 285:30–31 I; II [...]
 286:1 I *Es az megh holt* hiuec lelke[...], *Istennec* Irgalmassagabol II *Es az világból ki múlt* hiuec lelkei, *Istennek* Irgalmassagából
 286:11 I *szeghin es* méltatlan II *szegíny és* méltatlan
 286:11 I *segítsegül* II *segítségül*
 286:14 I *megh* erőssiteo II *meg* erősítő
 286:17 I OH *Io* IESVS II OH *Ió* IESVS
 286:18 I IESVS, *esmérd megh en* bennem II IESVS, *esmérd meg én* bennem
 286:19 I; II *töröld le* az
 286:19 I *abrazatot en bennem.* II *abrázatot én bennem.*
 286:21 I *itilet nec* II *itilet nek*
 286:23 I *teged Vram*, sem II *téged Vram*, sem
 286:28 I *vigasztalása*, [...] IESVS II *vigasztalása*, [...] IESVS
 287:2 I *segítsegül* II *segítségül*
 287:3–290:19 I; II [...]

290:20 I *AZ ISTENNEK Z. ANNIARVL AZ MENNiey Kiralne* Azzonirul valo LITANIAK. II *AZ ISTENNEK SZ: ANNYARVL AZ MENNyei Királyné* Aszonyrúl való LITANIAK.

290:23 I segítségül II segítségül

290:24 II szűvedtül

290:25 I visele~~sed~~be II viselése~~d~~ben

291:2 I iussunc *a te* Zent II iussunk *az te* szent

291:3 I annia, *hog*y általad

291:4–5 I eleotte *a mi* vetkeinc II előtte *az mi* vétkeink

291:5 I fogiatkozásit *a te* tizta II fogyatkozásit *az te* tizta

291:6 I feodeozzeII földözze

291:8 I Christus *keoneorűly raitunc* II Christus *könyörűly raytunk*.

291:10 I *haly megh* minket II *halgas meg* minket

291:12 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten. *Légy Irgalmas* nekünk.

291:13 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Légy Irgalmas* nekünk.

291:14 I *Vigasztalo Z. Lélec [...]* Isten. *Legy irgalmas* nekünc. II *Vigasztaló Sz: Lélec [...]* Isten *Légy Irgalmas* nekünk

291:15 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Légy Irgalmas* nekünk.

291:16–292:27 [IV *Könyörögj érettünk. helyett:)]* I *Imagy Istent értünc.* II *Imadgy Istent értünk.*

291:16 I *Bodoghsagos* [jav. ebből: Bodoghsagot] Szüz II *Bodogságos* Szüz

18 II *Szent Szüzeknec [...]* Szüze II *Szent Szüzeknek [...]* Szüze

291:19–20 I Christusnac *zent Annia, Imagy Istent értünc. Irgalmassagnac Annia, Imagy Istent értünc.* Isteni II Christusnak *szent Annia, Imadgy Istent értünk. Irgalmasságnak Annia, Imadgy Istent értünk.* Isteni

291:21 I *Tiztasagnac Annia* II *Tiztaságnak Annia*

291:22 I *Szepleotelen* Szüz II *Szeplötelen* Szüz

291:23 I; II [...]

291:25 I *Minden szerelemre melto* Ania II *Minden szerelemre méltó* Anya

291:26 II Csudálatos *Szent Anya*

291:27 I *Teremptonknec* II *Teremptön[...]*k *szent Annia*

291:28 I *valtonknac* II *Meg váltón[...]*k *szent Annia*

291:30 I *Tiztelendeo Z. szüz* II *Tisztelendő Szent Szüz*

291:31 I *Dicseretes Z. szüz* II *Dicsíretes szent szüz*

291:32 I *Hatalmas Z. szüz* II *hatalmas szent szüz*

292:1 I *Kegies es* Irgalmas II *Kegyes és* Irgalmas

292:2 I; II [...]

292:4 I *Beolcseseghnec Kiraly* széky II *Bölcseségnek Király* széki,

292:5 I *Mi vigasagunknac oka* II *Az mi vigaságunknak oka*
 292:6 II *Isteni ayándékok edénye,*
 292:7 I *Tiztesseges edeny*
 292:8 I *Aytatossaghnac méltó edenie* II *Aítatosságnak méltó edénye*
 292:9 I *El reytet titkos* II *Lelki és titkos*
 292:10 I *Dauid[...]* *Kiralinac* *Tornia* II *Dauid[...]* *Királynak* *Tornya*
 292:11 I *Elefant foghbol csinalt szép torony* II *csontból csinált szép feiér torony*
 292:12 I *Aranibol eppitet szép haz* II *Aranyból eppítet szép ház*
 292:13 I *A bekesegh szerzesnec szekrenie* II *Az bekeség szerzésnek szekrénye*
 292:15 I *Haynali szép csillagh* II *Haynali szép csillág*
 292:16 I *Bethegeknek eghessege* II *Betegeknek egessége,*
 292:17 I *Büneoseoknec oltalmazoia* II *Bünösöknek oltalmazóia,*
 292:18 I *Niaualiasoc vigasztaloia* II *Nyaualyások vigasztalóia*
 292:19 I *seghitsege* II *segítsége*
 292:20 I *Kiralyne[...]* *Azzonia* II *Királyné[...]* *Aszonya,*
 292:21 I *Kiralyne[...]* *Azzonia* II *Királyné[...]* *Aszonya,*
 292:22 I *Kiralyne[...]* *Azzonia* II *Királyné[...]* *Aszonya,*
 292:23 I *Kiralyne[...]* *Azzonia* II *Királyné[...]* *Aszonya,*
 292:24 I *Kiralyne[...]* *Azzonia* II *Királyné[...]* *Aszonya,*
 292:25 I *Vallás teoueoc* *Kiralyne[...]* *Azzonia* II *Királyné[...]* *Aszonya*
 292:26 I *Kiralyne[...]* *Azzonia* II *Királyné[...]* *Aszonya*
 292:27 I; II [...]
 292:28 I *Istennec* II *Istennek Baránnya*
 292:28 I *vilaghnac vétket, Irgalmaz mi* II *világnak vétkét, Irgalmaz mi*
 292:29 I *Istennec* II *Istennek Baránnya*
 292:29 I *vilaghnac vétket, Halgas* II *világnak vétkét, Halgas*
 292:30 I *Istennec* II *Istennek Baránnya*
 292:30 I *vilaghnac vétket, Legy kegielmes nekünc.* II *világnak vétkét, Légy kegyelmes nekünk*
 292:31 I *haly megh minket* II *halgas meg minket*
 293:3 I *Maria, etc. V. Aldot vagy te leanzo az Istentül, R. Mert te általad leottünc reszesec az: életnek giümeolcsébe.* II *légy Maria, etc. V. Aldot vagy te Leánzó az Istentül, R. Mert te általad löttünk részesek az életnek gyümölcsében.*
 293:4 I *Meltoztas engem, szént szüz dicsireted mondasára.* II *V. [...]* *Méltóztas engem szént szüz [...]* *dicsireted[...]* *mondására,*
 293:5 I *ereot nékem ellenseghid* II *erőt nékem ellenséghid*
 293:6 II *Imagy Istent ertünc* II *Imádgý Istent értünk*

293:6 I zent *szüleie* II szent *szüléie*,
 293:7 I meltoc *lehessünc* a II méltók *lehessünk* az
 293:7 I ighiretinec *el vetelére*. II ighiretinek *el vételére*.
 293:8 I hald meg *az en imatsagomat*, II hal[...]d meg *az én imádságomat*.
 293:9 I; II iusson *te* elődbe
 293:11 I *EN*gegy Vr II *Adgy* Vr
 293:11 tegedet, ereot II tégedet, eröt
 293:12 I kik, *a te* zent II kik *az te* szent
 293:13 I segítsége által, *a mi* vetkeinkbeol II segítsége által, *az mi* vétkeinkből
 293:14 I *A Te* *malasztodat* kerünc II *Az Te* *malasztodat*, kérünk
 293:14 I lelkünkbe, [...] hogi II lelkünkben, [...] hogy
 293:15 I által, *a te* zent II által, *az te* szent
 293:15 I esmertüc, *az eo* kin II megh esmértük, *az eo* kin
 293:16 I vitettessünc II vitettessünk
 293:17 I azzonnac II aszonynak
 293:17–18 I által, *az eoreoc* II által, *az örök*
 293:18–19 I kerünc, erezzüc
 293:19 I által, *a mi* üdueossegünc II által, *az mi* üduösségünk
 293:20 I vöttüc II vöttük
 293:21 I *EN*gegy irgalmas Isten, *a mi* gjarlosagunknac II *Engedgy* jrgalmas Isten, *az mi* gjarloságunknak
 293:21–22 I Isten *zent* Annianac II Istennek *szent* Annyának
 293:22–23 I könörgése seghítsegéuel, *a mi* vetkeinkbeol II segítségéuel, *az mi* vétkeinkből
 293:24 I Szüz *Ania* Marianac
 293:25 I lelket, *a zent* II lelkét, *az* szent
 293:27–28 I keouetkeozendeo II köuetközendő
 293:30 I *fiad*
 294:1 I CHRISTUS
 294:4 I Ighid II Ighíd
 294:5 I segítsegünc II segítsegünk
 294:6 I bizonioson II; II bizonyoson
 294:9 I iusson *te*elődbe II iusson *te* elődbe
 294:11 I aggiunc zent II adgyunk szent
 294:12 I *a megh holt* hiuec lelke, II *az meg holt* híuek
 294:12 II Istennek

294:12 I; II bekeséggel
 294:15 I *A Te* oltalmaz II *AZ Te* oltalmaz
 294:16 I szükseghinkbe, hanem II szükséginkben, hanem
 294:16 I oltalmaz *megh* minket II oltalmaz *meg* minket
 294:21 I *VGIAN AZON SZEPLEOTELEN SZVZrül*, Maas LITANIA. II *VGyan azon sZepleoteleN SZVZrül*, Maas LITANIA
 294:22 I Santctis.
 294:24 I temploma, *a* Zent II temploma, *az* szent
 294:29 I Christus *keoneorüly raitunc*. II Christus *könyörüly raytunk*.
 295:2 I haly *megh* minket II halgas *meg* minket
 295:4 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Legy Irgalmas* nekünk.
 295:5 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Legy Irgalmas* nekünk.
 295:6 I *Vigaztalo Z. Lelec* Isten, *Legy irgalmas* nekünc. II *Vigasztaló sz: Lélek* Isten, *Legy Irgalmas* nekünk
 295:7 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Legy Irgalmas* nekünk.
 295:8 I *Bodogsagos* szüz II *Bodogságos* szüz
 295:10 I *Szent szüzeknec* szüze II *Szent szüzeknek* szüze
 295:11 II Elöknek *szent* Annya
 295:11 I [locus a margón:] *Genes. 3. v. 20.*
 295:12 I [locus a margón:] *Eccl. 24. v. 24.*
 295:13 I *A zent* II *Az* szent
 295:13 I [megjegyzés a margón:] *ibidem*
 295:14 I [locus a margón:] *Genes. 2. v. 8.*
 295:15 II Eletnek *szép* fáia
 295:16 I [locus a margón:] *Prou. 9. v. 1.*
 295:17 I Meniorszag*h*
 295:17 I [locus a margón:] *Gene. 28. v. 17.*
 295:18 I Eoreocke *valo* hegieknec II Eorökké *való* hegyeknek
 295:18 I [locus a margón:] *Gen. 49. v. 26.*
 295:19 I [locus a margón:] *Num. 35. v. 6.*
 295:20 I [locus a margón:] *Prou. [jav. ebből: Pron] 10. v. 11.*
 295:21 I Minden *te* benned bizok*nac* II Minden *te* benned bizók*nak*
 295:21 I [locus a margón:] *Prou. 30. v. 5.*
 295:22 I Hierusalemnec II Hierusalemnek
 295:22 I [locus a margón:] *Iudit 15. v. 10.*
 295:23 I [locus a margón:] *Exod. 25. v. 8.*

295:24 I [locus a margón:] *Exod. 25. v. 9.*
 295:25 I [locus a margón:] *Apoc. 21. v. 3.*
 295:26 I *Az Isten engesztelésenec zent helie* II *Az Isten engesztelésének szent helye*
 295:26 I [locus a margón:] *Exod. 25. v. 17.*
 295:27 I [locus a margón:] *Exod. 30. v. 1.*
 295:28 I *Iakob Patriarchanac Laytoriaia* II *Iákob Patriarchának Laytoriáiá*
 295:28 I [locus a margón:] *Gen. 28. v. 12.*
 295:29 I *Testamentomnac szekrinie* II *Testamentomnak szekrinnye*
 295:29 I [locus a margón:] *Exo. 38. v. 26.*
 295:30 I [locus a margón:] *Sapien. 7. v. 26.*
 295:31 II *Moysesnek*
 295:31 I *veszőie*
 295:31 I [locus a margón:] *Exod. 4. v. 2.*
 295:32 I [locus a margón:] *Num. 17. v. 8.*
 295:33 I *Istennek veszeie* II *Istennek vészeie*
 295:33 I [locus a margón:] *Isaiae 11. v. 1*
 296:1 I *Teouis keozt fel nőt Lilium* II *Töuis közt fel nőt Lílium*
 296:1 I [locus a margón:] *Cant. 2. v. 2.*
 296:2 I [locus a margón:] *Exod. 3. v. 2.*
 296:3 I [locus a margón:] *Iudic. 6. v. 37.*
 296:4 I *Salamonnac Kyráli széke* II *Salamonnak Kyrály széki*
 296:4 I [locus a margón:] *3. Reg. 10. v. 8.*
 296:5 I; II [...]

296:6 I *Be pecseteltet szep kut feo* II *Be pecseteltet szép kút fő*
 296:7 I *Be keritet szép kért* II *Be keritet szép kert*
 296:7 I [locus a margón:] *Canticum 4.*
 296:8 I *vizeknec* II *vizeknek*
 296:9 I [locus a margón:] *Prou. 31. v. 14.*
 296:10 I *finniel be körniekeztet* II *finnyel be környekeztet*
 296:10 I [locus a margón:] *Canticum 6.*
 296:11 I *Reggeli szép csillagh* I *Reggeli szép csillag*
 296:12 I *Szép piros* II *Szép pyros*
 296:13 I *Ekes mint* II *Ekes mikent az*
 296:14 I *valasztot finiesseghü, mint* II *választot finyességü, mint*
 296:15 I *seregeknec el rendelt* II *seregeknek el rendelt*

296:16 I; II *Az Isten*

296:16 I [locus a margón:] *Iere. 14. v. 21.*

296:17 I Minden *nemü* veszedelémtül II Minden *némü* veszedelemtül

296:23 I tisztasagos *megh* tisztulasod II tisztaságos *meg* tisztulásod

296:26 I szolgálid, Kerünc *halgas* *megh* *minket*. II szolgálid, Kérünk *halgas* *meg* *minket*.

296:28 I tölcсед, Kerünc *halgas* *megh* *minket*. II tölcсед, Kérünk *halgas* *meg* *minket*.

296:29 I niery *minekünc*, Kerünc *halgas* *megh* *minket*. II nyery *minékünk*, Kérünk *halgas* *meg* *minket*.

296:31 I eggiesseget. Kerünc *halgas* *megh* *minket*. II egyyességet, Kérünk *halgas* *meg* *minket*.

296:32 I mi kiraliunknac *minden* ellenseghi *ellen* niery geozeodelmet, Kerünc *halgas* *megh* *minket*. II mi királyunknak *minden* ellenségi *ellen* nyery gyözödelmet, Kérünk *halgas* *meg* *minket*.

296:297:1–2 I otalmazzad, Kerünc *halgas* *megh* *minket*. II oltalmazzad, Kérünk *halgas* *meg* *minket*.

296:4 I vezerellied, Kerünc *halgas* *megh* *minket*. II vezérellyed, Kérünk *halgas* *meg* *minket*.

296:5–6 I futottakat *megh* otalmazd II futottakat *meg* oltalmazd

296:5–14 [IV *Kérünk téged halgas-meg.* helyett:] I Kerünc *halgas* *megh* *minket*. II Kérünk *halgas* *meg* *minket*.

296:9 I niery *mi* nekünc II nyery *mi* nekünk

296:11 I segitseget II segítséget

296:12–13 I a *Christusban el niugot halottaknac* niery eoreocke *valo* niugodalmat II az *Christusban el nyugot halottaknak*, nyery örökké *valo* nyugodalmat

296:15 I Istennec II Istennek

296:15 I vilaghnac *vétket*, Irgalmaz *mi* II világnak *vétkét*, Irgalmaz *mi*

296:16 I Istennec II Istennek

296:16 I vilaghnac *vétket*, Halgas II világnak *vétkét*, Halgas

296:17 I Istennec II Istennek

296:17 I vilaghnac *vétket*, Legy *kegielmes* nekünc II világnak *vétkét*, Legy *kegyelmes* nekünk

296:18–23 I; II [...]

296:24 I meg *Vram* a II meg *Vram* az

296:26 I *megh a te* geoleközetedrül II *meg az te* gyöleközetedrül

296:27 I Melliet *eleitül* foghua II Mellyet *eleitül* fogua

296:28 I bekeseghünc II bekeségünk

296:29 I beoueolkeodes II böuölködés

296:31 I ne *tauozzal* haragodba II ne *tauozzal* haragodban

298:1 I hald *megh az en imadsagomat*, II hald *meg az én imadságomat*,

298:2 I kialtasom *hasson* elődbe II kialtásom *hasson* elődbe

298:4 I hogy *eoröcke valo*, lelki
 298:6 I *eoreocke valo* vigasaggal II *örökké való* vigasaggal
 298:7 I Örizzd *megh* Vram II Eorizzd *meg* Vram
 298:8 I szerencsetlenségtül II szerencsetlenségtül
 298:12 I es *az eo* reaioc II és *az eo* reáiok
 298:13 I geolekeozetekre II gyöleközetekre
 298:14–15 I eeket *a te* aldomasod II őket *az te* aldomásod
 298:17 I; II kisirtetektül
 298:19 I meg *a mi* vetkeinc II meg *az mi* vétkeink
 298:21 I tötteket, *A mi* varasunkat II tötteket, *Az mi* várasunkat
 298:22 I Atiankfiait *soghorinkat*, barátinkat
 298:23 I; II *ekesicsd fel* ioszágos
 298:24 I es *eghességet* nekünc.
 298:29 I nyugodalmot II nyugodalmot
 299:1 I szerencsetlenségtül *megh* eorizzed II szerencsetlenséghtül *megh* örizzed
 299:1 I áldomásod
 299:1 I legyen *mi* raitunc II légyen *mi* raytunk
 299:3 I minden *e* vilagra II minden *ez* világra
 299:4 kerünc *a mi* szüünket, *a te* io II kérünk *az mi* szüünket, *az te* ió
 299:4 I *fñiessegeuel* II *fñiessegéuel*
 299:7 I mindeneket *ióra* fordítasz [jav. ebből: fotdítasz] II mindeneket *ióra* fordítasz
 299:8 I szüünkbe, *a te* szerelmednec *el* olthatatlan II szüünkben, *az te* szerelmednek *el* olthatatlan
 299:9 I semmi, *nemü* keserteteckel II semmi, *némü* kesirtetekkel
 299:9–10 I ne *masoltassanac*. II ne *másoltassanak*.
 299:11 I ayandekit, *a* zent II aiandékit, *az* szent
 299:11–12 I által, *a te* hiueid II által, *az te* híueid
 299:12 I szolgálid es szolgáló *leanidnac*, kikert II szolgálid es szolgáló *leánydnak*, kikért
 299:13–14 I szíubeol
 299:15 II fiadnak
 299:15 II CHRISTVSNAK általa.
 299:15 I által, *ki te* veled, etc.
 299:16 I; II [...]
 299:17 I hald *megh* II hald *meg*
 299:18 I kialtasom *hasson* elődbe II kialtásom *hasson* elődbe

299:19–20 I; II [...]

299:21 I a *Christusban ki mult* híuec Lélke, II az *Christusban ki múlt* híuec Lélke,

299:21 I; II bekeséggel

299:25 I *finies* II *finyes*

299:26 I *A szüzeknec szép Viraghia* II *Az szüzeknek szép Virágja*

299:28 I *veot* II *vöt*

300:2 I *vtalta házadat*.

300:3–4 I *büz. Szüünkbe legien eghi tűz, Faytalan vetket mely ki üz.* II *A bünt, ki minket eget mint tűz*

300:5 I *Menniekbe* II *Mennyekben*

300:5–6 I *Hogy latuan IESVS szent szinet, erezzüic igaz eoreomet.* II *IESVS lassuk szent szinedet, Kóstollyük nagy örömedet*

300:9 I *Az Aniaszentegyhaznak, Bodogh* II *Az Anyaszentegyháznak, Bodog*

300:9 I *innepin valo Imadsaghi.* II *innepin való Imadsági.*

300:10 I [megjegyzés a margón:] B. *A. Purificatio.* II B. *A.*

300:11 I *alazatoson* II; III *alázatoson*

300:12 I *te zent Fiad* II *te szent Fiad*

300:12–13 I *termeszetiibe, a megh tiztittatot szüztül, a templomba* II *termeszetiiben, az meg tisztítottat szüztül, az templomban*

300:15 I; II *etc.*

300:16 I [megjegyzés a margón] B. *A. Annunciatio.* II B. *A.*

300:17 I *mehébe, az Angiali* II *méhében, az Angyali*

300:18 I *ighidet* II *ighídet*

300:18 I *enged a te alázatos* II *enged az te alázatos*

300:19–20 I *valliuc, az eo keoneorgése* II *vallyuk, az eo könyörgése*

300:20 I *segíttessünc* II *segíttessünk*

300:21 I; II *etc.*

300:22 I [locus a margón]

300:23 I; II [...]

300:34 I *malsztodnac* II *malasztodnak*

300:25 I *üduösséghe nec* II *üduösségnek*

301:1 I; II (*auagy*) *Születése (auagy) Fogantatása*

301:1 I *bekesegünk nec* II *bekeségünknek*

301:2 I; II *etc.*

301:3–4 I [megjegyzés a margón] B. *A. Assumpt. et ad Niues.*

301:4 II [...]

301:5 I kerünc *teghed a te bünös* II kérünk *téged, az te bünös*

301:5–6 I neked, *a magunc cselekedetibe* II néked *az magunk cselekedetibe*

301:8 I; II etc.

301:9 I [megjegyzés a margón] vitele, *Praesentatio*. II napián.

301:10–11 I Lélec *Isten Satorat, harom eztendös korába*, a Templomba II Lélek *Isten sátorát, három esztendös korában*, az templomban

301:12 I *hogya a kik e feoldön az eo be mutatása napiat illiuc*, az eo II *hogya az kik ez földön az eo bé mutatása napiát illyük*, az eo

301:12–14 I az igaz Templomba, *a Christusba, mys az öröc bodoghsaghba* be mutattassunc, ki *te veled, es a zent Lelecke egietembe, él etc.* II az igaz Templomban, *az Christusban, mijs bé mutattassunc az örök bodogságban, Ki te veled, és a szent Lélekkal egyetembe, él etc.*

301:16 I [locus a margón]

301:17 I [locus a margón:] *I. Thess. 2. v. 19. Philip. 4. v. 1.*

301:17–18 I *Annia Remensegünc, s eltünc Vttia, Vduöz* II *Annya, Remensegünk, s' éltünk Vttya, Vduöz*

301:21 I *nialualigunc szeghinseghbe*, Hozzad

301:22 I *mennieghbe Ki elsz öröc bodoghsaghba*.

301:23 I *Azert kegies szemeidet* II *Azért kegyes szemeidet*

301:25 I *O kegies szüz* II *Oh kegyes szüz*

301:25–26 I *kegiességedet, Aggiad lassuc zent fiadat, Erezzüc zent otalmadat*. II *vóltodat, Aggyad lássuk szent fiadat, Erezzük szent oltalmadat*.

302:2 I *meltoc lehessünc a* II *méltók lehessünk az*

302:4 I *mindenhato, etc. fol. 207. [IV 293:24–28]* II *mindenható, etc. pag. 692 [IV 293:24–28]*

302:10 I; II *Redemptoris*.

302:11 I [megjegyzés a margón] *A. Napraygh*.

302:14 I *segítseghe* II *segítsége*

302:15 I; II *löl*

302:18 I; II *löl*

302:20 I *Legy a bünöseoc* II *legy az bünösök*

302:23 I *Es a zent* II *Es az szent*

302:25 I *azzonnac, etc. fol. 207. [IV 293:17–20]* II *aszonynak, etc. pag. 691. [IV 293:17–20]*

303:5 I [locus a margón]

303:8 I *vilagossagh árada*, Eorüly

303:8–10 I *düceseosegh satora, Minden szepseghnec haileka Bodogh legy* II *dücsösség sátora Istennek erös táborá*. Aldot

303:10–11 I *szüz, Kinec kerése, bünt ki üüz, Aggiad, hogy nekiunc ama büz, Ne arthasson az öröc Tüz*.

303:12 I *Meltoztassál* engem Z. Szüz *a te* dicsireted *mondására*, II *Meltoztas* engem szent Szüz, dicsireted *mondására*,
303:13 I erőt *nekem* ellenseghid II erőt *nékem*, ellenségid
303:15 I *ENgegy* irgalmas Isten, *etc. fol. 207. [IV 293:21–23]* II *ENgedgy* irgalmas Isten, *etc. fol. 692. [IV 293:21–23]*
303:19 I *Caeli*. II *coeli*.
303:20 I [locus a margón]
303:22 I; II *mehed* hordoznia *Meltoua löt*, Alleluia
303:26 I es *vigagy* szüz
303:26 I Mert *igazán* fel
304:3 I tamadasáual, *a te* házad II tamadasáual, *az te* házad
304:6 I; II LITANIAE
304:7 I; II ES *MEGH* KESEREdettekért.
304:9 I Christus *keoneorüly raitunc*. II Christus *könyörüly raytunk*,
304:11 I *haly megh* minket II *halgas meg* minket
304:13 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Légy Irgalmas* nekünk.
304:14 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Légy Irgalmas* nekünk.
304:15 I *Vigasztalo* Z. Lelec Isten, *Legy irgalmas* nekünc. II *Vigasztaló* Sz: Lélek Isten, *Légy Irgalmas* nekünk
304:16 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Légy Irgalmas* nekünk.
304:17 I [locus a margón:] *Psa. 146 v. 3.*
304:17 I; II szüüket
304:18 I [locus a margón:] *Iob 5. v. 18.*
304:19 I [locus a margón:] *1. Reg. 2. v. 6.*
304:19 I holt *igire viszez*, es
304:20 I [locus a margón:] *Ezec. 38 v. 9.*
304:20 II Ki *az eo* betegségekben
304:20 I *giogitod* II *gyogytod*
304:21 I [locus a margón:] I *Psal. 16. v. 7.*
304:21 I Ki *a* benned II Ki *az* benned
304:21 I *megh giogitod* II *vigasztalod*
304:22 II Ki *az* ártalmas
304:22 I *fekelieckel megh vért* Iobot II *fekélyekkel meg vert* Iobot
304:23 I [locus a margón:] *4. Reg. 20. v. 5.*
304:23 II Ki *az eo* betegségében
304:25 I [locus a margón:] *Tobiae 12. v. 3.*

304:26 I [locus a margón:] *Num. 12. v. 10.*
304:26 I a *bell* poklossagbol II az *béll* poklosságból
304:27 I [locus a margón:] *Num. 21. v. 6.*
304:27 I merghetül, *a te* nepedet II mergétül, *az te* népedet
305:1 I [locus a margón:] *3. Reg. 13. v. 6.*
305:1 I szara[...]t keze[...]t II szára[...]t kezét
305:3 I [locus a margón:] *3. Reg. 17. v. 23.*
305:3 I Ki *az* Illies II Ki *az* Illyes
305:5 I azzonnac, leaniaert *valo köneorgeset*, megh II aszonynak, leanyáért *való könyörgését*,
meg
305:9 I azzoni *állatot*, labára II aszony *állatot*, labára
305:10 I Kiraly[...] ember[...] halando II Király[...] embernek
305:11 meg *szabaditad*, II meg *szabadítad*,
305:15 I szállottakat *a* gonoz II szállottakat *az* gonosz
305:19 I; II [...]
305:24 I terheltetteket
305:25 I künniebitez,
305:26 I; II vötted
305:31 I es *az eo* latogatoioknac II és *az eo* látogatóioknak
306:1 I Ki *Z. Peter*
306:1–2 I betegeket *meg* giogytal II betegeket *meg* gyógytál
306:3 I Ki *Elisaeus* csontiy
306:3 I; II halottakat
306:4 I seghiteonc II segítőnk
306:8 I *Vr* Isten Irgalmaz nekünc, *Legy kegielmes* nekünc. II *Vr* Isten Irgalmaz nekünk, *Légy kegyelmes* nekünk.
306:9 I; II *Vr* Isten
306:9 I nekünc, *haly* megh *Vram* minket II nekünk, *Es* halgas
306:10 I; II [...]
306:11 I gonossaghtul, *Mencz* megh *Vram* minket. II gonoszságtul, *Mencs* meg *Vram* minket.
306:12 I megh *Vram* minket. II meg *Vram* minket.
306:15 I eordeogh
306:15 I *Mencz* megh *Vram* minket. II *Mencs* meg *Vram* minket.
306:16 I veszedelemtül, *Mencz* megh *Vram* minket. II veszedelemtül, *Mencs* meg *Vram* minket.
306:17 I megh *Vram* minket. II meg *Vram* minket.

306:18 I Hertelen II hertelen
306:18 I Mencz *meg Vram minket.* II Mencs *meg Vram minket.*
306:19 I kisirteted érdemeért II kisirtetednek
306:28 I; II [...]
306:32 I Itilet II Itilet
306:33 büneos *szolghaid,* Kerünc
307:1 I; II [...]
307:3 I, II Hogy *az igaz*
307:4 II szüuet
307:14 I Hogy *a te* felelmedbe II Hogy *az te* felelmedben
307:16 I vtan *az eoreoc* II vtán *az örök*
307:18 I Istennec II Istennek
307:18 I vilaghnac *vétket, Irgalmaz mi* II világnak *vétkét, Irgalmaz mi*
307:19 I Istennec II Istennek
307:19 I vilaghnac *vétket, Halgas* II világnak *vétkét, Halgas*
307:20 I Istennec II Istennek
307:20 I vilaghnac *vétket, Legy kegielmes nekünc.* II világnak *vétkét, Légy kegyelmes nekünk.*
307:21–26 I; II [...]
307:27 I megh *Vram a* II meg *Vram az*
307:28 I Menczd *megh Vram a* II Mencs *még Vram az*
307:29 I reanc *veghre zent szemedet*
307:30 I keoneorüli *a te szolgaidon* II könyörüly *az te szolgaidon*
307:31 I Legy *Vram nekünc ereosseghnec* II Légy *Vram nekünk erősségnek*
307:32 I *A mi ellensegünc* II *Az mi ellenségünk*
307:33 I Semmit *ne arcson nekünc a mi ellensegünc,* II Semmit *ne árcson nekünk az mi ellenségünk,*
308:1 I Es a gonossaghnac *fia megh ne sercsen minket,* II Es a gonozságnak *fia meg ne sércsen minket,*
308:2 I Legy I mi *segiteonc Vr* II Légy *mi segítönk Vr*
308:3 I Megh II Meg
308:6 I megh *az en* keoneorgesemet II meg *az én* könyörgésemet
308:9 I; II Isten, *az emberi*
308:9 I segítsege II segítsége
308:10 I segítsegednec ereiet, *a te betegh* II segítségednec ereiet, *az te beteg*
308:11 I segítettuen II segítettuen
308:11 I geolekeozetedbe II gyöleközetedben

308:14 I ellensegh

308:15 I; II vöt

308:19–20 I embert, *a te* eggietlen II embert, *az te* egyetlen

308:25–26 I Isten, *a te* irgalmassagodat alazatoson kerüic, *mely* nekünc niaualiainkban *valo* bekeseges II Isten, *az te* irgalmasságodat alazatoson kérjük, *mely* nekünk nyaualyáinkban *való* bekeséges

308:25 III aláatoson

308:27 I eneggien. II engedgyen.

308:28 fugh *az mi* eletunc II fűg *az mi* életünk

308:29 I kialtoc

309:1 I Isten, *a te* hiueidnec II Isten, *az te* híueidnek

309:3 I segítségét II segitségét

309:4 I *a te* Aniazentegyhaza**d**ba II *az te* Anyaszentegyház**a**dban

309:5 I csudalatoson II csudálatoson

309:6 II ellen *az te* szent

309:6–7 I ellen [...] ertelmünc

309:8 I szíuel

309:16 I tekincz *megh* kegielmesen II tekíncs *megh* kegyelmesen

309:18 I bocsanattiat, *a te* szolgálatodba *valo* alhatatossagot II bocsanattyát, *az te* szolgálatodban *való* álhatatosságot

309:19 I veghigh *megh* maradoknac II végig *meg* maradóknak

309:19–20 I bodoghsagot *el* vehessüc

309:20 I által, *etc.* II által, *etc.*

309:21 I *megh az en* köneorgesemet II *meg az én* könyörgésemet

309:22 I iusson *te* eleodbe II jusson [jav. ebből: jussom] *te* elődben

309:25 I Es *az el* niugot hiuek lelke *az* Istennec Irgalmassaga *altal*, bekeseghbe II Es *az el* nyugot hiuek lelke *az* Istennek Irgalmassága *által*, békeségben nyugodgyék,

310:1 I ENNIHANY SZEP INTESI A ZENT IRASNAK minden rendbeli emberek tanuságára. II ENNYHANY SZEEP INTési *az szent* írásnak minden rendbéli emberek tanuságára.

310:3–5 I VIgiazzatoc *ti* magatokra, es *a* niáira, *melliet* reatoc bizot *a Z. Lélec*, *hogy igazgassátoc* *az* Isten Aniaszentegyházat, *melliet*, *Z. veréuel niere*. II VIgyazzatok *ti* magatokra, és *az* nyáira, *mellyet* reátok bizot *az Sz: Lélek*, *hogy igazgassátok* *az* Isten Anyaszentegyházat, *mellyet* *szent* veréuel *nyere*.

310:5 I [locus a margón]

310:6 I nyaiat, gongiokat II nyáját, gondgyokat

310:7 I io *akaratbol*, nem II ió *akaratból*, nem

310:8–9 I vralkodnatoc *a nyaion*, hanem II uralkodnátok *az nyájon*, hanem

310:9 I legietec [...] *a nyainac* II legyetek [...] *az nyáinak*

310:10 I a *megh* heruadhatatlan II az *meg* heruadhatatlan

310:12–13 I [locus a margón]

310:15–16 I eleottetec *valo Pasztoroknac, es alaioc vessétec magatocat*, Mert II előttetek *való Pásztoroknak*, Mert

310:17–18 I Vr *rendelte, hogy aki* az Euangeliomot hirdeti, az Euangeliomból *ellien*. Azért II Vr *rendelte, hogy az ki* az Euangeliomot hirdeti, az Euangeliomból *éllyen*. Azért

310:18 I *ki az Isten ighiere tanittatic*, reszeltesse II *ki az Isten ighière tanittatik*, reszeltesse

310:19–20 I [locus a margón]

310:22 I [locus a margón:] *Sapient. 6. v. 3.*

310:22–23 I *KJralioc, es feoldnec birai*, kik II *Királyok, és földnek birái*,

310:23–24 I *dicsekedtec az alattatoc valo nepnec sokaságába, halgassatoc engemet*: Az Vrtul II *kik dicsekedtek az alattok való népnek sokaságában halgassatok engemet*: Az Vrtül

310:24 I *nektec ez az hatalom* II *néktek ez az hatalom*

310:25 I *veszen a ti cselekedetetekről* II *vészen az ti cselekedetetekről*

310:26 I *orszaganac conduiselei* leuen II *országának conduiselői* léuén

310:26 I *ityltetec* II *itíltetek*

310:26–27 I *az eo igaz teorueniet* II *az eo igaz törünyet*

310:27 I *az eo akarattia* II *az eo akarattya*

311:1 I *ielenic ti nektec, es kemeny itilet* II *jelenik ti néktek, és kemény itílet*

311:2 I a *kik uralkodnac*, A *kisdedec* II az *kik uralkodnak*. Az *kisdedek*

311:2 I *irgalmassagot niernec* II *irgalmasságot nyernek*

311:3–4 I Isten *személt nem valogat, sem megh nem yed* senki *hatalmassagatul*, mert II Isten *személt nem válogat, sem meg nem ijed* senki *hatalmassagátul*, mert

311:4–5 I *kicsint, s' mind nagiot* II *kicsint, s' mind nagyot*

311:6 I; II *hatalmasokat*

311:6 I *kemenib kinoc variac*. [locus a margón:] *Similia Deut. 17. v. 19.* II *keményb kínok várják*. Sap.

311:9–10 I *nem az emberek, hanem az Isten teoruenie* itiletibe foroghtoc. *Es* II *nem az emberek, hanem az Isten törünyé* itiletiben forogtok. *Es*

311:10 I *itíltec* II *itíltec*

311:10 I *Vrnac* II *Vrnak*

311:11 I *szorgalmatosan megh gondolliatoc*. Mert az *Vr Istennél* II *szorgalmatosan meg gondollyatok*. Mert az *Vr Istennél* III *szorgalmatosan*

311:13 I *kiuansaga*. [locus a margón] II *kiuánság, 2*

311:15–19 I [locus a margón; v. ö. IV 312:1] Rom. 13. v. 1. *Similia* 1. Pet.

311:15–19 I Minden *ember a velle biro feiedelemnec engeggien*. Mert *nem egiebtül*, hanem *az Istentül vagion a hatalom*. *A mi pedigh az Istentül vagion, iol vagion rendelue. Annac okaert, a ki a hatalom ellen tusakodic*, Isten *ellen tusakodic*, a *ki pedigh eo ellene tusakodic*,

karhozatot szerez magának. Mert a fejedelem nincs félelmere II Minden *ember az vélle bíró fejedelemnek engedgyen*. Mert *nem egyébtül* hanem *az Istentül* vagy *az hatalom*. *Az mi pedig az Istentül* vagy *íól* vagy *rendelue*. *Annak okáért*, az *ki az hatalom ellen tusakodik*, Isten *ellen tusakodik*, az *ki pedig eo* ellene *tusakodik*, kárhozatot szerez magának. Mert az fejedelem nincs félelmére

311:20 I gonosznac. *Ha azért felni nem akarsz az hatalomtul*, iot II gonosznak. *Ha azért félly nem akarsz az hatalomtul*, jót

311:21 I es *ebbeol* dicsireted leszen. Ha II és *ebből* dicsireted lészen. Ha

311:22–23 I kardot, mert *az Istennec a gonoszokon valo boszü allo* szolgálja. II kardot, mert *az Istennek az gonoszokon való boszü állo* szolgálja.

311:24–25 I okaert *ketelenseghbeol feiet haicsatoc*, nem csak *a haragert*, de lelki ismeretetekértis II okáért *kételenségből fejet haycsatok* nem csak *az haragért*, de lelki ismeretetekértis,

311:25–26 I *miuelhogy az Istennec szolgálja*. II *miuelhogy az Istennek szolgálja*.

312:1 I [locus: vö. IV 311:15–19]

312:2 I [locus a margón]

312:3 I *firfiuhoz* II *firfiakhoz*

312:4 I *Firfiac*, szeressetec *a ti hazas* II *Firfiak*, szeressétek *az ti ház*

312:5–6 I ezért *atta eonneon magat*. Vgy a *firfiakis szeressec az eo* feleségeket, mint *az eonneon* II ezért *adta önnön magát*. Vgy az *firfiakis szeressék az eo* feleségeket, mint *az önnön*

312:6–7 I szereti, *eo magat* II szereti, *eo magát*

312:8 I *taplallia*. [locus a margón:] Ephes. 5. v. 28. 1. Corin. II *taplállya*. Ephes. 5. v. 28. 1. Cor.

312:10 I *Firfiak* szeressetec *a ti hazas* II *Firfiak* szeressétek *az ti ház*

312:11 I *hozzaioc: okoson* II *hozzájok: Okoson*

312:11 III *okoson*

312:11–12 I *mint giarlob* II *mint gyarlób*

312:12 I [locus a margón:] Coloss. 3. v. 19. II; III Coloss. 3. v. 19.

312:13 I *azzoni allathoz*. II *aszony állathoz*.

312:14 I *Azzoni allatoc az eo vrok hatalma es birodalma* II *Aszony állatok az eo vrok hatalma és birodalma*

312:14–15 I *kiknec ekességec*, ne *legien az külseo* II *kiknek ékességek*, né *légyen az külső*

312:15–18 I *haiba, aranyba, es gazdag eolteozetben*, hanem *az eo belseo* el reitet *sziueokbe*. *Az eo lelkec gazdag legien Isten eleot, rodhatatlan csendesseggel, es io erkeolcse*. *Az eo feriekne* II *hayban, aranyban, és gazdag öltözetben*, hanem *az eo belső* el reytet *sziüökben*. *Az eo lelkek gazdag légyen Isten előtt, rodhatatlan csendességgel, és jó erkölcsel*. *Az eo férjeknek*

312:18–19 I mert *vgyanis a firfiu* II mert *vgyanis az firfiú*

312:19 I *azzoni emberne*c, mint II *aszony embernek*, mint

312:19–20 I Aniaszentegyhaznac, *es mikeppen Sara engede Abrahamnac, eotet Vranac neuezuen*, vgy *tys*. II Anyaszentegyháznak, *és miképpen Sára engede Ábrahámnak, ötet Vrának neuezuén*, vgy *tíjs*. 1. Petr. 3. v. 1. Coloss.

312:20 I [locus a margón:] 1. Petr. 3. v. 1. Coloss.

312:20 I [locus a margón:] 1. Corin. 11. v. 3. 1. Petr. 3. v. 5. 6. II 1. Corinth. 11. v. 3. 1. Petr. 3. v. 5. 6.

312:22 I ATiac, *a ti fiaitokat* II Atyák, *az ti fiaitokat*

312:22–23 I indicsátoc, *hanem neuellietec eoket az Isteni* II indicsátok, *hanem neuellyétek őket az Isteni*

312:23–24 I gonduisseles *altal*. [locus a margón]

313:2 I eneggietec *a ti születeknec* II engedgyetek *az ti születeknek*

313:2–3 I Mert *ezt kiuannia* az igassagh: Beocsullied *a te Atiadat* II Mert *ezt kiuánnya* az igazság: Böcsüllyed *at te Atyádat*

313:4 I [locus a margón]

313:7 I [locus a margón]

313:9 I eneggietec *a ti testi* II engedgyetek *az ti testi*

313:9–10 I rettegéssel, *együgiü szüuel*, mint II rettegéssel, *együgyü szüuel*, mint

313:10 I ne *csak szemre* II Ne *csak szemre*

313:11 I mint *az emberek nec*, *hanem* II mint *az embereknek*, *hanem*

313:11–12 I szolgálaihoz *illic*, *tellies szübol* II szolgálaihoz *illik*, *tellyes*

313:14–15 I *A szolga* mindenben eneggien es kedueskeggiec *az eo Vranak*, *ellene ne zugolioggi ec*, *megh ne csallia* II *Az szolga* mindenben engedgyen és kedueskedgyék *az eo Vranak*, *ellene ne zugolodgyék*, *meg ne csallya*

313:15–16 I mutassa *hiuseget*. II mutassa *hiuségét*,

313:16–17 I [locus a margón:] Tit. 1. v. 9.

313:17 II Tit. 1. v. 9.

313:21 I vilagon él II világon él

313:22 I vilaghnac II világnak

313:24 I kinec *hazas tarsa nincz* II kinek *házas társa nincs*,

313:24–25 I dologhba, mint *tessec az Isten nec*, *es a Szüz Leanzo*, *az Isteni* II dologban, mint *tessék az Istennek*, és az Szüz Leanyzó, *az Isteni*

314:2 I [locus a margón]

314:4 I bizzec *az Istenben* II bizzék *az Istenben*

314:4–5 I eiel es nappal II éyel és nappal

314:5 I eozuegy *aszony*, *io lakasba él*, *eleuen leuen* *megh* II özuegy *aszony*, *jó lakásban él*, *eleuen léuén*, *meg*

314:6 I [locus a margón]

314:8–9 I es *a ti ho pinzeteckel* II és *az ti hó pínzetekkel*

314:9 I [locus a margón]

314:11 I kisírtetbe esnek, es *az* eordeogh türiben II kisírtetben esnek, és *az* ördögh

314:18–19 I cselekeggienec, es gazdagoc II cselekedgyenek, és gazdagok

314:20–21 I életre *iuthassanac*. [locus a margón] II életre *juthassanak*.

314:22 I Szeghiniekhez II Szeghínyekhez

315:1–2 I [locus a margón]

315:5 I batorsagoson II; III batorságoson

315:5 I segítségem II segítségem

315:6 I [locus a margón]

315:7 I noha *niomorultul* es szegheniül II noha *nyomorúltul* és szegínyül

315:9 I [locus a margón]

315:11 I véghet, *Az* Istent II végét: *Az* Istent

315:13 I cselekedetinc *az* Isten itületire II cselekedetink *az* Isten itületire

315:14 I [...]

317:2 III *Mise-elöt*, könyörgések

321:5 III FINIS. *SOLI DEO HONOR ET GLORIA*.

322:1–23 I; III [...]

322:1 II fogatkozásoknak meg igazítása:

322:2-23 II *APrólék vétkek estek az Nyomtatásban, miuelhogy ritkán forgódhattam én magam az Nyomtatók körül, mellyeket az kegyes oluasó könnyen eszében vehet, és magátulis helyére hozhat; Mind az által fel iegyzettem nemelleyeket, hogy ezeket meg igazítuán, akadék nélkül oluashassák mindenek ez könyuet:*

Fol. 21. linea. 6. hanam. íriad hanem.

Fol. 31. linea 7. köuetnem. íriad köuetny.

Fol. 40. linea 15. tarzom. íriad tartozom.

Fol. 43. linea 12. kogy. íriad hogy.

Fol. 46. linea 11. valaszaték, íriad választaték.

Fol. 61. li. 17. születteet, íriad születtetett.

Fol. 242. lin. 2. méltatla, íriad méltatlan.

Fol. 248. lin. 13. láttyuk íriad láttyák.

Fol. 249. lin. 14. 70. cont. íriad 20. cont.

Fol. 251. linea 13. 4.8. íriad 48.

Fol. 253. linea vlt. caeterorum íriad caereorum.

Fol. 254. lin. 3. Caesaris íriad Caesarij.

Fol. 257. lin. 1. lumine íriad lumina.

Fol. 258. lin. 6. sacra íriad sacro.

Fol. 262. lin. 16. töues iriad töuis.

Fol. 286. lin. 5. lelhünkbe iriad lelkünkbe.

Fol. 288. lin. 5. en nélkül, iriad ez nélkül.

Fol. 438. lin. 15. dicsishessük, iriad dicsírhessük.

Fol. 443. lin. 12. vehetetlen, iriad véghetetlen.

Fol. 465. lin. 1. ió részében iriad 10 részében.

Fol. 505. lin. 16. emnek iriad ennek.

Fol. 512. lin. 9. mett iriad mert.

Fol. 513. lin. 3. goh igaz, iriad oh igaz.

Ibid. lin. 16. elödled, iriad elölled.

Fol. 519. lin. 17. engen iriad engem.

Fol. 544. lin. 15. lahetet, iriad lehetet.

Fol. 574. lin. 20. te mosd el, iriad temesd el.

Fol. 579. lin. 2. esz iriad élsz.

Fol. 611. lin. 22. melyben, iriad mellyen.

Fol. 616. lin. 22. legy, irgal- iriad tegy, irgal.

Fol. 662. lin. 8. öletted iriad előtted.

Vannak egyéb aprólék fogyatkozások az orthographiában, mellyeket az szemes oluasó könnyen eszében vehet.